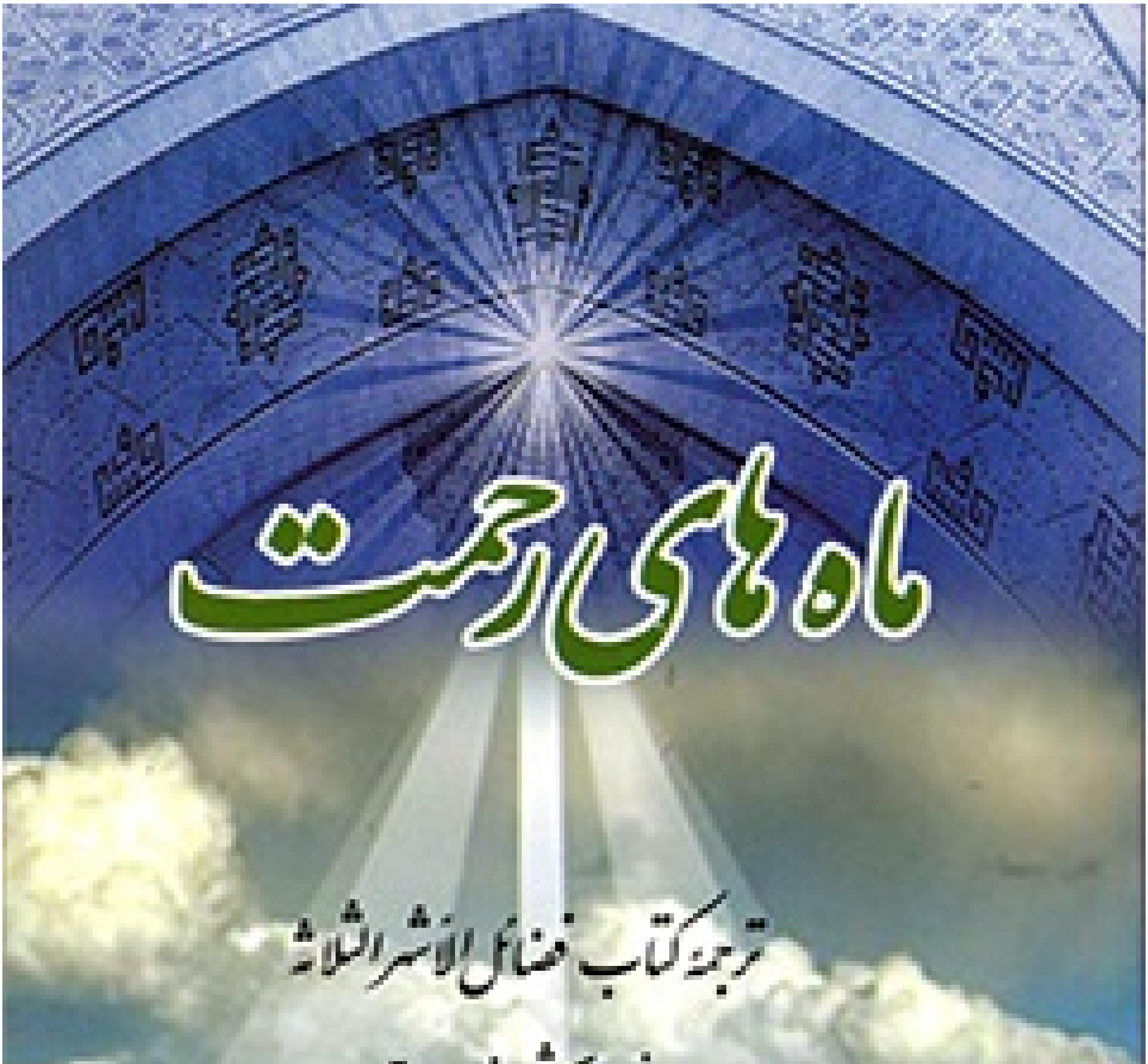

ماه های رحمت
ترجمه کتاب فضائل الاشهر الثلاثة
از مرحوم شیخ صدوق
سید محمد حسینی بهارانچی

بسم الله الرحمن الرحیم

ماه‌های رحمت ترجمه کتاب فضائل الاشهر الثلاثه

نویسنده:

محمد حسینی بهارانچی

ناشر چاپی:

خاتم الانبیاء

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

ماه های رحمت ترجمه کتاب فضائل الاشهر الثلاثه

مشخصات کتاب

سرشناسه : ابن بابویه، محمدبن علی ، ۳۱۱ - ۳۸۱ق.

عنوان قراردادی : فضائل الاشهرالثلاثه. فارسی.

عنوان و نام پدیدآور : ماه های رحمت ترجمه کتاب » فضائل الاشهرالثلاثه « / از شیخ صدوق ؛ مترجم محمد حسینی بهارانچی ؛ ویراستار فریبرز راهدان مفرد.

مشخصات نشر : اصفهان : خاتم الانبیاء ، ۱۳۸۵.

مشخصات ظاهری : ۲۱۵ص.

شابک : ۱۵۰۰۰ ریال : ۹۶۴۸۳۷۸۰۴۵ ؛ ۲۰۰۰۰ ریال (چاپ دوم)

وضعیت فهرست نویسی : فاپا

یادداشت : فارسی - عربی .

یادداشت : چاپ دوم : ۱۳۸۵

موضوع : اعمال الشهور -- متون قدیمی تا قرن ۱۴.

موضوع : دعاهای ماه رجب.

موضوع : دعاهای ماه شعبان.

موضوع : دعاهای ماه رمضان.

شناسه افزوده : حسینی بهارانچی، محمد، ۱۳۲۳ - ، مترجم

رده بندی کنگره : BP۲۶۷/۴ف۲الف/ ۶۰۴۱ ۱۳۸۵

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۷۷۲

شماره کتابشناسی ملی : م ۸۵-۳۹۸۲

ص :۱

اشاره

از مرحوم شیخ صدوق رضوان اللّه علیه

مترجم: سید محمّد حسینی بهارانچی

ص :۲

فهرست مطالب

ص: ۳

دعاهای مستجاب··· ۱۱۵

ص :۴

ص: ۵

بوی دهان روزه دار... ۱۷۷

ص :۶

فضیلت احیا و نماز در شب قدر··· ۲۰۵

ص :۷

ص :۸

مقدمه

الحمد للّه المحمود برحمته و المشكور بنعمته و المدعو باجابته و المبشّر عباده بالرحمه و إجابه الدعوه الذى لا إله إلّا هوالرحمان الرحيم و صلواته الدائمه على أفضل أنبيائه و رسله سيّد ولد آدم و خاتم النبيّين محمّد المصطفى من بريّته و على المصطفين من عترته و أهل بيته الأئمّه الهادين المهديّين الذين أذهب اللّه عنهم الرجس و طهّرهم تطهيرا و لعنه اللّه على أعدائهم و ظالميهم و غاصبى حقوقهم و منكرى فضائلهم و مناقبهم اجمعين.

انگيزه تأليف

دوست داشتم كتاب شريف «فضائل الأشهر الثلاثه» نوشته مرحوم شيخ المحدثين محمّدبن على بن حسين بن موسى بن بابويه قمى اعلى اللّه مقامه الشريف كه از أعاظم علما و مورد اعتماد خلف و سلف بوده و به دعاى حضرت بقيّه اللّه عجل اللّه فرجه الشريف اين توفيقات را حاصل نموده و در باره فضايل ماه هاى رجب و شعبان و ماه مبارك رمضان تأليف نموده است را به فارسى ترجمه و در اختيار دوستان اهل البيت عليهم السلام قرار دهم، شايد بهره اى هم به اين حقير روسياه عايد شود.

ص: ۹

از این رو، کتاب یاد شـده را در سـفر عمره رجبیّه سال ۱۳۸۴ ه.ش همراه خودبه مـدینه و مکه بردم و در ساعـات فراغت آن را ترجمه نمودم؛ به امیـد آن که همه مومنین و مؤمنات در خانه ها و مراکز فرهنگی و مشاهد مشـرّفه و مساجد و مجالس دینی از آن استفاده نمایند. این کتاب کتاب دعاو زیارت نیست، ولی روایات مندرجه در آن بسیار مشوّق و راهگشا است و انسان را به دعا و عبادت و روزه و ذکر خداونـد ترغیب می نمایـد. اهمیت این کتاب از آن جاست که عمـده برکات و عنایات خداونـد و اسـتجابت دعاها و آمرزش گناهان و قبولی اعمال و تأمین توشه آخرت و عاقبت به خیری و قرب به خداونـد در سه ماه مبارک رجب و شـعبان و ماه رمضان حاصل می شود و طبق روایاتی که وارد شده اگر کسی دراین سه ماه آمرزیده نشود و یا دعای او مسـتجاب نگردد در ماه های دیگر برای او امیـدی نخواهد بود جز آن که عرفات را درک کند. از خداوند توفیق قبولی و ثبات و حسن عاقبت را خواستاریم.

خادم اهل البیت علیهم السلام

سید محمّد حسینی بهارانچی

ص: ۱۰

شخصیت مرحوم صدوق علیه الرحمه

کتاب «فضائل الأشهر الثلاثه» از کتب مرحوم صدوق علیه الرحمه است که اخیرا با تحقیق جناب آقای میرزا غلامرضا عرفانیان از سوی انتشارات «دارالمحجّه البیضاء [دارالرسول الاکرم صلی الله علیه و آله] چاپ شده و این حقیر برای استفاده برادران و خواهران دینی و دوستان اهل البیت علیهم السلام آن را به فارسی ترجمه نمودم.

صاحب کتاب «الذریعه» می فرماید: کتاب «فضائل الأشهر الثلاثه» از کتب شیخ صدوق علیه الرحمه است و محدث نوری در کتاب های خود و علامه مجلسی در کتاب بحار آن را به شیخ صدوق نسبت داده و از آن نقل نموده اند.»

سپس می گوید: «این کتاب در سه بخش تدوین شده است: ۱- فضایل ماه رجب؛ ۲- فضایل ماه شعبان؛ ۳- فضایل ماه رمضان، و مؤلف هر بخش این کتاب را کتاب مستقلی قرارداده [ولی به علت مختصر بودن آنها همه را در یک مجلّد گردآورده] و در کتاب صوم «من لایحضره الفقیه» به هر کدام آنها اشاره نموده و به نام کتاب «فضائل الأشهر الثلاثه» معروف گردیده است.(۱)»

مؤلف کتاب محمّدبن علی بن حسین بن بابویه قمی، معروف به صدوق است که در سال ۳۱۱ هجری قمری در شهر قم متولد شده و هفتاد و چند سال زندگی نموده و درسال ۳۸۱ هجری قمری در شهر ری

۱- (۱)- [الذریعه، ج ۱۶/۲۵۲]

به لقاء اللّه پیوسته است مرحوم صدوق، طبق نقل بعضی از مورخین، حدود نوزده سال از زمان غیبت صغرای امام زمان علیه السلام را درک نموده است؛ چرا که وفات «سمری»، آخرین نایب خاصّ آن حضرت، در سال **۳۲۹** هجری قمری واقع شده است و پس از آن مرحوم صدوق نزدیک به نیم قرن از غیبت کبرای امام زمان علیه السلام را درک نموده است. مرحوم صدوق مورد علاقه و محبّت امام زمان علیه السلام بوده؛ چنان که ولادت او نیز با دعای آن بزرگوار انجام گرفته است و تفصیل آن در مقدمه کتاب های «من لایحضره الفقیه» و «کمال الدین و تمام النعمه» و خصال و غیره بیان شده است.

عادت مرحوم صدوق علیه الرحمه این بوده که فتاوای خود را با ذکر متن احادیث معصومین علیهم السلام بیان می نموده ودر اثر دعای حضرت بقیّه اللّه عجّل اللّه فرجه الشریف کتاب های فراوان و متون اوّلیه شیعه با سندهای متصل در فقه و تفسیر و تاریخ و اخلاق و فضایل و غیره به دست با برکت او به رشته تحریر درآمده و مورد اعتماد و استفاده علمای شیعه بلکه اهل تسنّن و عموم مردم قرارگرفته است. او تمام عمر خود را صرف حفظ و نشر معارف شیعه و خدمت به خاندان نبوت علیهم السلام نموده است. خلوص نیّت و نورانیّت قلم او برای همه علما و علاقه مندان و دوستان اهل البیت علیهم السلام مشهود است. حشره اللّه و ایّانا مع محمّد و آله صلوات اللّه علیهم اجمعین.

ص :۱۲

باب فضایل ماه مبارک رجب

اشاره

ص :۱۳

(۱)کتاب فضایل ماه مبارک رجب، تألیف ثقه المحدّثین و رییس اهل حدیث مرحوم ابوجعفر محمّد بن علی بن الحسین بن موسی بن بابویه قمی رضوان اللّه تعالی علیهم اجمعین. از اصول حدیث شیعه و مورد اعتماد علمای گذشته و حال و آینده بوده و خواهد بود. از خداوند متعال علوّ درجات نویسنده وحافظین آثار و سخنان اهل البیت علیهم السلام و آمرزش این حقیر مترجم و خوانندگان محترم را خواستاریم.

پاداش روزه در ماه رجب

(۲)۱- حضرت علیّ بن موسی الرضا علیه السلام فرمود: «کسی که اولین روز

ص: ۱۴

۱- (۱)۱- أخبرنا أبو جعفرمحمّدبن علی بن الحسین بن موسی بن بابویه رضی اللّه عنه قال: حدّثنا محمّدبن إبراهیم بن إسحاق الطالقانی قال: حدّثنا أحمدبن محمّد الکوفی الهمدانی مولی بنی هاشم قال: حدثنا علیّ بن الحسن بن علیّ بن فضّال عن أبیه عن أبی الحسن علی بن موسی الرضا علیه السلام قال: من صام أوّل یوم من رجب رغبه فی ثواب اللّه عزّوجلّ وجبت له الجنّه ومن صام یوما فی وسطه شفّع فی مثل ربیعه و مضر و من صام فی آخره جعله اللّه من ملوک الجنّه و شفّعه فی أبیه و أمّه و إبنه و إبنته و أخیه و عمّه و عمّته و خاله و خالته ومعارفه و جبرانه و إن کان فیهم مستوجب للنار.

ماه رجب را برای رسیدن به پاداش خداوند روزه بگیرد بهشت برای او واجب می گردد؛ و کسی که روز نیمه ماه رجب را روزه بگیرد به اندازه جمعیت قبیله ربیعه و مضر [دو قبیله بزرگ عرب] روز قیامت حق شفاعت پیدا می کند؛ و کسی که روز آخر ماه رجب را روزه بگیرد خداوند او را از پادشاهان بهشت قرار می دهد و شفیع پدر و مادر و فرزند و برادر و عمو و عمه و دایی و خاله و آشنایان و همسایگان خود خواهد گردید؛ گرچه آنها بعضا مستحق آتش باشند.»

(۱)۲- انس بن مالک گوید: از رسول خدا صلی الله علیه و آله شنیدم که می فرمود: «کسی که یک روز از ماه رجب را از روی ایمان و اخلاص روزه بگیرد خداوند بین او و بین دوزخ در قیامت هفتاد خندق فاصله قرار می دهد که عرض هر خندق به اندازه فاصله بین زمین تا آسمان است.»

(۲)۳- سالم فرزند علی بن ابی حمزه بطائنی گوید: چند روز قبل از

۱- (۱)۲- حدّثنا عبد الرحمن بن محمّدبن خالد البجلی قال: حدّثنا عمرابن محمّدبن درستویه الفارسی قال: حدثنا حماد بن أبی سلیمان عن أنس بن مالک قال: سمعت النبیّ صلّی اللّه علیه و آله یقول: من صام یوما من رجب إیمانا و إحتسابا جعل اللّه تبارک و تعالی بینه و بین النار سبعین خندقا عرض کلّ خندق مابین السماء إلی الأرض.

۲- (۲)۳- حدثنا محمّدبن أحمد السنانی قال: حدثنا محمّدبن أبی عبداللّه الکوفی قال: حدثنا موسی بن عمران النخعی عن عمّه الحسین بن یزید عن علی بن سالم عن أبیه قال: دخلت علی الصادق جعفربن محمّد علیهماالسلام فی رجب و قد بقیت أیّام فلمّا نظر إلیّ قال لی یا سالم هل صمت فی هذا الشهر شیئا قلت: لا واللّه یابن رسول اللّه صلی الله علیه و آله قال لی:

پایان ماه رجب خدمت امام صادق علیه السلام رسیدم. هنگامی که آن حضرت مرا مشاهده نمود فرمود: «ای سالم! آیا در این ماه روزه گرفته ای؟» گفتم: ای فرزند رسول خدا صلی الله علیه و آله ! به خدا سوگند، نه! فرمود: «همانا فضایل و برکاتی از تو فوت شده که جز خداوند کسی نمی داند.»

سپس فرمود: «این ماهی است که خداوند آن را بر ماه های دیگر فضیلت داده و حرمت آن را بزرگ شمرده و کرامت خویش را بر روزه داران این ماه واجب نموده است.»

(۱)گفتم: ای فرزند رسول خدا! آیا اگر من در باقیمانده این ماه روزه بگیرم به برخی از پاداش روزه داران دراین ماه نایل می شوم؟ امام صادق علیه السلام فرمود: «ای سالم! هرکس یک روز از آخر این ماه را روزه بگیرد از شدّت جان دادن و وحشت قیامت و عذاب قبر ایمن خواهد بود؛ و هر کس دو روز از آخر این ماه را روزه بگیرد به او جواز عبور از صراط داده خواهد شد؛ و هرکس سه روز از آخر این ماه را روزه بگیرد از وحشت قیامت و سختی های آن ایمن خواهد بود و بیزاری و نجات از

۱- (۱)لقد فاتک من الثواب مالا یعلم مبلغه إلاّ اللّه عزّوجلّ إنّ هذا الشهر قد فضّله اللّه و عظّم حرمته و أوجب للصائمین فیه کرامته قال: قلت له: یابن رسول اللّه فإن صمت ممّا بقی شیئا هل أنال فوزا ببعض ثواب الصائمین فیه؟ فقال یا سالم: من صام یوما من آخر هذا الشهر کان ذلک أمانا له من شدّه سکرات الموت و أمانا له من هول المطّلع و عذاب القبر و من صام یومین من آخر هذا الشهر کان له بذلک جواز علی الصراط و من صام ثلاثه أیّام من آخر هذا الشهر أمن یوم الفزع الأکبر من أهواله و شدائده و أعطی براءه من النار.

آتش دوزخ به او داده خواهد شد.»

(۱)۴- حضرت باقر علیه السلام فرمود: «هرکس روز اول و یا وسط و یا آخر ماه رجب را روزه بگیرد خداوند بهشت را برای او واجب می گرداند و او را در بهشت همنشین ما قرار می دهد؛ و هرکس دو روز از ماه رجب را روزه بگیرد به او گفته می شود گذشته های تو بخشوده گردید، عمل خود را از سر بگیر؛ و هرکس سه روز از ماه رجب را روزه بگیرد به او گفته می شود گذشته و آینده تو بخشیده شد، پس برای هر کس می خواهی از برادران و اهل معرفت خود شفاعت کن؛ و هرکس هفت روز از ماه رجب را روزه بگیرد درهای هفتگانه دوزخ به روی اوبسته می شود؛ و هرکس هشت روز از ماه رجب را روزه بگیرد درهای هشتگانه بهشت به روی او گشوده می گردد و از هر دری از درهای بهشت که به خواهد می تواند وارد شود.»

۱- (۱)۴- حدّثنا محمّدبن إبراهیم بن اسحاق قال: حدّثنا عبدالعزیزبن یحیی البصری قال: حدّثنا المغیره بن محمّدقال: حدّثنا جابربن سلمه قال: حدثنا حسن بن حسین عن عامرالسرّاج عن سلام الجعفی عن أبی جعفر محمّدبن علی علیهماالسلام قال: من صام من رجب یوما و احدا من أوّله أو وسطه أوآخره أوجب اللّه له الجنّه و جعله معنا فی درجاتنا «درجتنا» یوم القیامه و من صام یومین من رجب قیل له: إستأنف فقد غفرلک ما مضی و من صام ثلاثه أیّام من رجب قیل له: غفرلک ما مضی و ما بقی فاشفع لمن شئت من مذنبی إخوانک و أهل معرفتک (مغفرتک) و من صام سبعه أیّام من رجب أغلقت عنه أبواب النیران السبعه و من صام ثمانیه أیّام من رجب فتحت له أبواب الجنان الثمانیه فیدخلها من أیّها شاء.

(۱)۵- حضـرت باقر علیه السـلام فرمود: «هرکس هفت روز از ماه رجب را روزه بگیرد خداوند او را با سـلامت از صراط عبور می دهد و از آتش دوزخ نجاتش خواهد داد و بهشت رابرای او واجب و در غرفه های آن اسکانش خواهد داد.»

(۲)۶- حضـرت صادق علیه السـلام فرمود: «هرگز از روزه روز بیست و هفتم ماه رجب دریغ مکن؛ چرا که در آن روز نبوت و پیامبری بر حضـرت محمّد صلی الله علیه و آله نازل گردید و پاداش روزه گرفتن در آن برای شما مانند روزه گرفتن در شصت ماه خواهد بود.»

(۳)۷- حضرت رضا علیه السلام فرمود: «خداوند پیامبر خود حضرت

۱- (۱)۵- حـدّثنا محمّـدبن إبراهیم بن إسـحق قال حـدّثنا عبـدالعزیزبن یحیی قال: حـدّثنا المغیره بن محمّدقال: حدّثنی جابربن سلمه قال: حدّثنی الحسـین بن الحسن عن عامرالسراّج عن سلام النخعی قال: قال ابوجعفر محمّدبن علی علیهماالسلام : من صام سبعه أیّام من رجب أجازه اللّه علی الصراط و أجازه - أجاره من النار و أوجب له غرفات الجنان.
۲- (۲)۶- حـدّثنا محمّـدبن الحسن بن أحمد بن الولید قال: حدّثنا محمّدبن الحسن الصـفار عن أحمدبن أبی عبداللّه البرقی عن القاسم بن یحیی عن جدّه الحسـین بن راشد قال: قال الصادق جعفربن محمّد علیهماالسلام : لاتدع صیام یوم سبعه و عشرین من رجب فإنّه الیوم الذی نزلت فیه النبوّه علی محمّد صلّی اللّه علیه و آله وثوابه مثل ستّین شهرا لکم.
۳- (۳)۷- حدّثنا أبی قال: حدّثنی سـعدبن عبداللّه قال حدّثنی أحمدبن الحسـین بن (عن) الصقر عن أبی الطاهر محمّدبن حمزه بن الیسع عن الحسن بن بکار الصـیقل عن أبی الحسن الرضا علیه السـلام : بعث اللّه محمّـدا لثلاث لیال مضـین من رجب فصوم ذلک الیوم کصوم سـبعین عام قال سـعدبن عبداللّه: کان مشایخنا یقولون: إنّ ذلک غلط من الکاتب و ذلک انّه ثلاث لیال بقین من رجب.

محمّـد صـلی الله علیه و آله را در بیست و هفتم مـاه رجب به نبوت و پیـامبری مبعوث نمود. از این رو، روزه گرفتن در آن روز مانند هفتاد سال روزه گرفتن است.»

(۱)۸- حضـرت موسـی بن جعفر علیه السـلام فرمـود: «حضـرت نـوح علیه السـلام روز اول مـاه رجب سوار بر کشـتی شـد و به همراهـان خـود فرمـود: «آن روز را روزه بگیرنـد»؛ و هر کس روز اول مـاه رجـب راروزه بگیرد آتش دوزخ به انـدازه مسـافت یکسـال از او دور می گردد؛ و هرکس هفـت روز از مـاه رجب را روزه بگیرد درهـای هفتگـانه دوزخ به روی اوبسـته خـواهد گردید؛ و هرکس هشت روز از ماه رجب را روزه بگیرد درهای هشـتگانه بهشت به روی او باز خواهد گردید ؛ و هرکه پانزده روز از مـاه رجب را روزه بگیرد به خواسـته خود می رسـد و هر کس بیشـتر از آن را روزه بگیرد خداونـد عطـای بیشتری به او خواهد داد.»

ص: ۱۹

۱- (۱)۸- حدّثنا محمّدبن الحسن قال: حدّثنا الحسن بن الحسـین بن عبدالعزیز المهتدی عن سـیف بن المبارک عن أبی الحسن علیه السلام قال: إنّ نوحا علیه السلام رکب السفینه أوّل یوم من رجب فامر من معه أن یصوموا ذلک الیوم و قال: من صام ذلک تباعدت عنه النار مسـیره سنه و من صام سبعه أیّام أغلقت عنه أبواب النیران السبعه و من صام ثمانیه أیّام فتحت له الجنان الثمانیه و من صام خمسه عشر یوما أعطی مسألته و من زاد زاده اللّه.

(۱)۹- همان حدیث قبل ازامام صادق علیه السلام .

(۲)۱۰- حضرت زین العابدین علیه السلام فرمود: «رجب نهری است در بهشت، سفیدتر از شیر و شیرین تر از عسل، هرکس یک روز از ماه رجب را روزه بگیرد خداوند از آن نهر او را سیرآب خواهد نمود.»

(۳)۱۱- و فرمود: «ماه رجب ماه بزرگی است و خداوند پاداش اعمال نیک را در آن چندبرابر می دهد و گناهان در آن ماه بخشوده می گردد؛ و هرکس یک روز از ماه رجب را روزه بگیرد آتش دوزخ به اندازه مسافت یک سال از اودور می شود؛ و هرکس سه روز از آن را روزه بگیرد بهشت برای او واجب می گردد.»

۱- (۱)۹- و حدّثنا محمّدبن الحسن بن أحمدبن الولید قال: حدّثنا محمّدبن الحسن الصفّار قال: حدّثنا أحمدبن محمّدبن عیسی قال: حدّثنا أحمدبن محمّد بن أبی نصر البزنطی عن أبان بن عثمان عن کثیر النوا عن أبی عبداللّه علیه السلام إنّ نوحا رکب السفینه أوّل یوم من رجب فأمر من معه أن یصوموا ذلک الیوم و قال: من صام ذلک الیوم تباعدت عنه النار مسیره سنه.

۲- (۲)۱۰- حدّثنا محمّدبن الحسن قال: حدّثنا الحسن بن الحسین بن عبدالعزیزالمهتدی عن سیف المبارک عن أبیه عن أبی الحسن علیه السلام قال: رجب نهر فی الجنّه أشدّ بیاضا من اللبن و أحلی من العسل من صام یوما من رجب سقاه اللّه من ذلک النهر.

۳- (۳)۱۱- و بهذا الاسناد قال: قال أبوالحسن علیه السلام : رجب شهر عظیم یضاعف اللّه فیه الحسنات و یمحو فیه السیّئات و من صام یوما من رجب تباعدت عنه النار مسیره سنه و من صام ثلاثه أیّام وجبت له الجنّه.

نام های ماه رجب و رحمت فراوان خداوند

(۱)۱۲- ابوسعید خدری گوید: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «آگاه باشید! همانا ماه رجب ماه پر برکت خداوند است و آن ماه بزرگی است و آن را ماه أصمّ می گویند؛ چرا که ماه های دیگر به فضیلت و حرمت آن نمی رسد [و قتال در آن حرام است و ماه اصبّ نیز به آن می گویند چون رحمت خداوند در آن فراوان سرازیر می شود].»

(۲)سپس فرمود: «آگاه باشید که ماه رجب ماه خداست وماه شعبان ماه من و ماه رمضان ماه امت من است؛ و هرکس یک روز از ماه رجب را از روی خلوص و ایمان روزه بگیرد مستحق رضوان و خشنودی بزرگ

ص: ۲۱

۱- (۱)۱۲- حدّثنا محمّدبن اسحاق بن احمد اللیثی قال: حدّثنا محمّدبن الحسین الأزدی قال: حدّثنا أبوالحسن علی بن محمّد بن علی المقری قال: حدّثنا الحسن بن المروزی عن أبیه عن یحیی بن عباس قال: حدّثنا علی بن عاصم قال: حدّثنا أبوهارون العبدی عن أبی سعید الخدری قال: قال رسول اللّه صلی الله علیه و آله : ألا ان رجب شهراللّه الأصمّ و هوشهر عظیم و إنّما سمّی الأصمّ لأنّه لایقارنه شهر من الشهور عنداللّه عزّوجلّ حرمه و فضلا و کان أهل الجاهلیّه یعظّمونه فی جاهلّیتها فلّما جاء الإسلام لم یزدد إلّا تعظیما و فضلا.

۲- (۲)الا و من صام من رجب یوما إیمانا و احتسابا إستوجب رضوان اللّه الأکبر و أطفی صومه فی ذلک الیوم غضب اللّه عزوجل و أغلق عنه بابا من أبواب النار ولو أعطی ملاء الارض ذهبا ماکان بافضل من صومه و لایستکمل أجره بشی ء من الدنیا دون الحسنات اذا أخلصه للّه عزّوجلّ و له إذا أمسی دعوات مستجابات إن دعی شیئا فی عاجل الدنیا أعطاه اللّه و إلّا أدخّر له من الخیر أفضل ما دعی به داع من أولیائه و أحبّائه و أصفیائه.

خداوند می شود و غضب و خشم خداوند براو خاموش و دری از درهای آتش به روی او بسته می گردد و اگر زمین پر از طلا باشد و در راه خدا بدهد به پاداش و فضیلت آن نمی رسد و چیزی از دنیا نمی تواند معادل آن باشد مگر حسنات و اعمال نیک؛ اگر برای خدا انجام گرفته شده باشد.

و برای روزه دار در ماه رجب دعاهای مستجاب [ده دعای مستجاب[می باشد که اگر برای دنیای خود خواستار شود مستجاب می گردد و گرنه همانند بهترین دعای اولیا و دوستان وبرگزیدگان خدا برای او ذخیره می گردد.

(۱)هر که دو روز از ماه رجب را روزه بگیرد اهل آسمان ها و اهل زمین نمی توانند پاداش او را نزد خداوند بیان کنند و پاداش ده نفر از صادقین [یعنی ائمه معصومین علیهم السلام [که در طول عمر خود اعمال خیر و عبادت خدا را انجام داده باشند برای او نوشته می شود و در قیامت نیز به اندازه

۱- (۱)و من صام من رجب یومین لم یصف الواصفون من أهل السموات و الأرض ماله عنداللّه من الثواب والکرامه و کتب له من الأجر مثل أجور عشره من الصادقین فی عمرهم بالغه أعمارهم ما بلغت و یشفع یوم القیامه فی مثل ما یشفعون فیه ویحشرهم فی زمرتهم حتّی یدخل الجنّه و یکون من رفقائهم ومن صام من رجب ثلاثه أیّام جعل اللّه بینه و بین النار خندقا أو حجابا طوله مسیره سبعین عاما و یقول اللّه عزّوجلّ له عند إفطاره: لقد وجب حقّک علیّ و وجبت لک محبّتی و ولایتی أشهدکم یاملائکتی انّی قد غفرت له ما تقدم من ذنبه و ما تأخّر.

آنان حق شفاعت خواهد داشت و خداوند او را با آنان محشور خواهد نمود تا این که داخل بهشت گردد و با آنان هم نشین شود.

(۱)و هرکس سه روز از ماه رجب را روزه بگیرد خداوند بین او و بین دوزخ خندق و یا حجابی قرار می دهد که طول آن هفتاد سال راه خواهد بود و در وقت افطار به او می فرماید: «حق تو بر من واجب شد و محبت و ولادت من بر تو لازم گردید» سپس به ملائکه خود می فرماید: «ای ملائکه! گواه باشید که من گناهان گذشته و آینده او را بخشیدم.

(۲)و هر کس چهار روز از ماه رجب راروزه بگیرد از همه بلاها و آفت ها - مانند جنون و جذام و پیسی و فتنه دجال - عافیت می یابد و عذاب قبر از او بر طرف می گردد و پاداش اولیا و توّابین و اوّابین [نیایش کنندگان] به

۱- (۱)و من صام من رجب أربعه أیّام عوفی من البلایا کلّها من الجنون و الجذام و البرص و فتنه الدجال و أجیر من عذاب القبر و کتب له أجور أولی الالباب و التوابین الأوّابین و أعطی کتابه یمینه فی أوائل العابدین.

۲- (۲)و من صام من رجب خمسه أیّام کان حقّا علی اللّه عزوجل أن یرضیه یوم القیامه و بعث یوم القیامه و وجهه کالقمر لیله البدر و کتب له عدد رمل عالج حسنات و أدخل الجنّه بغیر حساب و یقال له تمّن علی ربّک ما شئت. و من صام من رجب سته أیام خرج من قبره و لوجهه نور یتلألأ أشدّ بیاضا من نورالشمس و أعطی ذلک نورا یستضیء به أهل یوم الجمع القیامه و بعث من الآمنین حتّی یمرّ علی الصراط بغیر حساب و یعافی عقوق الوالدین و قطیعه الرحم. و من صام من رجب سبعه أیّام فإنّ لجهنّم سبعه أبواب یغلق اللّه لصوم کلّ یوم بابا من أبوابها و حرّم اللّه جسده علی النار.

او داده می شود و نامه عمل او در گروه اول عبادت کنندگان به دست راست او داده می شود.

(۱)و هر کس پنج روز از ماه رجب را روزه بگیرد بر خداوند لازم است که روز قیامت او را خشنود نماید و صورت او در قیامت مانند ماه شب چهارده نورانی باشد و هرکس یازده روز از ماه رجب را روزه بگیرد پاداش او بیش از هر کس خواهد بود، جز کسی که همانند او یا بیشتر روزه گرفته باشد.

(۲)و هر کس دوازده روز از ماه رجب را روزه بگیرد روز قیامت دو حلّه

۱- (۱)و من صام من رجب ثمانیه أیّام فإنّ للجنّه ثمانیه أبواب یفتح له بصوم کلّ یوم بابا من أبوابها و یقال له: أدخل من أیّ أبواب الجنان شئت و من صام من رجب تسعه أیّام خرج من قبره و هو ینادی لا اله إلاّ اللّه و لایصرف وجهه دون الجنّه و خرج من قبره ولوجهه نوریتلألأ لأهل الجمع حتّی یقولوا هذا نبیّ مصطفی و إنّ أدهی ما یعطی أن یدخل الجنّه بغیر حساب ومن صام من رجب عشره أیّام جعل اللّه عزوجل له جناحین أخضرین منضومین بالدر و الیاقوت یطیربهما علی الصراط کالبرق الخاطف إلی الجنان و أبدل اللّه سیّئاته حسنات و کتب من المقرّبین القوّامین للّه بالقسط و کأنّه عبداللّه عزوجل ألف عام قائما صابرا محتسبا.

۲- (۲)و من صام أحد عشر یوما من رجب لم یواف یوم القیامه عند ربّه أفضل ثوابا منه إلاّ من صام مثله أوزاد علیه و من صام من رجب إثنا عشر یوما کسی یوم القیامه حلّتین خضراوبن من سندس و استبرق یجیر بهما لو دلیت حلّه منهما إلی الأرض لأضاء ما بین شرقها و غربها و صارت الدنیا أطیب من ریح المسک و من صام من رجب ثلاثه عشر یوما و ضعت له یوم القیامه مائده من یاقوت أخضر فی ظلّ العرش قوائمها من درّ أوسع من الدنیا سبعین مرّه علیها صحاف الدرّ و الیاقوت فی کلّ صفحه سبعون ألف لون من الطعام لایشبه اللون اللون و لا الریح الریح فیأکلّ منها و الناس فی شدّه شدیده و کرب عظیمه.

سبز از سندس و استبرق به او پوشانده خواهد شد که به وسیله آنها به گنهکاران پناه خواهد داد و آن حلّه ها به قدری نورانی است که اگر یکی از آنها به طرف زمین آویخته شود شرق و غرب آن را روشن می کند و زمین خوشبوتر از مشک خواهد شد.

و کسی که سیزده روز از ماه رجب را روزه بگیرد برای او در سایه عرش الهی مائده ای از یاقوت سبز قرار خواهد گرفت که پایه های آن از درّ خواهد بود [مقدار] آن بیش از هفتاد برابر دنیاست. و بر آن مائده کاسه هایی از درّ و یاقوت قرار دارد و در هر کاسه ای از آن هفتاد هزار نوع از طعام است که هر کدام آنها طعم و بوی خاصی دارد و او از آن غذاها استفاده خواهد نمود، در حالی که مردم در قیامت در بلا و سختی بزرگی خواهند بود.

(۱)و کسی که چهارده روز از ماه رجب را روزه بگیرد خداوند پاداشی به او خواهد داد که نه چشمی دیده ونه گوشی شنیده ونه برقلب کسی

۱- (۱)و من صام من رجب أربعه عشر یوما أعطاه اللّه من الثواب مالا- عین رأت ولا أذن سمعت ولاخطر علی قلب بشر من قصور الجنان التی بنبت بالدر و الیاقوت و من صام خمسه عشر یوما وقف یوم القیامه موقف الآمنین فلایمرّبه ملک و لا رسول و لانبّی إلاّ قال: طوبی لک أنت آمن مشرّف مقرّب مقبوط محبور ساکن الجنان.

خطور نموده است و آن قصرهایی است در بهشت که از درّ و یاقوت ساخته شده است.

و کسی که پانزده روز از ماه رجب را روزه بگیرد روز قیامت در موقف آمنین قرار می گیرد و هیچ پیامبر و رسول و ملکی بر او نمی گذرد جز آن که می گوید: خوشا به حال تو که در امن و اکرام و مقرّب و مغبوط و محبور الهی هستی و ساکن بهشت او گردیده ای!

(۱)و کسی که شانزده روز از ماه رجب را روزه بگیرد از نخستین کسانی خواهد بود که بر مرکب هایی از نور سوار می شوند و در بالای عرصه بهشت پرواز می نمایند تابه مقام «دارالرحمان» می رسند.

(۲)و کسی که هفده روز از ماه رجب را روزه بگیرد روز قیامت برای عبور از صراط هفتاد هزار چراغ از نور برای او قرار می دهند تا از صراط عبور نماید و داخل بهشت گردد و ملائکه او را مشایعت می کنند و به او سلام و خوش آمد می گویند.

(۳)و کسی که هیجده روز از ماه رجب را روزه بگیرد در کنار حضرت

۱- (۱)و من صام من رجب سته عشر یوما کان من أوائل من یرکب علی دوابّ من نور یطیر بهم فی عرضه الجنان إلی دار الرحمن.

۲- (۲)و من صام سبعه عشر یوما وضع له یوم القیامه علی الصراط سبعون ألف مصباح من نور حتّی یمرّ علی الصراط بنور تلك المصابیح إلی الجنان یشیّعه الملائکه بالترحیب و التسلیم.

۳- (۳)و من صام من رجب ثمانیه عشر یوما زاحم إبراهیم فی قّبه فی جنّه الخلد علی سررالدر و الیاقوت

ابراهیم خلیل علیه السلام در قبّه بهشتی قرار خواهد گرفت و بر تخت هایی از درّ و یاقوت تکیه خواهد زد.

(۱)و کسی که نوزده روز از ماه رجب را روزه بگیرد خداوند در بهشت مقابل قصر حضرت آدم و ابراهیم علیهماالسلام قصری برای او بنا خواهد نمود وچون وارد قصر خود می شود به آنان سلام می کند و آنان نیز از روی اکرام و استحقاق چنین مقامی به او سلام می کنند و برای هر روزه ای که گرفته پاداش هزارسال روزه خواهد بود.

و کسی که بیست روز از ماه رجب را روزه بگیرد مانند آن است که خدا را بیست هزار سال عبادت کرده باشد.

(۲)و کسی که بیست ویک روز از ماه رجب را روزه بگیرد روز قیامت می تواند به اندازه دو قبیله [بزرگ عرب] ربیعه و مضّر از گنهکاران شفاعت نماید.

(۳)و کسی که بیست و دو روز از ماه رجب را روزه بگیرد از آسمان به او

۱- (۱)و من صام من رجب تسعه عشر یوما بنی اللّه له قصرا من لؤلؤ رطب بجذاء قصر آدم و إبراهیم فی جنّه عدن فیسلّم علیهما و یسلّمان علیه تکرمه و إیمانا بحقه و کتب له بکلّ یوم یصوم منها کصیام ألف عام:

۲- (۲)و من صام من رجب عشرین یوما فکأنما عبداللّه عزوجل عشرین ألف عام و من صام من رجب إحدی و عشرین یوما شفّع یوم القیامه فی مثل ربیعه و مضر کلّهم من أهل الخطایا و الذنوب.

۳- (۳)و من صام من رجب إثنین و عشرین یوما نادی مناد من السماء أبشر یا ولیّ اللّه من اللّه بالکرامه العظیمه و مرافقه الذین أنعم اللّه علیهم من من النبیّین و الصدّیقین و الشهداء و الصالحین و حسن أولئک رفیقا. و من صام من رجب ثلاثه و عشرین یوما نودی من السماء طوبی لک یا عبداللّه نصبت قلیلا و نعمت طویلا طوبی لک إذا کشف الغطاء عنک و افضیت الی جسیم ثواب ربّک الکریم و جاورت الخلیل فی دارالسلام.

ندا می شود: «ای ولی خدا! ما از سوی خداوند به تو بشارت می دهیم به کرامت بزرگ الهی و هم نشینی با پیامبران و صدّیقین و شهدا و صالحین، و البته آنان هم نشینان نیکی هستند.

و کسی که بیست و سه روز از ماه رجب را روزه بگیرد از آسمان به او ندا می رسد: «خوشا به حال تو ای بنده خدا! تو در مدت کوتاهی خود را به زحمت انداختی و نعمت طولانی را به دست آوردی. خوشا به حال تو! هنگامی که پرده ها کنار رود و تو به ثواب بزرگ پروردگار کریم خویش نایل گردی و در بهشت همنشین حضرت خلیل الرحمان شوی.

(۱)و کسی که بیست و چهار روز از ماه رجب را روزه بگیرد ملک الموت به صورت جوانی بالباس دیباج سبز، سوار بر اسبی از اسب های بهشتی، بر او وارد می شود، در حالی که حریر معطّر و ظرفی از طلا پر از

۱- (۱)و من صام من رجب أربعه و عشرین یوما إذا نزل به ملک الموت یری له فی صوره شابّ علیه حلّه من دیباج أخضر علی فرس من أفراس الجنان و بیده حریر أخضر ممسک بالمسک الاذفر و بیده قدح من ذهب مملوء من شراب الجنان فسقاه إیاه عند خروج نفسه فهوّن علیه سکرات الموت ثمّ یأخذ روحه فی تلک الحریره فیفوح منها رایحه یستنشقها أهل سبع سماوات فیظلّ فی قبره ریّان و یبعث من قبره ریّان حتّی یرد حوض النبیّ صلّی اللّه علیه و آله.

شراب بهشتی در دست دارد، و در وقت گرفتن جـان او از شـراب بهشتی به او می نوشانـد تا مرگ برای او آسان شود، و چون روح او را قبض می کنـد و در آن حریر می گـذارد بوی خوشـی از آن سـاطع می گردد و اهـل آسـمان هـا از آن اسـتفاده می کنند، و چون وارد قبر خود می شود سیرآب و شادکام است و در قیامت نیز چون مبعوث می گردد سیرآب و شادکام خواهد بود تا این که درکنار کوثر بر رسول خدا صلی الله علیه و آله وارد شود.

(۱)و کسـی که بیست و پنج روز از ماه رجب را روزه بگیرد هنگامیکه از قبر خارج می شود هفتاد هزار ملک به استقبال او می آینـد که در دست هرکـدام آنان پرچمی از درّ و یاقوت است و انواع زیورها و زینت ها رابا خود آورده و می گویند: «ای ولیّ خدا! همانا تو به خدای خود پناهنده شدی.» پس او نخستین کسـی خواهد بود که با مقرّبین و کسانی که از خدای خود راضـی و خداوند از آنان راضی بوده وارد بهشت می شوند و این سعادت بزرگی خواهد بود.

(۲)و کسی که بیست و شش روز از ماه رجب را روزه بگیرد خداوند در

ص: ۲۹

۱- (۱)و من صام من رجب خسمه و عشرین یوما فإنّه إذا أخرج من قبره یلقاه سبعون ألف ملک بید کلّ ملک منهم لواء من در و یـاقوت و معهم طرائف الحلیّ فیقولون یـا ولیّ اللّه إلتجـأت إلی ربّـک فهو من أوّل الناس دخولا فی جنّات عـدن مع المقرّبین الذین رضی اللّه عنهم و رضوا عنه و ذلک الفوز العظیم.

۲- (۲)و من صـام من رجب سـته و عشـرین یوما بنی اللّه له فی ظلّ العرش مأه قصـر من درّ و یاقوت علی رأس کلّ قصـر خیمه حریر من حریر الجنان یسکنها ناعما و الناس فی الحساب.

سایه عرش خود یکصد قصر از درّ و یاقوت برای او بنا می کند و بر بالای هر قصری خیمه ای از حریر بهشتی خواهد بود و ولیّ خدا در مدتی که مردم مشغول حساب هستند در آن خیمه های حریر متنعّم می باشد.

(۱)و کسی که بیست و هفت روز از ماه رجب را روزه بگیرد خداوند قبر او را به اندازه چهارصد هزار سال راه وسعت می دهد و پر از مشک و عنبر می نماید.

(۲)و کسی که بیست و هشت روز از ماه رجب را روزه بگیرد خداوند بین او و آتش دوزخ هفت خندق قرار می دهد که مسافت هر خندق به اندازه فاصله زمین تا آسمان و مسافت پانصد سال راه می باشد.

و کسی که بیست و نه روز از ماه رجب را روزه بگیرد خداوند او را می آمرزد، گرچه او راهزن باشد و یا زنی باشد که هفتاد مرتبه زنا داده و سپس برای خدا و نجات از دوزخ روزه گرفته باشد است.

(۳)و کسی که سی روز از ماه رجب را روزه بگیرد منادی از طرف خداوند به او می گوید: «ای بنده خدا! گذشته های تو بخشیده شد پس در

۱- (۱)و من صام من رجب سبعه و عشرین یوما وسّع اللّه علیه القبر مسیره أربعمائه ألف عام و ملاء جمیع ذلک مسکا و عنبرا.

۲- (۲)و من صام من رجب ثمانیه و عشرین یوما جعل اللّه عزّوجلّ بینه و بین النار سبع خنادق کلّ خندق ما بین السماء و الأرض مسیره خمسمأه عام.

۳- (۳)و من صام من رجب تسعه و عشرین یوما غفراللّه له و لو کان عشّارا ولو کانت إمرأه فاجره فجرت سبعین مرّه بعدما أرادت به وجه اللّه تعالی و الخلاص من جهنّم یغفراللّه لها.

آینـده اعمـال خود را از سـر بگیر.» و خداونـد در هر درجه ای از درجـات بهشتی چهل شـهر به او عطا خواهـد نمود که در هر کـدام هزارهزار قصـر می باشـد و در هر قصـری هزارهزار خانه ودر هر خانه ای هزارهزار سـفره از طلا و در هر سـفره ای هزار هزار ظرف و در هر ظرفی هزار هزار نوع از غـذا و نوشـابه و در هر خـانه ای از آن خـانه ها چهل هزار تخت از طلا قرار دارد و مساحت هر تختی هزار ذراع در دو هزار ذراع می باشد و بر هر تختی یک حورالعین بهشتی قرار دارد که بافته های موی سر او سیصد هزار دنباله از نور است و هر دنباله ای از آن هزار میلیون نگهبان دارد که آن را با مشک و عنبر خوشـبو می کنند تا این که روزه دار رجب به آن برسد. آری همه این نعمت ها برای کسی است که تمام ماه رجب را روزه گرفته باشد.»

(۱)ابوسعید خدری می گوید: چون سخن رسول خدا صلی الله علیه و آله به این جا

ص: ۳۱

۱- (۱)و من صـام من رجب ثلاثین یوما نادی مناد من السـماء یا عبـداللّه أمّا ما مضـی فقـد غفرلک فاسـتأنف العمل فیما بقی و أعطـاه اللّه فی الجنان کلّها فی کلّ جنّه أربعین مـدینه و فی کلّ أربعین ألف ألف قصـرفی کلّ قصـر أربعون ألف ألف بیت فی کـلّ بیت أربعون ألف ألف مائـده من ذهب علی کلّ مائـده أربعون ألف ألف قصـعه فی کلّ قصـعه أربعون ألف ألف لون من الطعـام و الشـراب لکلّ طعام و شـراب من ذلک لون علی حـده فی کلّ بیت أربعون ألف سـریر من ذهب طول کلّ سـریر ألف ذراع فی الفی ذراع علی کـلّ سـریر جـاریه من الحـور علیهـا ثلاثمـأه ألف ذوابه من نور یحمـل کـلّ ذوابه منهـا ألف ألف ألف وصیفه یغلقها بالمسک و العنبر إلی أن یوافیها صائم رجب هذا لمن صام شهر رجب کلّه.

رسـيد، به آن حضـرت گفته شـد: کسـی که در اثر بیماری و ضـعف و ناتوانی و یا عذر حیض و نفاس از روزه ماه رجب عاجز باشد، چه باید بکند تا به این پاداش ها برسد؟

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «باید هر روزی قرص نانی را صدقه بدهد.» سپس فرمود: «سوگند به خدایی که جان من در اختیار اوست، اگر آن مقـدار را صـدقه بدهـد آنچه گفته شـد و بیشتر از آن به او داده خواهـد شـد.» تا این که فرمود: «اگر جمیع خلایق از اهل آسـمان ها و زمین بخواهنـد پاداش روزه دار رجب را محاسـبه نمایند هرگز نمی توانند یک دهم آن را به دست آورند.»

(۱)گفته شـد: یا رسول اللّه! کسـی که از دادن این صدقه عاجز باشد چه باید بکند تا به این پاداش ها برسد؟ رسول خدا صـلی الله علیه و آله فرمود: او باید در هر روز از ماه رجب صد مرتبه بگوید: سبحان الإله الجلیل، سبحان من لا

۱- (۱)قیل: یا نبیّ اللّه فمن عجر عن صـیام رجب لضـعف أو لعلّه کانت به أو إمره غیر طاهره یصـنع ماذا؟ لینال ما وصـفت قال: یتصدّق فی کلّ یوم برغیف علی المساکین و الذی نفسـی بیده إنّه إذا تصدق بهذه الصدقه فینال ما وصـفت واکثر، إنّه لو اجتمع جمیع الخلائق علی أن یقدّروا قدر ثوابه من أهل السموات و الأرضین ما بلغوا عشر ما یصیب فی الجنان من الفضائل و الدرجات قیل یا رسول اللّه صـلی الله علیه و آله : فمن لم یقدر علی هذه الصدقه یصـنع ماذا؟ لینال ما وصـفت قال: فیسبّح اللّه عزوجل کلّ یوم من رجب إلی تمـام ثلاثین یوما بهـذا التسبیـح مأه مره: سـبحان الاله الجلیل سـبحان من لاینبغی التسبیـح إلاّ له سـبحان الأعزّ الأکرم سبحان من لیس العزّ و هوله أهل.

ینبغی التسبیح إلّا له، سبحان الأ عزّالأکرم، سبحان من لبس العزّ و هو له أهل.»

روزه داران و عبادت کنندگان در ماه رجب

(۱)۱۳- ابورمحه حضـرمی می گوید: از امام باقر علیه السلام شنیدم که می فرمود: «چون روز قیامت می شود از عرش الهی ندا می رسد: «أین الرجبیّون» [یعنی: کجایند آنهایی که در ماه رجب روزه می گرفتند و عبادت می کردند؟]

پس عـده ای از اهـل محشـر قیـام می کننـد، در حـالی که صورت هـای آنان نورانی است و بر سـر آنان تاج هایی زیبا از درّ و یـاقوت قرار دارد و بـا هر کـدام آنـان هزار ملک در طرف راست و هزار ملک در طرف چپ همراه هسـتند و به او بشارت می دهند و می گویند: گوارا باد کرامت الهی برای تو!

(۲)سپس از ناحیه پروردگار به آنان ندا می رسد: ای بندگان من! به عزّت

۱- (۱)۱۳- حـدّثنا المظفر بن جعفربن المظفر العلوی السـمرقندی قال: حـدّثنا جعفربن محمّـدبن مسـعود العیاشـی عن أبیه قال: حـدّثنا الحسـین بن إشـکیب عن محمّدبن علی الکوفی عن أبی جمیله المفضل بن صالح عن أبی رمحه الحضـرمی قال: سـمعت جعفربن محمّـدبن علی علیه السـلام یقول: إذا کـان یوم القیـامه نـادی منـاد من بطنـان العرش أبن الرجبیون فیقوم انـاس بضـی ء وجوهم لأهل الجمع علی رؤسهم تیجان الملک مکلّله بالدرّ و الیاقوت مع کلّ واحد منهم ألف
۲- (۲)ملـک عن یمینه و ألف ملک عن یسـاره یقولون هنیأ لـک کرامه اللّه عزوجل یا عبـداللّه، فیأتی النـداء من عنـداللّه جلّ جلالـه: عبـادی و أمـائی و عزّتی و جلالـی لأـکرمنّ مثواکم و لأـجزلنّ عطـاکم (عطایاکم) و لأوتینّکم من الجنّه غرفا تجری من تحتهـا الأنهـار خالـدین فیها و نعم أجر العاملین انکم تطوّعتم بالصوم لی فی شـهر عظمت حرمته و أوجبت حقه ملائکتی أدخلوا عبادی و إمائی الجنّه ثمّ قال جعفربن محمّد علیه السـلام : هذا لمن صام من رجب شـیئا ولو یوما واحدا فی (من) أوله أو وسـطه أو آخره.

و جلالم سوگند، من شما را گرامی خواهم داشت و عطای فراوان به شما خواهم نمود و غرفه های بهشتی که در زیر آنها نهرهایی جاری است را به شما خواهم داد و شما در آن نعمت ها جاوید خواهید بود و این ها چه نیکو پاداشی است برای عمل کنندگان. همانا شما برای من در ماه رجب - که حرمت آن بزرگ بود - با میل خود روزه گرفتید. پس ای ملائکه من! بندگانم را وارد بهشت نمایید.»

سپس امام باقر علیه السلام فرمود: «این پاداش ها برای کسی است که مقداری از ماه رجب را - ولو یک روز - از اول یا وسط و یا آخر روزه گرفته باشد.»

حدیث أمّ داود و اجابت دعای او

(۱)۱۴- ابراهیم بن عبید [عبد] اللّه بن علا می گوید: فاطمه

ص: ۳۴

۱- (۱)۱۴- حدثنی جماعه من أصحابنا قالوا: حدّثنا أبوالحسن عبیداللّه بن محمّدبن جعفر الفصبانی البغدادی قال: حدّثنا أبوعیسی عبیداللّه بن الفضل بن هلال و کان أهل مصر یسمّونه شیطان الطاق لایمانه رحمه اللّه قال: حدّثنا عبداللّه بن مجری البلوی قال: حدّثنا إبراهیم بن عبداللّه بن الفضل بن العلاء المدنی قال حدثتنی فاطمه بنت عبداللّه بن إبراهیم بن الحسین. و جماعه من أصحابنا قالوا: حدّثنا أبوالحسین عبیداللّه بن محمّدبن جعفر القصانی قال: حدّثنا أبومحمّد الحسین بن وسیف العدل قال: حدّثنا علی بن یعقوب قال: حدّثنا إبراهیم بن عبیداللّه بن العلاء المدنی قال: حدثتنی فاطمه بنت عبداللّه بن إبراهیم بن الحسین.

دخترعبداللّه بن ابراهیم بن حسین برای من نقل نمود که چون ابوالدوانیق [منصور دوانیقی] عبداللّه بن حسن بن حسین را پس از کشتن دو فرزند او محمّد و ابراهیم کشت، فرزند من داود بن حسین را به زنجیر بستند و با عمو زادگان او حسنین [حسین] به عراق بردند. فرزند من داود مدتی در زندان بود و من هیچ خبری از او نداشتم جز آن که به درگاه خدا تضرّع می کردم و از خداوند نجات او را می طلبیدم و به برادران خود از زهّاد و اهل عبادت درخواست می کردم که از خدا بخواهند من فرزند خود را قبل از مردن ببینم. آنها نیز برای خواسته من دعا می کردند. در همین حال از بعضی به من خبر می رسید که او را کشته اند و بعضی نیز می گفتند که او زنده است،(۱)ولی او و عموزادگان او را زیر دیوار گذارده اند. این [گونه[

ص: ۳۵

۱- (۱)و حدّثنا أبومحمّدالحسن بن حمزه العلوی رضی اللّه عنه قال: حدّثنا أبوغانم اسماعیل بن عبدالرحمن الحارثی بمکه قال: حدّثنا أبو محمّد عبداللّه بن محمّد العلوی قال: حدّثنا إبراهیم بن عبیداللّه بن العلاء. و حدّثنا حمزه بن محمّدبن احمدبن جعفربن محمّدبن زیدبن علی بن الحسن بن علی ابن أبی طالب علیه السلام قالوا: أخبرنا أبوالحسین محمّدبن الحسین الدینوری قال: حدّثنا یعقوب بن نعیم بن رقاره قال: حدّثنا جعفربن أحمد ابن عبدالجبار السبیعی بالمدینه عن أبیه عن إبراهیم بن عبداللّه بن العلاء قال: حدثنی فاطمه بنت عبداللّه بن ابراهیم. و حدّثنا جعفربن محمّد بن قولویه قال: حدّثنا أبو عیسی عبیداللّه ابن الفضل بن محمّد بن الهلال الطائی قال: حدّثنا أبو محمّد عبداللّه بن محمّد العلوی قال: حدّثنا إبراهیم بن عبیداللّه بن العلاء قال: حدثتنی فاطمه بنت عبداللّه بن إبراهیم قالت: لمّا قتل ابوالدوانیق عبداللّه بن الحسن ابن الحسین بعد قتل ابنیه محمّد و ابراهیم.

خبر[ها [مصیبت را بر من سخت تر می کرد و و اندوه من بیشتر می گردید و هرچه دعا می کردم به اجابت نمی رسید تا این که پیر و ناتوان شدم و کار بر من سخت شد. پس خدمت امام صادق علیه السلام رسیدم، در حالی که آن حضرت بیمار بود و چون از حال او سؤال نمودم و برای شفای آن حضرت دعا کردم و خواستم از خدمتش مرخّص شوم، به من فرمود: «ای امّ داود! از فرزند خود چه خبری داری؟» البته من آن حضرت را در کودکی در کنار فرزندم داود شیر داده بودم [و من مادر رضاعی او بودم و فرزندم برادر رضاعی او بود]. چون امام صادق علیه السلام از فرزندم داود سؤال نمود من گریان شدم و گفتم: فدای شما شوم، داود از دستم رفت، او در عراق محبوس است و من از او هیچ خبری ندارم و از او ناامید شده ام و دلم برای اوتنگ شده است. از شما خواهش می کنم که در حق برادر خود دعا کنید.

(۱)امّ داود می گوید: امام صادق علیه السلام فرمود: «ای امّ داود! برای چه از

۱- (۱)و حدّثنا الشریف محمّدبن الحسن بن الحسین بن اسحق بن موسی بن جعفربن محمّد بن علی بن الحسین بن علی بن أبی طالب علیهم السلام قال: حدّثنا ابوجعفر محمّدبن حمزه بن الحسین بن سعید المدینی قال: حدثنی أبی قال: حدثنی أبو محمّد عبداللّه بن محمّد البلوی قال: حدثنی إبراهیم بن عبیداللّه بن العلاء قال: حدثتنی فاطمه بنت عبداللّه بن إبراهیم بن الحسین قالت:

دعای استفتاح و اجابت آن غافل شده ای؟ آن دعایی است که به برکت آن خداوند درهای آسمان را باز می کند و تو می توانی ملائکه را ملاقات کنی و آنها به تو بشارت نجات خواهند داد و آن دعای مستجاب است و هرکس آن را بخواند پاداش او جز بهشت نخواهد بود.» امّ داود می گوید: گفتم: ای فرزند پاکان و صادقین! چه باید بکنم؟

(۱)امام صادق علیه السلام فرمود: «ای امّ داود! ماه رجب نزدیک است و آن ماه بسیار مبارکی است و دعا در آن مستجاب است. پس تو روزهای سیزده و چهارده و پانزدهم آن را که ایّام البیض است روزه بگیر و نزدیک ظهر روز

ص: ۳۷

۱- (۱)لمّا قتل ابوالدوانیق عبداللّه بن الحسن بن الحسین بعد قتل ابنیه محمّد و إبراهیم حمل ابنی داود بن الحسین من المدینه مکبّلا بالحدید مع بنی عمه الحسنین إلی العراق فغاب عنّی حینا وکان هناک مسجونا فانقطع خیره و أعمی أثره و کنت أدعو اللّه و أتضرّع الیه وأسأله خلاصه و استعین باخوانی من الزهاد والعباد و أهل الجد و الاجتهاد و أسألهم أن یدعوا اللّه لی أن یجمع بینی و بین ولدی قبل موتی فکانوا یفعلون ولا یقصرون فی ذلک و کان یصل إلی انّه قد قتل و یقول قوم: لا، قد بنی علیه أسطوانه مع بنی عمّه فتعظم مصیبتی و اشتدّ جزنی ولا أری لدعائی إجابه و لا لمسألتی نجحا فضاق بذلک ذرعی و کبر سنّی و رقّ عظمی و صرت إلی حدّ الیاس من ولدی لضعفی و انقضاء عمری قال: ثمّ إنی دخلت علی أبی عبداللّه جعفربن محمد علیه السلام و کان علیلا فلمّا سألته عن حاله ودعوت له و هممت الانصراف قال لی:

پانزدهم غسل کن و نافله نماز ظهر را بخوان و رکوع و سجده و قنوت آن را به نیکی انجام ده و در دو رکعت اول آن، در رکعت اول حمد و قل یا أیّها الکافرون و در رکعت دوم آن حمد و قل هواللّه أحد را بخوان و در شش رکعت باقیمانده، بعد از حمد از(۱)سوره های کوتاه هرکدام راکه خواستی بخوان. سپس نماز ظهر را بخوان و پس از آن باز هشت رکعت نافله عصر را بخوان و رکوع و سجود و قنوت آن را نیکو به جای آور و باید نمازهای تو در پاکیزه ترین لباس و در اتاقی نظیف و بر روی فرشی نظیف باشد و خود را معطّر نمایی چرا که ملائکه آن را دوست می دارند و بکوش که در آن حال کسی بر تو وارد نشود و با تو سخن نگوید و تو را مشغول ننماید.»

(۲)مؤلف گوید: مرحوم صدوق پس از آنچه گذشت می فرماید: سایر

۱- (۱)یا أم داود - ما الذی بلغت عن داود؟ و کنت قد أرضعت جعفربن محمّد بلبنه - فلمّا ذکره لی بکیت و قلت: جعلت فداک أین داود؟ داود محتبس فی العراق و قد انقطع عنی خبره و یئست من الاجتماع معه و إنّی لشدیده الشوق الیه و التلهّف علیه و أنا أسألک الدعاء له فانه اخوک من الرضاعه قالت: قال لی أبوعبداللّه: یا أمّ داود فأین انت عن دعاء الاستفتاح و الاجابه و النجاح؟ و هوا الدعاء الذی یفتح اللّه عزوجل له أبواب السماء و تتلّقی الملائکه و تبّشر بالاجابه و هوالدعاه المستجاب الذی لا یحجب عن اللّه عزّوجلّ و لا لصاحبه عنداللّه تبارک و تعالی ثواب دون الجنّه قال: قلت: و کیف لی یابن الاطهار الصادقین؟ قال یا أمّ داود: فقد دنی هذا الشهر الحرام یرید علیه السلام شهر رجب - و هو شهر مبارک عظیم الحرمه مسموع الدعاه فیه فصومی منه ثلاثه أیّام الثالث عشر و الرابع عشر و الخامس عشر و هی الأیّام البیض ثمّ اغتسلی فی یوم النصف منه عند زوال الشمس و صلّی الزوال ثمان رکعات ترسلین فیهنّ و تحسنین رکوعهن و سجودهنّ و قنوتهنّ تقرأ فی الرکعه الأولی بفاتحه الکتاب و قل یا أیّها الکافرون و فی الثانیه قل هواللّه أحد و فی الستّ البواقی من السور القصار ما أحببت:

۲- (۲)ثمّ تصلّین الظهر ثمّ ترکعین بعد الظهر ثمان رکعات تحسنین رکوعهن و سجودهن و قنوتهن ولتکن صلاتک فی أطهر أثوابک فی بیت نظیف علی حصیر نظیف و استعملی الطیب فانّه تحیّه الملائکه واجتهدی أن لا یدخل علیک أحد یکلّمک أو یشغلک - الباقی ذکر فی کتاب عمل السنه ما کتبت هاهنا من أرادأن یکتب فلیکتب من عمل السنه- فإذا فرغت من الدعاء فاسجدی علی الأرض و عفرّی خدّیک علی الارض و قولی:

آداب عمل أمّ داود در کتاب «عمل السّنه» ذکر شده به آن کتاب مراجعه شود [لکن مرحوم محدث قمی در کتاب مفاتیح الجنان، از مصباح شیخ طوسی این قسمت را چنین بیان نموده است: «بخواند حمد را صد مرتبه و سوره اخلاص را صد مرتبه و آیه الکرسی را ده مرتبه و بعد از اینها بخواند سوره انعام وبنی اسرائیل وکهف و لقمان ویس و صافات و حآم سجده و حآمعسآقآ و حم دخان و فتح و واقعه و ملک و نآ و إذا السماء انشقّت و ما بعدش را تا آخر قرآن و چون از اینها فارغ شود در حالی که رو به قبله باشد بگوید: صدق اللّه العظیم الذی لا إله إلاّ هو الحیّ القیوم...»]

(۱)سپس امام صادق علیه السلام به امّ داود می فرماید: «هنگامی که از دعا فارغ

۱- (۱)«لک سجدتُ و بک آمنت فارحم ذلّی و فاقتی و کبوتی لوجهی» واجهدی أن تسبح عیناک و لو مقدار رأس الذباب دموعا فإنّه إجابه هذا الدعاء حرقه القلب و انسکاب العبره فاحفظی ما علّمتک ثمّ احذری أن یخرج عن یدیک إلی ید غیرک ممن یدعو به لغیر حقّ فانّه دعاء شریف و فیه اسم اللّه الأعظم الذی اذا دعی به أجاب و أعطی ولو أنّ السموات و الأرض کانتا رتقا و البحار بأجمعها من دونها و کان ذلک کلّه بینک و بین حاجتک یسهّل اللّه عزوجل الوصول إلی ما تریدین و أعطاک طلبتک و قضی لک حاجتک و بلغک آمالک و لکلّ من دعا بهذا الدعاء الاجابه من اللّه تعالی ذکرا کان أو أنثی.

گردیدی بر خاک سجده کن و گونه های خود را بر خاک بگذار و بگو: «لک سجدتُ و بک آمنت فارحم ذلّی و فاقتی و کبوتی لوجهی» و بکوش ولو به اندازه بال مگس اشک از چشم تو خارج گردد؛ همانا نشانه اجابت این دعا سوختن دل و جاری شدن اشک است. پس(۱)آنچه به تو آموختم را نگهداری کن و سعی کن در اختیار کسی قرار ندهی که برای خواسته

۱- (۱)ولو أنّ الجنّ و الانس أعداء لولدک لکفاک اللّه مؤنتهم و أخرس عنک ألسنتهم و ذلّل لک رقابهم إن شاء اللّه قالت أمّ داود: فکتب لی هذا الدعاء و انصرفت منزلی و دخل شهر رجب فتوخّیت الأیّام و صمتها و دعوت کما أمرنی و صلیّت المغرب و العشاء الآخره و أفطرت ثمّ صلیّت من اللیل ماسنح لی مرتّب فی لیلی و رأیت فی نومی کلّ من صلیت علیه من الملائکه والأنبیاء و الشهداء و الأبدال و العباد و رأیت النبیّ صلّی اللّه علیه و آله فإذا هو یقول لی: یا بنیّه یا أمّ داود أبشری فکلّ من ترین أعوانک و اخوانک و شفعائک و کلّ من ترین یستغفرون لک و یبشّرونک بنجح حاجتک فابشری بمغفره اللّه و رضوانه فجزیت خیرا عن نفسک و أبشری بحفظ اللّه لولدک وردّه علیک إن شاء اللّه.

غیرحقی انجام دهد؛ چراکه آن دعای شریفی است و در آن اسم اعظم خدا نهفته است. که اگر کسی به وسیله آن خدا را بخواند خواسته او اجابت می شود و خداوند او را ردّ نمی کند بلکه اگر درهای آسمان ها و زمین به روی کسی بسته شده باشد و دریاها سر راه حاجت او مانع باشند خداوند به وسیله این دعا حاجت او را برآورده می نماید و تو نیز به حاجت خود می رسی و خداوند مشکل تو را آسان می کند و تو را به آرزویی که داری خواهد رساند و اگر جن و انس دشمن فرزند تو باشند خداوند شرّ همه آنان را از او برطرف خواهد نمود و آنان را در مقابل تو گنگ و ذلیل می کند. إن شاء اللّه.»

(۱)امّ داود می گوید: امام صادق علیه السلام این دعا را برای من نوشت و من به خانه خود باز گشتم تا این که ماه رجب رسید و من در ایّام البیض طبق دستور آن حضرت روزه گرفتم و دعاهایی که او امر نموده بود خواندم و [چون روز پانزدهم گذشت] نماز مغرب و عشا را خواندم و افطار نمودم و هنگامی که پاسی از شب گذشت و نماز شب را چنان که عادت داشتم

۱- (۱)قالت أمّ داود: فانتبهت عن نومی فواللّه ما مکثت بعد ذلک إلّا مقدار مسافه الطریق من العراق للراکب المجدّ المسرع حتّی قدم علیّ داود فقال یا أمّاه: إنّی لمحتبس بالعراق فی أضیق المحابس و علیّ ثقل الحدید و أنا فی حال الیأس من الخلاص إذنمت فی لیله النصف من رجب فرأیت الدنیا قد خفضت لی حتّی رأیتک فی حصیر فی صلاتک و حولک رجال رؤسهم فی السماء و أرجلهم فی الأرض علیهم ثیاب خضر یسبّحون من حولک و قال قائل جمیل الوجه حلیه النبیّ صلی الله علیه و آله نظیف الثوب طیّب الریح حسن الکلام فقال:

خواندم و خوابیدم در خواب کسانی که بر آنان صلوات فرستاده بودم مانند ملائکه و پیامبران و شهدا و بندگان بزرگ خدا را مشاهده نمودم. در آن بین رسول خدا صلی الله علیه و آله را دیدم و آن حضرت به من فرمود:

«ای دخترم، امّ داود! بشارت باد تو را! همه این هایی که می بینی یاران و برادران و شفعای تواند وهمه آنها برای تو استغفار می کنند و تو را بشارت می دهند که حاجتت برآورده شده و من نیز تو را به مغفرت خدا و خوشنودی او بشارت می دهم. خدا تو را جزای خیر بدهد. همانا خداوند فرزند تو را حفظ نمود و او را به تو باز خواهد گرداند. ان شاءاللّه.»

(۱)امّ داود می گوید: پس من از خواب بیدار شدم و به خدا سوگند، فاصله خواب من و بازگشت فرزندم داود بیش از مسافت حرکت یک سوار تندرو که از عراق به مدینه برسد نبود. و چون فرزندم را ملاقات نمودم به من گفت: ای مادر! من در عراق در سخت ترین زندان زیر غل و زنجیر زندانی بودم و امیدی به نجات خود نداشتم تا این که در شب نیمه

۱- (۱)یابن العجوز الصالحه أبشر فقد أجاب اللّه عزوجل دعاء أمک فانتبهت فإذا أنا برسول أبی الدوانیق فادخلت علیه من اللیل فأمر بفکّ حدیدی و الاحسان إلیّ و أمر لی بعشره آلاف درهم و أنا أحمل علی نجیب و استسعی باشدّ السیر فاسرعت حتّی دخلت إلی المدینه قالت أمّ داود: فمضیت به إلی أبی عبداللّه علیه السلام فسلّم علیه و حدّثه بحدیثه فقال له الصادق علیه السلام : إنّ أبا الدوانیق رأی فی النوم علیا علیه السلام یقول له: أطلق ولدی و إلا لألقینّک فی النار و رأی کأنّ تحت قدمیه النیران فاستیقظ و قد سقط فی یده فأطلقک.

رجب در خواب دیـدم که دنیا زیر قـدم من جمع شد و من تو را دیدم که روی حصـیری نماز می خواندی و اطراف تو مردانی بودنـد که سـرهای آنان در آسـمان و پاهایشان روی زمین بود و لباس های سبزی برتن داشـتند و اطراف تو تسبیـح خـدا را می گفتنـد. پس گوینـده ای از بین آنان، زیبا صورت، با لباسـی نظیف و معطّر و صدایی دلنشـین، به زیبایی پیامبر اسـلام صـلی الله علیه و آله ، به من فرمود:

«ای فرزند پیر زن صالحه! البشاره! خداوند دعای مادر تو را مستجاب نمود.» و چون از خواب بیدار شدم، ناگهان دیدم فرستاده ابوالـدوانیق نزد من حاضـر شـده و مرا نزد او بردند و او دسـتور داد آهن ها را از بدن من جدا کردند و به من احسان نمود و ده هزار درهم به من داد و مرا بر اسب تندرو سوار نمودند و با تمام سرعت به مدینه رساندند.

امّ داود می گوید: پس من فرزندم را خدمت امام صادق علیه السلام بردم و چون بر آن حضرت سلام نمود و قصه خود را بیان کرد امام صادق علیه السـلام فرمود: «ابوالدوانیق [نیز] در آن شب علی علیه السـلام را در خواب دید و آن حضرت به او فرمود: فرزنـد مرا آزاد کن وگرنه تو را در آتش خواهم انـداخت. پس ابوالـدوانیق در خواب دید که زیر قدم های او دریایی از آتش است از خواب بیدار شد و از وحشت و اضطرابی که پیدا نموده بود تو را آزاد کرد.»

ص :۴۳

پاداش عبادت و روزه در ماه رجب

(۱)۱۵- امام صادق علیه السلام از پدرانش، از امیرالمؤمنین علیهم السلام نقل نموده که فرمود: «کسی که روز اول و یا وسط و یا آخر ماه رجب را روزه بگیرد گناهان گذشته و آینده او بخشوده خواهد شد؛ و کسی که سه روز از اول ماه رجب و سه روز از وسط و سه روز از آخر ماه رجب را روزه بگیرد گناهان گذشته و آینده او بخشیده می شود؛ و کسی که(۲)یک شب از شب های ماه رجب را به عبادت خدا طی کند خداوند او را از آتش دوزخ آزاد می فرماید و شفاعت او را در باره هفتاد هزار نفر از گنهکاران می پذیرد؛ و کسی که در ماه رجب برای خشنودی خدا صدقه بدهد

۱- (۱)۱۵- حدّثنا أبومحمّد جعفربن نعیم الحاجم قال: حدّثنا احمدبن ادریس عن محمّدبن الحسین بن أبی الخطاب قال: حدّثنا اسماعیل بن مهران و حدّثنا علی بن عبداللّه اوراق قال: حدّثنا سعدبن عبداللّه عن الهیثم ابن أبی مسروق النهدی قال: حدّثنا اسماعیل بن مهران عن محمّدبن یزید عن سفیان الثوری قال: حدثنی اسماعیل بن مهران عن محمّدبن یزید عن سفیان الثوری قال: حدثنی جعفربن محمّد عن أبیه محمّدبن علی عن أبیه علی بن الحسین عن أبیه الحسین عن أخیه الحسن بن علی عن علی بن أبی طالب علیهم السلام :

۲- (۲)من صام یوما من رجب فی أوّله أو فی وسطه أو فی آخره غفرله ما تقدّم من ذنبه و ما تأخّر و من صام ثلاثه أیّام من رجب فی أوّله و ثلاثه أیّام فی وسطه وثلاثه أیّام فی آخره غفر له ما تقدّم من ذنبه و ما تأخّر و من أحیی لیله من لیالی رجب أعتقه اللّه من النار و قبل شفاعته فی سبعین ألف رجل من المذنبین و من تصدّق بصدقه من رجب ابتغاء وجه اللّه أکرمه اللّه یوم القیامه فی الجنّه من الثواب مالا عین رأت و لا اذن سمعت ولا خطر علی قلب بشر.

خداوند در بهشت او را گرامی می دارد و پاداشی به او می دهد که نه چشمی دیده و نه گوشی شنیده و نه برقلب بشری خطور کرده باشد.»

(۱)۱۶- مالک بن انس می گوید: به خدا سوگند، چشم من شخصیتی را بهتر از حضرت جعفربن محمّد صادق علیه السلام از جهت زهد و فضیلت و عبادت و ورع - ندید و من هر زمانی خدمت آن حضرت می رسیدم او به من توجه می نمود و مرا اکرام می کرد. پس روزی به آن حضرت گفتم: ای فرزند رسول خدا! پاداش کسی که یک روز از ماه رجب را از روی ایمان و خلوص روزه بگیرد چیست؟

پس آن حضرت از پدر خود، از جدّ خود نقل نمود - گرچه به خدا سوگند، اگر خود می فرمود صادق بود - که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «کسی که از روی ایمان و خلوص یک روز از ماه رجب را روزه بگیرد آمرزیده خواهد شد.» پس من به آن حضرت گفتم: پاداش کسی که یک

۱- (۱)۱۶- حدّثنا علی بن احمدبن محمّدبن عمران الدقّاق قال: حدّثنا محمّدبن أبی عبداللّه الکوفی قال: حدّثنا موسی بن عمران النخعی عن عمّه الحسین بن یزید النوفلی قال: سمعت بن أنس الفقیه یقول: و اللّه ما رأت عینی أفضل من جعفربن محمّد زهدا و فضلا و عباده و ورعا فکنت أقصده فیکرمنی و یقبل علی فقلت له یوما: یابن رسول اللّه ما ثواب من صام یوما من رجب إیمانا و احتسابا؟ قال - و کان و اللّه اذا قال صدق -: حدّثنی أبی عن أبیه عن جدّه قال: قال رسول اللّه صلی الله علیه و آله : من صام یوما من رجب إیمانا و إحتسابا غفرله فقلت له: یابن رسول اللّه فما ثواب من صام یوما من شعبان؟ قال: حدثنی أبی عن أبیه عن جده قال: قال رسول اللّه صلی اللّه علیه و آله: من صام یوما من شعبان إیمانا و احتسابا غفرله.

روز از ماه شعبان را روزه بگیرد چیست؟ امام صادق علیه السلام باز فرمود: پدرم، از جدش امیرالمؤمنین علیهم السلام نقل نمود که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «کسی که از روی ایمان و خلوص یک روز از ماه شعبان را روزه بگیرد آمرزیده خواهد شد.»

(۱)۱۷- عبداللّه بن طائی می گوید: امام صادق علیه السلام فرمود: «کسی که روز بیست و هفتم ماه رجب را روزه بگیرد پاداش هفتاد سال روزه برای او نوشته می شود.»

(۲)۱۸- عبدالسلام بن صالح هروی می گوید: حضرت رضا علیه السلام فرمود: «کسی که روز اول ماه رجب را روزه بگیرد روز قیامت خداوند از او راضی می شود؛ و کسی که دو روز از ماه رجب را روزه بگیرد خداوند در قیامت از او راضی می شود؛ و کسی که سه روز از ماه رجب را روزه بگیرد خداوند در روز قیامت از او راضی می شود و او را راضی خواهد نمود و طلبکاران او را نیز از او راضی خواهد نمود؛ و کسی که هفت روز

۱- (۱)۱۷- حدّثنا عبدالواحد بن محمّدبن عبدوس النیشابوری العطّار قال: حدّثنا علی بن محمّد بن قتیبه النیسابوری قال: حدّثنا حمدان بن سلیمان قال: حدّثنا علی بن نعمان قال: حدّثنا عبداللّه بن طائی عن الصادق جعفربن محمّد علیهماالسلام : من صام سبعه و عشرین من رجب کتب له أجر صیام سبعین سنه.

۲- (۲)۱۸- حدّثنا عثمان بن عبداللّه بن تمیم القزوینی قال: حدّثنا أبی قال: حدّثنا أحمدبن علی الأنصاری عن عبدالسلام بن صالح الهروی قال: قال علی بن موسی الرضا علیه السلام : من صام أوّل یوم من رجب رضی اللّه عنه یوم یلقاه و من صام یومین من رجب رضی اللّه عنه یوم یلقاه و من صام ثلاثه أیّام من رجب

از ماه رجب را روزه بگیرد هنگامی که از دنیا می رود درهای آسمان های هفتگانه به روی او گشوده می شود تا به ملکوت اعلی برسد؛ و کسی که هشت روز از ماه رجب را روزه بگیرد درهای هشتگانه بهشت به روی او گشوده می گردد؛ و کسی که پانزده روز از ماه رجب را روزه بگیرد خداوند هر خواسته و جاجتی داشته(۱)باشد برآورده می کند مگر آن که درخواست گناه و یا درخواست قطع رحم کند؛ و کسی که همه ماه رجب را روزه بگیرد از گناهان خود پاک می شود مانند روزی که از مادر متولّد گردیده است و از دوزخ آزاد می گردد و با برگزیدگان و نیکان وارد بهشت می شود.»

تا این جا به حمد اللّه و المنّه کتاب فضایل ماه رجب به پایان رسید. و صلّی اللّه علی محمّد و آله و سلّم.

مترجم گوید: از خداوند کریم می خواهیم که به آبروی صاحبان این احادیث علیهم السلام توفیق روزه داری و عبادت خود را در ماه رجب و ماه شعبان و ماه مبارک رمضان به ما عطا فرماید.

۱- (۱)رضی اللّه عنه و أرضاه و أرضی عنه خصمائه یوم یلقاه و من صام سبعه أیام من رجب فتحت أبواب السماوات السبع بروحه إذا مات حتّی یصل إلی الملکوت الأعلی و من صام ثمانیه أیّام من رجب فتحت له ابواب الجنّه الثمانیه و من صام من رجب خمسه عشر یوما قضی اللّه عزّوجلّ له کلّ حاجه إلاّ أن یسأله فی مأثم أوفی قطیعه رحم ومن صام شهر رجب کلّه خرج من ذنوبه کیوم ولدته أمّه وأعتق من النار و أدخل الجنّه مع المصطفین الأخیار.

باب فضایل ماه مبارک شعبان

اشاره

ص :۴۹

کتاب فضایل ماه مبارک شعبان، تألیف رئیس المحدثین ابی جعفر محمّدبن علی بن حسین بن موسی بن بابویه قمی، معروف به صدوق رضی اللّه عنه این کتاب نیز همانند کتاب های دیگر مؤلف از اصول حدیث شیعه و مورد اعتماد و قبول علمای شیعه أعلی اللّه کلمتهم است.

پاداش روزه در ماه شعبان

(۱)۱۹- امام صادق علیه السلام فرمود: «روزه ماه رمضان اندوخته بنده است برای روز قیامت و هیچ بنده ای نیست که فراوان در ماه شعبان روزه بگیرد جز آن که خداوند امر معاش او را اصلاح و شرّ دشمنان را از او دفع می کند و کمترین پاداش کسی که یک روز از ماه شعبان را روزه بگیرد این است که بهشت برای او واجب می گردد.»

(۲)۲۰- امام صادق علیه السلام ، از پدران خود، از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل نموده که

۱- (۱)۱۹- أخبرنا الشیخ الفقیه أبوجعفر محمّدبن علی بن الحسین بن بابویه رضی اللّه عنه قال: حدّثنا أبی رحمه اللّه عن أحمدبن إدریس قال: حدّثنا محمّدبن عیسی بن عبید عن یونس بن عبدالرحمن عن عبداللّه بن فضل الهاشمی عن الصادق جعفربن محمّد علیهماالسلام قال: صیام شهر رمضان ذخر للعبد یوم القیامه و ما من عبد یکثر الصیام فی شعبان إلاّ أصلح اللّه أمر معیشته و کفاه شرّ عدوّه و إن أدنی ما یکون لمن یصوم یوما من شعبان أن تجب له الجنّه.

۲- (۲)۲۰- حدّثنا أبی رضی اللّه عنه قال: حدّثنا محمّدبن أبی القاسم عن محمّدبن علی الکوفی عن نصر بن مزاحم عن أبی عبدالرحمن المسعودی عن العلاء بن یزید العرنی قال: قال الصادق جعفربن محمّد علیه السلام : حدثنی أبی عن أبیه عن جده علیه السلام قال: قال رسول اللّه صلی الله علیه و آله شعبان شهری و شهر رمضان شهر اللّه فمن صام یوما من شهری کنت شفیعه یوم القیامه و من صام یومین من

آن حضـرت فرمود: «مـاه شـعبان مـاه من است و مـاه رمضان ماه خـداست و هرکس یک روز از ماه من را روزه بگیرد من روز قیامت او را شـفاعت خواهم کرد؛ و هر کس دو روز از آن را روزه بگیرد خداونـد گناهان گذشـته و آینـده او را می بخشد؛ و هرکس سه روز از آن را روزه بگیرد به او گفته می شود: از گذشته پاک شدی، عمل خود را از سر بگیر.»

(۱)سپس فرمود: «و هر کس مـاه رمضـان را روزه بگیرد و عفّت و زبـان خود را حفظ کنـد و به کسـی آزاری نرسانـد خـداوند گناهان گذشـته و آینده او را می بخشد و از آتش دوزخ آزاد و در بهشت او را جایگزین خواهد نمود و شـفاعت او را در باره گنهکاران از اهل توحید به عدد رمل های بیابان عالج می پذیرد.»

۱- (۱)شهری غفراللّه له: ما تقدّم من ذنبه و ما تأخّر ومن صام ثلاثه أیّام من شهری قیل له استأنف العمل ومن صام شهر رمضان یحفـظ فرجه ولسانه و کفّ أذاه عن الناس غفراللّه ذنوبه ما تقـدّم منها و ما تأخّر و أعتقه من النار و أحلّه دارالقرار و قبل شـفاعته فی عدد رمل عالج من مذنبی أهل التوحید.

پاداش استغفار در ماه شعبان

(۱)۲۱- حسن بن فضّال می گوید: از حضرت رضا علیه السلام شنیدم که می فرمود: «هرکس در ماه شعبان هفتاد مرتبه استغفار نماید خداوند گناهان او را می بخشد، گرچه به اندازه ستاره های آسمان باشد.»

فضیلت شب نیمه ماه شعبان

(۲)۲۲- حسن بن فضّال نیز می گوید: از حضرت رضا علیه السلام در باره فضیلت شب نیمه ماه شعبان سؤال نمودم، فرمود: «شب نیمه شعبان شبی است که خداوند در آن شب عدّه ای را از آتش دوزخ آزاد می نماید و گناهانی را در آن شب می بخشد.»

گفتم: آیا افزون بر شب های دیگر نمازی برای آن شب وارد شده

۱- (۱)۲۱- حدّثنا محمّدبن إبراهیم بن اسحق الطالقانی قال: حدّثنا أحمد بن محمّد الهمدانی قال أخبرنا علی بن الحسین بن علی بن فضال عن أبیه قال سمعت علی بن موسی الرضا علیهماالسلام یقول: من إستغفر اللّه تبارک و تعالی فی شعبان سبعین مرّه غفراللّه ذنوبه ولو کانت مثل عدد النجوم.

۲- (۲)۲۲- و بهذا الاسناد قال: سألت علی بن موسی الرضا علیه السلام عن لیله النصف من شعبان قال: هی لیله یعتق اللّه فیها الرقاب من النار و یغفر الذنوب فیها قلت هل جعل فیها صلاه زیاده علی سائر اللیالی؟ فقال لیس فیها شی ء موظّف ولکن إن أحببت أن تطوّع فیها بشی ء فعلیک بصلاه جعفربن أبی طالب و أکثر فیهامن ذکر اللّه عزوجل و من الاستغفار و الدعاء فإنّ أبی علیه السلام کان یقول: الدعاء فیها مستجاب قلت له: إنّ الناس یقولون إنّها لیله الصکاک فقال علیه السلام : تلک لیله القدر فی شهر رمضان.

است؟ فرمود: «دستور خاصی در آن وراد نشده، لکن اگر دوست می داری عبادت مستحبّی در آن انجام دهی بر تو باد به نماز جعفربن ابی طالب[علیه السلام] و زیاد در آن شب به ذکر خدا و استغفار و دعا مشغول باش. همانا پدرم موسی بن جعفر علیه السلام می فرمود: در آن شب دعا مستحاب است.» گفتم: مردم می گویند: آن شب، شب برات گرفتن است؟ فرمود: «شب برات گرفتن از آتش جهنّم شب قدر است [که] در ماه مبارک رمضان [قرار دارد].»

(۱)۲۳- امام صادق علیه السلام فرمود: «علی علیه السلام همواره دوست می داشت که خود را برای عبادت در چهار شب فارغ نماید: ۱ – شب اول ماه رجب؛ ۲- شب عید قربان؛ ۳- شب عید فطر؛ ۴- شب نیمه شعبان.»

فضیلت و شرافت ماه شعبان

(۲)۲۴- عبداللّه بن عباس می گوید: خدمت رسول خدا صلی الله علیه و آله سخن از

ص: ۵۳

۱- (۱)۲۳- حدّثنا أبی رحمه اللّه قال: حدّثنا أحمد بن إدریس قال: حدّثنا محمّدبن یحیی قال: حدّثنا أبو جعفرأحمد بن عبداللّه عن أبیه عن وهب بن وهب عن الصادق جعفربن محمّد عن أبیه علیه السلام قال: کان علی علیه السلام یعجبه أن یفرغ نفسه أربع لیال من السنه: أوّل لیله من رجب و لیله النحر و لیله الفطر و لیله النصف من شعبان.

۲- (۲)۲۴- حدّثنا محمّدبن إبراهیم بن أحمدالمعادی قال: حدّثنا محمّدبن الحسین قال: حدّثنا أبوالحسن علی بن محمّد بن علی قال: حدّثنا الحسن بن محمّد المروی عن أبیه عن یحیی بن عباس قال: حدّثنا علی بن عاصم الواسطی قال: أخبرنی عطاء بن السائب عن سعیدبن جبیر عن ابن عباس قال: قال رسول اللّه صلی الله علیه و آله و قد تذاکروا عنده فضائل شعبان فقال شهر شریف و هو شهری و حمله العرش تعظّمه و تعرف حقّه و هو شهر یزاد فیه أرزاق المؤمنین و هو شهر، العمل فیه یضاعف والحسنه بسبعین و السیّئه محطوطه و الذنب مغفور و الحسنه مقبوله والجبّار جلّ جلاله یباهی فیه بعباده و ینظر إلی صیامه و صوّامه و قوّامه وقیامه فیباهی به حمله العرش فقام علیّ ابن أبی طالب علیه السلام فقال: بأبی أنت و أمّی یا رسول اللّه صف لنا شیئا من فضائله لنزداد رغبه فی صیامه و قیامه و لنجتهد للجلیل عزّوجلّ فیه فقال النبیّ صلی الله علیه و آله .

فضایل ماه شعبان به میان آمد. پس رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «ماه شعبان ماه با شرافتی است و آن ماه من است و حاملین عرش آن را بزرگ می دارند و حق آن را می شناسند و آن ماهی است که ارزاق مؤمنین در آن زیاد می گردد و عبادت در آن هفتاد برابر پاداش دارد و گناه و معصیت در آن بخشوده می شود و عمل خیر در آن پذیرفته می گردد و خداوند در آن ماه به بندگان خود [که اهل عبادت هستند [و به سحر خیزان و روزه داران خود دراین ماه بر حاملین عرش مباهات می نماید.»

ابن عباس می گوید: سخن رسول خدا صلی الله علیه و آله که به این جا رسید علیّ بن ابی طالب علیه السلام برخاست و گفت: پدر و مادرم فدای شما باد! یارسول اللّه! شمه ای از فضایل این ماه رابیان کنید تا رغبت ما به سحرخیزی و روزه داری در آن زیاد شود و در عبادت خدا کوشا باشیم.

(۱)رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «هرکس روز اول ماه شعبان را روزه بگیرد

ص: ۵۴

۱- (۱)من صام اوّل یوم من شعبان کتب اللّه له سبعین حسنه تعدل عباده سنه.

خداوند هفتاد حسنه به او می دهد که هر حسنه اش معادل یک سال عبادت است.

(۱)و هرکس دو روز از ماه شعبان را روزه بگیرد گناه [گناهان [بزرگ او بخشوده می شود.

(۲)و هر کس سه روز از ماه شعبان را روزه بگیرد هفتاد درجه از درجات بهشتی که از درّ و یاقوت ساخته شده برای او افزوده می شود.

(۳)و هر کس چهار روز از ماه شعبان را روزه بگیرد وسعت روزی پیدا می کند.

(۴)و هر کس پنج روز از ماه شعبان را روزه بگیرد مورد علاقه و محبت بندگان خدا قرار می گیرد.

(۵)و هر کس شش روز از ماه شعبان را روزه بگیرد هفتاد نوع بلا از او دور می گردد.

(۶)و هر کس هفت روز از ماه شعبان را روزه بگیرد در تمام عمر از شرّ شیطان و لشکر او محفوظ می ماند.

۱- (۱)و من صام یومین من شعبان حطّت عنه السیّئه الموبقه.
۲- (۲)و من صام ثلاثه أیّام من شعبان رفع له سبعین درجه فی الجنان من درّ و یاقوت.
۳- (۳)و من صام أربعه من شعبان وسع علیه فی الرزق.
۴- (۴)و من صام خمسته أیّام من شعبان حبّب إلی العباد.
۵- (۵)و من صام سته أیّام من شعبان صرف عنه سبعون لونا من البلاء.
۶- (۶)و من صام سبعه أیّام من شعبان عصم من و ابلیس و جنوده دهره و عمره.

(۱)و هر کس هشت روز از ماه شعبان را روزه بگیرد از دنیا نمی رود تا از «حیاض القدس» بنوشد.

(۲)و هر کس نه روز از ماه شعبان را روزه بگیرد منکر و نکیر در قبر با او مهربان خواهند بود.

(۳)و هر کس ده روز از ماه شعبان را روزه بگیرد قبر او هفتاد ذراع وسعت پیدا می کند.

(۴)و هر کس یازده روز از ماه شعبان را روزه بگیرد یازده مناره از نور بر قبر او نصب می شود.

(۵)و هر کس دوازده روز از ماه شعبان را روزه بگیرد در هر روزی هفتاد هزار ملك او را در قبر زیارت می کنند تا قیامت برپا شود.

(۶)و هر کس سیزده روز از ماه شعبان را روزه بگیرد ملائکه هفت آسمان برای او استغفار می کنند.

ص: ۵۶

۱- (۱)و من صام ثعانیه أیّام من شعبان لم یخرج من الدنیا حتّی یسقی من حیاض القدس.

۲- (۲)و من صام تسعه ثمانیه أیّام من شعبان عطف علیه منکر و نکیر عندما بسألانه.

۳- (۳)و من صام عشره أیّام من شعبان وسع اللّه علیه قبره سبعین ذراعا.

۴- (۴)و من صام أحد عشر یوما من شعبان ضرب علی قبره احدی عشره مناره من نور.

۵- (۵)و من صام إثنی عشر یوما من شعبان زاره فی قبره کلّ یوم سبعون ألف ملك إلی النفخ فی الصور.

۶- (۶)و من صام ثلاثه عشر یوما من شعبان إستغفرت له ملائکه سبع سماوات.

(۱)و هر کس چهارده روز از ماه شعبان را روزه بگیرد چهارپایان و درندگان و ماهیان دریا برای او استغفار می کنند.

(۲)و هر کس پانزده روز از ماه شعبان را روزه بگیرد خداوند به او خطاب خواهد نمود: من تو را به آتش نمی سوزانم.

(۳)و هر کس شانزده روز از ماه شعبان را روزه بگیرد هفتاد دریای آتش از او خاموش می شود.

(۴)و هر کس هفده روز از ماه شعبان را روزه بگیرد همه درهای آتش به روی او بسته خواهد شد.

(۵)و هر کس هیجده روز از ماه شعبان را روزه بگیرد همه درهای بهشت به روی او گشوده می شود.

(۶)و هر کس نوزده روز از ماه شعبان را روزه بگیرد هفتاد قصر از درّ و یاقوت در بهشت به او داده می شود.

۱- (۱)و من صام أربعه عشر یوما من شعبان الهمت الدواب و السباع حتّی الهیتان فی البحور أن یستغفروا له.
۲- (۲)و من صام خمسه عشر یوما من شعبان ناداه ربّ العزّه لا أحرقك بالنار.
۳- (۳)و من صام سته عشر یوما من شعبان أطفی ء عنه سبعون بحرا من النیران.
۴- (۴)و من صام سبعه عشر یوما من شعبان أغلقت عنه أبواب النیران کلّها.
۵- (۵)و من صام ثمانیه عشر یوما من شعبان فتحت له أبواب الجنان کلّها.
۶- (۶)و من صام تسعه عشر یوما من شعبان أعطی سبعین ألف قصر من الجنان من درّ و یاقوت. و من صام عشرین یوما من شعبان زوّج سبعین ألف زوجه من الحورالعین.

و هر کس بیست روز از ماه شعبان را روزه بگیرد هفتاد هزار حورالعین بهشتی به او تزویج می شود.

(۱)و هر کس بیست و یک روز از ماه شعبان را روزه بگیرد ملائکه بال های خود را بر او می کشند و به او خوشآمد می گویند.

(۲)و هر کس بیست و دو روز از ماه شعبان را روزه بگیرد هفتاد حلّه از سندس و استبرق به او پوشانده می شود.

(۳)و هر کس بیست و سه روز از ماه شعبان را روزه بگیرد هنگامی که از قبر خارج می شود بر مرکبی از نور سوار می شود و به طرف بهشت پرواز می نماید.

(۴)و هر کس بیست و چهار روز از ماه شعبان را روزه بگیرد به او برائت از نفاق داده می شود.

(۵)و هر کس بیست و پنج روز از ماه شعبان را روزه بگیرد اجازه پیدا

۱- (۱)و من صام أحد و عشرین یوما من شعبان رحّبت له الملائکه و مسحته بأجنحتها.

۲- (۲)و من صام إثنین و عشرین یوما من شعبان کسی سبعین حلّه من سندس و استبرق.

۳- (۳)و من صام ثلاثه و عشرین یوما من شعبان أتی بدابّه من نورحین (عندخ ل) خروجه من قبره فیرکبها طیّارا إلی الجنّه.

۴- (۴)و من صام أربعه و عشرین یوما من شعبان أعطی برائه من النفاق.

۵- (۵)و من صام خمسه و عشرین یوما من شعبان شفّع فی سبعین ألف من أهل التوحید.

می کند که هفتاد هزار از گنهکاران از اهل توحید را شفاعت نماید.

(۱)و هر کس بیست و شش روز از ماه شعبان را روزه بگیرد خداوند [جواز] عبور از صراط برای او می نویسد.

(۲)و هر کس بیست و هفت روز از ماه شعبان را روزه بگیرد خداوند برائت از آتش دوزخ را برای او می نویسد.

(۳)و هر کس بیست و هشت روز از ماه شعبان را روزه بگیرد صورت او روز قیامت نورانی خواهد بود.

(۴)و هر کس بیست و نه روز از ماه شعبان را روزه بگیرد به رضوان و خشنودی بزرگ خدا نایل می شود.

(۵)و هر کس سی روز از ماه شعبان را روزه بگیرد جبرئیل علیه السلام از مقابل عرش به او خطاب می کند: عمل خود را از سر بگیر که خداوند همه گذشته های تو را بخشید و خداوند به او خطاب می فرماید: اگر گناهان تو

۱- (۱)و من صام سته و عشرین یوما من شعبان کتب اللّه له جوازا علی الصراط.

۲- (۲)و من صام سبعه و عشرین یوما من شعبان کتب له برائه من النار.

۳- (۳)و من صام ثمانیه و عشرین یوما من شعبان یهلّل وجهه یوم القیامه.

۴- (۴)و من صام تسعه و عشرین یوما من شعبان نال رضوان اللّه الأکبر.

۵- (۵)و من صام ثلاثین یوما من شعبان ناداه جبرئیل من قدّام العرش یا هذا إستأنف العمل عملا جدیدا فقد غفرلک ما مضی و تقدّم من ذنوبک و الجلیل عزوجل یقول: لو کان ذنوبک عدد نجوم المساء و قطر الأمطار و ورق الأشجار و عدد الرمل والثری و أیام الدنیا لغفرتها لک و ما ذلک علی اللّه بعزیز بعد صیامک شهر شعبان قال ابن عباس: هذا لشهر شعبان.

به انـدازه سـتاره هـای آسـمان و دانه هـای باران و برگ درختان و رمل بیابان و روزهای دنیا باشـد من برای تو بخشـیدم و این رحمت و مرحمت خدا برای تو بعید نیست؛ چرا که ماه شعبان را روزه گرفته ای.»

ابن عباس در پایان این حدیث می گوید: این همه ثواب برای روزه ماه شعبان است.

سخنان حکیمانه سلمان فارسی

(۱)۲۵- امـام صادق علیه السـلام از پـدران خود نقل نموده که رسول خـدا صـلی الله علیه و آله روزی به اصـحاب خود فرمود: «کدامیک از شـما همیشه روزه هسـیتد؟» سلمان گفت: من. رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «کدام یک از شما همه شب ها به عبادت مشـغولید؟» سـلمان گفت :من. رسول خـدا صـلی الله علیه و آله فرمود: «کدام یک از شـما هر روز یک ختم قرآن انجام می دهـد؟» سـلمان گفت: من. در این هنگام یکی از اصـحاب رسول خـدا صـلی الله علیه و آله [عمربن خطاب] به خشـم آمد و گفت: یا رسول اللّه! سلمان فارسی می خواهد بر ما قریش فخر نماید؛

۱- (۱)۲۵- حدّثنا احمدبن محمّد بن یحیی العطّار قال: حدّثنا أبی عن أحمد بن محمّدبن عیسـی عن نوح بن شعیب النیسابوری عن عبداللّه بن عبداللّه الدهقان عن عروه ابن أخی شـعیب العقرقوفی عن شـعیب عن أبی بصـیر قال: سمعت الصادق علیه السلام یحدّث عن أبیه عن أبائه علیهم السـلام قال: قال رسول اللّه صـلی الله علیه و آله یوما لأصحابه أیکم یصوم الدهر فقال سلمان: أنا یـا رسول اللّه فقال رسول اللّه صـلی الله علیه و آله : فأیّکم یحیی اللیل فقال سـلمان: أنا یا رسول اللّه قال: فأیکم یختم القرآن فی کلّ یوم؟ فقال سلمان أنا یا رسول اللّه فغضب بعض أصحابه فقال: یا رسول اللّه:

او می گوید: من همه روزها روزه هستم، در حالی که بیشتر روزها غذا می خورد! و می گوید: همه شب ها به عبادت مشغول است، در حالی که بیشتر شب ها به خواب می رود! او می گوید: هر روز یک ختم قرآن انجام می دهد، در حالی که بیشتر اوقات در روز ساکت است!

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «آرام باش ای عمر! تو کجا می توانی شخصیتی که همانند لقمان حکیم است را بشناسی؟ از او سؤال کن تا حکمت آنچه گفته رابرای تو بیان نماید.»

(۱)پس عمر به سلمان فارسی گفت: مگر این نیست که می گویی همیشه روزه هستی؟ سلمان فرمود: آری. عمر گفت: من تو را دیده ام که بسیاری از روزها غذا می خوری. سلمان فرمود: مقصود من چیزی نیست که تو فکر می کنی، بلکه من سه روز از هر ماه [یعنی اول و وسط و آخر آن] را روزه می گیرم و خداوند می فرماید: (من جاء بالحسنه فله عشر امثالها) و

۱- (۱)إنّ سلمان رجل من الفرس یرید أن یفتخر علینا معاشر قریش قلت: أیّکم یصوم الدهر فقال: أنا و هو أکثر أیامه یأکل وقلت: أیکم یحیی اللیل فقال: أنا و هو أکثر لیله ینام وقلت: أیکم یختم القرآن فی کلّ یوم فقال: أنا و هو أکثر نهاره صامت. فقال النبیّ صلی الله علیه و آله : مه یا فلان أنّی لک بمثل لقمان الحکیم سله فانّه ینبئک فقال الرجل لسلمان: یا أباعبداللّه: ألیس زعمت أنّک تصوم الدهر؟ قال: نعم فقال رأیتک فی أکثر نهارک تأکل فقال لیس حیث تذهب إنّی أصوم الثلاثه فی الشهر و قال اللّه: من جاء بالحسنه فله عشر أمثالها و أصل شعبان بشهر رمضان فذلک صوم الدهر فقال: ألیس زعمت أنّک تحیی اللیل؟ فقال: نعم فقال: أنت أکثر لیلک نائم فقال: لیس حیث تذهب و لکنیّ سمعت رسول اللّه صلی الله علیه و آله یقول:

ماه شعبان را [نیز] به ماه رمضان متصل می کنم و این ثواب روزه دایم را دارد.

عمر گفت: مگر نگفتی همه شب ها را به عبادت می ایستی؟ سلمان فرمود: «آری. عمر گفت: من می بینم که تو بیشتر شب ها در خواب هستی! سلمان فرمود: مقصود من چیزی نیست که تو فکر می کنی، بلکه من از رسول خدا صلی الله علیه و آله شنیدم که می فرمود: «هرکس با وضو بخواند مانند آن است که همه شب را عبادت کرده باشد و من با وضو می خوابم».

(۱)عمر گفت: مگر نگفتی که در هر روز یک بار قرآن را ختم می کنی؟ سلمان فرمود: آری. عمر گفت: من می بینم که تو در روز ساکت هستی و چیزی نمی خوانی! سلمان فرمود: مقصود من چنین نیست که تو فکر می کنی، بلکه من از حبیب خود رسول خدا صلی الله علیه و آله شنیدم که به علی بن ابی طالب علیه السلام می فرمود: «یا اباالحسن! مثل تو در امت من مثل «قل هواللّه احد» است که هرکس یک مرتبه آن را قرائت کند ثلث قرآن را قرائت نموده و هرکس دو مرتبه آن را قرائت کند دو ثلث قرآن را قرائت نموده و هر کس سه مرتبه آن را قرائت کند (۲)قرآن را ختم نموده است و هرکس تو

ص: ۶۲

۱- (۱)من نام علی طهر فکأنما أحی اللیل کله و أنا أبیت علی طهرفقال: ألیس زعمت أنک تختم القرآن فی کلّ یوم؟ قال: نعم قال: فأنت أیّامک صامت فقال: لیس حیث تذهب و لکنیّ سمعت حبیبی رسول اللّه صلی الله علیه و آله یقول: لعلیّ بن أبی طالب: «یا أبا الحسن مثلک فی أمّتی مثل قل هواللّه أحد فمن قرأها مرّه فقد قرأ

۲- (۲)ثلث القرآن و من قرأها مرّتین فقد قرأ ثلثی القرآن و من قرأها ثلاثا فقد ختم القرآن و من أحبّک بلسانه فقد کمل له ثلث الإیمان ومن أحبّک بلسانه وقلبه فقدکمل له ثلثا الإیمان و من أحبّک بلسانه و قلبه ونصرک بیده فقد استکمل الإیمان و الذی بعثنی بالحق یاعلیّ لو أحبّک أهل الأرض کمحّبه أهل السماء لک لما عذّب أحد بالنار» و أنا أقرأ قل هواللّه أحد فی کلّ یوم ثلاث مرّات فقام و کأنّه ألقم حجرا.

را به زبان دوست بدارد یک ثلث از ایمان را یافته و هرکس تو را به زبان و قلب دوست بدارد دو ثلث از ایمان را یافته است و هرکس تو را به زبان و قلب دوست بدارد و با دست خود نیز تو را یاری کند ایمان او کامل گشته است. یا علی! سوگند به خدایی که مرا به حق مبعوث نمود، اگر اهل زمین همانند اهل آسمان تو را دوست می داشتند احدی گرفتار آتش نمی گردید.» و من هر روز سه مرتبه سوره «قل هواللّه أحد» را می خوانم. پس عمر محکوم گردید و از کنار سلمان برخاست.

عادت رسول خدا صلی الله علیه و آله در باره روزه های مستحبی

(۱)۲۶- اسامه بن زید می گوید: عادت رسول خدا صلی الله علیه و آله این بود که

ص :۶۳

۱- (۱)۲۶- حدّثنا أحمدبن الحسن القطّان قال: حدّثنا عبدالرحمن بن محمّدبن الحسین قال: حدّثنا یزیدبن سنان البصری نزیل مصر قال: حدّثنا عبدالرحمن بن مهدی قال: حدّثنا ثابت بن قیس العمری قال: حدثنی أبوسعید المقری قال: حدثنی أسامه بن زید قال: کان رسول اللّه صلی الله علیه و آله یصوم الأیّام حتّی یقال: لا یفطر و یفطر حتّی یقال: لایصوم قلت رأیته یصوم من شهر مالا یصوم فی شی ء من الشهور؟ قال:نعم قلت أیّ الشهور؟ قال: شهر شعبان کان یقول: هو شهر یغفل الناس عنه بین رجب و شهر رمضان و هو شهر یرفع فیه الأعمال إلی ربّ العالمین جل جلاله فأحبّ أن یرفع لی عملی و أنا صمائم.

مـدتی پیاپی روزه می گرفت تا گفته می شـد او همیشه روزه است و مـدتی پیاپی روزه نمی گرفت تا گفته می شد دیگر روزه نمی گیرد. ابوسـعید حـذری می گویـد: به اسامه گفتم: رسول خـدا صـلی الله علیه و آله در کـدام یک از ماه ها بیشتر مقیـد به روزه گرفتن بود؟ اسـامه گفت: مـاه شـعبان را مقیـد بود که روزه بگیرد و می فرمود: «مـاه شـعبان مـاه من است و مردم از روزه گرفتن در آن غافلنـد و آن مـاهی است که اعمـال مردم به درگـاه پروردگـار عـالم بالاـ می رود و من دوست دارم که در حال روزه اعمالم بالا رود.»

(۱)۲۷- امام باقر علیه السلام می فرماید: عادت رسول خدا صلی الله علیه و آله این بودکه ماه شعبان را روزه می گرفت و به ماه مبارک رمضان متصل می نمود و مردم را نهی می نمود که چنین کنند [و روزه دو ماه را برای خود واجب بدانند] و می فرمود: «ماه شعبان و ماه رمضان ماه های خداست و روزه گرفتن در آنها کفّاره گناهان گذشته و آینده است.»

مترجم گوید: شاید نهی مردم از اتصال برای این باشد که گمان نکنند روزه ماه شعبان واجب است.

(۲)۲۸- یونس بن یعقوب می گوید: از امام صادق علیه السلام سؤال کردم: آیا از

۱- (۱)۲۷- حدّثنا محمّدبن الحسن رحمه اللّه علیه قال: حدّثنا الحسـین بن الحسن بن أبان عن الحسـین بن سـعیدبن الحسین بن علوان عن عمرو بن خالد عن أبی جعفر علیه السلام قال: کان رسول اللّه صلی الله علیه و آله یصوم شعبان وشهر رمضان یصلهما و ینهی الناس أن یصلوهما و کان یقول هما شهراللّه و هما کفاره لما قبلهما و ما بعدهما من الذنوب.
۲- (۲)۲۸- حـدّثنا أبی رحمه اللّه قال: حـدّثنا سـعدبن عبـداللّه قال: حدّثنا أحمدبن محمّدبن عیسـی عن الحسـین بن سـعید عن عبـدالرحمن بن أبی نجران عن یونس بن یعقوب قـال: سـألت أبـا عبـداللّه علیه السـلام عن صوم شـعبان کـان أحـد من آبـائک یصومه؟ فقال کان خیر أیائی رسول اللّه صلی الله علیه و آله کان أکثر صیامه فی شعبان.

پدران شما کسی اهل روزه ماه شعبان بوده است؟ امام صادق علیه السلام فرمود: «آری، بهترین پدران من رسول خدا صلی الله علیه و آله [است که [بیشترین روزه او در ماه شعبان بوده است.»

(۱)۲۹- زیدبن اسلم می گوید: از رسول خدا صلی الله علیه و آله در باره روزه ماه رجب سؤال شد. رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «چرا از روزه ماه شعبان غافلید؟»

اسباب آمرزش در سخنان حضرت رضا علیه السلام

(۲)۳۰- امام صادق علیه السلام فرمود: «به خدا سوگند، روزه ماه شعبان و روزه ماه رمضان سبب آمرزش خداوند خواهد بود.»

۱- (۱)۲۹- حدّثنا محمّدبن أبی علی بن إسحاق قال: حدّثنا حامد بن شعیب قال: حدّثنا شریح بن یوسف قال: حدّثنا و کیع عن سفیان عن زیدبن أسلم قال: سئل رسول اللّه صلّی اللّه علیه وآله عن صوم رجب قال: و أین أنتم عن شعبان.

۲- (۲)۳۰- حدّثنا أحمدبن محمّد بن یحیی العطّار قال: حدّثنا سعدبن عبداللّه عن أحمد بن محمّد عن أحمد بن محمّد بن أبی نصر البزنطی عن سعدبن إبراهیم عن معاویه بن عمار عن أبی عبداللّه علیه السلام قال: إن صوم الثلثین و صوم اتباعه صوم شعبان شهرین متتابعین توبه من اللّه و اللّه. [و فی نسخه: إنّ صوم ثلاثین یوما وصوم رمضان شهرین متتابعین توبه من اللّه]

(۱)۳۱- علی بن فضّال می گوید: حضرت رضا علیه السلام فرمود: «هرکسی روز اول ماه شعبان را روزه بگیرد رحمت خدا بر او واجب می گردد، و هرکس دو روز از ماه شعبان را روزه بگیرد روز قیامت رحمت و مغفرت و کرامت خداوند بر اوواجب می گردد، و هرکس ماه مبارک رمضان را روزه بگیرد رحمت خداوند بر او واجب می گردد. و هر کس سه روز از آخر ماه شعبان را روزه بگیرد و آن را به روزه ماه مبارک رمضان وصل کند خداوند پاداش روزه دوماه پی درپی را برای او می نویسد. و هرکس ماه رمضان را از روی ایمان و خلوص روزه بگیرد از گناهان خود خارج می گردد مانند وقتی که از مادر متولد شده است.»

(۲)سپس حضرت رضا علیه السلام فرمود: پدرم از پدرانش نقل نمود که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «کسی که ماه رمضان را درک نماید و آمرزیده نشود از رحمت خدا دور است [از رحمت خدا دور باد]؛ و کسی که شب قدر را

ص: ۶۶

۱- (۱)۳۱- حدّثنا محمّدبن إبراهیم بن إسحاق قال: حدّثنا أحمدبن محمّد الکوفی عن علی بن الحسین بن علی بن فضال عن أبیه عن أبی الحسن الرضا علیه السلام قال: من صام أوّل یوم من شعبان وجبت له الرحمه و من صام یومین من شعبان و جبت له الرحمه و المغفره و الکرامه من اللّه عزوجل یوم القیامه و من صام شهر رمضان وجبت له الرحمه و من صام ثلاثه أیام من آخر شعبان و وصلها بصیام شهر رمضان کتب اللّه له صوم شهرین متتابعین و من صام شهر رمضان إیمانا و إحتسابا خرج من الذنوب کیوم ولدته أمّه.

۲- (۲)ثمّ قال علیه السلام : حدّثنی أبی عن أبیه عن جدّه علیهم السلام إنّ رسول اللّه صلی الله علیه و آله قال: من أدرک شهر رمضان فلم یغفرله فأبعده اللّه و من أدرک لیله القدر فلم یغفرله فأبعده اللّه و من حضر الجمعه مع المسلمین فلم یغفر له فأبعده اللّه و من أدرک

درک کنـد و آمرزیـده نشود از رحمت خـدا دور است [از رحمت خـدا دور بـاد]؛ و کسـی که در نمـاز جمعه شـرکت کنـد و آمرزیـده نشود از رحمت خـدا دور است [از رحمت خـدا دور باد]؛ و کسـی که پـدر و مادر و یا یکی از آنان را درک کند و آمرزیده نشود از رحمت خدا دور است [از رحمت خدا دور باد]؛ و کسی که نام مرا بشنود و بر من صلوات بفرستد و آمرزیده نشود از رحمت خدا دور است [از رحمت خدا دور باد].»

(۱)گفته شـد: یا رسول اللّه! چگونه می شود کسـی بر شـما صـلوات بفرسـتد و آمرزیده نشود؟ رسول خدا صـلی الله علیه و آله فرمود: «اگر بنده ای بر من صـلوات بفرسـتد و بر آل من صـلوات نفرستد آن صلوات بر می گردد و بر صورت او زده می شود، در حالی که اگر کسی بر من و آل من صلوات بفرستد آمرزیده خواهد شد.»

فضیلت متصل نمودن روزه ماه شعبان به ماه رمضان

(۲)۳۲- امام صادق علیه السلام ، از پدرانش، از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل نموده که

ص: ۶۷

۱- (۱)والـدیه أو أحـدهما فلم یغفر له فأبعـده اللّه و من ذکرت عنده فصلّی علیّ فلم یغفر له فأبعده اللّه قیل یا رسول اللّه: کیف یصلّی علیک ولایغفرله؟ فقال: إن العبـد إذا صـلّی علیّ و لم یصلّ علی آلی تلک الصـلاه فضـرب بها وجهه و إذا صـلّی علیّ و علی آلی غفرله.

۲- (۲)۳۲- حـدّثنا علی بن أحمـد بن عبـداللّه بن أحمـد بن أبی عبـداللّه البرقی عن أبیه عن جـدّه عن إبن فضـال عن مروان بن مسـلم (سـلم) عن الصادق جعفربن محمّد عن أبیه عن أبائه علیهم السـلام : قال رسول اللّه صـلی الله علیه و آله : شعبان شهری و رمضان شـهر اللّه فمن صام من شـهری یوما وجبت له الجنّه ومن صام منه یومین کان من رفقاء النبیّین و الصـدّیقین یوم القیامه و من صام الشهر کلّه و وصله بشهر رمضان کان ذلک توبه له من کلّ ذنب صغیر أو کبیر ولو من دم حرام.

فرمود: «ماه شعبان ماه من است و ماه رمضان ماه خداست. پس هر کس یک روز از ماه من را روزه بگیرد بهشت برای واجب می گردد، و هرکس دو روز از آن را روزه بگیرد در قیامت هم نشین پیامبران و صدّیقین خواهد بود، و هرکس همه ماه شعبان را روزه بگیرد و به ماه رمضان متصل نماید این عمل توبه او خواهد بود از هر گناه کوچک و یا بزرگ، حتی ریختن خون حرام.»

اهتمام رسول خدا صلی الله علیه و آله نسبت به روزه ماه شعبان

(۱)۳۳- حضرت رضا علیه السلام فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله فراوان در ماه شعبان روزه می گرفت و همسران آن حضرت [نیز] اگر روزه ای برعهده داشتند در ماه شعبان می گرفتند که مانع از بهره مند شدن رسول خدا صلی الله علیه و آله از آنان نشده باشند [چرا که رسول خدا صلی الله علیه و آله در ماه شعبان روزه می گرفت] و می فرمود: «ماه شعبان ماه من است و آن بهترین ماه هابعد از ماه مبارک رمضان است. پس هر کس یک روز آن را روزه بگیرد من در قیامت شفیع

۱- (۱)۳۳- حدّثنا محمّدبن إبراهیم قال: حدّثنا عبدالعزیز بن بحیی قال: حدثنی أحمدبن عبداللّه الکوفی عن سلیمان المروزی عن الرضا علی بن موسی صلوات اللّه علیه إنّه قال: کان رسول اللّه صلی الله علیه و آله یکثر الصیام فی شعبان ولقد کانت نسائه إذا کان علیهنّ صوم أخّرنه إلی شعبان مخافه أن یمنعن رسول اللّه صلی الله علیه و آله حاجته و کان علیه السلام یقول:

او خواهم بود، و هرکس ماه رمضان را از روی ایمان و خلوص روزه بگیرد گناهان گذشته و آینده او بخشوده می گردد.»

(۱)و می فرمود: «برای روزه دار تـاوقتی که افطـار می کنـد؛ چیزی [گنـاهی[نوشـته نمی شود اگر کاری که ناقض روزه باشـد انجام ندهد.»

و فرمود: «برحاجی نیز چیزی نوشـته نمی شود تا از حج فارغ گردد، مشـروط به این که کاری که حج او را باطل می کند انجام نداده باشد.»

و فرمود: «بر انسانی که به خواب رفته نیزچیزی نوشـته نمی شود تا بیـدار شود، به شـرط آن که حرامی را انجام نـداده باشد.» و فرمود: «بر بچه نابالغ نیز چیزی نوشـته نمی شود تا وقتی که بالغ گردد.» و فرمود: «بر مجاهد فی سبیل اللّه نیز چیزی نوشـته نمی شود تـابه منزل خود باز گردد، مادامی که کاری نکرده باشـد که جهاد او را باطل نمایـد.» و فرمود: «بر دیوانه نیز چیزی نوشـته نمی شود تا از جنون خود خارج گردد.» و فرمود:

۱- (۱)شـعبان شـهری و هو أفضل الشـهور بعد شـهر رمضان فمن صام فیه یوما کنت شـفیعه یوم القیامه و من صام شـهر رمضان إیمانا و إحتسابا غفرت له ذنوبه ما تقـدّم منها و ما تأخّر و إنّ الصائم لایجری علیه القلم حتی یفطر مالم یأت بشـی ء ینقض و إن الحـاج لا ـیجری علیه القلم حتّی یرجع مالم یأت بشـی ء یبطل حجّه و إنّ الناثم لایجری علیه القلم حتّی ینتبه مالم یکن یأت علی حرام و إن الصبیّ لا ـ یجری علیه القلم حتّی یبلغ و إنّ المجاهـد فی سبیـل اللّه لا ـیجری علیه القلم حتّی یعود إلی منزله مالم یأت بشی ء یبطل جهاده و إنّ المجنون لایجری علیه القلم حتّی یفیق و إنّ المریض لایجری علیه القلم حتی یصبح ثمّ قال علیه السلام : إن مبایعه اللّه رخیصه فاشتروها قبل أن تغلو.

«بر مریض نیز چیزی نوشته نمی شود تا سلامت یابد.»

سپس فرمود: «معامله های خدا با شما برای شما ارزان و سودمند است. پس دریابید آنها را، قبل از آن که قیمت آن بالا رود.»

پاداش استغفار در ماه شعبان

(۱)۳۴- حضرت رضا علیه السلام فرمود: «روزه ماه شعبان کفّاره گناهان بزرگ است، حتّی اگر کسی خون حرامی به گردن داشته باشد و در ماه شعبان چند روز روزه بگیرد و از دنیا برود من امیدوارم که آمرزیده شود.» ابراهیم بن میمون گوید: به آن حضرت گفتم: بهترین دعادر این ماه چیست؟ فرمود: «استغفار.» سپس فرمود: «کسی که در هر روز از ماه شعبان هفتاد مرتبه استغفار کند مانند این است که در ماه های دیگر هفتاد هزار مرتبه استغفار نموده باشد.» گفتم: چگونه استغفار کنم؟ فرمود: «بگو: أستغفراللّه و أساله التوبه.»

۱- (۱)۳۴- حدّثنا أحمدبن زیاد بن جعفرالهمدانی رحمه اللّه قال: حدّثنا علی بن إبراهیم بن هاشم، قال: حدّثنا جعفربن سلمه الأهوازی قال: حدّثنا إبراهیم بن محمّد الثقفی قال: أخبرنا إبراهیم بن میمون قال: حدّثنا عنه علیه السلام : صوم شعبان کفاره الذنوب العظام حتّی لو أنّ رجلا بلی بدم حرام فصام من هذا الشهر أیّاما و مات رجوت له المغفره قال: قلت: فما أفضل الدعاء فی هذا الشهر؟ فقال: الإستغفار، إنّ من إستغفر فی شعبان کلّ یوم سبعین مرّه کان کمن إستغفر فی غیره من الشهور سبعین ألف مرّه قلت: فکیف أقول: قال: قل: أستغفراللّه و أسأله التوبه.

(۱)۳۵- محمّدبن ابی حمزه می گوید: امام صادق علیه السلام فرمود: «هر کس در هر روز از ماه شعبان هفتاد مرتبه بگوید: «أستغفراللّه الذی لا اله إلاّ هو الرّحمان الرّحیم الحیّ القیّوم و أتوب إلیه»، نام او در افق مبین نوشته خواهد شد.» گفتم: أفق مبین چیست؟ فرمود: «فضایی است مقابل عرش الهی و در آن نهرهایی است که به اندازه ستارگان آسمان جام های نوشیدنی کنار آنها قرار دارد.»

زیارت خداوند از بنده مؤمن خود

(۲)۳۶- عبداللّه بن مرحوم ازدی می گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم که

ص: ۷۱

۱- (۱)۳۵- حدثنی محمّدبن الحسن قال: حدثنی أحمدبن إدریس عن محمّدبن أحمد عن موسی بن جعفر البغدادی عن محمّدبن جمهور عن عبداللّه بن عبدالرحمن عن محمّدبن أبی حمزه عن أبی عبداللّه علیه السلام قال: من قال فی کلّ یوم من شعبان سبعین مرّه: «أستغفراللّه الذی لا إله الاّ هو الرحمن الرحیم الحیّ القیوّم و أتوب إلیه» کتب فی الأفق المبین قال: قلت: و ما الأفق المبین؟ قال: قاع بین یدی العرش فیها أنهار تطرد فیه من القدحان عدد النجوم.

۲- (۲)۳۶- حدثنی أبی رحمه اللّه قال: حدّثنا سعدبن عبداللّه عن علی بن أبی سلمان بن الزربی (الفروی) قال: حدّثنا الحسن بن محبوب عن عبداللّه بن مرحوم الازدی قال: سمعت أبا عبداللّه علیه السلام یقول: من صام أول یوم من شعبان وجبت له الجنّه ألبتّه و من صام یومین نظر اللّه إلیه فی کلّ یوم و لیله فی دارالدنیا و دام نظره الیه فی الجنّه و من صام ثلاثه أیّام زار اللّه فی عرشه من جنّته فی کلّ یوم قال: ابوجعفرمحمّدبن علی مصنف هذا الکتاب رضی اللّه عنه و أرضاه: معنی زیاره اللّه عزوجل زیاره حجج اللّه تعالی من زارهم فقد زار اللّه و من یکون له فی الجنّه من المحلّ ما یقدر علی الارتفاع إلی درجه النبیّ و الأئمه صلوات اللّه علیهم حتّی یزورهم فیها فمحلّه و زیارتهم زیاره اللّه کما أن طاعتهم طاعه اللّه و معصیتهم معصیه اللّه و متابعتهم متابعه اللّه ولیس ذلک علی ما یذکره أهل التشبیه تعالی اللّه عمّا یقولون علوّا کبیرا.

می فرمود: «هرکس روز اول ماه شعبان را روزه بگیرد به راستی بهشت برای او واجب می شود؛ و هرکس دو روز از ماه شعبان را روزه بگیرد خداوند در هر روز و شب در دنیا به او نظر رحمت می کند و این رحمت برای او ادامه خواهد داشت تا به بهشت داخل شود؛ و هرکس سه روز از ماه شعبان را روزه بگیرد خدا را در بهشت همه روزه زیارت می نماید.»

شیخ صدوق در پایان این حدیث می فرماید: معنای زیارت خداوند زیارت حجت های الهی است که هرکس آنان را زیارت کند مانند این است که خدا را زیارت نموده باشد و کسی که در بهشت بتواند از محل خود بالا رود و به درجه رسول خدا و ائمه علیهم السلام برسد و آنان را زیارت نماید مقام بلندی خواهد داشت. آری، زیارت آنان زیارت خداوند است؛ چنان که اطاعت از آنان نیز اطاعت خدا و معصیت و نافرمانی از آنان نافرمانی خداوند می باشد. سپس می گوید: زیارت خداوند که در این حدیث آمده به این معناست، نه به معنایی که اهل تشبیه می گویند [و خدا را جسم می دانند، در حالی که او منزّه از جسمانیت است].

آثار و برکات روزه ماه شعبان

(۱)۳۷- امام صادق علیه السلام ، از پدرانش، از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل نمود که آن حضرت فرمود: «ماه شعبان ماه من است و ماه رمضان ماه خدا و بهار فقراست و خداوند عید قربان را برای این قرار داده که فقرای شما از گوشت قربانی سیر شوند. پس شما باید آنان را سیر کنید.»

(۲)۳۸- امام صادق علیه السلام فرمود: پدرم همیشه ماه شعبان را روزه می گرفت و به ماه مبارک رمضان متصل می نمود و می فرمود: «روزه دو ماه پیاپی سبب قبولی توبه خداوند است.»

(۳)۳۹- امام صادق علیه السلام فرمود: «زن های پیامبر صلی الله علیه و آله روزه های قضای

۱- (۱)۳۷- حدّثنا جعفربن محمّد بن علی بن الحسین بن علی بن عبداللّه بن المغیره الکوفی رضی اللّه عنه قال: حدّثنا جدّی الحسین بن علی عن جدّه عبداللّه بن المغیره عن إسماعیل بن أبی زیاد عن الصادق جعفربن محمّد عن أبیه عن آبائه علیهم السلام قال: قال رسول اللّه صلّی اللّه علیه و آله: شعبان شهری و رمضان شهر اللّه و هو ربیع الفقراء و إنّما جعل الأضحی لیشبع مساکینکم من اللحم فاطعموهم.

۲- (۲)۳۸- حدّثنا محمّدبن الحسن بن أحمد بن الولید قال: حدّثنا محمّدبن الحسن الصفار قال: حدّثنا العباس بن معروف قال: حدّثنا علی بن مهزیار عن الحسن بن سعید عن زرعه عن المفضل بن عمر عن أبی عبداللّه علیه السلام قال: کان ابی علیه السلام یصل ما بینهما و یقول: صوم شهرین متتابعین توبه من اللّه.

۳- (۳)۳۹- حدّثنا علی بن إبراهیم عن أبیه عن محمّدبن أبی عمیر عن حفض البخنری عن أبی عبداللّه علیه السلام قال: کن نساء النبیّ صلّی اللّه علیه وآله إذا کان علیهن صیام أخّرن ذلک إلی شعبان کراهیه أن یمنعن رسول اللّه صلی الله علیه و آله حاجته و إذا کان شعبان صمن و صام معهنّ قال: و کان رسول اللّه صلی الله علیه و آله یقول: شعبان شهری:

خود را تأخیر می انداختند تا در ماه شعبان انجام دهند تا بتوانند در اختیار رسول خدا صلی الله علیه و آله باشند و چون ماه شعبان می رسید آنها نیز مانند رسول خدا صلی الله علیه و آله روزه می گرفتند.»

امام صادق علیه السلام سپس فرمود: «رسول خدا صلی الله علیه و آله همیشه می فرمود: «شعبان ماه من است.»

(۱)۴۰- سماعه بن مهران می گوید: به امام صادق علیه السلام گفتم: آیا از پدران شما کسی بوده که ماه شعبان را روزه بگیرد؟ فرمود: «آری، بهترین پدران من، رسول خدا صلی الله علیه و آله ، همیشه ماه شعبان را روزه می گرفته است.»

(۲)۴۱- ابوالصباح می گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم که می فرمود: «به خدا سوگند، روزه ماه شعبان و ماه رمضان سبب پذیرفته شدن توبه از سوی خداوند است.»

۱- (۱) ۴۰- حدّثنا أبی رضی اللّه عنه قال: حدّثنا سعدبن عبداللّه قال: حدّثنا أحمد بن محمّد بن عیسی و محمّد بن الحسین بن أبی الخطاب جمعیا عن عمربن عیسی عن سماعه بن مهران قال: قلت: لأبی عبداللّه علیه السلام : هل صام أحد من أبائک شعبان؟ قال: خیر آبائی رسول اللّه صلی الله علیه و آله و کان یصوم.
۲- (۲)۴۱- حدّثنامحمّدبن الحسن قال: حدّثنا محمّدبن الحسین قال: حدّثنا الحسین بن الحسین بن أبان عن الحسین بن سعید عن محمّدبن أبی عمیر عن سلمه صاحب السابری عن أبی الصباح قال: سمعت أبا عبداللّه علیه السلام یقول: صوم شعبان و شهر رمضان و اللّه توبه من اللّه.

(۱)۴۲- امـام صادق علیه السـلام فرمود: «هرکس سه روز از ماه شـعبان را روزه بگیرد بهشت برای او واجب می گردد و رسول خدا صلی الله علیه و آله در قیامت برای او شفاعت خواهد نمود.»

روزه گرفتن در ماه شعبان به احترام رسول خدا صلی الله علیه و آله

(۲)۴۳- امام صادق علیه السـلام فرمود: «از پدرم شـنیدم که می فرمود: عادت پدرم زین العابدین علیه السـلام این بود که چون هلال ماه شـعبان دیده می شد اصـحاب خود را جمع می نمود و به آنان می فرمود: آیا می دانید این چه ماهی است؟ این ماهی است که رسول خـدا صـلی الله علیه و آله بارهـا می فرمود: «شـعبان مـاه من است.» پس آگاه باشـید و برای محبّت رسول خـدا صلی الله علیه و آله و تقرّب به آن حضـرت در این ماه روزه بگیریـد. سـپس می فرمود: سوگنـد به آن خدایی که جان علی بن الحسین به دست اوست، من از پدرم حسین بن

۱- (۱)۴۲- حدّثنا أحمدبن زیاد بن جعفر الهمدانی قال: حدّثنا علی بن إبراهیم بن هاشم عن أبیه عن ابن أبی عمیر عن أبان عن أبی عبـداللّه علیه السـلام قـال: من صـام ثلاـثه أیّام من شـعبان وجبت له الجنّه و کان رسول اللّه صـلی الله علیه و آله شـفیعه یوم القیامه.

۲- (۲)۴۳- وبهـذا الاسـناد قال: قال أبوعبداللّه علیه السـلام سـمعت أبی قال: کان أبی زین العابدین علیه السـلام إذا هلّ شـعبان جمع أصـحابه فقال: معاشـر أصـحابی أتدرون أی شـهر هذا؟ هذا شهر شعبان وکان رسول اللّه صلی الله علیه و آله یقول: شعبان شهری ألاـ فصوموا فیه محبّه لنبیّکم وتقرّبا إلی ربّکم فو الـذی نفس علی بن الحسـین بیـده لسـمعت أبی الحسـین بن علی یقول: سمعت أمیرالمؤمنین علیه السـلام یقول: من صـام شـعبان محبّه نبیّ اللّه علیه السـلام و تقربّا إلی اللّه عزوجل أحبّه اللّه عزوجل و قرّبه من کرامته یوم القیامه و أوجب له الجنّه.

علی علیهماالسـلام شـنیدم که می فرمود: «هرکس برای دوستی پیـامبر خـدا صـلی الله علیه و آله و تقرّب به خـدای عزّوجـلّ ماه شعبـان را روزه بگیرد خداونـد او را دوسـت خواهـد داشت و روز قیـامت او را به کرامت خـویش نزدیـک و بهشت را برای او واجب خواهد نمود.»

(۱)۴۴- حمزه بن حمران می گوید: امام صادق علیه السـلام فرمود: هنگامی که شب نیمه ماه شعبان می رسید عایشه گمان می کرد رسول خـدا صـلی الله علیه و آله نزد زن هـای دیگر خود رفته است پس او از غیرت زنانه خود بی تاب می شـد و چادر به خود می پیچیـد - که به خـدا سوگنـد چـادر او از خزّ و دیباج و کتّان و پنبه نبود بلکه تنها از مو و کلك شتر بود - و سـپس به یکایـک حجره هـای زن ها سـر می زد تا این که می دیـد رسول خـدا صـلی الله علیه و آله گوشه ای در حال سـجده است و با خدای خود چنین می گوید: (۲)«سجد لک سوادی و

ص: ۷۶

۱- (۱)۴۴- حـدّثنا أبی رضـی اللّه عنه قال: حـدّثنا عبداللّه بن جعفر الحمیری قال: حدّثنا محمّدبن الحسـین بن أبی الخطاب عن محمّـدبن سـنان عن حمزه بن حمران عن أبی عبـداللّه علیه السـلام قال: لمّا أن کانت لیله النصـفت من شـعبان ظنّت الحمیراء أن رسول اللّه صلی الله علیه و آله بعض نسائه فدخلها من الغیره مالم تصبر حتی قامت و تلففّت بشمله لها و أیم اللّه ما کان خزا و لا دیباجـا و لا کتانا و لا قطنا ولکن کان فی سـداه الشـعر و لحمته أوبار الابل فقامت تطلب رسول اللّه فی حجر نسائه حجره حجره فبینما هی کذلک إذا نظرت إلی رسول اللّه صلی الله علیه و آله ساجدا کالثوب الباسط علی وجه الأرض فدنت منه قریبا فسمعته و هو یقول: «سـجد لک سوادی و جنانی و آمن بک فؤادی و هـذه یدای و ما جنیت بهما علی نفسـی یا عظیم یرجی لکلّ عظیم إغفرلی الـذّنب العظیم فإنّه لایغفر الذّنب العظیم إلاّ العظیم» ثمّ رفع رأسه ثمّ عاد ساجدا فسـمعته و هو یقول: «أعوذ بنور وجهک الّذی أضائت له السـموات والأرضون و تکشـفت له الظلمات و صـلح علیه أمر الأوّلین و الآخرین من فجاه نقمتک و من تحویل عافیتک و من زوال نعمتک اللّهم ارزقنی قلبا تقیّا نقیّا من الشرک بریئا لا کافرا و لا شقیّا» ثمّ وضع خدّه علی التّراب و یقول:

۲- (۲)«أعفر وجهی فی التراب وحقّ لی أن أسجد لک» فلمّا همّم الإنصراف هرولت المرأه إلی فراشها فأتی رسول اللّه صلی الله علیه و آله فراشـها و اذا لهـا نفس عـالٍ فقال لها رسول اللّه صـلی اللّه علیه وآله ما هـذا النفس العالی أما تعلمین أیّ لیله هـذه إنّ هـذه اللیله لیله النصف من شـعبان فیهـا یکتب آجال و فیها تقسم أرزاق و إنّ اللّه عزّوجلّ لیغفر فی هـذه اللیله من خلقه أکثر من عدد شعر معزی بنی کلب و ینزل اللّه عزّوجلّ ملائکته إلی السماء الدنیا و إلی الأرض بمکّه.

جنانی و آمن بک فؤادی...» یعنی خدایا من برای تو صورت خود را به خاک گذاردم و قلب من به تو ایمان دارد. سپس صورت مبارک خود را روی خاک گذارده و می گوید: «خدایا، من صورت خود را در مقابل توبه خاک می سایم و البته سجده نمودن صورت و به خاک ساییدن آن در پیشگاه تو سزاوار است.» و چون رسول خدا صلی الله علیه و آله از عبادت خود فارغ می گردید عایشه فورا به اتاق خود باز گشت و چون رسول خدا به اتاقش باز گشت هنوز صدای نفس عایشه بلند بود. پس رسول خدا صلی الله علیه و آله به او فرمود: «این چه شتابی است که تو داری؟ مگر نمی دانی امشب چه شبی است؟ امشب شب نیمه ماه شعبان است که در آن عمرهای مردم تعیین می شود و ارزاق آنان تقسیم می گردد و خداوند در این شب فراوان از بندگان خود می بخشد و ملائکه رحمت خود را امشب به آسمان دنیا می فرستد و در سرزمین مکه فرود می آیند.»

ص: ۷۷

مرحوم صدوق در پایان این حدیث می فرماید: روایات صحیح از اهل البیت علیهم السلام رسیده که تعیین عمرها و اجل های مردم و روزی آنان در شب قدر، یعنی شب بیست و سوم ماه رمضان خواهد بود.

(۱)مترجم گوید: این روایت با آن روایات منافات ندارد و ممکن است در دو وقت آجال و ارزق مردم تعیین گردد و این دلیل اهمیت شب نیمه شعبان است؛ همان گونه که ولادت حضرت بقیه اللّه عجلّ اللّه فرجه الشریف نیز دلیل دیگری برای شرافت این شب است.

دستور روزه یوم الشک از امیرالمؤمنین علیه السلام

(۲)۴۵- حضرت عبدالعظیم حسنی از سهل بن سعد نقل نموده که گوید: از حضرت رضا علیه السلام شنیدم که می فرمود: «روزه [ماه رمضان [با دیدن ماه شروع می شود و با دیدن ماه ختم می شود واز ما نیست کسی که

۱- (۱)الصحیح عند أهل البیت علیهم السلام أنّ کتب الآجال و قسمه الأرزاق یکون فی لیله القدر لیله ثلاث و عشرین من شهر رمضان.

۲- (۲)۴۵- حدّثنا علی بن أحمد (ره) قال: حدّثنا محمّدبن هارون الصوفی عن أبی تراب عبیداللّه بن موسی الرویانی عن عبدالعظیم بن عبداللّه الحسنی عن سهل بن سعد قال سمعت الرضا علیه السلام یقول: الصوم للرویه و الفطر للرؤیه و لیس منّامن صام قبل الرؤیه للرؤیه و أفطر قبل الرؤیه للرؤیه قال: فقلت له یابن رسول اللّه صلی اللّه علیه و آله: فماتری فی صوم یوم الشک فقال: حدّثنی أبی عن جدی عن آبائه علیهم السلام قال: قال أمیرالمؤمنین علیهم السلام : لأن أصوم یوما من شعبان أحبّ إلیّ من أن أفطر یوما من شهر رمضان

قبل از دیدن ماه [رمضان به نیّت ماه رمضان [روزه بگیرد و یا قبل از دیدن ماه [شوال] افطار کند و روزه نگیرد.» سهل بن سعد می گوید: به آن حضرت گفتم: نظر شما در باره روزه یوم الشک [یعنی روزی که معلوم نیست آخر ماه شعبان است و یا اول ماه رمضان [چیست؟ فرمود: پدرم، از پدرانش، از امیرالمؤمنین علیه السلام نقل نمودند که فرمود: «من یک روز از ماه شعبان را روزه بگیرم بیشتر دوست می دارم تا این که یک روز از ماه رمضان را افطار نمایم.»

(۱)مرحوم صدوق پس از نقل حدیث فوق می فرماید: این حدیث غریبی است که ما جز با این سند آن را نیافته ایم و من این حدیث را جز از علی بن احمد نشنیده ام.

روزه ماه شعبان و شفاعت رسول خدا صلی الله علیه و آله

(۲)۴۶- امیرالمؤمنین علیه السلام می فرماید: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «شعبان ماه من است و ماه رمضان ماه خداست. پس کسی که ماه مرا روزه بگیرد من در قیامت شفیع او خواهم بود، و کسی که ماه خدا را روزه بگیرد

۱- (۱)قال مصنف هذا الکتاب: هذا حدیث غریب لا أعرفه إلّا بهذا الاسناد و لم أسمعه إلّا من علیّ بن أحمد.

۲- (۲)۴۶- قال: حدّثنا الحسن بن محمّدبن سعید الهاشمی قال حدّثنا فرات بن إبراهیم بن فرات الکوفی قال حدّثنا محمّدبن أحمد بن علی الهمدانی قال: حدّثنا الحسن بن علی المعروف بأبی علی الشامی قال: حدّثنا عبداللّه بن سعید الرمدقانی قال: حدّثنا عبدالواحد بن عتاب قال: حدّثنا عاصم ابن

خداوند در قبر انیس او می باشد و [غریب و [تنهایی او را (۱)برطرف می نماید و چون از قبر خارج می شود صورت او نورانی است و نـامه عمل او در دست راست اوست و نامه مخلّـد بودن او در بهشت در دست چپ اوست و چون در محضـر پروردگار قرار می گیرد به او خطاب می شود: ای بنـده من! پس خداوند می فرماید: دست بنده من را بگیرید و نزد پیامبرم ببرید. پس او را نزد من می آورنـد و من به او می گویم: آیـا ماه من [یعنی شـعبان] را روزه گرفتی؟ و چون می گویـد: آری، من می گویم: امروز من شـفیع تو خواهم بود. پس خـدای متعال می فرمایـد: من حقوق خود را از بنـده ام گذشت نمودم و اما حقوق خلق را پس هرکس از او بگذرد من به او چنان عوضی خواهم داد تا خشنود گردد.»

(۲)رسول خدا صلی الله علیه و آله سپس می فرماید: «پس من دست او را می گیرم و او

ص: ۸۰

۱- (۱)أميرالمؤمنين علىّ بن أبى طـالب عليه السـلام قال: قال رسول اللّه صـلى الله عليه و آله شـعبان شـهرى و رمضان شـهر اللّه عزّوجلّ فمن صام شهرى كنت له شفيعا يوم القيامه و من صام شهر اللّه عزّوجلّ أنس اللّه و حشته فى قبره ووصل وحدته و خرج من قبره مبيضّا وجهه أخذ الكتاب بيمينه و الخلد بيساره حتّى يقف بين يدى ربه عزوجل فيقول: سـليمان قال: حدّثنا خزيمى عن الضـحّاك عن عبدى فيقول: لبيك سـيّدى فيقول عزوجل: صـمت لى قال: فيقول: نعم يا سيّدى فيقول تبارك و تعالى خذوا بيد عبـدى حتى تـأنوا به نبيّى فأوتى به فأقول: صـمت شـهرى فيقول: نعم فأقول له: أنا أشـفع لك اليوم قال: (۲)فيقول اللّه تعالى: أمّا حقوقى فقـد تركتها لعبدى و أمّا حقوق خلقى فمن عفا عنه فعلىّ عوضه حتّى يرضـى قال النبىّ صـلى الله عليه و آله : فآخذ بيده حتّى أنتهى به إلى الصـراط: فأجده زحفا زلقا لايثبت عليه أقدام الخاطئين فآخذ بيده فيقول لى صاحب الصراط من هذا يا رسول اللّه فأقول:

را به طرف صراط می برم و صراط را می بینم که باریک است و قدم های خطاکاران بر آن قرار نمی گیرد پس مأمور صراط می گوید: این کیست یا رسول اللّه! من می گویم: او فلان شخص [گنهکار] از امت من است که در دنیا ماه من رابه امید شفاعت من روزه می گرفته و ماه رمضان رانیز به امید وعده های رحمت خدا روزه می گرفته است. پس او به وسیله عفو الهی از صراط می گذرد تا این که به در بهشت می رسد. پس من برای او در بهشت را می کوبم و رضوان به من می گوید: ما امروز مأمور شده ایم که در بهشت را برای امت تو باز گردانیم.»

(۱)امیرالمؤمنین سپس فرمود: «ماه رسول خدا صلی الله علیه و آله راروزه بگیرید تا او در قیامت شفیع شما باشد، و ماه خدا، یعنی ماه رمضان را روزه بگیرید تا از رحیق مختوم، یعنی جام های مهر شده بهشتی بنوشید، و هر کس ماه شعبان را با روزه گرفتن به ماه مبارک رمضان متصل نماید خداوند برای او ثواب دو ماه را می نویسد.»

۱- (۱)هذا فلان باسمعه من أمتّی کان قد صام فی الدنیا شهری إبتغاء شفاعتی و صام شهر ربّه إبتغاء وعده فیجوز الصراط بعفو اللّه عزوجل حتّی ینتهی إلی باب الجنّه فاستفتح له فیقول رضوان ذلک الیوم أمرنا ان نفتح الیوم لأمّتک قال: ثمّ قال أمیرالمومنین علیه السلام : صوموا شهر رسول اللّه صلی اللّه علیه و آله یکن لکم شفیعا و صوموا شهر اللّه تشربوا من الرحیق المختوم و من وصلها بشهر رمضان کتب له صوم شهرین متتابعین.

پاداش نماز شب نیمه ماه شعبان

(۱)۴۷- امام حسن علیه السلام می فرماید: عایشه در انتهای حدیث مفصّلی در باره نیمه شعبان گفت: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «در این شب حبیب من جبرئیل علیه السلام بر من فرود آمد و گفت: ای محمّد! به امت خود بگو در این شب ده رکعت نماز بخوانند ودر هر رکعت بعد ازحمد ده مرتبه قل هواللّه أحد را بخوانند و سپس به سجده روند و بگویند: «أللّهمّ لك سجد سوادی و جنانی و بیاضی یا عظیم کلّ عظیم إغفر ذنبی العظیم و إنّه لا یغفر غیرك یا عظیم» و چون این نماز را بخوانند خداوند هفتاد و دو هزار گناه را بر آنها می بخشد و به همان اندازه حسنات برای آنان می نویسد و از پدر و مادرشان نیز هفتاد و دو هزار گناه را می بخشد.»

۱- (۱)۴۷- حدّثنا أبو محمّد عبدوس بن علی بن العباس الجرجانی فی منزله بسمرقند قال: أخبرنا ابوالعباس جعفربن محمّد بن مرزوق السعرانی قال: حدّثنا عبداللّه بن سعید الطائی قال: حدّثنا عباد بن صهیب عنه شام بن حیان عن الحسن بن علی بن أبی طالب علیه السلام قال: قالت عائشه فی آخر حدیث طویل فی لیله النصف أنّ رسول اللّه صلی الله علیه و آله ، قال: فی هذه اللیله هبط علیّ «حبیبی جبرئیل علیه السلام فقال لی یا محمّد مرأمتک اذا کان لیله النصف من شعبان أن یصلی أحدهم عشر رکعات فی کلّ رکعه یتلو فاتحه الکتاب و قل هواللّه أحد: عشر مرات ثمّ یسجد و یقول: فی سجوده: «الّلهم لک سجد سوادی و جنانی و بیاضی یاعظیم کلّ عظیم اغفرذنبی العظیم و إنّه لا یغفر غیرک یا عظیم» فإذا فعل ذلک محی اللّه عزّوجلّ إثنین و سبعین ألف سیّئه وکتب له من الحسنات مثلها و محی اللّه عزوجل عن والدیه سبعین ألف سیّئه.

(۱)۴۸- عمربن حمر می گوید: رسول خدا صلی الله علیه و آله همیشه ماه شعبان را روزه می گرفت و به ماه رمضان متصل می نمود.

(۲)۴۹- عایشه می گوید: من ندیدم رسول خدا صلی الله علیه و آله در ماهی بیش از ماه شعبان روزه بگیرد.

(۳)۵۰- عایشه همچنین می گوید: ندیدم رسول خدا صلی الله علیه و آله در ماهی بیش از آنچه در ماه شعبان روزه می گرفت روزه بگیرد.

۱- (۱)۴۸- حدّثنا ابوأحمد محمّدبن جعفر بن پندار الشافعی قال: حدّثنا أبوالعباس الحماری جعفربن بندار الشافعی قال: حدّثنا أبوعبداللّه محمّدبن إبراهیم بن زیاد الرازی بمکّه قال: حدّثنا علی بن الأزهر الأهوازی قال: حدّثنا فضل بن عیاض عن لیث عن نافع عن عمربن حمر، أن النبیّ صلی الله علیه و آله کان یصل شعبان بشهر رمضان.
۲- (۲)۴۹- حدّثنا أبواحمد محمّدبن جعفر بن پندار الشافعی قال: حدّثنا أبوحامد أحمد بن اسحق الهروی قال: حدّثنا أبوجعفر أحمدبن یحیی بن زهر الشهری قال: حدّثنا عبداللّه بن محمّد بن یحیی بن أبی بکر قال: حدّثنا عمرو بن عبدالغفار قال: حدّثنا سفیان الثوری عن صفوان بن سلیمان عن عائشه قالت ما رأیت رسول اللّه صلی الله علیه و آله یصوم فی شهر اکثر ما کان یصوم من شعبان.
۳- (۳)۵۰- حدّثنا أبوأبواحمد الحسین بن أحمد بن حمویه بن عبید النیسابوری الوراق قال: حدّثنا محمّدبن حمدون بن خالد قال: حدّثنا الربیع بن سلیمان قال: حدّثنا ابن وهب قال: أخبرنی ابن أبی لیعه و مالک بن أنس و عمروبن الحرث أخبرنا النصر حدثنی عن أبی سلمه بن عبدالرحمن عن عایشه زوجه النبی صلی الله علیه و آله : قالت: ما رأیت رسول اللّه صلی الله علیه و آله فی شهر أکثر صیاما منه فی شعبان.

(۱)کتاب فضایل ماه شعبان به حمدالهی و توفیق او در این جا خاتمه یافت و صلّی اللّه علی محمّد و آله الطاهرین.

ص: ۸۴

۱- (۱)ثمّ کتاب فضائل شعبان بحمد اللّه و حسن توفیقه و صلواته علی نبیّه محمّد و عترته الطاهرین کتبه بیمناه الوازره الشیخ میرزا غلام الرضا عرفانیان فی تاریخ ۱۳/۱/۱۳۸۹

باب فضایل ماه مبارک رمضان

اشاره

ص: ۸۵

کتاب فضایل ماه مبارک رمضان از رئیس المحدثین ابی جعفر محمّدبن علی بن حسین بن بابویه قمی، معروف به صدوق رضی اللّه عنه، از اصول حدیث شیعه و مورد اعتماد علمای امامیه اعلی اللّه کلمتهم است.

خطبه رسول خدا صلی الله علیه و آله در آداب و فضایل ماه رمضان

(۱)۵۱- امام باقر علیه السلام می فرماید: رسول خدا صلی الله علیه و آله در آخرین جمعه از ماه شعبان خطبه ای خواند و پس از حمد و ثنای الهی فرمود: «ای مردم! ماهی بر شما سایه افکنده که در آن شبی قرار دارد که بهتر از هزار ماه است و آن ماه مبارک رمضان است که خداوند روزه آن را بر شما واجب نموده و عبادت و نماز در هر شب از آن معادل هفتاد شب از ماه های

ص: ۸۶

۱- (۱)۵۱- أخبرنا الشیخ أبوجعفر محمّدبن علی بن الحسین بن موسی بن بابویه الفقیه رضی اللّه عنه قال: حدّثنا أبی رحمه اللّه عن محمّدبن یحیی العطّار عن أحمدبن محمّد بن عیسی عن الحسین بن محبوب عن أبی أیوب عن أبی الورد عن أبی جعفر علیه السلام قال: خطب رسول اللّه صلی الله علیه و آله فی آخر جمعه من شعبان فحمد اللّه و أثنی علیه ثمّ قال: أیها الناس إنّه قد أظلّکم شهر فیه لیله خیر من ألف شهر و هو شهر رمضان فرض اللّه صیامه و جعل قیام لیله منه بتطوّع صلاه کمن تطوّع بصلاه سبعین لیله فیما سواه من الشهور و جعل لمن

دیگر است، وکسی که در این ماه کار خیر و عملی نیکی را انجام دهد مانند کسی خواهد بود که واجبی از واجبات خداوند را انجام داده باشد و کسی که واجبی از واجبات الهی را در این ماه انجام دهد مانند این است که هفتاد واجب را در ماه های دیگر انجام داده باشد.»

(۱)سپس فرمود: «ماه مبارک رمضان ماه صبر است و پاداش صبر در راه خدا بهشت است و این ماه ماه مساوات و برابری و ماه مواسات و تأمین نیاز بندگان خداست و خداوند در این ماه روزی بندگان مؤمن خود را زیاد می کند. در این ماه هرکس یک مؤمن روزه دار را افطاری بدهد نزد خداوند پاداش آزاد کردن یک بنده در راه خدا را دارد و [سبب] آمرزش گناهان گذشته او خواهد بود.»

به رسول خدا صلی الله علیه و آله گفته شد: همه ما توانایی افطاری دادن به یک مؤمن را نداریم، چه باید بکنیم؟ رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «خداوند کریم است. او این پاداش را به کسی که تنها توانایی افطاری دادن با یک شربت

۱- (۱)تطوّع فیه بخصله من خصال الخیر والبرّ کأجر من أدیّ فریضه من فرائض اللّه عزوجل ومن أدیّ فیه فریضه من فرائض اللّه کان کمن أدیّ سبعین فریضه فیما سواه من الشهور و هو شهر الصبر و إنّ الصبر ثوابه الجنّه و هو شهر المساواه «المواساه» و هو شهر یزیداللّه فیه فی رزق المؤمنین و من فطر فیه مؤمنا صائما کان له بذلک عند اللّه عتق رقبه و مغفره لذنوبه فیما مضی فقبل له یا رسول اللّه: لیس کلنّا یقدر علی أن یفطر صائما فقال: إن اللّه تعالی کریم یعطی هذا الثواب منکم من لا یقدر إلاّ علی مذقه من لبن ففطّر بها صائما أو شربه من ماء عذب أو تمرات لا یقدر علی أکثر من ذلک ومن خفّف فیه عن

شیر و یا آب و یا چند دانه خرما را دارد نیز عطا خواهد نمود.»

(۱)آن گاه فرمود: «و هرکس در این ماه به مملوک خود تخفیف بدهد

و بر او سخت گیری نکند خداوند حساب قیامت او را سبک می گیرد و به او سخت گیری نخواهد نمود.»

سپس فرمود: «این ماهی است که اول آن رحمت و وسط آن آمرزش و آخر آن اجابت دعا و آزاد شدن از آتش دوزخ خواهد بود. و شما در این ماه از چهار خصلت بی نیاز نخواهید بود؛ با دو خصلت خدا را از خود خشنود کنید: یکی شهادت به یکانگی خداوند و دیگری [شهادت به] رسالت من و دو خصلت دیگر که چاره ای از آن ندارید: این که از خداوند در این ماه درخواست عافیت کنید و حوایج دنیایی و دخول در بهشت و نجات از دوزخ را خواستار شوید.»

سخنان اولیای خدا در باره فضیلت و برکات ماه رمضان

(۲)۵۲- محمّدبن مسلم ثقفی می گوید: از امام باقر علیه السلام شنیدم که

۱- (۱)مملوکه خفّف اللّه عنه حسابه وهو شهر أوّله رحمه و وسطه مغفره و آخره إجابه و عتق من النار و لا غنی بکم فیه عن أربع خصال خصلتین ترضون اللّه تعالی بهما و خصلتین لا غنی بکم عنهما أمّا اللتان ترضون اللّه تعالی بهما فشاده أن لا إله إلاّ اللّه و أنّی رسول اللّه و أمّا اللتان لاغنی بکم عنهما فتسألون اللّه حوائجکم و الجنّه و تسألون فیه العافیه و تتعوذّون من النار.

۲- (۲)۵۲- حدّثنا أبی رضی اللّه عنه قال: حدّثنا سعدبن عبداللّه عن أحمدبن الحسین عن محمّدبن جمهور عن محمّدبن زیاد عمّن سمع (عن مسمع) عن محمّد بن مسلم الثقفی یقول: سمعت أباجعفر محمّدبن علی الباقر علیه السلام یقول: إنّ للّه تعالی ملائکه موکّلین بالصائمین یستغفرون لهم فی کلّ یوم من شهر رمضان الی آخره، و ینادون الصائمین کلّ لیله عند إفطارهم: أبشروا عباداللّه فقد جعتم قلیلا و ستشبعون کثیرا بورکتم و بورک فیکم، حتّی إذا کان آخر لیله من شهر رمضان نادی: أبشروا عباداللّه غفرلکم ذنوبکم و قبل توبتکم فانظروا کیف تکونون فیما تستأنفون.

می فرمود: «خداونـد را ملائکه ای است که مأموریت دارنـد در هر روز از ماه رمضان برای روزه داران دعا کننـد تا این که ماه رمضان تمام شود آنان هر شب هنگام افطار به روزه داران می گویند: «بشارت باد شـما را که گرسنگی کمی را تحمّل نمودید و زود است که برای همیشه سیر باشـید! شـما برکت یافتیـد و اهـل شـما نیز برکت یافتنـد» و هنگـامی که شب آخر ماه مبارک رمضان می رسد به آنان خطاب می شود: «بشارت باد شما را، ای بندگان خدا! همانا خداوند گناهان شما را بخشید و توبه شما را پذیرفت، پس بنگیرید که در آینده چه خواهید کرد.»

(۱)۵۳- حضرت رضا علیه السلام ، از پدرانش، از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل نموده که

ص: ۸۹

۱- (۱)۵۳- حدّثنا محمّدبن إبراهیم بن اسحاق(رض) قال حدّثنا احمدبن محمّد الکوفی قال: حدّثنا علی بن الحسن بن علی بن فضـال عن ابیه عن ابی الحسن علی بن موسـی الرضـا عن آبائه علیه و علیهم السـلام قال: قال رسول اللّه صـلّی اللّه علیه و آله إنّ شهر رمضان عظیم یضاعف اللّه فیه الحسـنات و یمحو فیه السیّئات و یرفع فیه الدرجات من تصدق فی هذا الشهر بصدقه غفراللّه له ومن أحسن فیه إلی ما ملکت یمینه غفر اللّه ثمّ قال علیه السلام : إنّ شهرکم هذا لیس کالشهور إذا أقبل إلیکم أقبل بالبرکه و الرحمه و إذا أدبر عنکم أدبر بغفران الذنوب هذا شـهر، الحسنات فیه مضاعفه و أعمال الخیر فیه مقبوله و من صلّی منکم فی هذا الشـهر للّـه عزّوجـلّ رکعـتین یتطـوّع بهمـا غفراللّه له ثمّ قـال علیه السـلام إن الشـقیّ حـقّ الشـقیّ من خرج عنه هـذا الشـهر و لم یغفرذنوبه فحینئذ یخسر حین یفوز المحسنون بجوائز الربّ الکریم.

فرمود: ماه رمضان ماه بزرگی است و خداوند برای اعمال نیک در آن پاداش دوچندان می دهد و گناهان بندگان خود را می بخشد و درجات آنان را بالا می برد؛ و هرکس در ماه رمضان صدقه بدهد خداوند او را می بخشد؛ و هرکس به زیردستان خود [که روزه دار هستند] تخفیف بدهد خداوند او را می آمرزد.»

سپس فرمود: «این ماه مانند ماه های دیگر نیست. این ماه با برکت و رحمت به طرف شما خواهد آمد و چون می رود گناهان شما را می شوید. در این ماه حسنات و اعمال خیر پذیرفته می شود و پاداش دوچندان خواهد داشت؛ و هرکس دراین ماه دو رکعت نماز مستحبی بخواند خداوند او را می بخشد.»

تا این که فرمود: «به راستی شقیّ و بدبخت است کسی که این ماه براو بگذرد و آمرزیده نشود؛ چنین کسی در آن هنگام که خداوند کریم به نیکوکاران جوایزی را می دهد زیانکار و ناامید خواهد بود.»

(۱)۵۴- محمّدبن مروان می گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم که

۱- (۱)۵۴- حدّثنا محمّدبن الحسن بن احمدبن الولید رضی اللّه عنه قال: حدّثنا الحسین بن الحسین عن الحسین بن سعید عن ابن ابی عمیر عن جمیل ابن صالح عن محمّدبن مروان قال: سمعت الصادق جعفربن محمّد علیه السلام یقول: ان للّه تعالی فی کلّ لیله من شهر رمضان عتقاء و طلقاء من النار إلاّ من أفطر علی مسکر فإذا کان آخر لیله منه أعتق فیها مثل ما اعتقه فی جمیعه.

می فرمود: «خداوند در هر شبی از شب های ماه مبارک رمضان عده ای رااز آتش دوزخ آزاد می فرماید، جز کسی که با شراب افطار نموده باشد؛ وچون شب آخر ماه مبارک رمضان می رسد در آن شب خداوند به اندازه ای که در تمام این ماه آزاد نموده آزاد خواهد نمود.»

منادی رسول خدا صلی الله علیه و آله قبل از رسیدن ماه رمضان

(۱)۵۵- امام باقر علیه السلام می فرماید: رسول خدا صلی الله علیه و آله سه روز قبل ازماه مبارک رمضان به بلال می فرمود: «صدا بزن تا مردم جمع شوند.» سپس برمنبر بالا می رفت و حمد و ثنای خداوند را به جای می آورد و سپس می فرمود: «ای مردم! این ماه مبارک رمضان است که به شما نزدیک شده و آن بهترین ماه ها نزد خداوند است و در آن شبی است که از هزار ماه بهتر است. دراین ماه درهای دوزخ بسته می شود و درهای بهشت باز

ص: ۹۱

۱- (۱)۵۵- حدّثنا أبی رحمه اللّه قال: حدّثنا سعدبن عبداللّه قال: حدّثنا أحمدبن محمّدبن عیسی عن الحسن بن علی بن فضال عن سیف بن عمیره عن عبیداللّه بن عبداللّه عمن سمع ابا جعفرالباقر علیه السلام یقول: قال رسول اللّه صلی الله علیه و آله لمّا حضر شهر رمضان وذلک لثلاث بقین من شعبان قال لبلال: ناد فی الناس فجمع الناس ثمّ صعد المنبر فحمد اللّه و أثنی علیه ثمّ قال: أیّها الناس إن هذا الشهر قد حضرکم و هو سیدالشهور فیه لیله خیر من ألف شهر تغلق فیه أبواب النیران و تفتح فیه أبواب الجنان فمن أدرکه فلم یغفر له فأبعده اللّه و من أدرک والدیه فلم یغفرله فأبعده اللّه و من ذکرت عنده فصلّی علیّ فلم یغفرله فأبعده اللّه.

می گردد. پس هرکس که این ماه را درک کند و آمرزیده نشود از رحمت خدا دورباد[دور خواهد بود]، و هرکس نام مرا بشنود و صلوات بر من بفرستد و آمرزیده نگردد از رحمت خدا دور باد [دور خواهد بود].»

مترجم گوید: پیش تر گذشت که هرکس بر آن حضرت صلوات بفرستد و بر آل او نفرستد از رحمت خدا دور است.[و ملعون خواهد بود]

(۱)۵۶- ابن عباس می گوید: عادت رسول خدا صلی الله علیه و آله این بود که چون ماه مبارک رمضان می رسید هر اسیری را آزاد می نمود و هیچ سائلی را محروم نمی فرمود.

سخنان رسول خدا صلی الله علیه و آله هنگام دیدن هلال ماه مبارک رمضان

(۱)۶۲- جابربن عبداللّه انصاری می گوید: امام باقر علیه السلام فرمود: عادت رسول خدا صلی الله علیه و آله این بود که چون هلال ماه رمضان را می دید روی مبارک خویش را به طرف قبله می کرد و می فرمود:«خدایا، این ماه را برای ما امن و ایمان و سلامت و اسلام و عافیت مجلّل و رزق وسیع و سلامت از

۱- (۱)۶۲- حدّثنا محمّدبن الحسن بن احمد بن الولید قال: حدّثنا الحسین بن الحسن بن أبان عن الحسین بن سعید عن الحسین بن علوان عن عمرو بن شمر عن جابر عن أبی جعفرالباقر علیه السلام قال: کان رسول اللّه صلی الله علیه و آله إذا نظر إلی هلال شهر رمضان إستقبل القبله بوجهه.

بیماری و [توفیق] تلاوت قرآن و توانایی برای نماز و روزه قرار ده. خدایا، ما را برای روزه ماه رمضان سالم بدار و او را نیز از ناحیه ما سالم بدار [و برکات آن را برای ما میّسر فرما] تا چون ماه رمضان به پایان می رسد تو ما را آمرزیده باشی.»

(۱)سپس روی مبارک خود را به طرف مردم نمود و فرمود: «ای مردم مسلمان! [بدانید] هنگامی که هلال ماه رمضان طلوع می کند شیاطین غلّ می شوند و درهای آسمان و درهای بهشت و ابواب رحمت الهی [به روی بندگان خدا] باز می گردد و درهای دوزخ بسته می شود و دعاها مستجاب می گردد و خداوند هر روز هنگام افطار عده ای را از آتش جهنم آزاد می کند، و در هر شب منادی پروردگار صدا می زند: آیا سائلی هست [که از خدای خود سؤال کند]؟ آیا استغفار کننده ای هست [که از گناه خود

ص: ۱۰۲

۱- (۱)ثمّ قال: «اللّهم اهلّه علینا بالامن و الایمان و السلامه و الاسلام و العافیه المجلّله و الرزق الواسع و دفع الأسقام و تلاوه القرآن و العون علی الصلاه و الصیام اللهمّ سلّمنا لرمضان و سلّمه لنا و سلمه منّاحتّی ینقضی شهر رمضان و قد غفرت لنا» ثمّ یقبل بوجهه علی الناس و یقول: یا معشرالمسلمین إذا طلع هلال شهر رمضان غلّت مرده الشیاطین (الشیطان) و فتحت أبواب السماء و ابواب الجنان و ابواب الحرمه و غلّقت أبواب النیران و استجیب الدعاء و کان للّه عزّوجلّ عند کلّ فطره عتقاء یعتقهم من النار ونادی (ینادی خ ل) مناد کلّ لیله: هل من سائل؟ هل من مستغفر؟ اللّهم اعط کلّ منفق خلفا و اعط کلّ ممسک تلفا حتّی اذا طلع هلال شوال نودی المؤمنون أن اغدوا الی جوائزکم فهو یوم الجائزه ثمّ قال ابوجعفر علیه السلام أما والذی نفسی بیده ما هی بجائزه الدنانیر و الدراهم.

توبه نمایـد]؟ سـپس می گویـد: خـدایا، هر کس چیزی در راه تو می دهـد برای او جایگزین کن، و هرکس از انفاق در راه تو خودداری می کنـد مال او را تلف کن. [این نـدا ادامه دارد [تا هلال ماه شوّال طلوع کنـد و چون هلال ماه شوال طلوع می کند ندا می شود: ای مؤمنان! بیایید جوایز خود را بگیرید، همانا امروز روز جایزه است.»

امام باقر علیه السـلام سـپس فرمود: «آگاه باشـید! سوگنـد به خدایی که جان من در اختیار اوست، جوایز آن روز درهم و دینار نیست [،بلکه عنایات خاصّه پروردگار کریم است].»

آثار روزه و صدقه و استغفار و دعا در ماه رمضان

(۱)۵۷- امام صادق علیه السلام می فرماید: رسول خدا صلی الله علیه و آله به اصحاب خود

۱- (۲)۵۷- حدّثنا جعفربن علیّ بن الحسن بن علیّ بن عبداللّه بن المغیره عن اسـماعیل بن أبی زیاد عن الصادق جعفربن محمّد عن أبیه عن آبـائه علیهم السـلام قـال: قـال رسول اللّه صـلی الله علیه و آله لأصـحابه: ألاـ أخبرکم بشـی ء إن أنتم فعلتموه تباعد الشـیطان عنکـم کمـا تباعـد المشـرق من المغرب قـالوا بلی قـال: الصـوم یسـوّد وجهه و الصـدقه تکسـر ظهره و الحبّ فی اللّه و الموازره علی العمل الصالح یقطع دابره و الإستغفار یقطع وتینه و لکلّ شی ء زکوه و زکوه الأبدان الصیام.

می فرمود: «آیا به شما کاری را یاد بدهم که اگر انجام دهید شیطان به اندازه فاصله مشرق تا مغرب از شما دور گردد؟» گفتند: آری. فرمود: «روزه بگیرید؛ که روزه صورت شیطان را سیاه می کند، و صدقه بدهید که صدقه کمر او را می شکند، و با بندگان خدا دوستی نمایید و بر عمل صالح و شایسته جدیّت داشته باشید تا رشته او را قطع کند، و استغفار و توبه نمایید تا رگ حیات او را قطع نماید و هر چیزی را زکاتی است و زکات بدن روزه است.»

(۱)۵۸- یونس بن ظبیان می گوید: به امام صادق علیه السلام گفتم: ای فرزند رسول خدا! چه چیز شیطان را از ما دور می نماید؟ فرمود: «روزه صورت او را [از خشم و ناراحتی] سیاه می کند، و صدقه کمر او را می شکند، و دوستی در راه خدا و کوشش بر اعمال خیر رشته او را قطع می کند، و استغفار و توبه رگ حیات او را جدا می سازد.»

(۲)۵۹- امام صادق علیه السلام می فرماید: امیرالمؤمنین علیه السلام می فرمود: «بر

ص: ۹۳

۱- (۱)۵۸- حدّثنا محمّدبن علی ماجیلویه قال: حدّثنا عمّی محمّدبن أبی القاسم عن أحمدبن أبی عبداللّه البرقی عن أبیه عن محمّدبن سنان عن المفضل بن عمرعن یونس بن ظبیان قال: قلت للصادق جعفربن محمّد علیه السلام : یابن رسول اللّه ما الذی یباعد عنّا إبلیس؟ قال: الصوم یسوّد وجهه و الصدقه تکسر ظهره و الحب فی اللّه و الموازره علی العمل الصالح یقطعان دابره و الاستغفار یقطع وتینه.

۲- (۲)۵۹- حدّثنا أبی رحمه اللّه قال: حدّثنا علی بن موسی الکمیذانی قال: حدّثنا أحمدبن محمّد بن عیسی عن علی بن الحسین عن محمّدبن عبید عن عتبه بن هارون قال: حدّثنا ابویزید عن حصین عن الصادق جعفربن محمّد عن أبیه عن آبائه علیهم السلام قال أمیرالمؤمنین علیه السلام : علیکم فی شهر رمضان بکثره الاستغفار و الدعاء فأمّا الدعاء فیدفع عنکم به البلاء فأمّا الاستغفار فتمحی به ذنوبکم.

شما باد در ماه مبارک رمضان به دعا و استغفار فراوان؛ چراکه دعا بلا را از شما دفع می کندو استغفار وسیله آمرزش شما می باشد.»

(۱)۶۰- امام صادق علیه السلام ، از پدرانش، از امیرالمؤمنین علیهم السلام نقل نموده که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «خداوند شش خصلت را از من کراهت دارد و من نیز آنها را از اوصیای از فرزندانم و پیروان آنان پس از من کراهت دارم: ۱- بازی کردن در نماز؛ ۲- عمل زناشویی در بین روزه؛ ۳- منت نهادن بعد از صدقه؛ ۴- وارد شدن در مساجد در حال جنابت؛ ۵- نگاه کردن در خانه های مردم؛ ۶- خندیدن در قبرستان.»

ص: ۹۴

۱- (۱) ۶۰- حدّثنا محمّدبن الحسن بن أحمد بن الوليد رضی اللّه عنه قال: حدّثنا محمّدبن الحسن الصفار عن احمد بن محمّدبن عيسی عن الحسين ابن موسی عن غياث بن إبراهيم عن الصادق جعفربن محمّد عن أبيه عن آبائه عليهم السلام قال: قال رسول اللّه صلی الله عليه و آله : إنّ اللّه تبارک و تعالی کره لی ستّ خصال و کرهتهن للأوصياء من ولدی و أتباعهم من بعدی: العبث فی الصلاه و الرفث فی الصيام و المنّ بعد الصدقه و إتيان المساجد جنبا و التّطلع فی الدور و الضحک بين القبور.

خطبه رسول خدا صلی الله علیه و آله در باره ماه مبارک رمضان

(۱)۶۱- امیرالمؤمنین علیه السلام می فرماید: روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله برای ما خطبه خواند و فرمود: «ای مردم! ماه خدا همراه با برکت و رحمت و آمرزش به شما نزدیک گردیده است. و آن نزد خداوند بهترین ماه هاست و روزهای آن بهترین روزهاست و شب های آن بهترین شب هاست و ساعت های آن بهترین [و با برکت ترین [ساعت هاست.

و آن ماهی است که شما در آن میهمان خدا هستید و برای ضیافت الهی دعوت شده اید و مورد انعام و کرامت او می باشید.

نفس های شما در این ماه تسبیح خداوند می باشد و خواب شما عبادت است و اعمال شما در این ماه مقبول و پذیرفته است و دعاهای شما مستجاب است.

پس [اکنون] با نیّت های صادق و دل های پاک از خدای خود بخواهید تا به شما در این ماه توفیق روزه داری و تلاوت کتاب خود را عطا فرماید، همانا شقّی و بدسیرت است کسی که در این ماه بزرگ از آمرزش خداوند محروم بماند.»

ص: ۹۵

۱- (۱)۶۱- حدّثنا محمّدبن إبراهیم بن اسحاق قال: حدّثنا أحمدبن محمّد الهمدانی قال: حدّثنا علی بن الحسن بن علی بن فضال عن أبیه عن أبی الحسن علی بن موسی الرضا علیه السلام عن أبیه موسی بن جعفر عن أبیه الصادق جعفربن محمّد عن أبیه الباقر عن أبیه زین العابدین عن أبیه سیّد الشهداء الحسین بن علی عن أبیه سیّد الوصیین أمیرالمؤمنین علیّ بن أبی طالب علیهم السلام قال: إنّ رسول اللّه صلّی اللّه علیه و آله خطبنا ذات یوم فقال:

(۱)سپس فرمود: [ای مردم!] به وسیله گرسنگی و تشنگی خود در این ماه به یاد گرسنگی و تشنگی قیامت باشید! و بر فقرا و مستمندان [در این ماه] احسان و انفاق نمایید و بزرگ ترهای خود را احترام کنید، و بر خردسالان ترحّم نمایید، و به خویشان خود صله و احسان نمایید، و زبان های خود را [از سخن های باطل و بیهوده و حرام [حفظ نمایید، و چشم های خود را از نگاه به آنچه نباید به آن نگاه کنید حفظ نمایید، و گوش های خود را از شنیدن چیزهایی که گوش فرا دادن به آنها حرام است نگاه دارید، و با یتیمان مردم مهربانی کنید تا دیگران به یتیمان شما مهربانی نمایند، و از گناهان خود در این ماه (۲)به درگاه خداوند توبه کنید،

ص: ۹۶

۱- (۱)أيّها الناس إنّه قد أقبل اليكم شهراللّه بالبركه و الرحمه و المغفره شهر هو عنداللّه أفضل الشهور و أيامه افضل الأيّام و لياليه أفضل الليالى و ساعاته افضل الساعات هو شهر، دعيتم فيه إلى ضيافه اللّه و جعلتم فيه من أهل كرامه اللّه انفاسكم فيه تسبيح و نومكم فيه عباده و عملكم فيه مقبول ودعائكم فيه مستجاب فاسألوا اللّه ربّكم بنيّات صادقه و قلوب طاهره أن يوّفقكم لصيامه و تلاوه كتابه فإنّ الشقىّ من حرم من غفران اللّه فى هذا الشهر العظيم و اذكروا بجوعكم و عظشكم فيه جوع يوم القيامه و عطشه و تصدّقوا على فقرائكم و مساكينكم و وقّروا كباركم و ارحموا صغاركم و صلوا أرحامكم و احفظوا ألسنتكم و غضّوا عمّا لايحلّ النظر اليه أبصاركم و عمّا لايحلّ الإستماع اليه اسماعكم و تحنّنوا على أيتام الناس يتحنن على أيتامكم.
۲- (۲)و توبوا إلى اللّه من ذنوبكم و ارفعوا إليه أيديكم بالدعاء فى أوقات صلواتكم فإنّها أفضل الساعات ينظر اللّه عزّوجلّ فيها بالرحمه إلى عباده يجيبهم إذا ناجوه و يلبيهم إذانادوه و يستجيب لهم إذا دعوه، يا أيّها الناس إنّ انفسكم مرهونه بأعمالكم ففكّوها بإستغفاركم و ظهوركم ثقيله من أوزاركم فخفّفوا عنها بطول سجودكم و اعلموا أنّ اللّه تعالى ذكره أقسم بعزّته أن لايعذّب المصلّين و الساجدين و لايروّعهم بالنار يوم يقوم الناس لربّ العالمين.

و در اوقـات نمازهـا دست نیاز به درگاه او بلنـد کنیـد؛ چرا که اوقات نماز بهترین ساعاتی است که خداونـد در آن به بنـدگان خود نظر رحمت می افکند و چون او را بخوانند نیاز آنان را اجابت می نماید و به ندای آنان لبیّک می گوید و چون دعا کنند دعای آنان را مستجاب می نماید.

ای مردم! شـما گرو اعمالتان هستیـد، پس به وسـیله اسـتغفار، خود را آزاد نمایید؛ و پشت های شـما از گناهانتان سـنگین شده، پس با سجده های طولانی خود بار سنگین گناه را از دوش خود بردارید.

(۱)[ای مردم!] بدانیـد که خدای متعال به عزّت خود سوگند یاد نموده که هرگز نمازگزاران و سـجده کنندگان را عذاب نکند و در روزی که همه مردم برای حساب سر از قبرها در می آورند آنان را از آتش دوزخ نترساند.

ای مردم! هرکس دراین ماه به یک مؤمن روزه دار افطاری بدهـد پاداش او آزاد کردن یک بنده و آمرزش گناهان گذشـته او خواهد بود.»

۱- (۱)أیّها الناس من فطّر منکم صائما مؤمنا فی هذا الشـهر کان له بذلک عنداللّه عتق نسمه و مغفره لما مضی من ذنوبه فقیل یا رسول اللّه و لیس کلّنـا یقـدر علی ذلک فقال علیه السـلام : إتّقوا النار ولو بشق تمره إتّقوا النار ولو بشـربه من ماء أیّها الناس من حسّن منکم فی هـذا الشـهر خلقه کـان له جوازا علی الصـراط یوم تزلّ فیه الأقـدام ومن خفّف فی هـذا الشـهر عمّـا ملکت یمینه خفّف اللّه عنه حسابه ومن

گفته شد: ای رسول خدا! همه ما توانایی افطاری دادن به مؤمن را نداریم [چه باید بکنیم؟]. رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «خود را از آتش دوزخ نجات دهید؛ گرچه افطاری دادن شما با پاره خرمایی باشد. [باز فرمود:] و خود را از آتش دوزخ نجات دهید؛ گرچه [افطاری دادن شما] با شربت آبی باشد.

(۱)ای مردم! هرکس در این ماه اخلاق خویش را نیکو نماید او در روزی که مردم بر صراط می لغزند و به دوزخ سقوط می کنند گذرنامه عبور خواهد داشت؛ و هرکس در این ماه به زیردستان خود تخفیف بدهد [تا بتوانند روزه بگیرند] خداوند حساب او را در قیامت سبک خواهد نمود؛ و هرکس در این ماه از آزار رساندن به مردم خودداری کند خداوند خشم خود را در قیامت از او برخواهد داشت؛ و هرکس در این ماه به یتیمی اکرام کند خداوند در روز قیامت به او اکرام خواهد نمود؛ و هرکس در این ماه صله رحم کند [و جدایی ها را مبدّل به وصل و محبت نماید] خداوند او را در قیامت به رحمت خود واصل می فرماید؛ و هرکس در این ماه با خویشان خود قطع رحم نماید خداوند روز قیامت

۱- (۱)کفّ فیه شرّه کفّ اللّه فیه غضبه یوم یلقاه و من أکرم فیه یتیما اکرمه اللّه یوم یلقاه ومن وصل فیه رحمه و صله اللّه برحمته یوم یلقاه ومن قطع فیه رحمه قطع اللّه عنه رحمته یوم یلقاه و من تطوع فیه بصلاه کتب له برأه من النار و من أدیّ فیه فرضا کان له ثواب من أدی سبعین فریضه فیما سواه من الشهور ومن اکثر فیه من الصلاه علیّ ثقّل اللّه میزانه یوم تخفّف الموازین و من تلافیه آیه من القرآن کان له مثل اجر من ختم القرآن فی غیره من الشهور.

رحمت خود را از او قطع خواهد نمود.»

سپس فرمود: «و هر کس در این ماه نماز مستحبی بخواند خداوند برائت و جدایی او را از دوزخ ثبت می فرماید؛ و هرکس در این ماه واجبی از واجبات خدا را انجام دهد مانند آن خواهد بود که هفتاد واجب خدا را در ماه های دیگر انجام داده باشد؛ و هرکس در این ماه فراوان بر من صلوات بفرستد خداوند میزان [و اعمال نیک [او را در روزی که میزان ها [و اعمال مردم] سبک خواهد بود سنگین می نماید؛ و هرکس در این ماه آیه ای از قرآن را تلاوت نماید مانند آن خواهد بود که در ماه های دیگر قرآن را ختم نموده باشد.

(۱)ای مردم! به راستی درهای بهشت در این ماه گشوده است، پس از خدای خود بخواهید که بر روی شما بسته نشود؛ و درهای دوزخ در این ماه بسته است، پس از خدای خود بخواهید که آنها را بر روی شما باز نفرماید؛ و شیاطین در این ماه به زنجیر بسته شده اند، پس از خدای خود بخواهید که آنان را بر شما مسلّط نفرماید.»

امیرالمؤمنین علیه السلام می فرماید: سخن رسول خدا صلی الله علیه و آله چون به اینجا

۱- (۱)أيّها الناس إنّ ابواب الجنان فی هذا الشهر مفتّحه فاسألوا ربّکم (أن) لایغلقها علیکم و أبواب النیران مغلقه فاسألوا ربّکم (أن) لایفتحها علیکم و الشیاطین مغلوله فاسألوا ربّکم (أن) لایسلّطها علیکم قال أمیرالمؤمنین علیه السلام (فقمت خ ل) فقلت: یا رسول اللّه ما أفضل الأعمال فی هذا الشهر؟ فقال: یا أبا الحسن أفضل الأعمال فی هذا الشهر الورع عن محارم اللّه ثمّ بکی فقلت: یا رسول اللّه ما یبکیک فقال: یاعلی ابکی لما یستحلّ منک فی هذا الشهر کأنّی

رسید من برخاستم و گفتم: «ای رسول خدا! بهترین اعمال این ماه چیست؟» رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «ای ابوالحسن! بهترین اعمال این ماه پرهیز از محارم و کارهای حرام است.»

و سپس گریان شد. پس من گفتم: «ای رسول خدا! برای چه گریان شدید؟» فرمود: «گریه می کنم برای هتک حرمتی که دراین ماه نسبت به تو می شود. اکنون من می بینم که تو در حال نماز هستی و در پیشگاه پروردگار خود به عبادت ایستاده ای و شقی ترین و پست ترین اهل عالم که همتای پی کننده ناقه صالح علیه السلام است بر می خیزد و با شمشیر ضربتی بر سر تو می زند و محاسن تو را به خون سرت خضاب می نماید!»

(۱)امیرالمؤمنین علیه السلام می فرماید: من به رسول خدا صلی الله علیه و آله گفتم: «آیا در این وقت دین من سالم خواهد بود؟» فرمود: «آری، این در حال سلامت دین تو خوهد بود.» سپس فرمود: «یا علی! هرکس تو را بکشد مرا کشته است

۱- (۱)بک و أنت تصلّی لربّک و قد انبعث أشقی الأوّلین و الآخرین شقیق عاقر ناقه ثمود فضربک ضربه علی فرقک (قرنک) فخضّب منها لحیتک قال: امیرالمؤمنین علیه السلام : فقلت: یا رسول اللّه: و ذلک فی سلامه من دینی؟ فقال: فی سلامه من دینک ثمّ قال علیه السلام : یا علیّ من قتلک فقد قتلنی و من ابغضک فقد ابغضنی و من سبّک فقد سبّنی لانّک منیّ کنفسی روحک من روحی و طینتک من طینتی إنّ اللّه تبارک و تعالی خلقنی و ایّاک و اصطفانی و إیّاک واختارنی للنّبوه و اختارک للامامه و من أنکر إمامتک فقد أنکرنی نبوّتی یاعلیّ أنت وصیّی و أبو ولدی و زوج ابنتی و خلیفتی علی امّتی فی حیاتی و بعد موتی أمرک أمری و نهیک نهی أقسم بالذی بعثنی بالنبوّه و جعلنی خیر البریّه انّک لحجّه اللّه علی خلقه و أمینه علی سره و خلیفته علی عباده.

و هرکس تو را به خشم آورد مرا به خشم آورده و هرکس به تو دشنام بدهد به من دشنام داده است؛ چرا که تو مانند جان منی، روح تو از روح من است و طینت تو از طینت من است. خداوند چون من و تو را آفرید ما را از بین بندگان خود برگزید. پس مرا برای نبوّت و پیامبری انتخاب نمود و تو را برای امامت و رهبری. بنابراین هرکس امامت تو را انکار نماید به راستی نبوّت مرا انکار نموده است. یا علی! تو در حیات و پس از مرگ من وصیی و جانشین من و پدر فرزندان من و همسر دختر من و جانشین من بر امت من می باشی. امر تو امر من است و نهی تو نهی من است. سوگند به خدایی که مرا به پیامبری مبعوث کرد و بهترین خلق خود قرار داد، همانا تو حجّت خدا بر خلق او و امین الهی بر سرّ او و جانشین او بر بندگان او هستی.»

عنایات بی شمار خداوند به روزه داران ماه رمضان

(۱)۶۳- سعیدبن جبیر می گوید: از ابن عباس سؤال کردم: پاداش کسی که ماه مبارک رمضان را روزه بگیرد و حق آن را بشناسد چیست؟ ابن عباس گفت: آماده باش ای پسر جبیر، تا حدیثی برای تو بخوانم که تا کنون گوش تو آن را نشنیده باشد و بر قلب تو خطور نکرده باشد. پس خویش را برای پاسخ به آنچه سؤال نمودی آماده کن که در آن علم اوّلین و آخرین نهفته است.

۱- (۱)۶۳- حدّثنا محمّدبن إبراهیم المعاذی قال: حدّثنا أحمدبن متویه (حیویه) الجرجانی المذکر قال: حدّثنا ابواسحاق إبراهیم بن بلال قال: حدّثنا أبوعبداللّه محمّدبن کرام قال: حدّثنا احمدبن عبداللّه قال: حدّثنا سفیان بن عیینه قال: حدّثنا معاویه بن أبی اسحاق عن سعیدبن جبیرقال: سألت ابن عباس مالمن صام شهر رمضان و عرف حقّه؟

(۱)سعیدبن جبیر می گوید: پس من از نزد ابن عباس خارج گردیدم و خود را آماده نمودم و فردای آن روز نماز صبح را خواندم و صبح گاه نزد او رفتم. سپس او را یادآوری نمودم که آن حدیث را برای من بیان کند. ابن عباس روی خود را به من نمود و گفت: به آنچه می گویم گوش کن! همانا من از رسول خدا صلی الله علیه و آله شنیدم که می فرمود: «اگر شما بدانید که ماه مبارک رمضان چه برکاتی برای شما دارد خدا را بیش از این شکر خواهید کرد.»

(۲)سپس فرمود: «هنگامی که شب اول ماه مبارک رمضان می رسد خداوند همه گناهان امت من را که در آشکارا و پنهان انجام داده اند می بخشد و دو هزار هزار درجه به درجات شما می افزاید و پنجاه شهر در بهشت برای شما بنا می کند.

و در روز دوم برای هر گامی که در آن بر می دارید عبادت یک سال و

۱- (۱)قال: تهیّأ یابن جبیر حتّی احدّثک بمالم تسمع اذناک و لم یمر علی قلبک و فرغ نفسک لما سألتنی عنه فما اردته فهو علم الأولین و الآخرین قال سعیدبن جبیر: فخرجت من عنده فتهیّأت له من الغد فبکرت الیه مع طلوع الفجر فصلیت الفجر ثمّ ذکر الحدیث فحوّل وجهه إلی فقال: إسمع منی ما اقول: سمعت رسول اللّه صلّی اللّه علیه وآله یقول: لو علمتم مالکم فی شهررمضان لزدتم للّه شکرا.

۲- (۲)إذا کان أوّل لیله غفراللّه تعالی لامّتی الذنوب کلها سرّها و علانیتها و رفع لکم ألفی ألف درجه ویبنی لکم خمسون مدینه و کتب اللّه عزوجل لکم یوم الثانی بکلّ خطوه تخطونها فی ذلک الیوم عباده سنه و ثواب نبی و کتب لکم صوم سنه.

روزه یک سال و پاداش یک پیامبر را برای شما می نویسد.

(۱)و در روز سوم به انـدازه هر مویی که در بدن شـما هست باغی در بهشت از درّ سـفید به شـما عطا می کند که در بالای آن دوازده هزار اتـاق از نور و در پـایین آن نیز دوازده هزار اتاق از نور است و در هر خانه ای هزار تخت و بر هر تختی حوریه ای قرار دارد و در هر روزی هزار ملک به دیدن شما می آیند و هر کدام هدیه ای برای شما می آورند.

(۲)و در روز چهارم هفتاد هزار قصـر بهشتی به شما عطا می فرماید که در هر قصری هفتاد هزار اتاق است و در هر اتاقی پنجاه هزار تخت و بر هر تختی حوریه ای نشسته و مقابل هر حوریه ای هزار خادمه خمّار قرار دارد که یکی از آنان بهتر است از دنیا و آنچه در دنیاست.

(۳)و در روز پنجم هزار هزار شـهر بهشتی به شـما عطـا می کنـد که در هر شـهری هزار اتـاق و در هر اتـاقی هفتـاد هزار مائـده بهشتی است و بر هر

ص: ۱۰۵

۱- (۱)و أعطـاکم اللّه یوم الثالث بکلّ شـعره علی ابـدانکم جنّه فی الفردوس من درّه بیضاء فی أعلاها إثنی عشـر ألف بیت من النور و فی أسـفلها اثنی عشـر ألف بیت فی کلّ ببت ألف سـریر علی کلّ سریر حوراء یدخل علیکم کلّ یوم ألف ملک مع کلّ ملک هدیّه. و أعطاکم اللّه یوم الرابع فی جنّه الخلد سـبعین ألف قصـر فی کلّ قصر سبعون ألف بیت فی کلّ بیت خمسون ألف سریر علی کلّ (۲)سـریر حوراء بین یـدی کلّ حوراء ألف وصـیفه خمار احدیهن خیر من الدنیا و ما فیها.(۳)و أعطاکم اللّه یوم الخامس فی جنّه المأوی ألف ألف مدینه فی کلّ مدینه سـبعون ألف بیت فی کلّ بیت سبعون ألف مائده علی کلّ مائده سبعون ألف قصعه فی کلّ قصعه سبعون ألف نوع من الطعام لایشبه بعضه بعضا.

مائده ای هفتاد هزار از ظرف غذا و در هر ظرفی هفتاد هزار نوع غذاست که هیچ کدام به دیگری شباهت ندارد.

(۱)و در روز ششم در دارالسلام بهشتی یکصد هزار شهر به شما عطا می فرماید که در هر شهری یکصد خانه است و در هر خانه ای یکصد هزار اتاق و در هر اتاقی یکصد هزار تخت طلاست و طول هر تختی هزار ذراع است و بر هر تختی همسری از حورالعین قرار دارد که بر او سی هزار چادر زینت قرار دارد که از درّ و یاقوت بافته شده و هر چادر را یکصد جاریه حمل می کنند.

(۲)و در روز هفتم در جنّه النعیم پاداش چهل هزار شهید و چهل هزار صدّیق به شما عطا خواهد نمود.

(۳)و در روز هشتم پاداش عمل شصت هزار عابد و شصت هزار زاهد را به شما عطا خواهد نمود.

ص: ۱۰۶

۱- (۱)و أعطاکم اللّه عزّوجلّ یوم السادس فی دارالسلام مأه ألف مدینه فی کلّ مدینه مأه دارفی کلّ دار مأه ألف بیت فی کلّ بیت مأه ألف سریر من ذهب طول کلّ سریر ألف ذراع علی کلّ سریر زوجه من الحورالعین علیها ثلاثون ألف ذوابه منسوجه بالدر و الیاقوت یحمل کلّ ذوابه مأه جاریه.

۲- (۲)و أعطاکم اللّه یوم السابع فی جنّه النعیم ثواب أربعین ألف شهید و أربعین ألف صدّیق.()۳و أعطاکم اللّه یوم الثامن عمل ستّین ألف عابد و ستّین ألف زاهد. و أعطاکم اللّه عزّوجلّ یوم التاسع ما یعطی ألف عالم و ألف معتکف و ألف مرابط.

(۱)و در روزنهم خداوند عزّوجلّ پاداش هزار عالم و هزار معتکف و هزار مجاهد فی سبیل اللّه رابه شما عطا می کند.

و در روز دهم استحقاق انجام هفتاد هزار حاجت را به شما عطا می فرماید و برای شما خورشید و ماه و ستاره ها و چهارپایان و پرندگان و درندگان و هر سنگ و کلوخ و هر خشک و تر و ماهیان دریاها و برگ درختان استغفار می کنند.

(۲)و در روز یازدهم پاداش چهار حج و چهار عمره برای شما نوشته می شود که هر حجّی با پیامبری از پیامبران و هر عمره ای با صدّیق و شهیدی انجام گرفته باشد.

(۳)و در روز دوازدهم خداوند ایمانی به شما می دهد که گناهان شما مبدّل به حسنات و حسنات شما چندین برابر مضاعف گردد و برای شما هرحسنه ای هزار حسنه نوشته شود.

(۴)و در روز سیزدهم خداوند برای شما سیزده برابر عبادت اهل مکه و

۱- (۱)و أعطاکم اللّه عزّوجلّ یوم العاشر قضاء سبعین ألف حاجه و استغفر لکم الشمس و القمر والنجوم و الدواب و الطیر و السباع و کلّ حجر ومدر و کلّ رطب و یابس و الحیتان فی البحار و الأوراق علی الاشجار.

۲- (۲)و کتب اللّه عزّوجلّ لکم یوم أحد عشر ثواب أربع حجات و عمرات کلّ حجّه مع نبیّ من الانبیا و کلّ عمره مع صدیق و شهید.

۳- (۳)و جعل اللّه عزّوجلّ لکم یوم اثناعشر ایمانا یبدل اللّه سیّئاتکم حسنات و یجعل حسناتکم اضعافا و یکتب لکم لکلّ حسنه ألف حسنه.

۴- (۴)و کتب اللّه عزّوجلّ لکم یوم ثلاثه عشر مثل عباده أهل مکه و المدینه و أعطاکم اللّه بکلّ حجر و مدر ما بین مکّه و المدینه شفاعه.

مدینه را می نویسد و به اندازه هر سنگ و کلوخی که بین مکه و مدینه هست حق شفاعت به شما خواهد داد.

(۱)و در روز چهاردهم مانند این می مانید که حضرت آدم و نوح و ابراهیم و موسی و داود و سلیمان علیهم السلام را ملاقات نموده و با هر پیامبری دویست سال خدا را عبادت کرده باشید.

(۲)و در روز پانزدهم خداوند حوایج دنیا و آخرت شما را برآورده می فرماید و پاداش حضرت ایوّب را به شما عطا می کند و حاملین عرش برای شما استغفار می کنند و در قیامت خداوند چهل نور برای شما قرار می دهد؛ ده نور در سمت راست و ده نور در سمت چپ و ده نور در جلو و ده نور در پشت سر خواهید داشت.

(۳)و در روز شانزدهم پاداش شما این است که چون از قبر خارج می شوید شصت حلّه بهشتی بر شما پوشیده می شود و بر شتری سوار

۱- (۱)ویوم اربعه عشر فکانّما لقیتم آدم و نوحا و بعدهما إبراهیم و موسی وبعده داود و سلیمان وکأنّما عبدتم اللّه عزّوجلّ مع کلّ نبیّ مأتی سنه

۲- (۲)و قضی لکم عزّوجلّ یوم خمسه عشر حوائج الدنیا و الآخره و أعطاکم اللّه ما یعطی اللّه ایوّب و استغفرلکم حمله العرش و أعطاکم اللّه عزّوجلّ یوم القیامه أربعین نورا عشره عن یمینکم و عشره عن یسارکم و عشره امامکم و عشره خلفکم.

۳- (۳)و أعطاکم اللّه یوم ستّه عشر اذا خرجتم من القبر ستّین حلّه تلبسونها و ناقه ترکبونها و بعث اللّه الیکم غمامه تظلّکم من حرّ ذلک الیوم

می شوید و ابری بر سر شما سایه می افکند تا از حرارت آن روز آسیب نبینید.

(۱)و در روز هفدهم خداوند عزّوجلّ می فرماید: من روزه داران و پدر و مادر آنان را بخشیدم و سختی های قیامت را از آنان برطرف نمودم.

(۲)و در روز هیجدهم خداوند عزّوجلّ جبرائیل و میکائیل و اسرافیل و حاملین عرش و کروّبین را امر می نماید تا برای امت حضرت محمّد صلی الله علیه و آله تا سال آینده استغفار نمایند و پاداش مجاهدین جنگ بدر را به شما عطا خواهد نمودم.

(۳)و در روز نوزدهم هیچ ملکی در آسمان ها و زمین باقی نمی ماند جز آن که از پروردگار خود برای زیارت قبور شما در هر روز اذن می گیرند و هنگامی که قبور شما را زیارت می کنند با خود هدیه و نوشابه ای می آورند.

(۴)و چون بیست روز از ماه مبارک رمضان می گذرد خداوند هفتاد هزار

۱- (۱)و یوم سبعه عشر یقول اللّه عزّوجلّ: إنّنی قد غفرت لهم و لآبائهم ودفعت عنهم شدائدهم یوم القیامه.

۲- (۲)و إذا کان یوم ثمانیه عشر أمراللّه عزّوجلّ جبرئیل و میکائیل و إسرافیل و حمله العرش و الکروبیین أن یستغفروا لامه محمّد صلی الله علیه و آله إلی السنه القابله و أعطاکم اللّه عزّوجلّ ثواب البدریّین.

۳- (۳)فإذا کان یوم التاسع عشرلم یبق ملک فی السموات و الأرض الا استأذنوا ربّهم فی زیاره قبورکم فی کلّ یوم و مع کلّ ملک هدیّه و شراب.

۴- (۴)فإذا تم لکم عشرون یوما بعث اللّه عزّوجلّ الیکم سبعین ألف ملک یحفظونکم من کلّ شیطان رجیم و کتب اللّه عزّوجلّ لکم بکلّ یوم صمتم صوم مأه سنه و جعل بینکم وبین النار خندقا و أعطاکم ثواب من فی التوراه و الانجیل و الزبور والفرقان و کتب اللّه عزّوجلّ لکم بکلّ ریشه علی جبرئیل علیه السلام عباده سنه و أعطاکم ثواب تسبیح العرش و الکرسیّ و زوّجکم بکلّ آیه فی القرآن ألف حوراء.

ملک را می فرستد تا شما را از شرّ هر شیطان رجیمی حفظ نمایند و به اندازه هر روزی که روزه گرفته اید خداوند برای شما پاداش یکصد سال روزه می نویسد و بین شما و بین دوزخ خندقی قرار می دهد و پاداش همه کسانی که تورات و انجیل و زبور و قرآن را قرائت نموده اند را به شما خواهد داد و به اندازه هر پری از بال های جبرئیل علیه السلام عبادت یک سال را به شما عطا می کند و پاداش تسبیح عرش و کرسی را به شما می دهد و به اندازه آیات قرآن برای هر آیه هزار حوریه به شما تزویج می نماید.

(۱)و در روز بیست و یکم قبرهای شما را به اندازه هزار فرسنگ وسعت می دهد و تاریکی و وحشت را از شما برطرف می نماید.

(۲)و در روز بیست و دوم خداوند ملک الموت را همان گونه که بر پیامبران علیهم السلام می فرستد نزد شما می فرستد و ترس منکر و نکیر و اندوه دنیا و آخرت را از شما برطرف می فرماید.

ص: ۱۱۰

۱- (۱)و یوم أحد و عشرین وسع اللّه علیکم القبر ألف فرسخ و یرفع عنکم الظلمه و الوحشه و یجعل قبورکم کقبور الشهداه و یجعل وجوهکم کوجه یوسف بن یعقوب علیه السلام .

۲- (۲)و یوم إثنین و عشرین یبعث اللّه عزّوجلّ الیکم ملک الموت کما یبعث إلی الأنبیاء علیهم السلام و یرفع عنکم هول منکر و نکیر و یرفع عنکم همّ الدنیا و الآخره.

(۱)و در روز بیست و سوم [تقـدیر می فرمایـد تا] با پیامبران و صـدّیقین و شـهدا [به آسانی] بر صـراط بگذریـد و مانند آن می مانید که هر یتیم و هر عریانی را از امت مرا سیر نموده و پوشانده باشید.

(۲)و در روز بیست و چهارم [تقدیر می شود که] از دنیا خارج نشوید تا هر کدام از شما مکان خود را در بهشت ببیند و پاداش هزار مریض و هزار غریب که در راه خدا حرکت نموده باشند و آزاد کردن هزار بنده از فرزندان اسماعیل را به شما می دهند.

(۳)و در روز بیست و پنجم از ماه مبارک رمضان خداونـد برای شـما هزار قبّه سبز بنا می کنـد و بر بالای هر قبّه ای خیمه ای از نور زده می شود و

۱- (۱)و یوم ثلاث و عشـرین تمرون علی الصـراط مع النبیّین و الصدّیقین و الشـهداء فکأنما أشبعتم کلّ یتیم فی امّتی و کسوتم کلّ عریان من امّتی.

۲- (۲)و یوم اربعه و عشـرین لا‌تخرجون من الـدنیا حتی یری کـلّ وأحـد منکم مکانه من الجنّه و یعطی کلّ واحـد ثواب ألف مریض و ألف غریب خرجوا فی طاعه اللّه عزّوجلّ و أعطاکم ثواب ألف رقبه من ولد اسماعیل.

۳- (۳)و یوم خمس و عشرین منه بنی اللّه عزّوجلّ لکم تحت العرش ألف قبه خضراء علی رأس کلّ قبه خیمه من نور یقول اللّه تبارک و تعالی یا أمّه محمّد انا ربّکم و انتم عبیدی وإمائی استظلوا بظل عرشـی فی هذه القباب و کلوا و اشـربوا هنیئا فلاخوف علیکم ولا انتم تحزنون یا أمّه محمّـد و عزّتی وجلالی لابعثنّکم إلی الجنّه یتعجّب منکم الأوّلون و الآخرون و لأتوّجنّ کلّ واحد منکم بـألف تـاج من نور ولأـرکبنّ کـلّ واحـد منکم علی نـاقه خلقت من نور، زمامها من نور، و فی ذلک الزمام ألف حلقه من ذهب فی کلّ حلقه ملک قائم علیها من الملائکه بید کلّ ملک عمود من نور حتی یدخل الجنّه بغیرحساب.

خداوند می فرماید: ای امّت محمّد! من پروردگار شمایم و شما بندگان من هستید، زیر سایه عرش من در این قبّه ها استراحت کنید و بخورید و بیاشامید و گوارا باد این نعمت ها برای شما! اکنون نه خوفی بر شما هست ونه اندوهی دارید. ای امت محمّد! به عزّت و جلالم سوگند، من شما را به گونه ای به بهشت خواهم برد که اولین و آخرین به شگفت آیند و بر سر هر کدام از شما هزار تاج از نور خواهم گذارد و شما را بر شتری از نور سوار خواهم نمود که افسار آن نیز از نور است و آن افسرار هزار حلقه از طلا دارد و بر هر حلقه ای ملکی از ملائکه ایستاده و به دست هر ملکی عمودی از نور است تا شما بدون حساب وارد بهشت شوید.

(۱)و در روز بیست و ششم ماه مبارک رمضان خداوند به شما نظر رحمت می افکند و همه گناهانتان را می بخشد جز خون ها[ی به ناحق ریخته شده] و رشوه ها و اموال حرام، و خانه های شما هر روز هفتاد هزار مرتبه از غیبت و دروغ و بهتان تقدیس و پاک می گردد.

(۲)و در روز بیست و هفتم مانند این می مانید که هر مؤمنی را هفتاد هزار سال یاری کرده و او را پوشانده و به هر مجاهد فی سبیل اللّه

۱- (۱)و إذا کان یوم سته و عشرین ینظر اللّه الیکم بالرحمه فیغفر لکم الذنوب کلّها الاّ الرشا [الدماء] و الأموال و قدّس بیتکم کلّ یوم سبعین ألف مرّه من الغیبه و الکذب و البهتان.

۲- (۲)و یوم سبعه و عشرین فکأنّما نصرتم کلّ مؤمن و مؤمنه و کسوتم سبعین ألف عار و خدمتم ألف مرابط و کأنّما قرأتم کلّ کتاب أنزل اللّه عزّوجلّ علی أنبیائه.

خدمت کرده باشید و هر کتابی را که بر پیامبران گذشته نازل شده قرائت نموده باشید.

(۱)و در روز بیست و هشتم خداوند برای شما در بهشت خلد یکصد هزار شهر از نور و در «جنّه الماوی» یکصد هزار قصر از نقره قرار می دهد و در «جنّه الجلال» سه هزار منبر از مشک قرار می دهد و در جوف هر منبری هزار خانه از زعفران قرار می دهد که در هر بیتی از آنها تختی از درّ و یاقوت و بر هر تختی همسری از حورالعین قرار دارد.

(۲)و در روز بیست و نهم خداوند هزار هزار جایگاه و مقام به شما می دهد که در داخل هر مقام و جایگاه قبّه سفیدی است و بر هر قبّه سفیدی تختی از کافور سفید قرار دارد و بر هر تختی هزار بستر از سندس سبز پهن شده و بر روی هر بستری حوریه ای است که بر او هفتاد هزار حلّه قرار دارد که به هشتاد هزار رشته نور از درّ و یاقوت مزیّن

۱- (۱)و یوم ثمانیه وعشربن جعل اللّه لکم فی جنّه الخلد مأه ألف مدینه من نور و أعطاکم اللّه عزّوجلّ فی جنّه المأوی مأه ألف قصر من فضه و أعطاکم اللّه عزّوجلّ فی جنّه الجلال ثلاثه الاف منبر من مسک فی جوف کلّ منبر ألف بیت من زعفران فی کلّ بیت سریر من در و یاقوت علی کلّ سریر زوجه من الحورالعین.

۲- (۲)فإذا کان یوم تسعه و عشرین أعطاکم اللّه عزّوجلّ ألف ألف محلّه فی جوف کلّ محلّه قبّه بیضاء فی کلّ قبه سریر من کافور ابیض علی ذلک السریر ألف فراش من السندس الأخضر فوق کلّ فراش حوراء علیها سبعون ألف حلّه و علی رأسها ثمانون ألف ذوابه مکلّله بالدرّ و الیاقوت.

است.

(۱)و هنگامی که ماه مبارک رمضان تمام می شود خداوند برای هر روزی از آن برای شما پاداش هزار شهید و هزار صدّیق و عبادت پنجاه سال و روزه دو هزار روز [که در ماه های دیگر انجام شود] را می نویسد و به عدد گیاهانی که به وسیله رود نیل روییده می شود درجات شما را بالا می برد و خداوند برای شما برائت از آتش دوزخ و عبور از صراط و امان از عذاب را می نویسد؛ و بهشت را دری است به نام ریّان که جز در قیامت گشوده نمی شودو آن در به روی امت محمّد صلی الله علیه و آله که در ماه مبارک رمضان روزه می گرفته اند گشوده می شود و رضوان خازن بهشت ندا می کند: ای امت محمّد صلی الله علیه و آله ! به طرف ریّان بشتابید! پس امت من از این در وارد بهشت می شوند.»

سپس فرمود: «کسی که در ماه رمضان بخشوده نشود در چه ماهی

ص: ۱۱۴

۱- (۱)فاذاتم ثلاثون یوما کتب اللّه عزّوجلّ لکم بکلّ یوم مرعلیکم ثواب ألف شهید وألف صدیق و کتب اللّه عزّوجلّ لکم عباده خمسین سنه و کتب اللّه عزّوجلّ لکم بکلّ یوم صوم الفی یوم و رفع لکم علی قدر ما انبت النبل درجات و کتب اللّه عزّوجلّ لکم برأه من النار و جوازا علی الصراط و أمانا من العذاب وللجنّه باب یقال لها الریان لایفتح ذلک (الی خ ل) الا یوم القیامه ثمّ یفتح للصائمین و الصائمات من أمّه محمّد صلی الله علیه و آله ثمّ ینادی رضوان خازن الجنّه یا أمّه محمّد صلی الله علیه و آله هلّموا الی الریان فیدخل أمّتی فی ذلک الباب إلی الجنّه فمن لم یغفرله فی شهر رمضان ففی أی شهر یغفرله و لاحول و لاقوه الا باللّه العلی العظیم.

می تواند بخشیده شود؟ و لاحول و لا قوّه إلاّ باللّه العلیّ العظیم.»

دعاهای مستجاب

(۱)۶۴- امـام صـادق علیه السـلام ، از پـدرانش، از امیرالمؤمنین علیه السـلام از رسول خـدا صـلی الله علیه و آله نقـل نموده که فرمود: «برای چهار گروه درهای آسـمان گشوده می شود و دعای آنان مستجاب می گردد و به عرش الهی می رسد: ۱- دعای پدر برای فرزند؛ ۲- نفرین مظلوم بر ظالم؛ ۳- دعـای معتمر [کسـی که عمره انجام داده] تا وقتی که باز گردد؛ ۴- دعای روزه دار تا وقتی که افطار کند.»

پایه های دیانت

(۲)۶۵- امام صادق علیه السلام فرمود: «اسلام بر پنج چیز پایه گذاری شده

۱- (۱)۶۴- حدّثنا محمّدبن الحسن بن احمد بن الولید رضـی اللّه عنه قال: حدّثنا محمّدبن الحسن الصفّار عن محمّدبن الحسین بن أبی الخطاب عن علی بن النعمان عن عبـداللّه بن طلحه النهدی عن جعفر بن محمّد عن أبیه عن آبائه عن علیّ علیهم السـلام قال: قال رسول اللّه صـلی الله علیه و آله : أربعه لاترد لهم دعوه ویفتح لهم أبواب السـماء و یصـیر إلی العرش، دعاء الوالد لولده والمظلوم علی من ظلمه و المعتمر حتّی یرجع و الصائم حتّی یفطر.

۲- (۲)۶۵- حدّثنا محمّدبن موسی بن المتوکلّ رحمه اللّه قال: حدّثنا علی ابن الحسین البغدادی عن احمدبن أبی عبداللّه البرقی عن أبیه عن محمّد بن سـنان عن المفضل بن عمر عن الصادق جعفر بن محمّد علیه السـلام قال: بنی الاسـلام علی خمس دعائم علی الصلاه و الزکاه والصوم والحجّ و ولایه أمیرالمؤمنین و الائمه من ولده صلوات اللّه علیهم.

است: ۱- نماز؛ ۲- زکات؛ ۳- روزه؛ ۴- حج؛ ۵- ولایت امیرالمؤمنین و امامان از فرزندان او صلوات اللّه علیهم اجمعین.»

بهترین ماه ها و بهترین شب ها

(۱)۶۶- امام صادق علیه السلام فرمود: «عدد ماه ها از ابتدای خلقت آسمان ها و زمین نزد خداوند در قرآن دوازده عدد و بهترین آنها [نزد خداوند] شهراللّه، یعنی ماه مبارک رمضان است و قلب ماه رمضان شب قدر است. و قرآن در نخستین شب ماه رمضان نازل گردیده و ماه رمضان با قرآن آغاز شده است.»

کیفیت نزول قرآن در ماه رمضان

(۲)۶۷- حفص بن غیاث می گوید: به امام صادق علیه السلام گفتم: از معنای آیه

۱- (۱)۶۶- حدّثنا احمدبن علی بن إبراهیم قال: حدّثنا أبی عن أبیه إبراهیم بن هاشم عن عبداللّه بن المغیره عن عمرالشامی عن الصادق جعفربن محمّد علیهماالسلام قال: إنّ عدّه الشهور عند اللّه إثنا عشر شهرا فی کتاب اللّه یوم خلق السموات و الأرض فغّره الشهور شهر اللّه عزّوجلّ و هو شهر رمضان و قلب شهر رمضان لیله القدر و نزل القرآن فی أوّل لیله من شهر رمضان و استقبل الشهر بالقرآن.

۲- (۲)۶۷- حدّثنا أحمدبن محمّدبن یحیی العطّار قال: حدّثنا سعدبن عبداللّه عن القاسم بن محمّد عن سلیمان بن داود المنقری عن حفص بن غیاث قال: قلت للصادق جعفربن محمّد علیه السلام : أخبرنی عن قول اللّه عزّوجلّ «شهر رمضان الذی أنزل فیه القرآن» کیف أنزل القرآن فی شهر رمضان؟ و إنّما أنزل القرآن فی مدّه عشرین سنه اوله و آخره فقال علیه السلام : أنزل القرآن جمله واحده فی شهر رمضان إلی البیت المعمور ثمّ أنزل من البیت المعمور فی مدّه عشرین سنه.

«شهر رمضان الذی انزل فیه القرآن» مرا با خبر نمایید که چگونه قرآن در ماه مبارک نازل گردید، در حالی که از ابتدا تا انتهای آن در مدت بیست سال نزول یافته است؟ امام صادق علیه السلام فرمود: «قرآن نخست یکجا در ماه رمضان در بیت المعمور نازل گردید، سپس در مدت بیست سال از بیت المعمور تدریجا نزول یافت.»

مناجات حضرت موسی علیه السلام با خدای خود

(۱)۶۸- زیاد بن منذر می گوید: امام باقر علیه السلام فرمود: چون خداوند با موسی بن عمران علیه السلام تکلّم نمود، موسی علیه السلام گفت: خدایا، پاداش کسی که به نبوّت و پیامبری من و سخن گفتن تو با من گواهی بدهد و ایمان بیاورد چیست؟ خداوند متعال به او فرمود: ای موسی! ملائکه من نزد او می آیند و به او بشارت بهشت می دهند.

موسی علیه السلام عرض کرد: خدایا، پاداش کسی که مقابل تو بایستد و نماز

ص: ۱۱۷

۱- (۱)۶۸- حدّثنا محمّدبن علیّ ماجیلویه قال: حدثنی عمّی محمّدبن أبی القاسم عن محمّدبن أبی عبداللّه البرقی قال: حدثنی محمّدبن علی القرشی قال: حدثنی محمّدبن سنان عن زیاد بن المنذر عن أبی جعفر محمّدبن علی الباقر علیه السلام قال: لمّا کلّم اللّه موسی بن عمران علیه السلام قال موسی: الهی ماجزاء من شهد أنی رسولک و نبیک و انک کلمتنی؟ قال: یا موسی تأتیه ملائکتی فتبشره بجنتی قال موسی: الهی ماجزاء من قام بین یدیک فصلی؟

بخوانـد چیست؟ خطاب شـد: ای موسـی! من به او در مقابل ملائکه خود مباهات می نمایم که او رکوع و سـجود و قیام و قعود می کند و هرکس را من به او بر ملائکه خود مباهات کنم هرگز عذاب نخواهم نمود.

موسی علیه السلام عرض کرد: خدایا، پاداش کسی که مسکین و فقیری را برای رضای تو اطعام کند چیست؟ خطاب شد: ای موسـی! به منادی خود دسـتور می دهم در روز قیامت مقابل همه خلایق بگویـد: فلان بن فلان را خداونـد از آتش دوزخ آزاد نمود.

موسی علیه السلام عرض کرد: خدایا، پاداش کسـی که صـله رحم می کند چیست؟ خطاب شد: ای موسی! عمر او را طولانی می کنم و سختی جان دادن را از او بر می دارم و خازنان بهشت به او می گویند: از هر دری که می خواهی وارد بهشت شو.

(۱)موسی علیه السلام عرض کرد: خدایا، پاداش کسی که به مردم آزار نرساند و به آنها احسان نماید چیست؟ خطاب شد: ای موسی! روز قیامت آتش دوزخ به او خطاب می کند: من راهی به تو ندارم.

۱- (۱)فقال: یا موسـی أیاهی بهم ملائکتی راکعا و ساجدا و قائما و قاعدا و من باهیت به ملائکتی لا أعذّبه قال موسی: إلهی ما جزاء من أطعم مسـکینا ابتغـاء وجهـک؟ قال یا موسـی: آمر منادیا ینادی یوم القیامه علی رؤس الخلایق: فلان بن فلان من عتقاء اللّه من النار قال: الهی فما جزاء من وصل رحمه؟ قال: یاموسـی انسـی فی عمره و اهون علیه سکرات الموت و ینادیه خزنه الجنّه هلّم الینا فادخل من أیّ أبوابها شئت قال موسی: الهی فما جزاء من کف اذاه عن الناس و بذل معروفه لهم؟

موسی علیه السلام عرض کرد: خدایا، پاداش کسی که با قلب و زبان خود به یاد تو باشد چیست؟ خطاب شد: ای موسی! من او را در روز قیامت در زیر سایه عرش و در پناه خود قرار خواهم داد.

موسی علیه السلام عرض کرد: خدایا، پاداش کسی که در آشکارا و پنهان به یاد حکمت [و عجایب خلقت] تو باشد چیست؟ خطاب شد: ای موسی! چنین کسی مانند برق خاطف از صراط عبور خواهد نمود.

موسی علیه السلام عرض کرد: خدایا، پاداش کسی که بر آزار و دشنام مردم صبر می کند چیست؟ خطاب شد: من او را در سختی ها و وحشت های قیامت کمک خواهم نمود.

(۱)موسی علیه السلام عرض کرد: خدایا، پاداش کسی که از ترس تو چشمانش گریان شود چیست؟ خطاب شد: ای موسی! من صورت او را از حرارت آتش ایمن می دارم و او از وحشت بزرگ قیامت ایمن خواهد بود.

موسی علیه السلام عرض کرد: خدایا، پاداش کسی که در وقت بلا و مصیبت

ص: ۱۱۹

۱- (۱)قال یاموسی: ینـاجیه النار یوم القیامه لا سبیل لی الیک قال موسی: الهی ما جزاء من ذکرک بلسانه وقلبه؟ قال یاموسی اظله یوم القیامه بظل عرشی واجعله فی کنفی قال إلهی فما جزاء من تلاحکمتک سرّا و جهرا؟ قال یا موسی: یمر علی الصراط کالبرق الخاطف قال موسی: فما جزاء من صبر علی أذی الناس و شتمهم؟ قال: اعینه علی اهوال یوم القیامه قال: الهی ما جزاء من دمعت عیناه من خشیتک؟ قال: یاموسی آمن وجهه من حرّ النار و أومن یوم الفزع الأکبر قال: الهی فما جزاء من صبر عندالمصیبه و انفذ أمرک؟ قال: یاموسی له بکلّ نفس یتنفس درجه فی الجنّه و الدرجه خیر من الدنیا و ما فیها

صبر می کند و امر تو را اجرا می نماید چیست؟ خطاب شد: ای موسی! برای او به هر نفسی که می کشد درجه ای در بهشت خواهد بود و درجه بهشتی بهتر است از دنیا و آنچه در آن است.

موسی علیه السلام عرض کرد: خدایا، پاداش کسی که برای انجام واجبات تو صبر می کند چیست؟ خطاب شد: ای موسی! به هر واجبی که انجام می دهد درجه ای از درجات عالیه بهشتی را خواهم داد.

موسی علیه السلام عرض کرد: خدایا، پاداش کسی که در تاریکی شب برای اطاعت تو حرکت می کند چیست؟ خطاب شد: من در طول قیامت نور را برای او واجب می کنم و به عدد آنچه تاریکی شب و نور روز و نور ستارگان بر آنها می تابد پاداش نیک به او می دهم.

(۱)موسی علیه السلام عرض کرد: خدایا، کیفر کسی که دست از معصیت تو بر نمی دارد چیست؟ خطاب شد: ای موسی! من نامه عمل او را از پشت سر

۱- (۱)قال: الهی فما جزاء من صبر علی فرائضک؟ قال: یا موسی له بکلّ فریضه یؤدّیها درجه من درجات العلی قال: إلهی فما جزاء من مشی فی ظلمه اللیل الی طاعتک؟ قال: أوجب له النور الدائمه یوم القیامه أن له من الحسنات بعدد کلّ شی ء مرّ علیه سواد اللیل و ضوء النهار و نور الکواکب قال: إلهی فما جزاء من لم یکف عن معاصیک؟ قال یاموسی: اعطیه کتابه بشماله من وراء ظهره قال: إلهی فماجزاء من زنا فرجه؟ قال یاموسی: یدخن یوم القیامه بدخان أنتن من ریح الجیف ویرفع فوق الناس قال: إلهی فما جزاؤ من أحبّ اهل طاعتک لحبّک؟ قال یا موسی احرّمه علی ناری قال: إلهی فما جزاء من لم یفتر لسانه عن ذکرک و التضرع و الاستعانه لک فی الدنیا؟

به دست چپ او می دهم. [و این نشانه عذاب و دوزخ خواهد بود]

موسی علیه السلام عرض کرد: خدایا، کیفر کسی که زنا می کند [و یا زنا می دهد] چیست؟ خطاب شد: ای موسی! در روز قیامت او به صورت دودی می شود بدبوتر از مردار و از سر مردم بالا می رود.

موسی علیه السلام عرض کرد: خدایا، پاداش کسی که اهل طاعت تو را به خاطر تو دوست می دارد چیست؟ خطاب شد: ای موسی! من او را بر آتش دوزخ حرام خواهم نمود.

موسی علیه السلام عرض کرد: خدایا، پاداش کسی که زبان او از ذکر تو و تضرّع و استعانت [و اظهار ذلّت به] تو خسته نمی شود چیست خطاب شد: ای موسی! من او را در سختی های آخرت کمک خواهم نمود.

موسی علیه السلام عرض کرد: خدایا، کیفر کسی که از روی عمد مؤمنی را بکشد چیست؟ خطاب شد: من روز قیامت نظر رحمت به او نمی کنم واز لغزش های او نمی گذرم.

موسی علیه السلام عرض کرد: خدایا، پاداش کسی که یک نفر کافر را دعوت به اسلام بکند [تا مسلمان شود] چیست؟ خطاب شد: ای موسی! او روز قیامت اجازه دارد برای هر که می خواهد شفاعت کند.

(۱)موسی علیه السلام عرض کرد: خدایا، پاداش کسی که یک نفر را تشویق به

ص: ۱۲۱

۱- (۱)قال یاموسی: أعینه علی شدائد الآخره قال: إلهی فما جزاء من قتل مؤمنا معتمّدا؟ قال: لا أنظر إلیه یوم القیامه و لا أقیله عثرته قال: إلهی فماجزاء من دعا نفسا کافره الی الاسلام؟ قال یا موسی: اذن یوم القیامه فی الشفاعه لمن یرید قال: یا موسی احشره یوم القیامه فی زمره المتّقین قال: إلهی فما جزاء من صلّی الصلاه لوقتها لم یشغلها عن وقتها دنیا؟

اطاعت از تو بکند و از نافرمانی تو بازدارد چیست؟ خطاب شد: ای موسی! من او را روز قیامت با متقین و پرهیزکاران محشور خواهم نمود.

موسی علیه السلام عرض کرد: خدایا، پاداش کسی که نماز خود را اول وقت می خواند و دنیا او را به خود مشغول نمی کند چیست؟ خطاب شد: ای موسی! من خواسته او را به او عطا می کنم و بهشت خود را برای او مباح می نمایم.

موسی علیه السلام عرض کرد: خدایا، پاداش کسی که یتیمی را کفالت کند چیست؟ خطاب شد: ای موسی! من او را در قیامت در زیر سایه عرش خود قرار می دهم.

(۱)موسی علیه السلام عرض کرد: خدایا، پاداش کسی که وضوی خود را از ترس تو کامل انجام می دهد چیست؟ خطاب شد: ای موسی! چون او را در قیامت محشور می کنم نوری از بین دو چشم او ساطع خواهد بود.

موسی علیه السلام عرض کرد: خدایا، پاداش کسی که ماه رمضان را برای خشنودی مردم روزه می گیرد چیست؟ خطاب شد: او مانند کسی است که روزه نگرفته باشد.

۱- (۱)یا موسی أعطیه سؤله و أبیحه جنّتی قال: إلهی فما جزاء من کفّل الیتیم؟ قال: اظلّه یوم القیامه فی ظلّ عرشی قال: فما جزاء من أتّم الوضوء من خشیتک؟ قال: یا موسی ابعثه یوم القیامه له نور یتلألأ بین عینیه قال: الهی فما جزاء من صام شهر رمضان یرید به الناس؟ قال: یاموسی ثوابه کثواب من لم یصمه قال: إلهی فما جزاء من صام فی بیاض النهار یلتمس بذلک رضاک؟

(1)موسی علیه السلام عرض کرد: خدایا، پاداش کسی که برای تو روزه بگیرد چیست؟ خطاب شد: ای موسی! برای او در قیامت بهشت و امان از هر خوفی و آزادی از دوزخ خواهد بود.»

عنایات خاص خداوند به امت محمّد صلی الله علیه و آله

(2)69- جابربن عبداللّه انصاری می گوید: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «خداوند به امت من در ماه رمضان پنج خصلت داده که به امت هیچ پیامبری قبل از من نداده است:

(3)1- هنگامی که شب اول ماه رمضان می رسد به آنان نظر رحمت می نماید و به هرکس نظر رحمت بکند او را عذاب نخواهد نمود؛

(4)2- بوی دهان آنان نزدیک افطار نزد خداوند بهتر از بوی مشک است؛

ص: 123

1- (1)قال: یا موسی له جنّتی و له الأمان من کلّ هول یوم القیامه و العتق من النار.

2- (2)69- حدّثنا أحمدبن زیاد بن جعفرالهمدانی رضی اللّه عنه قال: حدّثنا علی بن إبراهیم بن هشام عن أبیه عن ابن أبی عمیر عن المفضل بن عمر عن جابر بن یزید الجعفی عن أبی نصره (أبی حمزه) عن جابربن عبداللّه الأنصاری قال: قال رسول اللّه صلی الله علیه و آله : اعطیت أمّتی خمس خصال فی شهر رمضان لم یعطهن أمّه نبی قبلی.

3- (3)أما واحده فانه إذا کان أوّل لیله من شهر رمضان نظر اللّه عزّوجلّ إلیهم و من نظر اللّه إلیه لم یعذبه.

4- (4)و الثانیه: خلوف أفواههم حین یمسون أطیب عنداللّه من ریح المسک.

(۱)۳- ملائکه در هر شب و روزی برای آنان استغفار می نمایند؛

(۲)۴- خداوند به بهشت می گوید: خود را زینت کن و برای [ورود] بندگان من آماده باش؛ شاید آنها از سختی ها و رنج های دنیا نجات یابند و به دار کرامت من وارد شوند؛

(۳)۵- هنگامی که شب آخر ماه رمضان می رسد خداوند همه آنان را می آمرزد.»

پس مردی از اصحاب عرض کرد: یا رسول اللّه! آیا شب آخر ماه رمضان شب قدر است؟ رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: خیر، [لکن [مگر نمی بینید که کارگران در پایان کار اجرت های خود را دریافت می کنند؟»

سخنان امیرالمؤمنین علیه السلام در باره بلاهای آخرالزمان

(۴)۷۰- اصبغ بن نباته می گوید: امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: «زمانی براین

۱- (۱)و الثالثه: یستغفرلهم الملائکه فی کلّ یوم ولیله.

۲- (۲)و الرابعه: یقول اللّه عزّوجلّ لجنّه: تزیّنی و استعدّی لعبادی یوشک أن یستریحوا من نصب الدنیا و أذاها و یصیروا إلی دار کرامتی.

۳- (۳)و الخامسه: إذا کان آخرلیله من شهر رمضان غفراللّه عزّوجلّ لهم جمیعا فقال رجل: یا رسول اللّه أهی لیله القدر؟ قال: لا أما ترون العمّال إذا عملوا کیف یؤتون اجورهم؟

۴- (۴) ۷۰- حدّثنا أحمدبن محمّدبن یحیی العطّار (رضی اللّه عنه) قال: حدّثنا سعدبن عبداللّه قال: حدّثنا ابوالجوزا المنبه بن عبداللّه قال: حدّثنا الحسین بن علوان عن عمرو بن ثابت بن هرمز الحداد عن سعدبن ظریف عن الاصبغ بن نباته قال: قال أمیرالمؤمنین علی بن أبی طالب علیه السلام : یأتی علی الناس زمان یرتفع فیه الفاحشه و التصنّع و تنهتک فیه المحارم و یعلن فیه الزنا و یستحلّ فیه أموال الیتامی و یؤکلّ فیه الربا و یطفف فی المکائیل و الموازین و یستحلّ الخمر بالنبیذ و الرشوه بالهدیّه والخیانه بالامانه و یتشّبه الرجال بالنساء و

مردم خواهـد آمد که حرمت اعمال زشت و ریاکاری از بین می رود و محارم الهی شکسـته می شود و زنا آشـکار می گردد و خوردن اموال یتیم حلال شـمرده می شود و ربا و کم فروشـی آشـکار می گردد و شـراب را با نام نبیـذ و رشوه را با نام هـدیه حلال می داننـد و [در آن زمـان] به امـانت خیـانت می شود و مردها به شـکل زن ها در می آینـد و زن ها به شـکل مردها می شونـد و به حـدود و احکام نماز بی اعتنایی می گردد و حـج را برای غیر خـدا انجام می دهند در چنین زمانی بسا ماه شب اول زخامت پیـدا می کنـد و به صورت شب دوم دیده می شود و بسا پنهان می گردد و مردم روز اول ماه رمضان روزه نمی گیرند و در آخر ماه روز عید فطر را روزه می گیرند.»

(۱)سپس فرمود: «از چنین زمانی بترسـید، زیرا ممکن است خداونـد مردم را به واسـطه گناهان غافلگیرانه کیفر دهد؛ چرا که به دنبـال آن گناهـان مرگ هـای فراوان رخ می دهـد و مردم به ناگهـانی می میرنـد تـا جـایی که شخصـی اول روز سالم است و شامگاه در قبر خواهد بود و یا اول شب

۱- (۱)النساء بالرجال و یسـتخفّ بحـدود الصـلاه و یحجّ فیه لغیراللّه فإذا کان ذلك الزمان انتفخت الأهله تاره حتّی یری الهلال لیلتین و خفیت تاره حتّی یفطر شـهررمضان فی أوله و یصام للعیـد فی آخره فالحذر الحذر حینئذ من اخذ اللّه علی غفله فان من وراء ذلـک موت ذریع یختطف الناس اختطافا حتّی أنّ الرجل لیصـبح سالما و یمسـی دفینا و یمسـی حیّا و یصـبح میّتا. فإذا کان ذلك

سالم است و صبح گاه مرده او از خانه خارج می گردد. در چنین زمانی واجب است پیش دستی کردن در وصیت قبل از نزول بلا و خواندن نماز در اول اوقات از ترس آن که در آخر وقت مهلت خواندن نباشد.»

(۱)سپس فرمود: «پس هر کـدام از شـما چنین زمانی را درک کنـد نبایـد در بستر برود مگر با طهارت و اگر بتواند که در همه حالات با طهارت و وضو باشد چنین کند؛ چرا که او هراس دارد که در چه ساعتی مأمورالهی برای قبض روح او می آید.»

تا اینکه فرمود: «من به شـما اعلان خطر نمودم و آگاهی لازم را به شـما دادم! اگر بینا باشـید و بدانید. و شـما را موعظه نمودم؛ اگر پند بگیرید. پس در آشـکارا و پنهان از خدای خود بترسید [و بکوشید] که جز مسلمان از دنیا نروید [؛ چرا که خداوند می فرماید] همانا هرکه آیینی غیر از اسلام را بپذیرد هرگز از او قبول نمی شود و او در آخرت از زیانکاران خواهد بود.»

۱- (۱)الزمان وجب التقـدّم فی الوصـیّه قبل نزول البلیّه و وجب تقدیم الصـلاه فی أوّل وقتها خشـیه فوتها فی آخروقتها فمن بلغ منکم ذلک الزمان فلا یبیتنّ لیْلهً الاّ علی طهرو إن قدر أن لایکون فی جمیع أحواله إلاّ طاهرا فلیفعل فإنّه علی وجل لایدری متی یـأتیه رسول اللّه لقبض روحه و قـد حـذّرتکم و عرفتکم إن عرفتم و وعظتکم إن اتعظتم فـاتقوا اللّه فی سـرائرکم و علانیتکم و لاتموتنّ إلاّ وأنتم مسلمون و من یبتغ غیرالاسلام دینا فلن یقبل منه و هو فی الآخره من الخاسرین.

راه های پیروزی بر شیطان

(۱)۷۱- یونس بن ظبیان می گوید: به امام صادق علیه السلام گفتم: چه چیز شیطان را از ما دور می کند؟ امام صادق علیه السلام فرمود: «روزه روی او را سیاه می کند و صدقه کمر او را می شکند و دوستی در راه خدا و کوشش در اعمال صالح و کارهای خیر دنباله او را قطع می نمایند و استغفار رگ حیات او را قطع می کند.»

استحباب سحری خوردن و خواب قیلوله

(۲)۷۲- امام صادق علیه السلام می فرماید: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «با خوردن سحری برای روزه گرفتن کمک بگیرید و با خواب [اول شب و خواب قیلوله [برای نماز شب کمک بگیرید.»

ص: ۱۲۷

۱- (۱)۷۱- حدّثنا محمّدبن علیّ ما جیلویه (ره) قال: حدثنی عمّی محمّد بن أبی القاسم قال: حدّثنا محمّدبن علی الکوفی قال: حدّثنا محمّدبن سنان عن المفضل بن عمرعن یونس بن ظبیان قال: قلت للصادق علیه السلام ما الذی یباعد عنّا ابلیس؟ قال: الصوم یسوّد وجهه و الصدقه تکسر ظهره والحبّ فی اللّه و الموازره علی العمل الصالح یقطعان دابره و الاستغفار یقطع وتینه.

۲- (۲)۷۲- حدّثنا محمّدبن موسی بن المتوکل قال: حدّثنا محمّدبن یحیی العطّار قال: حدّثنا محمّدبن أحمد بن یحیی بن عمران الأشعری قال: حدّثنا ابوعبداللّه الرازی عن الحسن بن علی بن أبی حمزه عن رفاعه عن أبی عبداللّه علیه السلام قال: قال رسول اللّه صلی الله علیه و آله : تعاونوا بأکلّ السحر علی صیام النهار و بالنوم علی الصلاه باللیل.

رمضان یکی از نام های پروردگار است

(۱)۷۳- امام صادق علیه السلام ، ازپدر خود، از پدرانش نقل نموده که فرمود: «نگویید «رمضان رفت و رمضان آمد»، بلکه بگویید «ماه رمضان [آمد و رفت]»؛ چراکه شما نمی دانید رمضان چیست، [و نام کیست. همانا رمضان یکی از نام های خداوند است].»

خطر روزه نگرفتن در ماه رمضان

(۲)۷۴- یونس بن عمّار می گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم که می فرمود: «کسی که یک روز از ماه رمضان را روزه نگیرد روح ایمان از او گرفته می شود.»

ص :۱۲۸

۱- (۱)۷۳- حدّثنا أبی رحمه اللّه قال: حدّثنا سعدبن عبداللّه قال: حدّثنا محمّدبن الحسن قال: حدّثنا محمّدبن الحسین بن أبی الخطاب عن محمّدبن یحیی الخزاز عن طلحه بن زید عن الصادق جعفربن محمّد عن أبیه عن آبائه علیهم السلام قال: لاتقولوا رمضان ولا جاء رمضان قولوا: شهر رمضان فانکم لاتدرون ما رمضان.

۲- (۲)۷۴- حدّثنا محمّدبن الحسن قال: حدّثنا أحمدبن ادریس عن محمّدبن أحمد بن یحیی بن عمران الأشعری عن إبراهیم بن هشام عن موسی بن عمران الهمدانی عن یونس بن عبدالرحمن عن یونس بن عمار قال: سمعت أبا عبداللّه علیه السلام یقول: من افطر یوما من شهر رمضان خرج الایمان منه.

اول ماه و اول افطار

(۱)۷۵- امام صادق علیه السلام فرمود: «هنگامی که ماه رجب مشخص گردید از اول رجب پنجاه و نه روز که گذشت [پس از آن ماه رمضان شروع می شود] پس تو روز شصتم را روزه بگیر.»

(۲)۷۶- امام باقر علیه السلام فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «چون قرص خورشید پنهان می شود روزه دار می تواند افطار کند و وقت نماز نیز داخل شده است.»

روزه گرفتن در مسافرت

(۳)۷۷- امام صادق علیه السلام فرمود: «روزه گرفتن در ماه رمضان در مسافرت

۱- (۱)۷۵- حدّثنا أبی رحمه اللّه قال: حدّثنا محمّدبن یحیی العطّار عن محمّدبن أحمد عن إبراهیم بن هاشم عن حمزه بن یعلی عن محمّدبن الحسین بن أبی خالد رفعه إلی أبی عبداللّه علیه السلام قال: إذا صحّ هلال رجب فعد تسعه و خمسین یوما و صم یوم ستّین.

۲- (۲)۷۶- حدّثنا محمّدبن علیّ ما جیلویه عن عمه محمّدبن أبی القاسم عن أحمدبن أبی عبداللّه عن أبیه عن أحمدبن نصر الخراز عن عمروبن شمر عن جابر عن أبی جعفر الباقر علیه السلام قال: قال رسول اللّه صلی الله علیه و آله : إذا غاب القرص أفطر الصائم و دخل وقت الصلاه.

۳- (۳)۷۷- حدّثنا أبی رحمه اللّه قال: حدّثنا سعدبن عبداللّه قال: حدّثنا أحمدبن محمّدبن عیسی عن علی بن الحکم عن عبدالملک بن عتیه عن اسحاق بن عمار عن یحیی بن أبی العلی عن أبی عبداللّه علیه السلام قال: الصائم فی شهر رمضان فی السفر کالمفطر فیه فی الحضر.

مانند خوردن روزه در وطن است.»

حفظ حرمت ماه مبارک رمضان

(۱)۷۸- امام صادق علیه السلام می فرماید: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «ماه رمضان ماه خداست و آن ماهی است که پاداش حسنات و کارهای نیک در آن دو چندان است و گناهان در آن بخشوده می گردد و آن ماه برکت و ماه انابه به درگاه خدا وماه توبه و ماه آمرزش و ماه آزاد شدن از آتش دوزخ و ماه به دست آوردن بهشت است. پس ای مردم، آگاه باشید و در این ماه از محرمات الهی دوری کنید و فراوان قرآن بخوانید و حوایج خود را از خداوند طلب کنید و همواره مشغول به ذکر پروردگار خویش باشید.»

سپس فرمود: «مبادا ماه رمضان نزد شما مانند ماه های دیگر باشد؛ چرا که ماه رمضان نسبت به ماه های دیگر حرمت و فضیلت بیشتری دارد.

ص: ۱۳۰

۱- (۱)۷۸- حدّثنا محمّدبن علیّ ماجیلویه قال: حدّثنی علی بن إبراهیم بن هاشم عن أبیه عن محمّدبن أبی عمیر عن غیرواحد عن أبی عبداللّه الصادق علیه السلام قال و قال رسول اللّه صلی الله علیه و آله :شهر رمضان شهر اللّه عزّوجلّ و هو شهر یضاعف اللّه فیه الحسنات و یمحو فیه السیّئات و هوشهر البرکه و هو شهر الانابه و هو شهر التوبه و هو شهر المغفره و هو شهر العتق من النار و الفوز بالجنّه الا فاجتنبوا فیه کلّ حرام و اکثروا فیه من تلاوه القرآن و سلوا فیه حوائجکم و اشتغلوا فیه بذکر ربّکم و لایکوننّ شهر رمضان عندکم کغیره من الشهور فان له عنداللّه حرمه وفضلا علی سائر الشهور و لایکوننّ شهر رمضان یوم صومکم کیوم فطرکم.

و مبادا روزهایی که در ماه رمضان روزه می گیرید برای شما مانند روزهای دیگر باشد [و شما حرمت ماه رمضان را حفظ نکنید].»

(۱)۷۹- امام صادق علیه السلام فرمود: «کسی که عمل خلاف و خطایی [و یا اعتقاد غیرصحیحی] داشته باشد و در ماه شعبان و ماه رمضان توبه نکند خطا و گناه او بخشوده نخواهد شد تا به ماه شعبان وماه رمضان آینده برسد.»

پاداش دعا و انفاق در وقت افطار

(۲)۸۰- امام رضا علیه السلام می فرماید: «کسی که هنگام افطار قرص نانی را به فقیری بدهد خداوند گناهان او را می بخشد و پاداش آزاد کردن یک بنده از فرزندان اسماعیل علیه السلام را به او عطا می کند.»

(۳)۸۱- امام هشتم علیه السلام نیز می فرماید: «هرکس هنگام افطاربگوید:

۱- (۱)۷۹- حدّثنا محمّدبن الحسن بن الولید رضی اللّه عنه قال: حدّثنا محمّدبن الحسن الصفار قال: حدّثنا محمّدبن الحسین بن أبی الخطاب عن النضر بن شعیب عن عبدالغفّار الجازی عن أبی عبداللّه علیه السلام قال: من کان علی امرلیس بحق لم یتب منه لم یغفرله فی شعبان وشهر رمضان لم یزل علیه إلی قابل.

۲- (۲)۸۰- حدّثنا محمّدبن إبراهیم بن اسحاق قال: حدّثنا احمدبن محمّدالهمدانی قال: حدّثنا علی بن الحسین بن علی بن فضال عن أبیه عن أبی الحسن علی بن موسی الرضا علیه السلام : من تصدق وقت إفطاره علی مسکین برغیف غفراللّه له ذنبه و کتب له ثواب عتق رقبه من ولد اسماعیل.

۳- (۳)۸۱- و بهذا الاسناد قال: قال الرضا علیه السلام : من قال عند إفطاره «اللهم لک صمنا بتوفیقک و علی رزقک افطرنا بامرک فتقبّله منّاو اغفرلنا انّک انت الغفور الرحیم». غفراللّه ما ادخل علی صومه من النقصان بذنوبه.

«خـدایا، مـا بـا توفیـق تـو روزه گرفـتیم و به امر تـو بـا رزق تو افطـار کردیم، پس تو روزه مـا را قبول کن و مـا را ببخش که تو بخشنده و مهربانی»، خداوند گناهانی که او در آن روز انجام داده و سبب نقصان روزه او شده است را می بخشد.»

پاداش کارهای نیک در ماه مبارک رمضان

(۱)۸۲- حضـرت رضا علیه السـلام می فرماید: «حسنات و اعمال نیک در ماه رمضان پذیرفته است و گناهان بخشوده می شود؛ و هرکس در ماه رمضان یک آیه از قرآن را تلاوت کند مانند کسی خواهد بود که در غیر ماه

۱- (۱)۸۲- و بهـذا الاسـناد قـال الرضـا علیه السـلام : الحسـنات فی شـهر رمضان مقبوله و السیّئات فیه مغفوره من قرأ فی شـهر رمضـان آیه من کتـاب اللّه عزّوجلّ کان کمن ختم القرآن فی غیره من الشـهور و من ضـحک فیه فی وجه أخیه المؤمن لم یلقه یوم القیامه إلا ضحک فی وجهه و بشره بالجنّه و من أعان فیه مؤمنا أعانه اللّه تعالی علی الجواز علی الصراط یوم تزل فیه الأقدام ومن کف فیه غضـبه کف اللّه عنه غضـبه یوم القیامه و من نصـر فیه مظلوما نصـره اللّه علی کلّ من عاداه فی الـدنیا و نصـره یوم القیامه عند الحساب و المیزان، شـهررمضان شـهر البرکه و شـهر الرحمه و شـهر المغفره و شـهرالتوبه و الانابه، من لم یغفر له فی شهر رمضـان ففی أی شـهر یغفرله فاسـألوا اللّه أن یتقبّل منکم فیه الصـیام و لایجعله آخرالعهـد منکم و أن یوفقکم فیه لطاعته و یعصمکم من معصیته إنه خیرمسؤل.

رمضـان قرآن را ختم نموده باشـد؛ و کسـی که در مـاه رمضـان [از روی محبت] به روی برادر مؤمن خود لبخنـد بزنـد در روز قیامت او را ملاقات نخواهد نمود جز با لبخند و بشارت به بهشت؛ و کسـی که در ماه رمضان به مؤمنی کمک کند خداوند در روزی که قدم ها بر صـراط می لغزد، هنگام عبور از صراط، به او کمک خواهد نمود؛ و کسی که در این ماه خشم خود را فرو به برد خداوند در قیامت خشم و غضب خود را از او برخواهد داشت؛ و کسـی که در این ماه مظلومی را یاری کند خداوند در دنیا در مقابل دشمنانش و در قیامت نیز در وقت حساب و میزان او را یاری خواهد نمود.»

سپس فرمود: «مـاه رمضان ماه برکت و رحمت و مغفرت و توبه و انابه به درگاه خداونـد است و کسـی که دراین ماه آمرزیـده نشود درچه ماهی می توانـد آمرزیـده شود؟ پس شـما باید از خداوند درخواست کنید که او دراین ماه روزه های شـما را قبول فرمایـد و این ماه رمضان را آخرین ماه رمضان شـما قرار ندهـد و دراین ماه توفیق اطاعت و بندگی به شـما بدهد و از نافرمانی ومعصیت خود شما را حفظ نماید. همانا او بهترین مسؤول [و اجابت کننده دعای] شماست.»

ص :۱۳۳

آثار و پاداش روزه داری

(۱)۸۳- امـام صـادق علیه السـلام می فرمایـد: امیرالمـؤمنین علیه السـلام فرمود: «روزه [واجب در] مـاه رمضـان و سه روز روزه [مستحب در] هر ماهی [اول و وسط و آخر] اضطراب و وسوه سینه ها رااز بین می برد.»

همچنین روایت شده که روزه سه روز در هر ماه پاداش روزه دایم را دارد، و خداوند فرموده است: «هرکس یک حسـنه وعمل نیک انجام دهد ما پاداش او را ده برابر می دهیم.»

سفارشات حضرت رضا علیه السلام در باره رؤیت هلال ماه رمضان

(۲)۸۴- حسن بن علی خزازّ می گوید: من در آخرین جمعه ماه شعبان

۱- (۱)۸۳- حـدّثنا محمّـدبن الحسن بن أحمد بن الولید رضـی اللّه عنه قال: حدّثنا محمّدبن الحسن الصـفار عن احمدبن محمّد بن عیسی عن محمّدبن أبی عمیر عن حماد بن عثمان عن الحلبی عن أبی عبداللّه علیه السلام قال: قال امیرالمؤمنین علیه السلام : صیام شهر الصبر و صیام ثلاثه أیام فی کلّ شهر یذهب بلابل الصدور، و روی: صیام ثلاثه أیام فی کلّ شهر صیام الدهر، إن اللّه عزّوجلّ یقول: من جاء بالحسنه فله عشر أمثالها.

۲- (۲)۸۴- حـدّثنا محمّدبن إبراهیم بن اسـحاق رضـی اللّه عنه قال: حدّثنا أحمدبن محمّد الکوفی قال: اخبرنا المنذر بن محمّد قال: حدّثناالحسن بن علی الخزاز قال: دخلت علی أبی الحسن علی بن موسی الرضا علیه السلام آخرجمعه من شعبان و عنده نفر من أصـحابه منهم عبدالسـلام بن صالح و صفوان بن یحیی و أحمدبن محمّد بن محمّد بن أبی نصر ومحمّدبن اسماعیل بن بزیع و محمّدبن سنان و خادماه یاسر و نادر و غیرهما فقال:

خدمت حضرت علی بن موسی الرضا علیه السلام رسیدم و عده ای از اصحاب او نیز مانند عبدالسلام هروی و صوّان بن یحیی و احمدبن محمّدبن ابی نصر و محمّدبن اسماعیل بن بزیع و محمّدبن سنان و دو خادم آن حضرت یاسر و نادر و چند نفر دیگر نزد آن حضرت بودند. پس حضرت رضا علیه السلام فرمود: «ای شیعیان من! این آخرین روز از ماه شعبان است، هرکس دراین روز روزه بگیرد آمرزیده خواهد شد.»

(۱)محمّدبن اسماعیل عرض کرد: ای فرزند رسول خدا! با روایتی که نقل شده که نباید یک روز و یا دو روز قبل از آمدن رمضان روزه گرفت چه باید کرد؟ حضرت رضا علیه السلام فرمود: «ای محمّدبن اسماعیل! رمضان یکی از نام های پروردگار است. از این رو، نباید گفته شود: «رمضان آمد و رمضان رفت». ماه رمضان ماه خداست و باید گفته شود: «ماه رمضان» آمد و یا ماه رمضان رفت.

محمّدبن اسماعیل پرسید: آیا صحیح است کسی بگوید من یک روز

ص: ۱۳۵

۱- (۱)معاشر شیعتی هذا آخر یوم من شعبان من صامه احتسابا غفرله فقال له محمّدبن اسماعیل: یابن رسول اللّه فما تصنع بالخبر الذی روی فی النهی عن استقبال رمضان بیوم أو یومین فقال علیه السلام : یابن اسماعیل إن رمضان اسم من اسماء اللّه عزّوجلّ فلایقال له: جاء و ذهب و استقبل، و الشهر شهر اللّه عزّوجلّ و هو مضاف الیه فقال محمّدبن اسماعیل: فهل یجوز لأحد أن یقول: استقبلت شهر رمضان بیوم أو یومین قال: لا، لانّ الاستقبال إنّما بقع لشیء موجود یدرک فأما ما لم یخلق فکیف یستقبل؟ فقال یابن رسول اللّه: شهر رمضان و ان لم یخلق قبل دخوله فقد وقع الیقین بأنه سیکون فقال:

و یا دو روز به استقبال ماه رمضان رفتم؟ حضرت فرمود: «خیر؛ چرا که استقبال در جایی گفته می شود که چیزی که به استقبال آن می رونـد وجـود پیـدا کرده باشـد، امـاچیزی که هنـوز به وجـود نیامـده چگـونه می تـوان به اسـتقبال آن رفت؟» محمّـدبن اسـماعیل گفت: ای فرزنـد رسول خدا! ماه رمضان گرچه قبل از رسـیدن به آن خلق نشده، لکن ما یقین داریم که خلق خواهد شد. حضرت رضا علیه السلام فرمود:

(۱)«ای محمّدبن اسماعیل! تو از کجا یقین پیدا کرده ای که ماه رمضان خواهد آمد؟ ممکن است شب اول ماه رمضان طولانی شود و صـبح آن صـبح قیامت باشـد و دیگر ماه رمضانی در دنیا وجود پیـدا نکند و مردم پس از آن دیگر خورشـید را نبینند و مساجدی روی زمین نباشد و کعبه و مسـجدالحرام به آسـمان برده شوند و حافظ قرآنی و ذاکر خدایی یافت نشود، زیرا در آن هنگام خداوند حجت خود را از روی زمین بر می دارد

ص: ۱۳۶

۱- (۱)یا محمّد إن وقع لک الیقین انّه سـیکون (فکیف وقع لک الیقین بأنّه سیکون) و ربما طالت لیله أوّل یوم من شهر رمضان حتّی یکون صـبحها یوم القیامه فلا یکون شـهر رمضان فی الدنیا أبدا فیصبح الناس لا یرون شمسا و لانهارا و لایرون من مساجد اللّه علی وجه الأرض شـیئا و یرفع اللّه الکعبه و المسـجد الحرام إلی السـماء و أنسـی فی مثـل ذلک الزمان القرآن حتّی لابوجد فیهم للقرآن حافظ و لشـی ء من تمجید اللّه ذاکر فحینئذ یرفع اللّه عزّوجلّ حجّته من الارض فتسیخ بأهلها و تسیر جبالها و تسجر بحارها و تبعثر قبورها و یکوّر عن السـماء شمسـها و ینکـدر نجومها و ینتثر کواکبها فیومئذ وقعت الواقعه و انشـقّت السـماء فهی یومئذ واهیه

و بالاـ می برد و زمین اهل خود را فرو می برد و کوه ها به حرکت در می آینـد و دریاها آتش می شونـد و قبرها صاحبان خود را بیرون می ریزند و خورشید دگرگون می شود و ستارگان آسمان تاریک و پراکنده می شوند و حادثه قیامت رخ می دهد و آسمان شکافته می شود: «فهی یومئذٍ واهیه» [یعنی: در آن روز اسمان دگرگون خواهد بود].»

(۱)سپس فرمود: «ای شـیعیان من! هنگامی که هلال ماه رمضان طلوع نمود با انگشـتان خود به آن اشاره نکنیـد، لکن رو به قبله بایستیـد و دست های خود را به سوی آسـمان بلنـد کنیـد و هلال ماه رمضان را مخاطب قرار دهیـد و بگوییـد: «پروردگار ما و پروردگار تو خداست و او ربّ العالمین است.»

سپس بگوییـد: «خدایا، هلال ماه مبارک رمضان را برای ما مبارک گردان و توفیق روزه ماه مبارک را به ما عطا فرما و ما را در آن سالم بدار و آن را در عافیت و آسانی از ما بپذیر و ما را به طاعت خود در این ماه

ص: ۱۳۷

۱- (۱)ثمّ قال علیه السلام معاشر شیعتی إذا طلع هلال شهر رمضان فلا تشیروا إلیه بالاصابع ولکن استقبلوا القبله و ارفعوا ایدیکم إلی السـماء و خاطبوا الهلال و قولوا: «ربّنا و ربّک اللّه ربّ العالمین اللّهم اجعله علینا هلالاً مبارکا و وفّقنا لصـیام شـهر رمضان و سلّمنا فیه و تسـلّمنا منه فی یسـر و عافیه و اسـتعملنا فیه بطاعتک انّک علی کلّ شـیی ء قدیر» فما من عبد فعل ذلک إلّا کتبه اللّه تبـارک و تعـالی فی جمله المرحومین و أثبته فی دیوان المغفورین و لقـد کـانت فـاطمه سیّده نسـاء العالمین علیهاالسـلام تقول ذلک سنه فإذا طلع هلال شهر رمضان فکان نورها یغلب الهلال یخفی فإذا غابت عنه ظهر.

وابدار، همانا تو بر هر چیزی قادر و توانایی.»

سپس فرمود: «هر بنـده ای که هنگام دیـدن هلال ماه رمضان چنین کنـد خداونـد او را از مرحومین [و کسانی که مورد رحمت خدا قرارگرفته اند] قرار می دهد و نام او را در دفتر آمرزیده شدگان ثبت می نماید.»

سپس فرمود: «عادت حضـرت فاطمه سیّده زنان عالم علیهاالسـلام چنین بود. او چنین می گفت و چون هلال ماه رمضان طلوع می نمـود نـور آن بزرگوار بر نور مـاه غـالب بود و چون مـاه نور فـاطمه علیهاالسـلام را می دیـد پنهـان می شـد و چون فـاطمه علیهاالسلام از مقابل او دور می شد ظاهر می گردید.»

ندای رحمت الهی در ماه مبارک رمضان

(۱)۸۵- عبداللّه بن عباس می گوید: از رسول خدا صـلی الله علیه و آله در ماه رمضان شنیدم که می فرمود: خداوند جلّ جلاله در هر شب از ماه رمضان

ص: ۱۳۸

۱- (۱)۸۵- حدّثنا محمّدبن علیّ ما جیلویه قال: حدّثنا عمّی محمّدبن أبی القاسم قال: حدّثنی محمّدبن علی القرشـی قال: حدّثنا أبوالربیع أخبر به عن لیث بن أبی سـلیم عن مجاهد قال: قال عبداللّه بن عباس: سـمعت رسول اللّه صـلی الله علیه و آله ، و ذلک فی شـهررمضان: إنّ اللّه جلّ جلاله یقول کلّ لیله من هـذا الشـهر: و عزّتی و جلالی لقـد أمرت ملائکتی بفتـح أبواب سـماواتی للداعین من عبادی و إمائی فمالی أری عبدی الغافل ساهیا عنّی متی سألنی فلم أعطه؟ و متی نادانی فلم أجبه؟ و متی ناجانی فلم أقربه؟ و متی رجانی فخیّبته؟ و متی أملنی فحرمته و متی قصـد بابی فحجبته ومتی تقرب فباعدته ومتی هرب منی فلم أدعه ومتی رجع إلیّ فلم أقبله؟

می فرمایـد: «سوگنـد به عزّت و جلالـم، همانـا من ملائکه خود را امر نمودم که درهای آسـمان ها را برای دعای بنـدگانم باز کننـد. چرا می بینم که بنده من غافل مانده است؟ او در چه ساعتی با من مناجات کرد که من به او نزدیک نبودم؟ و کی به من امیـدوار شـد کـه من او را ناامیـد کردم؟ و کی از من آرزویی داشت که او را محروم نمـودم؟ و کی در خـانه من را زد که من پاسـخ او را نـدادم؟ و کی به من تقرّب جست که من او را دور کردم؟ و کی از من فرار کرد که من او را رهـا کردم؟ و کی به من بـاز گشت ومن او را نپـذیرفتم؟ و کی اقرار به گناهـان خـود نمـود که من به او ترّحم نکردم؟ و کی از من درخواست عفو نمود که من گناه او را نبخشیدم؟ و کی از گذشته های خود توبه نمود که من توبه او را نپذیرفتم؟

(۱)ای بنـده من! چگونه است که تو به در خـانه پادشـاهی می روی [و به عطای او امیـدوار می شوی]، در حالی که او مملوک من است و به در خانه من نمی آیی و به من امیـدوار نمی شوی؟ در حالی که من ملك الملوك و پادشاه پادشاهان هسـتم؟ آیا از کسی درخواست می کنی که خود از فقر و

۱- (۱)و متی أقرّ بـذنوبه فلم أرحمه؟ و متی إسـتغفرنی فلم اغفرله ذنبه؟ ومتی تاب فلم أقبله توبته؟ عیدی کیف تقصد برجائک ملکا مملوکا و لاتقصـدنی برجائک و أنا ملك الملوك؟ أم کیف تسأل من یخاف الفقر؟ و لاتسألنی و أنا الغنیّ الـذی لا افتقر؟ أم کیف تخـدم ملکا ینام و یموت و لا تخـدمنی و أنا الحیّ الـذی لایموت و لا یأخـذنی سـنه و لا نوم؟ یاسوئه لمن عصانی و یا بؤسا للقانطین من رحمتی بعزّتی حلفت لآخذنّه أخذ عزیز مقتدر یغضب لغضـبه السـماء و الأرض فأین تفرّ منّی إلاّ إلیّ و أنا اللّه العزیز الحکیم.

ناداری هراس دارد؟! و از من که غنی و بی نیاز هستم سؤال نمی کنی؟! چگونه خدمتگذار پادشاهی می شوی که نیازبه خواب دارد و عمر او پایان می پذیرد و به من که زنده [و قیوّم [هستم و مرگی برای من نیست و هرگز خوابی ندارم خدمت نمی کنی؟

چه زشت است حال کسی که معصیت مرا بکندو چه خطرناک است حال کسانی که از رحمت من ناامید باشند! به عزّت و جلالم سوگند، او را با خشم و قدرت خود مؤاخذه خواهم نمود. همانا برای خشم من آسمانها و زمین خشم می کنند. پس [ای بنده من! [برای چه و به کجا از من فرار می کنی؟ [مگر این نیست که همه چیز تو از من است و تو به سوی من باز خواهی گشت و من پروردگار عزیز وحکیم تو هستم].»

تقدیر امور در شب قدر

(۱)۸۶ – عبداللّه بن عباس می گوید: از رسول خدا صلی الله علیه و آله شنیدم که می فرمود: «ماه رمضان مانند ماه های دیگر نیست؛ چراکه در ماه رمضان پاداش ها چند برابر داده می شود و ماه رمضان ماه روزه و ماه عبادت و

۱- (۱)۸۶- حدّثنا محمّدبن علیّ ما جیلویه رضی اللّه عنه قال: حدّثنی عمی محمّدبن أبی القاسم قال: حدّثنی محمّدبن علی القرشی قال: حدّثنا ابوالربیع قال: حدّثنا جریر عن لیث بن أبی سلیم عن مجاهد قال: قال عبداللّه بن عباس: سمعت رسول اللّه صلی الله علیه و آله یقول: شهر رمضان لیس کالشهور لمّا تضاعف فیه من الاجور هو شهر الصیام و شهر القیام و شهر التوبه و الاستغفار و شهر تلاوه القرآن هو شهر أبواب الجنان فیه مفتّحه و أبواب النیران فیه مغلقه هو

ماه توبه و ماه استغفار و ماه تلاوت قرآن است و آن ماهی است که درهای بهشت در آن گشوده و درهای دوزخ بسته است و در این ماه عمرهای مردم تعیین می گردد و ارزاق آنان تقسیم می شود و در آن شبی است که همه چیز در آن تعیین می گردد ونام حجاج خانه خدا در آن سال نوشته می شود و ملائکه و روح [که اعظم ملائکه است] در آن شب به اذن خداوند بر روزه داران نازل می گردند و همه (۱)حوادث و مقدرات را [خدمت امام علیه السلام یا پیامبر صلی الله علیه و آله] ابلاغ می نمایند [و تا طلوع صبح پی در پی خدمت پیامبر و امام علیهماالسلام سلام می کنند] و کسی که در ماه رمضان بخشیده نشود تا سال آینده بخشوده نخواهد شد [جز آنکه عرفات را درک کند].»

سپس فرمود: «اکنون به اعمال صالحه و کارهای نیک بشتابید؛ چرا که باب توبه باز و دعا در این ماه مستجاب است. [پس در عبادت خداوند کوشا باشید] قبل از آن که قیامت فرا رسد و هرکس بگوید که واسفا که من چه خطاهایی در پیشگاه الهی مرتکب شدم و به راستی در دنیا از سخریّه کنندگان بودم!»

۱- (۱)شهر یکتب فیه الأجال و یبثّ فیه الأرزاق و فیه لیله فیها یفرق کلّ أمر حکیم و یکتب فیها وفد بیت اللّه الحرام تتنزّل الملائکه و الروح فیها علی الصائمین و الصائمات باذن ربّهم فی کلّ أمر سلام هی حتّی مطلع الفجر من لم یغفر له فی شهر رمضان لم یغفر إلی قابل فبادروا بالأعمال الصالحات الآن و باب التوبه مفتوح و الدعاء مستجاب قبل أن تقول نفس یا حسرتی علیّ ما فرّطت فی جنب اللّه و إن کنت لمن الساخرین.

حکمت و آثار سی روز روزه ماه مبارک رمضان

(۱)۸۷- امیرالمؤمنین علیه السلام می فرماید: عدّه ای از قوم یهود و خدمت رسول خدا صلی الله علیه و آله رسیدند و آن کس که از همه آنان دانش بیشتری داشت مسایلی را از رسول خدا صلی الله علیه و آله سؤال نمود و در بین سؤالات خود گفت: چرا خداوند بر امت شما سی روز روزه واجب نموده و بر امت های دیگر بیش از این واجب نموده است؟

(۲)رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «آدم علیه السلام هنگامی که از آن شجره [و گندم] بهشت خورد سی روز در شکم او باقی ماند. پس خداوند بر فرزندان او

ص: ۱۴۲

۱- (۱)۸۷- حدّثنا علی بن احمدبن عبداللّه بن أبی عبداللّه البرقی قال: حدّثنا أبی عن جدّه أحمدبن أبی عبداللّه قال: حدّثنا أبوالحسن علی بن الحسین البرقی قال: حدّثنا أبی عن عبداللّه بن جبله عن معاویه بن عمار عن الحسن بن عبداللّه عن آبائه عن جدّه الحسن بن علی بن أبی طالب علیه السلام قال: جاء نفر من الیهود الی رسول اللّه صلی الله علیه و آله فسأله اعلمهم عن مسائل فکان فیما سأله أن قال له: لأی شی ء فرض اللّه عزّوجلّ الصوم علی امتک بالنهار ثلاثین یوما و فرض اللّه علی الامم اکثر من ذلک؟

۲- (۲)فقال النبیّ صلّی اللّه علیه و آله: إنّ آدم لمّا أکلّ من الشجره بقی فی بطنه ثلاثین یوما ففرض اللّه عزّوجلّ علی ذریّته ثلاثین یوما الجوع و العطش و الذی یأکلونه باللیل تفضّل من اللّه عزّوجلّ علیهم و کذلک کان علی آدم ففرض اللّه ذلک علی أمّتی ثمّ تلا رسول اللّه صلی الله علیه و آله هذه الآیه: «کتب علیکم الصیام کما کتب علی الذین من قبلکم لعلّکم تتّقون أیّاما معدودات» قال الیهودی: صدقت یامحمّد فما جزاء من صامها؟ فقال النبیّ صلی الله علیه و آله ما من مؤمن یصوم شهر رمضان إحتسابا إلاّ أوجب اللّه عزّوجلّ له سبع خصال

واجب نمود که سی روز گرسنه و تشنه باشند و آنچه در شب می خورند تفضّل الهی بر آنان است. بنابراین خداوند بر امت من نیز همین روزه را واجب نمود.» سپس رسول خدا صلی الله علیه و آله آیه وجوب روزه را قرائت نمود که خداوند می فرماید: «کتب علیکم الصیام کما کتب علی الذین من قبلکم لعلّکم تتقون».

مرد یهودی گفت: راست گفتی ای محمّد! سپس گفت: ای محمّد! پاداش کسی که ماه رمضان را روزه بگیرد چیست؟ رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «هیچ مؤمنی ماه رمضان را برای خدا روزه نمی گیرد جزآن که خداوند هفت خصلت را برای او واجب خواهد نمود:

(۱)۱- هرچه از حرام در بدن او هست ذوب خواهد شد؛

۲- به رحمت الهی نزدیک می شود؛

۳- با روزه خود کفاره خطای پدرش آدم علیه السلام را می پردازد؛

۴- سختی جان دادن بر او آسان می شود؛

۵- روزه او [سبب] نجات از گرسنگی و تشنگی قیامت خواهد بود؛

۶- با روزه ماه رمضان خداوند به او برائت ونجات از دوزخ را عطا می فرماید؛

ص :۱۴۳

۱- (۱)أوّلها - یذوب الحرام فی جسده. و الثانیه - یقرب من رحمه اللّه عزّوجلّ. و الثالثه - یکون قد کفرّ خطیئه أبیه آدم. و الرابعه - یهوّن علیه سکرات الموت. و الخامسه - أمان من الجوع و العطش یوم القیام ء. و السادسه - یعطیه اللّه برائه من النار. و السابعه - یطعمه اللّه عزّوجلّ من طیبات الجنّه قال: صدقت یا محمّد.

۷- خداوند او را از طعام های بهشتی اطعام می نماید.»

مرد یهودی گفت: راست گفتی ای محمّد[صلی الله علیه و آله]!

(۱)۸۸- هشام بن حکم می گوید: از امام صادق علیه السلام در باره حکمت روزه سؤال نمودم. امام علیه السلام فرمود: «حکمت و علت روزه این است که غنی و فقیر در یک صف قرار بگیرند؛ چرا که غنی و صاحب مال هیچ گاه گرسنگی را لمس نمی کند تا به فکر ترحّم نمودن به فقیر باشد. او همیشه آنچه را بخواهد توانایی تهیه و استفاده از آن را دارد و خداوند خواسته است [با روزه گرفتن [مساواتی بین خلق خود برقرار نماید و طعم گرسنگی و تشنگی را به افراد ثروتمند بچشانند تا بر ضعیف ترحّم نمایند و گرسنه ها را سیر کنند.»

روزه داری که بهشت برای او واجب می گردد

(۲)۸۹- ابوسعید خدری می گوید: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «هیچ

۱- (۱)۸۸- حدّثنا أحمدبن زیاد بن جعفرالهمدانی قال: حدّثنا علی بن إبراهیم بن هاشم عن أبیه عن محمّدبن أبی عمیر قال: حدّثنا هشام بن الحکم قال: سألت أبا عبداللّه علیه السلام عن علّه الصیام قال: العلّه فی الصیام لیستوی به الغنیّ و الفقیر و ذلک أنّ الغنیّ لم یکن لیجد مسّ الجوع فیرحم الفقیر لأنّ الغنیّ کلّما أراد شیئاً قدر علیه فأراد اللّه عزّوجلّ أن یسوّی بین خلقه و أن یذیق الغنیّ مسّ الجوع و الألم لیحسن علی الضعیف ویطعم الجایع.

۲- (۲)۸۹- حدّثنا محمّدبن موسی بن المتوکّل رحمه اللّه قال: حدّثنا علی بن الحسین السعد آبادی عن أحمدبن محمّدبن خالد عن سعید بن محمّد عن عمروبن عطیّه العوفی عن أبی سعید الخدری قال: قال رسول اللّه صلی الله علیه و آله : ما من عبد دخل علیه شهر رمضان فصام نهاره و کفّ شرّه و غضّ بصره واجتنب ما حرّم اللّه علیه إلاّ أوجب اللّه له الجنّه.

بنـده ای نیسـت کـه مـاه رمضـان را درک کنـد و روزه بگیرد و به مردم آزار نرسانـد و چشم خـود را از حرام ببنـدد و از آنچه خداوند بر او حرام نموده پرهیز نماید جز آن که خداوند بهشت را برای او واجب خواهد نمود.»

ثبت نام حجاج در ماه مبارک رمضان

(۱)۹۰- اسحاق بن عمار از مسمعی نقل نموده که گوید: امام صادق علیه السلام را دیدم که فرزندان خود را وصیت می نمود و می فرمود: «هنگامی که ماه مبارک رمضان می رسـد سـخت در عبادت خـدا بکوشـید. همانا در ماه رمضان روزی ها تقسـیم می شود و عمرها تعیین می گردد ونام حجاج خانه خدا در آن سال نوشـته می شود و در ماه رمضان شبی هست که عبادت در آن بهتر از عبادت در هزار ماه است.»

۱- (۱) ۹۰- حدّثنا أبی رحمه اللّه قال: حدّثنا أحمدبن ادریس عن محمّدبن عبدالجبار عن صفوان بن یحیی عن اسحاق بن عمّار عن المسـمعی إنّه سمع اباعبداللّه علیه السلام یوصی ولده و یقول: إذا دخل شهر رمضان فأجهدوا انفسکم فان فیه یقسم الأرزاق و یکتب الآجال و فیه یکتب وفد اللّه الذین یفدون إلیه و فیه لیله العمل فیها خیر من العمل فی ألف شهر.

شب قدر و پاداش احیای آن

(۱)۹۱- صالح بن ابی حمّاد می گوید: نامه ای به حضرت عسکری علیه السلام نوشتم و از آن حضرت در باره غسل در شب های ماه رمضان سؤال نمودم. امام علیه السلام در پاسخ من نوشت: «اگر می توانی در شب هفدهم ونوزدهم و شب بیست و یکم و شب بیست و سوم غسل کن. همانا در این شب ها امید شب قدر می رود و اگر نتوانستی همه این شب ها را احیا بگیری مواظبت کن که احیای شب بیست و سوم از تو فوت نشود. پس در آن شب یکصد رکعت نماز بخوان و در هر رکعت یک حمد و ده مرتبه سوره قل هواللّه أحد را قرائت کن.»

استغفار ملائکه و آمرزش خداوند برای روزه داران

(۲)۹۲- حسن بن فضّال می گوید: حضرت رضا علیه السلام فرمود: «خداوند

۱- (۱)۹۱- حدّثنا علی بن احمد بن موسی رضی اللّه عنه قال: حدّثنی محمّدبن أبی عبداللّه الکوفی قال: حدّثنا ابوالخیر صالح بن أبی حماد قال: کتبت الی أبی محمّدالحسن بن علیّ بن محمّد بن علیّ بن موسی بن جعفر بن محمّدبن علیّ بن الحسین بن علیّ بن أبی طالب علیهم الصلاه و السلام، أسأله عن الغسل فی لیالی شهررمضان فکتب علیه السلام: إن استطعت ان تغتسل لیله سبعه عشره و لیله تسعه عشره و لیله احدی و عشرین و لیله ثلاث و عشرین فافعل فان فیها ترجی لیله القدر فان لم تقدر علی احیائها فلا یفوتنّک احیاء لیله ثلاث و عشرین تصلّی فیها مأه رکعه تقرأ فی کلّ رکعه الحمد مرّه و قل هو اللّه أحد، عشر مرّات.

۲- (۲)۹۲- حدّثنا محمّدبن إبراهیم بن اسحاق قال: أخبرنا احمدبن محمّد الهمدانی عن علی بن الحسین بن علی بن فضال عن أبیه عن أبی الحسن علی بن موسی الرضا علیه السلام إنّه قال: إنّ للّه تبارک و تعالی ملائکه موکّلین بالصائمین و الصائمات یمسحونهم بأجنحتهم ویسقطون عنهم ذنوبهم و إنّ للّه تبارک و تعالی ملائکه قد وکّلهم بالاستغفار للصائمین و الصائمات لایعلم عددهم الا اللّه عزوجل.

ملائکه ای را مأمور روزه داران نموده که آنها بال های خود را بر روزه داران می کشند و گناهان را از دوش روزه داران برطرف می نمایند و خداوند ملائکه دیگری را - که عدد آنها را جز او کسی نمی داند - نیز مأمور نموده که برای روزه داران استغفار نمایند.»

(۱)۹۳- امام باقر علیه السلام می فرماید: «چون شب آخر ماه رمضان می رسد خداوند به اندازه ای که در تمام ماه رمضان از بندگان خود آمرزیده و از آتش دوزخ آزاد نموده آزاد خواهد نمود.»

(۲)۹۴- ابن عباس می گوید: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «کسی که ماه رمضان را از روی ایمان و خلوص روزه بگیرد گناهان گذشته و آینده او

ص: ۱۴۷

۱- (۱)۹۳- و بهذا الاسناد قال: قال لی ابوجعفر الباقر علیه السلام : اذا کان آخر لیله من شهر رمضان أعتق فیها مثل ما أعتق فی جمیعه.

۲- (۲)۹۴- حدّثنا محمّدبن موسی بن المتوکلّ قال: حدّثنا علی بن الحسین السعد آبادی عن أحمدبن أبی عبداللّه البرقی عن أبیه عن خلف بن حماد الأشهری عن أبی الحسین العبدی عن الأعمش عن عبایه بن ربعی عن عبداللّه بن عباس قال: قال النبیّ صلی الله علیه و آله : من صام شهر رمضان إیمانا و إحتسابا غفرله ما تقدّم من ذنبه و ما تأخر و من قام لیله القدر إیمانا و إحتسابا غفر له ما تقدّم من ذنبه و ما تأخر.

بخشیده می شود ونیز کسی که از روی ایمان و خلوص شب قدر را احیا بدار و به عبادت خداوند مشغول باشد گناهان گذشته و آینده او بخشیده می گردد.»

مقام شیعیان نزد معصومین علیهم السلام

(۱)۹۵- ابن ابی نجران می گوید: از حضرت کاظم علیه السلام شنیدم که می فرمود: «هرکس با شیعیان ما دشمن باشد با ما دشمن خواهد بود و هرکس آنان را دوست بدارد ما را دوست داشته است؛ چرا که آنها از ما هستند و از طینت ما آفریده شده اند؛ و هرکس آنان را دوست بدارد او از ما خواهد بود و هرکس دشمن آنان باشد از ما نخواهد بود، همانا شیعیان ما بانور خداوند نظر می کنند و در رحمت خدا به سر می برند و با کرامت خداوند رستگارند.

سپس فرمود: هیچ یک از شیعیان ما مریض نمی شود جز آن که ما نیز به خاطر او مریض خواهیم بود، و هیچ یک از آنان اندوهی پیدا نمی کند جز آن که ما نیز به خاطر او اندوهناک می شویم، و هیچ یک از آنان شاد

ص: ۱۴۸

۱- (۱)۹۵- حدّثنا أبی رحمه اللّه قال: حدّثنا عبداللّه بن جعفر عن احمد بن محمّد عن إبن أبی نجران قال: سمعت اباالحسین علیه السلام یقول: من عادی شیعتنا فقد عادانا و من والاهم فقد والانا لانهم منّا خلقوا من طینتنا من أحبهم فهو منّاومن ابغضهم فلیس منّاشیعتنا ینظرون بنور اللّه و یتقلبون فی رحمه اللّه و یفوزون بکرامه اللّه ما من أحد من شیعتنا یمرض إلا مرضنا لمرضه و لا یغتمّ إلاّ اغتممنا لغمه و لا یفرح إلاّ فرحنا لفرحه و لا یغیب عنّا أحد من شیعتنا این

نمی شود جز آن که ما نیز به سبب شادی او شاد می شویم، و هیچ یک از شیعیان ما در شرق و غرب عالم از خاطر ما دور نیستند و هر کدام آنان از دنیا برود و دینی به عهده او باشد دین او به عهده ما خواهد بود و اگر مالی به جای گذارد آن مال مربوط به ورثه او خواهد بود.»

(۱)سپس فرمود: «شیعیان ما کسانی هستند که نماز را برپا می دارند و زکات مال خود را می پردازند و حج خانه خدا را انجام می دهند وماه رمضان را روزه می گیرند و ولایت و محبت اهل بیت پیامبر خود صلی الله علیه و آله را پذیرفته اند و از دشمنان آنان بیزار هستند.

آنان اهل ایمان و تقوا و پرهیزکاری می باشند. هرکس آنان را ردّ کند و مقامشان را انکار نماید خدا را ردّ نموده است، و هرکس آنان را متهم کند ونسبت ناروا به آنان بدهد برخدای خود اتهام وارد نموده؛ چرا که آنها بندگان راستین و دوستان حقیقی خدا هستند. به خدا سوگند، اگر یک نفر آنها در قیامت در باره جمعیتی مثل ربیعه و مضرّ [دو قبیله بزرگ عرب[شفاعت کند خداوند شفاعت او را می پذیرد؛ به خاطر آن حرمتی که نزد

۱- (۱)کان فی شرق الأرض و غربها و من ترک من شیعتنا دینا فهو علینا و من ترک منهم مالا فالورثه [فهو لورثته [شیعتنا الذین یقیمون الصلاه و یؤتون الزکاه و یحجّون البیت الحرام و یصومون شهر رمضان و یوالون أهل البیت و یبرؤن من أعدائنا اولئک أهل الایمان و التقی وأهل الورع و التقوی من ردّ علیهم فقد ردّ علی اللّه و من طعن علیهم فقد طعن علی اللّه لأنّهم عباداللّه حقّا و أولیائه صدقا و اللّه إن أحدهم لیشفع فی مثل ربیعه و مضر فیشفّعه اللّه فیهم لکرامته علی اللّه عزّوجلّ.

خداوند دارد.»

ماه توبه و بازگشت به خداوند

(۱)۹۶- حسن بن فضّال می گوید: امام هشتم علیه السلام فرمود: «هرکس می خواهد از گناهی به درگاه خدا توبه کند باید در ماه رمضان توبه کند؛ چرا که ماه رمضان ماه توبه و بازگشت و ماه آمرزش و رحمت الهی است و هیچ شبی از شب های آن نیست مگر آن که خداوند در آن شب عده ای رااز آتش جهنم آزاد می کند که همه آنها در اثر گناهان خود مستحق عذاب بوده اند.»

(۲)۹۷- حضرت رضا علیه السلام فرمود: «هرکس هنگام افطار به فقیری صدقه بدهد [یعنی قرص نانی و یا چیز دیگری به او بدهد [خداوند گناه او را می بخشد و پاداش آزاد کردن یک بنده از فرزندان اسماعیل علیه السلام را نیز به

۱- (۱)۹۶- حدّثنا محمّدبن بکران النقاش قال: حدّثنا احمدبن محمّد الهمدانی مولی بنی هاشم قال: أخبرنا علی بن الحسن بن علی بن فضال عن أبیه عن أبی الحسن علی بن موسی الرضا علیه السلام انه قال: من کان تائبا من ذنب فلیتب الی اللّه تبارک و تعالی منه فی شهر رمضان فإنّه شهر التوبه و الانابه و شهر المغفره و الرحمه و ما من لیله من لیالیه [إلّا] و للّه تبارک و تعالی فیها عتقاء من النار کلّهم قد استوجبوا بذنوبهم النار.

۲- (۲)۹۷- و بهذا الاسناد قال: قال علی بن موسی الرضا علیه السلام من تصدّق وقت افطار علی مسکین برغیف غفراللّه له ذنبه و کتب له ثواب عتق رقبه من ولد اسماعیل.

او می دهد.»

(۱)۹۸- حضرت رضا علیه السلام فرمود: «هرکس هنگام افطار بگوید: «خدایا، ما با توفیق تو و برای تو روزه گرفتیم و با روزی تو به دستور تو افطار کردیم. پس تو روزه ما را قبول کن و مارا بیامرز، همانا تو بخشنده و مهربان هستی»، خداوند گناهانی را که آن شخص در بین روزه خود انجام داده و نقصانی در روزه او وارد شده است را می آمرزد.»

روزه روز آخر ماه شعبان

(۲)۹۹- امیرالمؤمنین علیه السلام در باره روزی که معلوم نیست روز آخر ماه شعبان است و یا اول ماه رمضان فرمود: «من یک روز از ماه شعبان را روزه بگیرم بیشتر دوست می دارم تا این که یک روز از ماه رمضان را افطار کنم [و روزه نگیرم].»

مترجم گوید: مقصود امام علیه السلام این است که روزه روز شک واجب

ص: ۱۵۱

۱- (۱)۹۸- و بهذا الاسناد قال: قال علی بن موسی الرضا علیه السلام : من قال عندإفطاره: «اللهمّ لک صمنا بتوفیقک و علی رزقک افطرنا بامرک فتقبّله منّا و اغفرلنا انک انت الغفور الرحیم» غفراللّه ما ادخل علی صومه من النقصان بذنوبه.

۲- (۲)۹۹- حدّثنامحمّدبن الحسن بن احمد بن الولید رضی اللّه عنه قال: حدّثنا الحسین بن الحسن بن ایان عن الحسین بن سعید عن إبراهیم بن أبی البلاد عن أبیه رفعه إلی أمیرالمؤمنین علیه السلام انه سئل عن الیوم المشکوک فیه فقال: أصوم یوما من شعبان أحب إلی من أن أفطر یوما من شهر رمضان.

نیست و حرام است کسی آن روز را به قصد ماه رمضان روزه بگیر، لکن اگر به قصد آخر ماه شعبان روزه بگیرد و سپس روشن شود که آن روز از ماه رمضان بوده کفایت می کندو قضای آن روز واجب نیست واگر معلوم نشود و یا معلوم شود که روز آخر ماه شعبان بوده آن روزه پاداش روزه ماه شعبان را خواهد داشت.

(۱)۱۰۰- سماعه بن مهران می گوید: از امام صادق علیه السلام در باره مردی که روز اول ماه رمضان را روزه گرفته و نمی دانسته که آن روز روز آخر ماه شعبان است و یا اول ماه رمضان سؤال نمودم. آن حضرت فرمود: «این مرد موفق به این روزه شده و قضایی برعهده او نیست.»

مترجم گوید: فقها فرموده اند روزه یوم الشک به قصد ماه رمضان حرام است، لکن بعضی از فقها طبق این روایت فرموده اند اگر این روز را به صورت مردد روزه بگیرد و بگوید: اگر از ماه رمضان است روزه ماه رمضان باشد و اگر از ماه شعبان است روزه ماه شعبان باشد، جایز و صحیح خواهد بود.

۱- (۱)۱۰۰- و بهذا الاسناد عن الحسین بن سعید عن عثمان بن عیسی عن سماعه بن مهران قال: سألت أباعبداللّه علیه السلام عن رجل صام أوّل یوم من شهر رمضان و هو شاكّ لایدری أمن شعبان أم من رمضان؟ و كان من شهر رمضان فقال: هو یوم وفق لاقضاء له.

خطبه امیرالمؤمنین علیه السلام در باره فضیلت ماه رمضان

(۱)۱۰۱- امام صادق علیه السلام ، از پدرانش، از امیرالمؤمنین علیه السلام نقل نموده که آن حضرت در روز اول ماه رمضان در مسجد کوفه خطبه ای خواند و حمد و ثنای الهی را به بهترین و زیباترین عبارت بیان نمود و بر محمّد و آل آن حضرت[علیهم السلام] درود فرستاد و سپس فرمود: «ای مردم! این ماه را خداوند بر سایر ماه ها شرافت داده؛ همانند شرافت ما خانواده بر سایر مردم، و این ماه ماهی است که درهای رحمت خداوند در آن باز است و درهای دوزخ بسته است، و این ماهی است که خداوند ندای بندگان خود را در آن می شنود و دعاهای آنان را مستجاب می کند و به اشک مؤمن

ص :۱۵۳

۱- (۱)۱۰۱- حدّثنا احمدبن هارون الفامی رضی اللّه عنه قال: حدّثنی محمّدبن عبداللّه بن جعفربن جامع عن أبیه عن هارون بن مسلم عن مسعده الربعی عن الصادق جعفربن محمّد عن أبیه عن آبائه علیهم السلام قال: خطب أمیرالمؤمنین علیه السلام فی أوّل یوم من شهر رمضان فی مسجد الکوفه فحمد اللّه بأفضل الحمد و أشرفها و أبلغها و اثنی علیه بأحسن الثناء و صلّی علی محمّد نبیّه صلّی اللّه علیه و آله ثمّ قال: أیّها الناس: إن هذا الشهر شهر فضله اللّه علی سائر الشهور کفضلنا اهل البیت علی سائرالناس و هو شهر یفتح فیه ابواب السماء و ابواب الرحمه و یغلق فیه ابواب النیران و هو شهر یسمع فیه النداء و یستجاب فیه الدعاء و یرحم فیه البکاء و هو شهر فیه لیله نزلت الملائکه فیها من السماء فتسلم علی الصائمین و الصائمات باذن ربهم الی مطلع الفجر و هی لیله قدر فیها ولایتی قبل أن خلق آدم علیه السلام بالفی عام صیام یومها أفضل من صیام ألف شهر و العمل فیها أفضل من العمل فی ألف شهر،

روزه دار دراین ماه ترّحم می کنـد و در این ماه شبی است که ملائکه در آن به زمین فرود می آینـد و با اذن پروردگار خود تا صبـح به روزه داران سـلام می کننـد و آن شب قـدر است که ولاـیت من دوهزار سال قبل از خلقت آدم علیه السـلام .» در آن تقدیر و تثبیت شده است و روزه روز قدر و عبادت در آن بهتر از عبادت در هزار ماه است.»

(۱)سپس فرمـود: «ای مردم! خورشـید در این مـاه همراه بـا رحمت بر روزه داران طلوع می کنـد؛ چنـان که مـاه نیز در این مـاه همراه رحمت بر آنان طلوع می نماید؛ و هیچ شب و روزی در این ماه نیست جز آن که از طرف خداوند براین امت از آسـمان احسان و رحمت الهی پخش می شود و این نثار خداوند است بر آنان. پس کسـی که در این ماه از نثار الهی به بدره ای دست یابد در قیامت مورد اکرام خدا خواهد بود واکرام خداوند چیزی جز بهشت نخواهد بود.

ص: ۱۵۴

۱- (۱)أيّها الناس ان شـموس شهر رمضان لتطلع على الصائمين و الصائمات و ان اقماره ليطلع عليهم بالرحمه و ما من يوم و ليله من الشـهر إلا و البر من اللّه تعالى يتناثر من السـماء على هـذه الأمه فمن ظفر من نثار اللّه بـدره كرم على اللّه يوم يلقاها وما كرم عبـد على اللّه إلاـ جعـل الجنّه مثواه عباداللّه إن شـهركم ليس كالشـهور أيامه أفضل الأيّام و لياليه أفضل الليالى و ساعاته أفضـل الساعات هو شـهر الشياطين فيه مغلوله محبوسه هو شهر يزيد اللّه فيه الأرزاق و الآجال و يكتب فيه و فد بيته و هو شـهر يقبل أهل الايمان بالمغفره و الرضوان و الروح و الريحان و مرضات الملك الديان.

(۱)سپس فرمود: «ای بندگان خدا! این ماه مانند ماه های دیگر نیست. همانا روزهای آن بهترین روزها و شب های آن بهترین شب ها و ساعت های آن بهترین ساعت هاست، و این ماه ماهی است که شیاطین در آن در غل و محبوس هستند، و خداوند ارزاق و عمرهای مردم را در آن زیاد می کند و نام حجاج خانه خدا در آن نوشته می شود، و این ماهی است که با آمرزش و خشنودی خدا و روح و ریحان و شادی به طرف اهل ایمان می آید.»

(۲)سپس فرمود: «ای روزه دار! تدبیر و اندیشه ای در کار خود بکن. که

ص: ۱۵۵

۱- (۱)أیّها الصائم تدبر امرک فانک فی شهرک هذا ضیف ربّک انظر کیف تکون فی لیلک و نهارک و کیف تحفظ جوارحک عن معاصی ربّک، انظر أن لا تکون باللیل نائما و بالنهار غافلا فینقضی شهرک و قد بقی علیک وزرک فتکون عند استیفاء الصائمین اجورهم من الخاسرین و عند فوزهم بکرامه ملیکهم من المحرومین و عند سعادتهم بمجاوره ربهم من المطرودین أیّها الصائم إن طردت عن باب ملیکک فأیّ باب تقصد و ان حرمک ربّک فمن ذا الذی یرزقک و ان اهانک فمن ذا الذی یکرمک و إن أذلّک فمن ذا الذی یعزک و إن خذلک فمن ذا الذی ینصرک و إن لم یقبلک فی زمره عبیده فإلی من ترجع بعبودیّتک و إن لم یقلک عثرتک فمن ترجو لغفران ذنوبک و إن طالبک بحقّه فماذا یکون حجتک.

۲- (۲)أیّها الصائم تقرب إلی اللّه بتلاوه کتابه فی لیلک و نهارک فان کتاب اللّه شافع مشفع یشفع یوم القیامه لأهل تلاوته فیعلمون درجات الجنّه بقرائه آیاته، بشر أیّها الصائم فانک فی شهر صیامک فیه مفروض و نفسک فیه تسبیح و نومک فیه عباده و طاعتک فیه مقبوله و ذنوبک فیه مغفوره و اصواتک فیه مسموعه و مناجاتک فیه مرحومه و لقد سمعت حبیبی رسول اللّه صلی الله علیه و آله یقول:

تو در این ماه میهمان پروردگار خود هستی. پس بنگر که در شب و روز آن چگونه خواهی بود و چگونه خود را از نافرمانی خداوند حفظ می کنی؟ پس خوب بیندیش که شب را به خواب و روز را به غفلت تمام نکنی و بترس که این ماه بگذرد و هنوز گناهان تو بر دوش تو مانده باشد و هنگامی که روزه دارها در پایان این ماه مزد خود را می گیرند تو از زیانکاران باشی و چون خداوند به آنان انعام می دهد تو محروم باشی و چون آنان در اثر عبادت و بندگی او سعادتمند می شوند تو از رانده شده ها باشی.»

(۱)سپس فرمود: «ای روزه دار! اگر دراین ماه از خانه پروردگارت رانده شوی به در خانه چه کسی رو می کنی؟ و اگر خداوند تو را در این ماه از رحمت خود محروم نمود چه کسی به تو روزی خواهد داد؟ و اگر مورد اهانت او واقع شدی چه کسی می تواند تو را گرامی بدارد؟ و اگر او تو را ذلیل نمود چه کسی تو را عزیز خواهد نمود؟ و اگر تو را به خود واگذار نمود چه کسی تو را یاری خواهد نمود؟ و اگر تو را در زمره بندگان خود نپذیرفت به چه کسی در بندگی خود مراجعه خواهی نمود و اگر از لغزش های تو گذشت نکرد به چه کسی برای آمرزش گناهان خود امیدوار می شوی؟ و اگر حق خود را از تو مطالبه نمود چه حجتی در مقابل او خواهی داشت؟

۱- (۱)إنّ للّه تبارك و تعالی عند فطر كلّ ليله من شهر رمضان عتقاء من النار لایعلم عددهم إلاّ اللّه هو فی علم الغیب عنده فإذا كان آخر ليله منه أعتق فیها مثل ما أعتق فی جمیعه، فقام إلیه رجل من همدان فقال:

سپس فرمود: «ای روزه دار! بـا تلاوت قرآن در شب و روز [ماه رمضان] به خـدای خود تقرّب بجوی. همانا کتاب خـدا در روز قیـامت برای اهـل خود شـفاعت می کنـد و شـفاعت او پـذیرفته می شود و مردم درجات بهشت را با تلاوت قرآن به دست می آورند. ای روزه دار! بشارت باد تو را! همانا تو در ماه صـیام هستی و روزه بر تو واجب گردیده است. و نَفَس تو [که روزه دار هستی] در این ماه تسبیح خداوند است و خواب تو در این ماه عبادت است و عبادت تو مقبول است و گناهان تو بخشوده است ودعای تو مستجاب است و مناجات تو مورد عنایت و رحمت خداوند است.»

سپس فرمود: «همانـا من از حبیب خود رسول خـدا صـلی الله علیه و آله شـنیدم که می فرمود: خداونـد هنگام افطار ماه رمضان عـده ای را از آتش دوزخ آزاد می کنـد که عدد آنان را جز خدا کسـی نمی داند و چون آخرین شب ماه رمضان می رسد در آن شب خداوند به اندازه ای که در همه ماه رمضان از آتش دوزخ آزاد نموده آزاد خواهد نمود.»

(۱)پس مردی از اهل همدان برخاست و گفت: یاامیرالمؤمنین! از آنچه از حبیب خود رسول خدا صلی الله علیه و آله شنیده ای بیش از این بیان کن.

۱- (۱)یا أمیرالمؤمنین زدنا مما حدثک به حبیبک فی شـهر رمضان فقال: نعم سمعت أخی و ابن عمّی رسول اللّه صلی الله علیه و آله یقول: من صـام شـهر رمضان فحفظ فیه نفسه من المحارم: دخل الجنّه قال الهمـدانی: یا أمیرالمؤمنین زدنا مما حـدثک به أخوک و ابن عمّـِک فی شـهر رمضـان قـال: نعم سـمعت خلیلی رسول اللّه صـلی الله علیه و آله یقول: من صـام رمضان ایمانا و احتسابا دخل الجنّه قال الهمدانی.

أمیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: «آری، شنیدم از برادر و پسرعمّ خود رسول خدا صلی الله علیه و آله که می فرمود: هرکس ماه رمضان را روزه بگیرد و در آن ماه خود رااز محارم الهی باز دارد داخل بهشت خواهد شد.»

(۱)مرد همدانی گفت: بیش از این بگو! امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: «آری، شنیدم از خلیل خودم رسول خدا صلی الله علیه و آله که می فرمود: هرکس از روی ایمان و خلوص ماه رمضان را روزه بگیرد داخل بهشت خواهد شد.»

(۲)مرد همدانی گفت: یا امیرالمؤمنین! بیش از این برای ما بگو! امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: «آری، شنیدم از سیّد اوّلین و آخرین - رسول خدا صلی الله علیه و آله - که می فرمود: هرکس ماه رمضان را روزه بگیرد و در هیچ شبی از شب های آن باحرام افطار نکند داخل بهشت خواهد شد.»

مرد همدانی گفت: یا امیرالمؤمنین! بیش از این بگو! امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: «آری، شنیدم از افضل پیامبران و مرسلین و ملائکه مقرّبین که

۱- (۱)یا أمیرالمؤمنین زدنا ممّا حدّثک به خلیلک فی هذا الشهر فقال: نعم سمعت سیّدالأولین و الآخرین رسول اللّه صلی الله علیه و آله یقول: من صام رمضان فلم یفطر فی شی ء من لیالیه علی حرام دخل الجنّه،

۲- (۲)فقال الهمدانی: یا أمیرالمؤمنین زدنا ممّا حدّثک به سیّدالاوّلین و الآخرین فی هذا الشهر فقال: نعم سمعت أفضل الأنبیاء والمرسلین و الملائکه المقرّبین یقول: انّ سیّد الوصیّین یقتل فی سیّد الشهور فقلت یا رسول اللّه و ما سیّد الشهور و من سیّد الوصیّین قال: أمّا سیّد الشهور فشهر رمضان و أمّا سیّد الوصیّین فانت یا علیّ فقلت یا رسول اللّه فإنّ ذلک لکائن؟ قال: ای و ربّی إنّه ینبعث أشقی أمّتی شقیق عاقر ناقه ثمود ثمّ یضربک ضربه علی فرقک تخضب منها لحیتک فأخذ الناس بالبکاء و النحیب فقطع علیه السلام خطبته و نزل.

می فرمود: همانا سید اوصیا در سید ماه ها شهید خواهد شد. پس من گفتم: یا رسول اللّه! سیّد و آقای ماها و سیّد و آقای اوصیا کدام است؟ رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: امّا سیّد و آقای ماه ها ماه رمضان است و اما سید و آقای اوصیا تو هستی یا علی! پس من گفتم: یا رسول اللّه! آیا این خبر به وقوع می پیوندد؟ فرمود: آری، به خدا سوگند، چنین خواهد شد و شقی ترین امت من که همتای پی کننده ناقه صالح علیه السلام است حرکت خواهد نمود و ضربتی بر فرق تو خواهد زد که محاسن تو به خون سرت خضاب می شود.»

پس مردم شروع به گریه و ناله نمودند و امیرالمؤمنین علیه السلام خطبه خود را قطع نمود و از منبر پایین آمد.

نورانیّت ماه رمضان بین ماه های دیگر

(۱)۱۰۲- عبداللّه بن عامر، از پدر خود، از حضرت رضا علیه السلام نقل نموده

ص: ۱۵۹

۱- (۱)۱۰۲- حدّثنا الحسن بن أحمد بن ادریس عن أبیه عن عبداللّه بن عامر قال: حدّثنی أبی عن الرضا علیه السلام إنّه قال: إذا کان یوم القیامه زفّت الشهور إلی الحشر یقدمها شهر رمضان علیه من کلّ زینه حسنه فهو بین الشهور یومئذ کالقمر بین الکواکب فیقول اهل الجمع بعضهم لبعض: و ددنا لو عرفنا هذه الصور فینادی مناد من عنداللّه جل جلاله: یا معشر الخلائق هذه صور الشهور التی عدّتها عنداللّه إثنا عشر شهرا فی کتاب اللّه یوم خلق السموات و الأرض سیّدها و أفضلها شهر رمضان ابرزتها لتعرفوا فضل شهری علی سائر الشهور و لیشفع للصائمین من عبادی و إمائی و اشفّعه فیهم.

که فرمود: «هنگامی که قیامت برپا می گردد همه ماه ها به صورت زیبایی در محشر حاضر می شوند، در حالی که ماه مبارک رمضان با تمام زیبایی از جلو حرکت می کند و مانند ماه در میان ستارگان نورانیت دارد. پس اهل محشر می گویند: ای کاش می دانستیم این صورت های زیبا کیانند؟ پس ندایی از سوی پروردگار می رسد که: ای مردم! این صورت ماه هایی است که خداوند در قرآن آنان را از زمان خلقت آسمان ها و زمین دوازده ماه معرفی نموده است و با شرافت ترین و آقای همه آنها ماه مبارک رمضان است. من آنها را ظاهر نمودم تا شما فضیلت ماه من را [ماه رمضان را] برسایر ماه ها بدانید. و امروز او در حق روزه داران از بندگان من شفاعت می کند و من شفاعت او را می پذیرم.»

شرط قبولی نماز و زکات و روزه وحج

(۱)۱۰۳- عمار ساباطی می گوید: امام صادق علیه السلام فرمود: «چون روز قیامت فرا می رسد، نخستین چیزی که از بنده خدا پرسیده می شود

۱- (۱)۱۰۳- حدّثنی محمّدبن موسی رحمه اللّه قال: حدّثنی عبداللّه بن جعفرالحمیری عن محمّدبن الحسین بن أبی الخطّاب عن الحسن بن محبوب عن هشام بن سالم عن عمار الساباطی عن أبی عبداللّه علیه السلام قال: أوّل ما یسئل عنه العبد اذا وقف بین یدی اللّه عزّوجلّ الصلوات المفروضات و عن الزکاه و عن الصیام المفروض و عن الحجّ و عن ولایتنا أهل البیت فان أقرّبولایتنا ثمّ مات علیها قبلت منه صلاته و صومه و زکاته وحجه فان لم یقر بولایتنا بین یدی اللّه عزّوجلّ لم یقبل منه شیئا من أعماله.

نمازهـای واجب است، و سـپس از زکات و از روزه واجب و از حـج و از ولایت ما خانـدان نبوت سؤال خواهـد شـد. پس اگر کسـی با اقرار به ولایت ما از دنیا رفته باشد نماز و روزه و زکات و حج او پذیرفته می شود و اگر در پیشـگاه خداوند به ولایت ما اقرار نکند هیچ کدام از اعمال او پذیرفته نمی شود.»

دعاهای مستجاب

(۱)۱۰۴- امام صادق علیه السـلام ، از پدرانش، از رسول خدا صـلی الله علیه و آله نقل می فرماید که آن حضرت فرمود: دعای چهار دسته از مردم مستجاب می گردد و درهای آسمان برای آنان گشوده می شود و دعایشان به عرش الهی می رسد:

۱- دعای پـدر در حق فرزنـد خود؛ ۲- دعـا و نفرین مظلوم در حق ظـالم؛ ۳- دعـای معتمر [کسـی که عمره به جا می آورد] تا وقتی که باز گردد؛ ۴- دعای روزه دار تا وقتی که افطار کند.»

ص: ۱۶۱

۱- (۱)۱۰۴- حـدّثنا محمّـدبن الحسن بن أحمـد بن الولیـد رضـی اللّه عنه قال: حـدّثنا محمّـدبن الحسن الصـفار عن محمّـد بن الحسـین بن أبی الخطاب عن علی بن النعمان عن عبـداللّه بن طلحه النهـدی عن جعفربن محمّد عن أبیه عن آبائه علیهم السـلام قال: قال رسول اللّه صـلّی للّه علیه و آله: أربعه لا تردّ لهم دعوه و تفتح لها أبواب السماء و تصیر إلی العرش، دعا الوالد لولده، و المظلوم علی من ظلمه و المعتمر حتّی یرجع و الصائم حتّی یفطر.

(۱)۱۰۵- سلیمان دیلمی می گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم که می فرمود: «زمستان، بهار [عبادت] مؤمن است که از شب های طولانی آن برای عبادت و از روزهای کوتاه آن برای روزه گرفتن استفاده می کند.»

(۲)۱۰۶- مفضّل می گوید: امام صادق علیه السلام فرمود: «اسلام بر پنج پایه و اساس بنا گردیده است: بر نماز و زکات و روزه و حج و ولایت امیرالمؤمنین و امامان از فرزندان آن حضرت صلوات اللّه علیهم اجمعین».

خواب رسول صلی الله علیه و آله خدا در باره آثار اعمال نیک

(۳)۱۰۷- عبدالرحمان بن هبیره می گوید: روزی خدمت رسول

ص: ۱۶۲

۱- (۱)۱۰۵- حدّثنا محمّدبن الحسن بن أحمد بن الولید رضی اللّه عنه قال: حدّثنا احمدبن ادریس قال: حدّثنا محمّدبن احمد بن یحیی بن عمران الأشعری عن إبراهیم بن اسحاق النهاوندی عن محمّدبن سلیمان الدیلمی عن أبیه قال: سمعت الصادق علیه السلام یقول: الشتاء ربیع المؤمن یطول فیه لیله فیستعین به علی قیامه و یقصر فیه نهاره فیستعین به علی صیامه.

۲- (۲)۱۰۶- حدّثنا محمّدبن موسی بن المتوکلّ قال: حدّثنا علی بن الحسین السعدآبادی عن أحمد بن أبی عبداللّه عن أبیه عن محمّدبن سنان عن المفضّل بن عمر عن الصادق جعفربن محمّد علیه السلام قال: بنی الاسلام علی خمس دعائم علی الصلاه و الزکاه و الصوم و الحجّ و ولایه أمیرالمؤمنین و الائمه من ولده صلوات اللّه علیهم.

۳- (۳)۱۰۷- حدّثنا صالح بن عیسی العجلی قال: حدّثنامحمّدبن علی بن علی قال: حدّثنا محمّد بن الصلت قال: حدّثنا محمّدبن بکیر قال: حدّثنا عباد بن عباد المهلبی قال: حدّثنا سعدبن عبداللّه عن هلال بن عبداللّه عن یعلی بن زید بن جذعان عن سعید بن المسیّب عن عبدالرحمن بن هبیره قال: کنا عند رسول اللّه صلی الله علیه و آله یوما فقال:

خدا صلی الله علیه و آله نشسته بودیم. رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «دیشب در خواب عجایبی را دیدم.» پس ماگفتیم: فدای شما شود جان و اهل و والاد ما! آنچه در خواب دیده اید را برای ما بیان فرمایید. رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

«من دیشب در خواب مردی از امت خود را دیدم که ملک الموت برای گرفتن جان او آمده بود، پس احسان او به پدر و مادر آمد و ملک الموت را از او دفع نمود.

(۱)و مردی را دیدم از امت خود که گرفتار عذاب قبر بود، پس وضوی او آمد و او را نجات داد.

و مردی را دیدم از امت خود که شیاطین او را احاطه نموده بودند، پس نماز او آمد و او را نجات داد.

و مردی را از امت خود دیدم که از تشنگی بی تاب بود و هرچه می خواست وارد بر حوض شود او را منع می کردند، پس روزه او در ماه

۱- (۱)رأیت البارحه عجایب قال: فقلنا یا رسول اللّه و ما رأیت حدّثنا فداک أنفسنا و اهلونا و أولادنا فقال: رأیت رجلا من أمّتی قد أتاه ملک الموت لقبض روحه فجائه بره بوالدیه فمنعه منه و رأیت رجلا من أمّتی علیه عذاب القبر فجائه و ضوئه فمنعه منه و رأیت رجلا من أمّتی قد احتوشته الشیاطین فجاءه ذکر اللّه عزّوجلّ فنجاه من بینهم و رأیت رجلا من أمّتی قد احتوشته ملائکه العذاب فجائه صلائه فمنعته منهم و رأیت رجلا من أمّتی یلهث عطشا کلّما ورد حوضا منع فجائه صیام رمضان فسقاه و ارواه و رأیت رجلا من أمّتی و النبیّین

رمضان آمد و او را سیرآب نمود.

و مردی را دیدم از امت خود که هرچه می خواست داخل جمعیت پیامبران علیهم السلام برود او را منع می کردند، پس غسل جنابت او آمد و او را گرفت و در کنار من قرارش داد.

(۱)و مردی را از امت خود دیدم که اطراف او را تاریکی احاطه نموده بود، پس حج و عمره او آمدند و او را از تاریکی نجات دادند و وارد نور نمودند.

و مردی را از امت خود دیدم که با مؤمنین سخن می گفت و آنان با او سخن نمی گفتند، پس صله رحم او آمد و گفت: ای مؤمنین! با او سخن بگویید، او اهل صله رحم بوده است، پس مؤمنین با اوسخن گفتند و او را بین خود قرار دادند و با او مصافحه نمودند.

و مردی را از امت خود دیدم که با دست و صورت خود مقابل آتش و شراره آن قرارگرفته بود و می کوشید تا خود را از آتش نجات دهد، پس راستگویی او آمد و بر سر او سایه افکند و او را از آتش نجات داد.

۱- (۱)حلقا حلقا کلّما أتی حلقهً طرّد فجائه اغتساله من الجنابه فأخذه بیده فاجلسه الی جنبی ورأیت رجلا من أمّتی من بین یدیه ظلمه و من خلفه ظلمه و عن یمینه ظلمه و عن شماله ظلمه و من تحته ظلمه مستنقعا فی الظلمه فجاءه حجّه و عمرته فاخرجاه من الظلمه و أدخلاه النور و رأیت رجلاـ من أمّتی یکلّم المؤمنین فلا یکلّمونه فجائه صلته الرحم قال: یا معشر المؤمنین کلّموه فإنّه کان واصلا لرحمه فکلّمه المؤمنون و صافحوه و کان معهم ورأیت رجلا من أمّتی یتّقی حرّ النار و شررها بیده و وجهه فجائته صدقته فکان ظلاًّ علی رأسه و

(۱)و مردی را از امت خود دیدم که شعله های آتش از هر سو او راگرفته بود، پس امر به معروف ونهی از منکر او آمدند و او را نجات دادند و بین ملائکه رحمت قرار دادند.

و مردی را از امت خود دیدم که با سر زانوهای خود حرکت می کند و بین او و بین رحمت خدا حجابی قرار گرفته است، پس اخلاق نیک او آمد و دست او را گرفت و او را داخل در رحمت خدا نمود.

و مردی را از امت خود دیدم که لب پرتگاه دوزخ قرار گرفته بود، پس امید او به رحمت خدا آمد و او را نجات داد؛

و مردی را از امت خود دیدم که در آتش دوزخ سقوط نمود، پس اشک های او از خوف خدا آمد و او را نجات داد.

(۲)و مردی را از امت خود دیدم که بر روی صراط مانند شاخه ای که باد

۱- (۱)سترا علی وجهه و رأیت رجلا من أمّتی قد اخذته الزبانیه من کلّ مکان فجائه أمره بالمعروف و نهیه عن المنکر فخلّصاه من بینهم فجعلاه مع ملائکه الرحمه و رأیت رجلا من أمّتی جاثیا علی رکبتیه بینه و بین رحمه اللّه حجاب فجاءه حسن خلقه فأخذ بیده فأدخله فی رحمه اللّه و رأیت رجلا من أمّتی قائما علی شفیر جهنّم فجاءه رجائه من اللّه عزّوجلّ فاستنقذه من ذلک و رأیت رجلا من أمّتی قد هوی فی النار فجائته دموعه التی بکی من خشیه اللّه فاستخرجه من ذلک ،

۲- (۲)و رأیت رجلا من أمّتی علی الصراط یرتعدکما ترتعد السعفه فی یوم ریح عاصف فجائه حسن ظنه باللّه فسکن رعدته و مضی علی الصراط و رأیت رجلا من أمّتی علی الصراط یرجف احیانا و یحید احیانا و یتعلق احیانا فجائته صلوته علی فاقامته علی قدمیه و مضی علی الصراط و رأیت رجلا من أمّتی انتهی الی ابواب الجنّه کلّما انتهی الی باب اغلق فجائته شهاده ان لا اله الا اللّه صادقا فافتتحت الابواب و دخل الجنّه.

تنـد او را حرکت دهـد سـاعتی آرام و سـاعتی لرزان بود، پس حسن ظنّ و گمـان نیـک او به خـدا آمـد و او را آرام نمود و از صراط عبور کرد؛

و مردی را دیـدم از امت خود که بر روی صـراط گاهی می لرزید و گاهی آرام بود و گاهی آویزان می گردید، پس صـلوات او بر من آمد و او را استوار نمود تا از صراط عبور کرد.

و مردی را از امت خـود دیـدم که هرچه خـود را به یکی از درهـای بهشت می رسانـد آن در به روی اوبسـته می گردیـد، پس شهادت او به یگانگی خداوند از روی صدق آمد و درهای بهشت به روی او گشوده شد و داخل بهشت گردید.»

(۱)مرحوم صـدوق می فرمایـد: من این حـدیث را به این خـاطر در اینجـا ذکر نمودم که نام روزه ماه رمضان در آن برده شـده بود.

کسی که ماه رمضان را درک کندو آمرزیده نشود

(۲)۱۰۸- جابربن عبداللّه انصاری می گوید: روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله

۱- (۱)قال مصنف هذا الکتاب رضی اللّه عنه: ذکرت هذا الحدیث فی هذا الموضع لمّا فیه من ذکر صوم شهر رمضان.

۲- (۲)۱۰۸- حـدّثنا أبی رحمه اللّه قال: حـدّثنا سـعد بن عبـداللّه قال: حـدّثنا أحمـدبن أبی عبداللّه البرقی عن أبیه عن محمّدبن زیاد عن عصام بن زیـد عن محمّـدبن المنکـدر (المکندر) عن جابربن عبداللّه الانصاری قال: ان رسول اللّه صـلی الله علیه و آله رقی المنبر فقال: آمین إلی أن رقی الـدرجه الأولی ثمّ رقی الثانیه فقال: آمین ثمّ رقی الـدرجه الثالثه فقال: آمین فقالوا: یا رسول اللّه قلت: آمین ثلاث مرات فقال: جائنی جبرئیل علیه السـلام فقال: شـقی عبد ذکرت عنده فلم یصلّ علیک فقلت: آمین ثمّ قال: شقی عبد ادرک شـهر رمضان فانسلخ عنه و لم یغفرله فقلت: آمین ثمّ قال: شقی عبدأدرک و الدیه او احدهما فلم یدخلا الجنّه فقلت: آمین.

بالای منبر رفت و چون قدم به پله اول منبر گذارد فرمود: «آمّین!» و چون قدم به پله دوم گذارد فرمود: «آمّین!» و چون قدم به پله سوم گذارد فرمود: «آمّین!» پس اصحاب گفتند: یا رسول اللّه! برای چه سه مرتبه آمّین فرمودید؟

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «جبرئیل علیه السلام آمد و گفت: از رحمت خدا دور است کسی که نام تو را بشنود و بر تو صلوات نفرستد، پس من گفتم: آمّین! سپس جبرئیل علیه السلام گفت: از رحمت خدا دور است کسی که ماه رمضان را درک کند و آمرزیده نشود، پس من گفتم: آمّین! و چون قدم بر پله سوم گذاردم جبرئیل علیه السلام گفت: از رحمت خدا دور است بنده ای که پدر و مادر خود و یا یکی از آنان را درک کند و داخل بهشت نشود، پس من گفتم: آمّین!»

متصل نمودن روزه ماه شعبان به ماه رمضان

(۱)۱۰۹- حسن بن فضّال از حضرت رضا علیه السلام نقل نموده که فرمود:

ص: ۱۶۷

۱- (۱)۱۰۹- حدّثنا محمّدبن إبراهیم بن اسحاق قال: حدّثنا احمدبن محمّد الکوفی عن علی بن الحسن بن علی بن فضال عن أبیه عن أبی الحسن علی بن موسی الرضا علیه السلام قال: من صام ثلاثه ایام من آخر شعبان و وصلها بشهر رمضان کتب اللّه [له] صوم شهرین متتابعین و من صام رمضانا إیمانا واحتسابا خرج من الذنوب کیوم ولدته امه قال علیه السلام حدّثنی أبی عن جده علیهماالسلام ان رسول اللّه صلی الله علیه و آله قال: من أدرک شهر رمضان فلم یغفر له فأبعده اللّه و من ادرک لیله القدر فلم یغفر له فابعده اللّه و من ذکرت عنده فصلی علیّ و لم یغفر له فأبعده اللّه قیل یا رسول اللّه: کیف یصلی علیک و لم یغفر له فقال علیه السلام : إن العبد إذا صلّی علیّ و لم یصل علی الی لفت تلک الصلاه و ضرب بها وجهه و إذا صلّی علیّ و علی آلی غفرله.

«هرکس سه روز از آخر ماه شعبان را روزه بگیرد و آن را به ماه رمضان متصل نماید خداوند پاداش دو ماه روزه متوالی برای او می نویسد؛ و هرکس ماه رمضان را از روی ایمان و خلوص روزه بگیرد از گناهان خود خارج می شود مانند روزی که از مادر متولد شده است.»

سپس فرمود: پدرم از جد خود علیهماالسلام نقل نموده که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «کسی که ماه رمضان را درک کند و آمرزیده نشود از رحمت خدا دور است، و کسی که شب قدر را درک کند و آمرزیده نشود از رحمت خدا دور است، و کسی که نام مرا بشنود و بر من صلوات بفرستد و آمرزیده نشود از رحمت خدا دور است.» گفته شد: یا رسول اللّه! چگونه بر تو صلوات می فرستد و آمرزیده نمی شود؟ رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «اگر بنده ای بر من صلوات بفرستد و بر آل من صلوات نفرستد صلوات او پیچیده می شود و بر صورت او زده می شود و اگر بر من و آل من

صلوات بفرستد آمرزیده خواهد شد.»

(۱)۱۱۰- هارون بن مسلم، از امام صادق علیه السلام ، از پدرانش، از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل نموده که فرمود: «ماه شعبان ماه من است و ماه رمضان ماه خداست. پس کسی که یک روز از ماه من را روزه بگیرد بهشت برای او واجب می گردد، و کسی که دو روز از آن را روزه بگیرد در قیامت از رفقای پیامبران و صدّیقین و شهدا و صالحین خواهد بود، و کسی که سه روز از آن را روزه بگیرد او در درجات بهشتی همنشین من خواهد بود؛ و کسی که همه ماه شعبان را روزه بگیرد و آن را به ماه رمضان متصل کند برای او توبه از هر گناه کوچک و بزرگی خواهد بود؛ گرچه گناه او ریختن خون بی گناهی بوده باشد.»

۱- (۱)۱۱۰- حدّثنا علی بن احمدبن علی بن عبداللّه البرقی قال: حدّثنی أبی عن جدّه أحمدبن أبی عبداللّه عن أبیه عن ابن فضال عن هارون بن مسلم عن الصادق جعفربن محمّد عن آبائه علیهم السلام قال: قال رسول اللّه صلی الله علیه و آله : شعبان شهری وشهر رمضان شهر اللّه تبارک و تعالی فمن صام من شهری یوما وجبت له الجنّه و من صام منه یومین کان من رفقاء النبیین و الصدیقین و الشهداء و الصالحین یوم القیامه و من صام ثلاثه إیّام کان معی فی درجتی یوم القیامه ومن صام الشهر کلّه و وصله بشهر رمضان کان ذلک توبه له من کلّ ذنب صغیرا و کبیرا ولو من دم حرام.

چیزی بر روزه دار نوشته نمی شود تا افطار نماید

(۱)۱۱۱- سلیمان مروزی از حضرت رضا علیه السلام نقل نموده که فرمود: «کسی که ماه رمضان را از روی ایمان و خلوص روزه بگیرد گناهان گذشته و آینده او بخشیده می شود.» سپس فرمود: «بر روزه دار چیزی نوشته نمی شود تا افطار نماید، مشروط به آن که چیزی که روزه را باطل می کند انجام نداده باشد؛ چنان که بر حاجی نیز چیزی نوشته نمی شود تا از حج باز گردد، مشروط به آن که کاری که حج را باطل می کند انجام نداده باشد؛ و بر شخصی که در خواب است نیز چیزی نوشته نمی شود تا بیدار شود، مشروط به آن که حرامی را انجام نداده (۲)باشد؛ و بر بچه صغیر نیز چیزی نوشته نمی شود تا وقتی که بالغ گردد؛ و بر مجاهد فی سبیل اللّه نیز چیزی نوشته نمی شود تا به منزل خود باز گردد، مشروط به

۱- (۱)۱۱۱- حدّثنامحمّدبن إبراهیم بن اسحاق قال: حدّثنا عبدالعزیر بن یحیی قال: حدّثنا محمّدبن زکریا قال: حدّثنا أحمدبن أبی عبداللّه الکوفی عن سلیمان المروزی عن الرضا علی بن موسی علیه السلام إنّه قال: من صام شهر رمضان إیمانا و إحتسابا غفرت له ذنوبه ما تقدّم من ذنبه و ما تأخّر و إنّ الصائم لا یجری علیه القلم حتّی یفطر مالم یأت بشی ء فینقض صومه و ان الحاجّ لا یجری علیه القلم حتّی یرجع مالم یأت بشی ء ببطل حجه و ان النائم لایجری علیه القلم حتّی ینتبه مالم یکن یأت علی حرام و إنّ الصبیّ لا یجری علیه القلم حتّی یبلغ و إنّ المجاهد فی سبیل اللّه لا یجری علیه القلم حتّی یعود إلی منزله مالم یأت بشی ء یبطل جهاده و إنّ المجنون لا یجری علیه القلم حتّی یفیق و إنّ المریض لایجری علیه القلم حتّی یصح ثمّ قال علیه السلام : إنّ سلعه اللّه رخیصه فاشتروها قبل أن تغلو.

آن که کاری نکرده باشد که جهاد او را باطل نماید؛ و بر دیوانه نیز چیزی نوشته نمی شود تا عاقل گردد؛ و بر مریض نیز چیزی نوشته نمی شود تا شفا یابد.»

سپس حضرت رضا علیه السلام فرمود: «[ای مردم!] متاع خاوند را [در دنیا] به ارزانی می توان خرید. پس بکوشید تا قیمت آن بالا نرفته است آن را خریداری کنید.»

بکوشید تا در ماه رمضان آمرزیده شوید

(۱)۱۱۲- امام حسن علیه السلام می فرماید: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «همانا بین ماه شعبان و ماه شوال ماه رمضان است که در آن قرآن نازل شده و آن ماه

ص: ۱۷۱

۱- (۱)۱۱۲- حدّثنا علی بن احمد بن عبداللّه بن احمد بن أبی عبداللّه البرقی قال: حدّثنی أبی عن جدّه احمدبن أبی عبداللّه عن ابیه عن علی بن الحسین البرقی: قال: حدّثنی أبی عن جدّه الحسن بن علی بن أبی طالب علیه السلام قال: قال رسول اللّه صلی الله علیه و آله : إنّ بین شعبان و شوّال شهر رمضان الذی أنزل فیه القرآن و هو شهر اللّه تعالی ذکره و هو شهر البرکه و هو شهر المغفره و هو شهر الرحمه و هو شهر التوبه و هو شهر الانابه و هو شهر قراءه القرآن و هو شهر الاستغفار و هو شهر الصیام و هو شهر الدعاء و هو شهر العباده و هو شهر الطاعه و هو شهر العتق من النار و الفوز بالجنّه من لم یغفر له فی شهر رمضان لم یغفر له الی قابل فأیّکم منتق (یثق) یبلوغ شهر رمضان قابل، صوموه صیام من یری انه لایصوم بعده ابدا فکم من صائم له عاما أوّل أمسی عامکم هذا فی القبر مدفونا و أصبح فی التراب وحیدا فریدا یتبهکم اللّه من رقده الغافلین و غفرلنا و لکم یوم الدین.

خدا و ماه برکت و آمرزش و رحمت و توبه و انابه و تلاوت قرآن و استغفار و روزه و دعا و عبادت و طاعت و آزاد شدن از آتش دوزخ و رسیدن به بهشت است، و کسی که در این ماه آمرزیده نشود آمرزیده نخواهد شد تا ماه رمضان سال بعد برسد. پس کدام یک از شما اطمینان دارید که به ماه رمضان سال بعد برسید؟ در این ماه مانند کسی روزه بگیرید که هرگز امید به روزه گرفتن بعد از آن را نداشته باشد؛ چه بسا روزه داری در این سال روزه بگیرد وسپس در قبر تنها به سر به برد [یعنی مرگ او فرا رسد].

خداوند ما را از خواب غفلت بیدار نماید و ما و شما را بیامرزد.»

آثار و برکات خواندن سوره قدر

(۱)۱۱۳- امام صادق علیه السلام می فرماید: از پدرم شنیدم که می فرمود: «هیچ

ص :۱۷۲

۱- (۱)۱۱۳- حدّثنا محمّدبن موسی بن المتوکلّ رضی اللّه عنه قال: حدّثنا محمّدبن أبی عبداللّه الکوفی عن سهل بن زیاد عن الحسن بن عباس بن جریش الرازی عن أبی جعفر محمّدبن علی بن موسی بن جعفربن محمّدبن علی بن الحسین بن علی بن أبی طالب علیهم السلام عن أبیه عن جده علیهم السلام قال: قال الصادق علیه السلام : سمعت أبی علیه السلام : یقول: ما قرأ عبد إنا انزلناه ألف مرّه یوم الاثنین و ألف مرّه یوم الخمیس إلاّ خلق اللّه تبارک و تعالی منها ملکا بدعی العوّی راحته اکبر من سبع سماوات و سبع أرضین فی موضع کلّ ذرّه من جسده ألف شعره فی کلّ شعره ألف لسان ینطق کلّ لسان لقوه السنه الثقلین یستغفر لقاریها و یضاعف الربّ تعالی استغفار الفی سنه ألف مرّه.

بنـده ای سوره «إنّـا انزلناه فی لیله القـدر» را هزار مرتبه در روز دوشـنبه و روز پنـج شـنبه نمی خوانـد جز آن که خداونـد از آن ملکی را به نام عوّی [و یا کلوسی عزّی] خلق خواهد نمود که کفّ دست او از آسمان ها و زمین های هفتگانه وسیع تر است و در هر ذرّه ای از بـدن او هزار مو هست و هر مویی هزار زبـان دارد و بـاهر زبانی با قـدرت جن و انس برای قرائت کننـده خود استغفار می نماید و خداوند نیز به اندازه پاداش استغفار دو هزار سال که هزار مرتبه تکرار شود را بر پاداش او می افزاید.»

(۱)۱۱۴- امام باقر علیه السـلام می فرماید: «هرکس شب قدر را احیا بگیرد [و به عبادت خدا مشـغول باشد] گناهان او بخشـیده می شود؛ گرچه به اندازه ستارگان آسمان و مثقال های کوه ها و کیل های دریاها باشد.»

(۲)۱۱۵- امام باقر علیه السـلام نیز می فرمایـد: «هرکس سوره «انّا انزلناه» را در حرم خـدا [در مکّه] هزار مرتبه بخوانـد خـداوند برای او پاداش هر حج و

ص: ۱۷۳

۱- (۱)۱۱۴- و بهـذا الاسـناد قـال: قـال ابوجعفر البـاقر علیه السـلام : من أحیی لیله القـدر غفرت له ذنوبه ولو کانت عـدد نجوم السماء و مثاقیل الجبال و مکائیل البحار.

۲- (۲)۱۱۵- و بهذا الاسـناد قال: قال ابوجعفر محمّدبن علی الباقر علیهماالسـلام من قرأ إنا أنزلناه فی حرم اللّه عزّوجلّ ألف مره کتب اللّه عزّوجـلّ له أجر کـلّ حجّه أو عمره کـانت أو تکون و من قرأهـا فی موقف عرفه مأه مرّه: کان له أجر المجاهـدین إلی یوم القیامه و من قرأها فی مسـجد منی سـبعین مرّه کان له أجر کلّ صـدقه تصـدق بها أو یتصدق بها إلی یوم القیامه و من قرأها فی جوف الکعبه کان له اجورالصـدیقین و الشـهداء الی یوم القیامه و من قرأها فی مسـجد المـدینه عند قبر رسول اللّه صـلی الله علیه و آله احدی و عشرین مره کان له اجور أهل الجنّه إلی یوم القیامه و کتب له مثل أجر النبیّین.

عمره ای که انجام شده و یا انجام خواهد شد را می نویسد، و کسی که این سوره را در عرفات یکصد مرتبه بخواند خداوند پاداش مجاهدین را تا قیامت به او خداهد داد، و کسی که این سوره را در مسجد منی [مسجد خیف] هفتاد مرتبه بخواند خداوند پاداش هر صدقه ای که تاکنون داده شده و تا قیامت داده خواهد شد را به او می هد، و کسی که این سوره را در داخل کعبه بخواند خداوند پاداش شهدا و صدّیقین را تا قیامت به او خواهد داد، و کسی که این سوره را در مسجد مدینه نزد قبر رسول خدا صلی الله علیه و آله بیست و یک مرتبه بخواند خداوند پاداش اهل بهشت را تا قیامت و پاداش پیامبران علیهم السلام را به او خواهد داد.»

مترجم گوید: ارتباط حدیث فوق با ماه مبارک رمضان به اعتبار سوره مبارکه قدر است که ارزش و فضیلت شب قدر را بیان نموده است؛ چنان که روایت بعد نیز به همین مناسبت ذکر شده است.

(۱)۱۱۶- مفضّل می گوید: امام صادق علیه السلام سخن از سوره «إنّا أنزلناه» نمود و فرمود: «چه قدر فضیلت این سوره بر سوره های دیگر قرآن روشن است!» پس من به آن حضرت گفتم: چه چیز سبب فضیلت آن

۱- (۱)۱۱۶- حدّثنا أبی رضی اللّه عنه قال: حدّثنا سعدبن عبداللّه عن محمّدبن الحسین بن أبی الخطاب عن محمّدبن عبداللّه بن مهران عن صالح بن عقبه عن المفضل بن عمرقال: ذکر ابوعبداللّه الصادق علیه السلام انا أنزلناه فقال: ما أبین فضلها علی السور قال: قلت و أی شی ء أفضلها قال: نزلت ولایه امیرالمؤمنین علیه السلام فیها قلت فی لیله القدر التی نرتجیها من رمضان قال: هی لیله قدرت السموات و الأرض فیها.

شـده است؟ فرمـود: «ولاـیت امیرالمـؤمنین علیه السـلام در این سوره نـازل گردیـده است.» گفتم آیـا ولاـیت امیرالمؤمنین علیه السـلام در همان شب قدر نازل گردید که ما بیش از همه شب ها در آن امید رحمت داریم؟ [فرمود: «آری] آن شبی است که در آن تقدیر آسمان ها و زمین انجام می گیرد.»

(۱)۱۱۷- زراره بن اعین می گوید: امام باقر علیه السـلام فرمود: «اسـلام بر پنج چیز پایه گذاری شده است: نماز، زکات، روزه، حج، ولایت [اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله].

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «روزه [برای مؤمن] در قیامت سپری در مقابل آتش دوزخ است.

نگاه روزه دار به آب و غذا

(۲)۱۱۸- امام صادق علیه السـلام فرمود: «هنگامی که روزه دار می بیند که عده ای غذا می خورند و یا شخصی را می بیند که غذا می خورد هر مویی از بدن او [برای او] تسبیح می گوید.»

ص: ۱۷۵

۱- (۱)۱۱۷- حـدّثنا أبی رضـی اللّه عنه عن سـعدبن عبـداللّه عن یعقوب بن یزید عن حماد بن عیسـی عن حریز بن عبداللّه عن زراره بن أعین عن أبی جعفرمحمّـد علیه السـلام قـال: بنی الاسـلام علی خمسه أشـیاء علی الصـلاه و الزکـاه و الصوم والحـج و الولایه و قال رسول اللّه صلی الله علیه و آله : الصوم جنّه من النار.

۲- (۲)۱۱۸- حـدّثنا أبی رحمـه اللّه قـال: حـدّثنا علی بن إبراهیم عن أبیه عن محمّـدبن أبی عمیر عن السـمان الأـرمنی عن أبی عبداللّه علیه السلام قال: اذا رأی الصائم قوما یأکلون او رجلا یأکلّ سبّحت کلّ شعره منه.

روزه گرفتن در هوای گرم

(۱)۱۱۹- امام صادق علیه السلام فرمود: «کسی که در هوای گرم یک روز روزه بگیرد و تشنه شود خداوند هزار ملک را مأمور می کند که صورت او را مسح کنند و او را بشارت دهند، و چون وقت افطار می رسد خداوند به او خطاب می فرماید: چه قدر بوی نیکویی داری! ای ملائکه! گواه باشید که من او را بخشیدم.»

شادی روزه دار

(۲)۱۲۰- امام صادق علیه السلام فرمود: «برای روزه دار دو نوبت شادمانی حاصل می شود: یکی هنگام افطار و دیگری هنگام لقای پروردگار.»

ص: ۱۷۶

۱- (۱)۱۱۹- حدّثنا أبی رضی اللّه عنه قال: حدّثنا محمّدبن یحیی العطّار عن سهل بن زیاد الآدمی عن بکر بن صالح عن محمّدبن سنان عن عمربن یزید عن یونس بن ظبیان قال: قال ابوعبداللّه علیه السلام : من صام للّه عزّوجلّ یوما فی شدّه الحرّ فأصابه ظمأ و کلّ اللّه به ألف ملک یمسحون بوجهه و یبشّرونه حتّی اذا أفطر قال اللّه عزوجل: ما اطیب ریحک و روحک، ملائکتی اشهدوا أنی قد غفرت له.

۲- (۲)۱۲۰- حدّثنا أبی رحمه اللّه قال: حدّثنا علی بن إبراهیم عن أبیه إبراهیم بن هاشم عن محمّدبن أبی عمیر عن سلمه بیاع السابری عن أبی الصباح الکنانی عن أبی عبداللّه علیه السلام قال: للصائم فرحتان فرحه عند إفطاره و فرحه عند لقاء ربه عزوجل.

به روزه دار در خواب آب و غذا داده می شود

(۱)۱۲۱- امام کاظم علیه السلام فرمود: «قبل از ظهر مقداری بخوابید! چرا که خداوند روزه دار را در خواب آب و غذا می دهد.»

بوی دهان روزه دار

(۲)۱۲۲- امام صادق علیه السلام فرمود: «خداوند به حضرت موسی علیه السلام وحی نمود: چه چیز تو را از مناجات با من منع نموده است؟ حضرت موسی علیه السلام عرض کرد: خدایا، دهان من خوشبو نیست و من حیا می کنم که بادهان بدبو با تو سخن بگویم. پس خداوند به او وحی نمود:ای موسی! بوی دهان روزه دار نزد من از بوی مشک بهتر است.»

دعای ملائکه در حق روزه دار

(۳)۱۲۳- مسعده بن صدقه می گوید: امام صادق علیه السلام می فرماید: رسول

۱- (۱)۱۲۱- حدّثنا أحمدبن محمّدبن یحیی العطّار قال: حدّثنا أبی عن سهل بن زیاد الأزدی عن منصور بن العباس عن عمرو بن سعید عن الحسن بن صدقه قال: قال ابوالحسن علیه السلام : قیلوا فإنّ اللّه یطعم الصائم فی منامه و یسقیه.

۲- (۲)۱۲۲- حدّثنامحمّدبن الحسن بن أحمد بن الولید رضی اللّه عنه قال: حدّثنا محمّدبن الحسن الصفار عن إبراهیم بن هاشم عن محمّدبن أبی عمیر عن بعض أصحابنا عن أبی عبداللّه علیه السلام قال: أوحی اللّه تبارک وتعالی إلی موسی علیه السلام ما یمنعک من مناجاتی فقال: یا ربّ اجلّک عن المناجاه لخلوف فم الصائم فأوحی اللّه تبارک و تعالی الیه: یا موسی لخلوف فم الصائم أطیب عندی من ریح المسک.

۳- (۳)۱۲۳- حدّثنا أبی رضی اللّه عنه قال: حدّثنا علی بن إبراهیم بن هاشم عن هارون بن مسلم عن مسعده عن أبی عبداللّه علیه السلام إنّ رسول اللّه صلی الله علیه و آله : قال: إنّ اللّه عزّوجلّ و کلّ ملائکه بالدعاء للصائمین و قال: أخبرنی جبرئیل علیه السلام عن ربّی تبارک و تعالی إنّه قال: ما أمرت ملائکتی بالدعاء لأحد من خلقی إلاّ إستجبت لهم فیه.

خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «خداوند ملائکه ای را مأمور نموده که به روزه داران دعا کنند.» سپس فرمود: «جبرئیل از ناحیه خداونـد به من خبر داد که خداونـد می فرمایـد: من هرگز ملائکه خود را مأمور به دعا برای کسـی نمی کنم جز آن که دعای آنان را مستجاب خواهم نمود.»

خواب روزه دار

(۱)۱۲۴- امام صادق علیه السـلام می فرمایـد: رسول خدا صـلی الله علیه و آله فرمود: «روزه دار گرچه در خواب باشد در حال عبادت خواهد بود، مشروط به آن که غیبت مسلمانی را نکند.»

نماز و روزه سبب حل مشکلات می شوند

(۲)۱۲۵- امام صادق علیه السلام در تفسیر آیه «و استعینوا بالصبر و الصلاه»

ص: ۱۷۸

۱- (۱)۱۲۴- حـدّثنا الحسـین بن أحمـدبن إدریس قال: حـدّثنا أبی عن محمّـد بن حسان عن محمّدبن علی عن علی بن النعمان عن عبداللّه بن طلحه عن أبی عبداللّه علیه السلام قال : قال رسول اللّه صلی الله علیه و آله : الصائم فی عباده و ان کان نائما علی فراشه مالم یغتب مسلما.

۲- (۲)۱۲۵- حـدّثنا أبی قـال: حـدّثنا علی بـن إبراهیم بن هـاشم عن أبیه عن محمّـدبن أبی عمیر عن سـلیم عمّن ذکره عن أبی عبداللّه علیه السـلام فی قول اللّه عزوجل: «و اسـتعینوا بالصبر و الصـلاه» یعنی الصیام و الصلاه و قال علیه السلام إذا نزلت الرجل النازله والشدّه فلیصم فإنّ اللّه عزّوجلّ یقول: و استعینوا بالصبر یعنی الصیام.

می فرماید: «مقصود از این ایه این است که [برای حل مشکلات خود] از روزه و نماز کمک بگیرید.» سپس فرمود: «هنگامی که حادثه و بلیه ای برای کسی رخ می دهد باید روزه بگیرد؛ چرا که خداوند می فرماید «واستعینوا بالصبر و الصلاه» و مقصود از صبر در این آیه روزه است.»

روزه سپری در مقابل آتش

(۱)۱۲۶- علی بن عبدالعزیز می گوید: امام صادق علیه السلام به من فرمود: «آیا می خواهی من اصل و فرع واساس اسلام و مراحل عالیه آن را برای توبیان کنم؟» گفتم: آری. فرمود: «اصل اسلام نماز است و فرع آن زکات است و مرحله عالی آن جهاد در راه خداست.» سپس فرمود: «آیا می خواهی راه ها و درهای خیر را برای تو بیان کنم؟ همانا روزه برای مؤمن سپری در مقابل آتش دوزخ است.»

۱- (۱)۱۲۶- حدّثنا محمّدبن علیّ ما جیلویه قال: حدّثنا محمّدبن یحیی العطّار عن أحمدبن یحیی بن عیسی عن الحسین بن علی بن فضال عن علی بن عبدالعزیز قال: قال لی أبوعبداللّه علیه السلام : ألا أخبرک بأصل الاسلام و فرعه و ذروه الاسلام و سنامه؟ قلت: بلی قال: أصله الصلاه و فرعه الزکاه و ذروته و سنامه الجهاد فی سبیل اللّه ألا أخبرک بأبواب الخیر؟ الصوم جنّه.

(۱)۱۲۷- هشام بن حکم، از امام صادق، از پـدرانش، از امیرالمؤمنین، از رسول خـدا صـلی الله علیه و آله نقل نموده که فرمود: «برای هر چیزی زکاتی است و زکات بدن روزه است.»

سفارشات امام صادق علیه السلام در باره ماه مبارک رمضان

(۲)۱۲۸- هشام بن حکم می گوید: امام صادق علیه السـلام فرمود: کسی که در ماه رمضان آمرزیده نشود تا ماه رمضان آینده آمرزیده نخواه شد جز آن که عرفه را درک کند.

(۳)۱۲۹- شخصی به نام مسمعی می گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم که

۱- (۱)۱۲۷- حـدّثنی أبی رحمه اللّه قـال: حـدّثنا علی بن إبراهیم بن هاشم عن أبیه عن الحسـین بن یزیـد عن ابن أبی عمیر عن هشام بن الحکم عن أبی عبـداللّه علیه السـلام عن آبائه عن أمیرالمؤمنین علیهم السـلام قال: قال رسول اللّه صـلّی للّه علیه و آله: لکلّ شی ء زکاء و زکاء الأبدان الصیام.(۳)۱۲۹- حدّثنا الحسین بن احمدبن ادریس قال: حدّثنا أبی عن محمّدبن عبدالجبّار عن صفوان بن یحیی عن اسـحاق بن عمار عن المسـمعی إنّه سمع أبا عبداللّه علیه السلام یوصی ولده و یقول: اذا دخل شهر رمضان فاجهـدوا انفسـکم فیه فإنّ فیه تقسـیم الأرزاق و یثبت الآجال و یکتب و فـد اللّه الـذین یفـدون إلیه و فیه لیله العمل فیها خیر من العمل فی ألف شهر.

۲- (۲)۱۲۸- حدّثنا أبی رحمه اللّه قال: حدّثنا سعدبن عبداللّه قال: حدّثنا یعقوب بن یزید عن ابن أبی عمیر عن هشام بن الحکم عن أبی عبداللّه علیه السلام قال: من لم یغفر له فی شهر رمضان لم یغفر له الی قابل إلاّ أن یشهد عرفه.

به فرزندان خود سفارش می نمود و می فرمود: «هنگامی که ماه مبارک رمضان می رسد در عبادت خداوند بکوشید؛ چرا که در آن ماه ارزاق مردم تقسیم می شود و عمرهای آنان معین می گردد و نام حجاج خانه خدا نوشته می شود و در آن ماه شبی وجود دارد که عبادت و عمل خیر در آن از عبادت هزار ماه بهتر است.»

روزه داری که بدون حساب وارد بهشت می شود

(۱)۱۳۰- امام باقر علیه السلام فرمود: «ماه رمضان ماه خداست و روزه داران در آن میهمانان خداوند و مورد اکرام او هستند، و هرکس ماه رمضان را درک کند و روزهای آن را روزه بگیرد و مقداری از شب های آن را به عبادت مشغول باشد و از آنچه خداوند بر او حرام نموده است پرهیز نماید بدون حساب وارد بهشت خواهد شد.»

۱- (۱) ۱۳۰- حدّثنا محمّدبن احمد الشیبانی قال: حدّثنا محمّدبن أبی عبداللّه الکوفی قال: حدّثنا البرمکی قال: حدّثنا عبداللّه بن أحمد قال: حدّثنا محمّدبن سنان عن زیاد بن المنذر عن أبی جعفر محمّدبن علی الباقر علیه السلام قال: شهر رمضان شهر رمضان و الصائمون فیه اضیاف اللّه و اهل کرامته من دخل علیه شهر رمضان فصام نهاره و قام وردا من لیله واجتنب ما حرّم اللّه علیه دخل الجنّه بغیرحساب.

منت خداوند بر امت محمّد صلی الله علیه و آله

(۱)۱۳۱- حفص بن غیاث نخعی می گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم که می فرمود: «خداوند روزه ماه رمضان را بر امت های پیشین واجب نفرموده است.» پس من به آن حضرت عرض کردم: پس معنای آیه شریفه «یا أیها الذین آمنوا کتب علیکم الصیام کما کتب علی الذین من قبلکم لعلّکم تتّقون» چگونه خواهد بود؟ امام صادق علیه السلام فرمود: «خداوند روزه ماه رمضان را تنها بر پیامبران پیشین واجب نمود، نه بر امت های آنان، لکن این امت را گرامی داشت و روزه ماه رمضان را بر رسول خود صلی الله علیه و آله و بر امت او واجب نمود.»

شفاعت پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله از روزه داران

(۲)۱۳۲- امیرالمؤمنین علیه السلام می فرماید: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «ماه

ص: ۱۸۲

۱- (۱)۱۳۱- حدّثنا أبی رضی اللّه عنه قال: حدّثنا سعدبن عبداللّه عن القسم بن محمّد الاصفهانی عن سلیمان بن داود المنقری عن حفص بن غیاث النخعی قال: سمعت أباعبداللّه علیه السلام یقول: إنّ شهر رمضان لم یفرض اللّه صیامه علی أحد من الأمم قبلنا فقلت له فقول اللّه عزوجل: «یا أیّها الذین آمنوا کتب علیکم الصیام کما کتب علی الذین من قبلکم لعلکم تتقون» قال: إنّما فرض اللّه صیام شهر رمضان علی الأنبیاء دون الأمم ففضّل به هذه الأمّه و جعل صیامه فرضا علی رسول اللّه صلی الله علیه و آله و علی أمتّه.

۲- (۲)۱۳۲- حدّثنا الحسن بن محمّد بن سعید الهاشمی قال: حدّثنا فرات بن إبراهیم الکوفی قال: حدّثنا محمّدبن احمد بن علی الهمدانی قال: حدّثنا الحسن علی بن المعروف بأبی علی الشامی قال: حدّثنا عبداللّه بن سعید الزبرقانی قال: حدّثنا عبد الواحد بن غیاث قال: حدّثنا عاصم بن سلیمان قال: حدّثنا جویبر عن الضحاک عن امیرالمؤمنین علی بن أبی طالب علیه السلام قال: قال رسول اللّه صلی الله علیه و آله : شعبان شهری و شهر رمضان شهر اللّه فمن صام شهری کنت له شفیعا یوم القیامه و من صام شهر اللّه عزّوجلّ آنس اللّه وحشته فی قبره و وصل وحدته وخرج من قبره مبیضّا وجهه و أخذ الکتاب بیمینه و الخلد بیساره حتّی یقف بین یدی ربه عزّوجلّ فیقول: عبدی فیقولم لبیّک سیّدی فیقول عزوجل: صمت لی قال فیقول: نعم یا سیّدی فیقول تبارک و تعالی:

شعبان ماه من است و ماه رمضان ماه خداست. پس کسی که ماه من را روزه بگیرد من در قیامت از او شفاعت خواهم نمود و کسی که ماه خدا را روزه بگیرد خداوند در قبر انیس او خواهد بود و وحشت و غربت او را برطرف خواهد نمود و چون در قیامت از قبر خارج می شود صورت او سفید ونامه عمل اوبه دست راست او و نامه مخلد و جاوید بودن او در بهشت به دست چپ او خواهد بود و چون در محضر پروردگار خود قرار می گیرد خداوند به او می فرماید: بنده من! پس او می گوید: لبّیک، سیّدی! پس خداوند به او می فرماید: تو برای من روزه گرفتی؟ او می گوید: آری، ای مولای من! پس خداوند به ملائکه خود می فرماید: دست بنده من را بگیرید و او را به [مقام قرب] من نزدیک کنید.

(۱)و چون او را به مقام قرب الهی نزدیک می کنند، من به او می گویم: آیا

ص :۱۸۳

۱- (۱)خذوا بید عبدی حتّی تأتوا به منی فأوتی به فأقول: له صمت شهری فیقول نعم فاقول: انا اشفع لک الیوم قال: فیقول اللّه تبارک و تعالی: أما حقوقی فقد ترکتها لعبدی و أما حقوق خلقی فمن عفا عنه فعلی عوضه حتّی یرضی قال النبیّ صلی الله علیه و آله فآخذه بیده حتّی انتهی به إلی الصراط فأجدّه دحضا مزلقا لا یثبت علیه اقدام الخاطئین فآخذ بیده فیقول لی صاحب الصراط من هذا یا

ماه من [یعنی ماه شعبان] را نیز روزه گرفتی؟ پس او می گوید: آری. پس من به او می گویم: امروز من از تو شفاعت خواهم نمود؛ و خدای متعال نیز به او می گوید: من حقوق خود را از بنده خویش بر داشتم و امّا نسبت به حقوق خلق من، پس هرکس او را حلال کند من به او پاداشی خواهم داد تا راضی شود.»

(۱)رسول خدا صلی الله علیه و آله سپس فرمود: «پس من دست او را می گیرم و نزد صراط می برم، ولی صراط برای او قابل عبور نخواهد بود و صاحب صراط به من می گوید: یا رسول اللّه! این کیست که با خود آورده ای؟ من می گویم: این فلان شخص از امت من است که ماه شعبان را برای رسیدن به شفاعت من روزه گرفته است و ماه رمضان را برای رسیدن به وعده خداوند روزه گرفته است. پس او با عفو خداوند از صراط عبور می نماید تابه در بهشت می رسد و من برای او دربهشت را می کوبم، پس رضوان به من می گوید: ما مأمور هستیم که امروز در بهشت را بر روی تو و امت تو بگشاییم.»

سپس امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: «ماه رسول خدا صلی الله علیه و آله را روزه بگیرید تا

ص: ۱۸۴

۱- (۱)رسول اللّه فاقول هذا فلان من أمّتی کان قد صام بالدنیا شهری ابتغاء شفاعتی و صام شهر ربه ابتغاء وعده فیجوز الصراط بعفواللّه عزّوجلّ حتّی ینتهی الی باب الجنتین فاستفتح له فیقول رضوان: لک امرنا أن نفتح الیوم و لامتک قال: ثمّ قال أمیرالمؤمنین علیه السلام : صوموا شهر رسول اللّه صلی الله علیه و آله یکن لکم شفیعا وصوموا شهر اللّه تشربوا من الرحیق المختوم.

او در قیامت شفیع شما باشد و ماه خدا را روزه بگیرید تا از نوشابه های مهر زده بهشتی بنوشید.»

بهشت را برای روزه داران زینت می کنند

(۱)۱۳۳- عبداللّه بن عباس می گوید: از رسول خدا صلی الله علیه و آله شنیدم که می فرمود: «همانا برای رسیدن ماه مبارک رمضان بهشت را از این ماه تا ماه رمضان بعد آراسته و زینت می کنند و چون شب أوّل ماه رمضان می رسد از زیر عرش بادی می وزد به نام متنزّه [منزّه] و برگ های درختان بهشتی و درهای بهشت را بر هم می زند و صدای طنین انداز شیرینی از آن شنیده می شود که تاکنون صدایی زیباتر از آن شنیده نشده است. پس حوریان بهشتی زینت می کنند و بر شرفه های بهشتی می ایستند و می گویند: آیا خواستگاری هست که به نزد خدا از ما خواستگاری کند وما با او ازدواج نماییم؟

(۲)سپس آنان به رضوان [خازن بهشت] می گویند: ای رضوان! این چه

۱- (۱)۱۳۳- حدّثنا أبوالحسن علی بن عبداللّه بن الأحمدانی الأسواری الفقیه قال: حدّثنا مکی بن احمد بن سعدویه البروغی قال: حدّثنا احمدبن عبداللّه الفقیه قال: حدّثنا ابوعمرو یعقوب بن یوسف القزوینی ببغداد قال أبوالقاسم بن الحکم العری قال: حدّثنا هاشم بن الولید عن حماد بن سلیمان السدوسی قال: حدّثنا شیخ یکنّی أبا الحسن عن الضحاک بن مزاحم عن عبداللّه بن عباس إنّه سمع رسول اللّه صلی الله علیه و آله یقول:

۲- (۲)إنّ الجنّه لتحبرو تزیّن من الحول إلی الحول لدخول شهر رمضان فإذا کانت أوّل لیله من شهر رمضان هبت ریح من تحت العرش یقال لها: المنتزّه یصفق ورق الأشجار من الجنّه و حلق المصاریع فیسمع من ذلک طنین لم یسمع صوت بأحسن منه فتتزیّن الحورالعین تقف بین شرف الجنّه فینادین هل من خاطب إلی اللّه عزّوجلّ فنتزوجه ثمّ قالت الملائکه یا رضوان ما هذه اللیله فیلبّیهنّ بالتلبیه ثمّ یقول: یا خیرات حسان هذه أوّل لیله من شهر رمضان فتحت الجنان للصائمین من أمّه محمّد و یقول اللّه عزّوجلّ یا رضوان افتح ابواب الجنان یا مالک أغلق ابواب الجحیم عن الصائمین القائمین من أمّه محمّد یا جبرئیل اهبط الی الارض فصفد مرده الشیاطین و غلهم بالأغلال ثمّ اقذفهم فی لجج البحار حتّی لایفسدوا فی أمّه حبیبی صیامهم قال:

شبی است؟ او پاسخ آنان را با لبیّک می دهد و می گوید: ای زنان نیکوی بهشتی! این شب، شب اول ماه رمضان است که درهای بهشت برای روزه داران از امت محمّد صلی الله علیه و آله گشوده شده است.

سپس خداوند عزّوجلّ به رضوان می فرماید: ای رضوان! درهای بهشت را باز کن، و به مالک دوزخ نیز می فرماید: ای مالک! درهای دوزخ را بر روی روزه داران و شب خیزان از امت محمّد(صلی الله علیه و آله) ببند، و به جبرئیل می فرماید: ای جبرئیل! به زمین هبوط کن و شیاطین را زنجیر کن و آنان را در درّه های دریاها بینداز تا در بین امت حبیب من رخنه نکنند و روزه های آنان را فاسد ننمایند.»

(۱)سپس رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «پس از آن خداوند ملائکه خود را در

۱- (۱)و ینزل اللّه عزّوجلّ ملائکته فی کلّ لیله فی شهر رمضان ثلاث مرات یقول اللّه عزّوجلّ هل من سائل فاعطیه سؤله هل من تائب فاتوب علیه هل من مستغفر فاغفرله من یقرض الملی غیر المعدم والوفی غیرالظلوم فان اللّه تبارک و تعالی فی کلّ یوم من شهر رمضان عند الافطار عتیق من النار فإذا کانت لیله الجمعه و یوم الجمعه أعتق فی کلّ ساعه منهما ألف ألف عتیق من النار کلهم قد استوجبوا العذاب فإذا کان فی آخر یوم من شهر رمضان أعتق فی ذلک الیوم بعدد ما اعتق من أوّل الشهر الی آخره فإذا کان لیله القدر أمراللّه عزّوجلّ جبرئیل فهبط فی کوکبه من الملائکه إلی الارض ومعه لواء أخضر فیرکز اللواء علی ظهر الکعبه وله ستّمأه جناح منها جناحان لاینشرهما الا فی لیله القدر فینشرهما فی تلک اللیله فیتجاوز المشرق و المغرب و یبث جبرئیل علیه السلام الملائکه فی هذه الامه فیسلمون علی کلّ قائم و قاعد و مصلّ و ذاکر و یصافحونهم و یؤمّنون علی دعائهم حتّی یطلع الفجر فإذا طلع الفجر نادی جبرئیل یا معشر الملائکه الرحیل الرحیل فیقولون یا جبرئیل ما صنع اللّه فی حوائج المؤمنین من امه محمّد؟ فیقول:

هر شب از ماه رمضان سه مرتبه فرو می فرستد و آنان از ناحیه خداوند می گویند: آیا سؤال کننده ای هست که من خواسته او را عطا کنم؟ و آیا توبه کننده ای هست که من توبه او را بپذیرم؟ و آیا استغفار کننده ای هست که من او را بیامرزم؟ و آیا کسی هست که به خدای بی نیاز عادل خود قرض بدهد؟

(۱)همانا خدای تبارک و تعالی در هر روزی از ماه مبارک هنگام افطار

ص: ۱۸۷

۱- (۱)إنّ اللّه عزّوجلّ قد نظر إلیهم فی هذه اللیله و غفر لهم الا أربعه فقیل: یارسول اللّه من هؤلاء الاربعه قال: رجل مات مدمن خمر و عاق و الدیه و قاطع رحم و مشاخن قیل یا رسول اللّه و ما المشاخن؟ قال: هو المصارم فإذا کانت لیله الفطر سمّیت تلک اللیله لیله الجائزه فإذا کانت غداه الفطره بعث اللّه عزّوجلّ الملائکه فی کلّ البلاد فیهبطون إلی الأرض فیطوفون (علی) إلی أفواه السکک فینادون بصوت یسمعه جمیع من خلق اللّه إلا الجن و الانس فیقولون یا أمّه محمّد اخرجوا إلی ربّکم رب کریم یعطی الجزیل و یغفر العظیم فإذا برزوا إلی مصلّاهم یقول اللّه عزوجل:

عـده ای را از آتش دوزخ آزاد می نمایـد، و چـون شـب جمعـه و روز جمعه می رسـد در هر سـاعتی هزارهزار نفر را از آتش دوزخ آزاد می نمایـد که همه آنها مسـتحق عـذاب بوده اند، و هنگامی که روز آخر ماه رمضان می شود به اندازه آنچه از اول تـا آخر ماه رمضان آزاد نموده آزاد خواهـد نمود. سـپس فرمود: در شب قـدر خداونـد جبرئیل را در بین عـده ای از ملائکه به زمین می فرسـتد و او پرچم سبزی را همراه خود می آورد و بر بام کعبه نصب می نماید؛ آن پرچم ششـصد بال داردکه دو بال آن را تنها در شب قـدر باز می نماید و بیش از مشـرق تا مغرب را احاطه می کند؛ و در آن شب جبرئیل علیه السـلام ملائکه را در بین این امت منتشـر می نمایـد و آنان بر هر روزه دار و نمازگزار و ذاکر خدا سـلام می کنند و با آنان مصافحه می نمایند و دعاهای آنان را آمین می گویند تا صـبح طلوع کند و چون طلوع فجر می شود جبرئیل ندا می کند: ای ملائکه! باز گردید! باز گردیـد! پس ملائکه می گوینـد: ای جبرئیل! خداوند با حوایج مؤمنین از امت محمّد صـلی الله علیه و آله چه کرد؟ جبرئیل در پاسـخ می گویـد: خداونـد در این شب به آنان نظر رحمت نمود، و همه آنان را بخشـید، جز چهار نفر را.» گفته شـد: یا رسول اللّه! آن چهار نفر کیانند؟ رسول خدا صـلی الله علیه و آله فرمود: «شخصی که اهل شراب باشد [و توبه نکند]، و کسی که عاق والدین باشد، و کسی که قاطع رحم باشد، و کسی که مشاخن باشد.» گفته شد: یا رسول اللّه! مشاخن کیست؟ فرمود: «مشاخن کسی است که به مردم توهین می کند.»

سپس فرمود:

شب عید فطر شب جایزه

(۱)و چون شب عیـد فطر می رسـد آن شب، شب جایزه است و چون صـبح عید فطر می رسد خداوند متعال ملائکه خود را به همه بلاد و شـهرها می فرسـتد و آنان به زمین هبوط می کننـد و با صـدایی که همه خلایق جز جنّ و انس می شـنوند صدا می زننـد: ای امت محمّـد! برخیزیـد برای گرفتن جـایزه بزرگ خود از پروردگـار کریم! همانا او امرزو [روز عیـد فطر] به بنـدگان روزه دار خود پاداش فراوان و آمرزش بزرگی عطا می کند.

و هنگامی که مردم [برای نماز عید فطر] به مصـلای خود می روند، خداوند به ملائکه خود می فرماید: ای ملائکه! پاداش اجیر هنگـامی که عمـل خود را به پایـان می رسانـد چیست؟ ملاـئکه می گوینـد: پروردگارا، بایـد پاداش کار او به طور کامل داده شود. پس خداوند عزّوجلّ به ملائکه

۱- (۱) یاملاـئکتی مـا جزاء الأجیر إذا عمل عمله؟ فیقول الملائکه إلهنا و سـیدنا جزاؤه أن توفیّه أجره قال: فیقول عزوجل: فانی أشـهدکم ملاـئکتی أنّی قـد جعلت ثوابهم عن صـیامهم شـهر رمضـان و قیـامهم رضـائی و مغفرتی و یقول جل جلاله: یا عبادی سلونی فوعزّتی و جلاـلی لاـ تسـألونی الیوم شـیئا فی جمعکم لآـخرتکم إلاّـ أعطیتکم ولـدنیاکم إلاّـ نظرت لکم و عزّتی لأسترنّ علیکم عثراتکم ما رأیتمونی و عزّتی لا اخزینّکم و لا أفضـحنّکم بین یدی أصـحاب الخلود إنصـرفوا مغفورا لکم قدأرضیتمونی فرضیت عنکم فتعرج الملائکه و تستبشر بما یعطی اللّه عزّوجلّ هذه الأمه اذا أفطروا من شهر رمضان.

خود می فرماید: شما گواه باشید که من پاداش روزه ماه مبارك رمضان و عبادت آنان را در شب های این ماه رضایت و خشنودی خود و آمرزش آنان قرار دادم.

(۱)سپس خدای متعال می فرماید: ای بندگان [روزه دار] من! به عزت و جلالم سوگند، امروز شما هیچ درخواستی برای آخرت خود نخواهید نمود جز آن که من به شما عطا خواهم نمود و برای دنیای خود نیز هر چه درخواست کنید برای شما ذخیره خواهم کرد، سوگند به عزّتم که لغزش های شما را می پوشانم و شما را بین اصحاب خلود [یعنی اهل بهشت] مفتضح و رسوا نخواهم نمود. پس شما از مصلای خود آمرزیده باز گردید، همانا شما مرا خشنود کردید و من نیز از شما خشنود شدم. پس ملائکه با خشنود شدن از پاداش خداوند به این امت، در پایان ماه مبارك رمضان به آسمان بالا می روند.»

حدیث سلمان در باره روز ماه مبارک رمضان

(۲)۱۳۴- سلمان فارسی می گوید: رسول خدا صلی الله علیه و آله در آخرین روز از ماه

۱- (۱)قال ابوعمرو القزوینی: سألنی عن هذا الحدیث الحسن بن عرفه العبدی سنه ستّ و أربعین فحدّثته به و کان الحسن یحدّث عن رجل عن قاسم بن الحکم العرنی

۲- (۲)۱۳۴- حدّثنا ابوالحسن علی بن عبداللّه بن أحمد الأسوری قال: حدّثنا مکّی بن أحمد بن سعدویه البردعی قال: أخبرنا ابواسحاق إبراهیم بن سحون قال: حدّثنا عمروبن زبال ابوحفص قال: خاتم بن عبیده قال: حدّثنا علی بن حجر قال: حدّثنا یوسف بن زیاد عن همام بن یحیی عن علی بن زید بن جذعان عن سعید بن المسیب عن سلمان الفارسی قال: خطبنا رسول اللّه صلی الله علیه و آله فی آخر یوم من شعبان فقال: ایّها الناس فانه قد أظلکم شهر عظیم شهر مبارك شهر فیه لیله خیر من ألف شهر جعل اللّه صیامه فریضه، من تقرّب فیه بخصله من خصال الخیر کان کمن أدّی فریضه فیما سواه و من أدی فیه فریضه کمن أدی سبعین فریضه فیما سواه (و هو) فهو شهر الصبر و الصبر ثوابه الجنّه و شهر المواساه و شهر یزاد فیه الرزق للمؤمنین من فطّر فیه صائما کان مغفره لذنوبه و عتق رقبه من النار من غیر أن ینتقص من اجره شیئا،

شعبان برای ما خطبه ای خواند و فرمود: «ای مردم! ماه مبارک رمضان بر شما سایه افکنده و آن ماه بزرگی است و در آن شبی وجود دارد که بهتر از هزار ماه است. خداوند روزه این ماه را واجب نموده و هرکس در این ماه به خصلتی از خصلت های نیک دست یابد مانند کسی خواهد بود که واجبی را در غیر این ماه انجام داده باشد؛ و هرکس واجبی از واجبات خداوند رادر این ماه انجام دهد مانند کسی خواهد بود که هفتاد واجب الهی را در غیر این ماه انجام داده باشد.»

سپس فرمود: «این ماه ماه صبر است و پاداش صبر بهشت است، و این ماه، ماه مواسات و کمک و انجام حوایج مؤمنین است. در این ماه روزی مؤمنین فراوان می گردد و هرکس در این ماه به یک روزه دار مؤمن افطاری بدهد گناهان او آمرزیده می شود و از آتش دوزخ آزاد می گردد.»

(۱)گفته شد: یا رسول اللّه! همه ما قدرت و توان افطاری دادن نداریم.

۱- (۱)قیل: یا رسول اللّه لیس کلنا بحد ما یفطر به الصائم فقال صلی الله علیه و آله یعطی اللّه هذا الثواب من فطّر صائما علی قطره من لبن أو شربه من ماء و من أشبع صائما سقاه اللّه من حوضه شربه لایظمأ بعده حتّی یدخل الجنّه و هو شهر أوله رحمه و أوسطه مغفره و آخره عتق من النار ومن خفّف فیه عن مملوکه غفراللّه له واعتقه من النار فاستکثروا فیه من أربع خصال خصلتین ترضون بهما ربّکم و خصلتین لاغنی بکم عنهما فأمّا الخصلتان اللتان ترضون بهما ربّکم فشهاده أن لا إله إلاّ اللّه و تستغفرونه و أمّا اللتان لا غنی بکم عنهما فتسألون اللّه الجنّه و تتعوذون به من النار.

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: [خداوند کریم است] او این پاداش را به کسی که با مختصری از شیر و یا شربتی از آب افطاری بدهد نیز خواهد داد و هرکس روزه داری را غذای کامل بدهد و او را سیر کند خداوند از حوض خود در قیامت چنان او را سیر خواهد نمود که پس از آن تشنه نشود تا وارد بهشت گردد.»

سپس فرمود: «این ماهی است که اول آن رحمت و وسط آن آمرزش و آخر آن آزاد شدن از آتش دوزخ است و هرکس دراین ماه بر مملوک [و اجیر] خود تخفیف بدهد و کار را بر او سبک کند [تا بتواند روزه بگیرد[خداوند او را می آمرزد و از آتش دوزخ آزاد می نماید.»

آن گاه فرمود: «در این ماه برای به دست آوردن چهار خصلت بکوشید؛ با دو خصلت آن خدای خویش را خشنود کنید و با دو خصلت دیگر که چاره ای جز انجام آنها را ندارید، نجات خویش را دریابید. اما آن دو خصلتی که مایه خشنودی خدای شما می شود یکی شهادت و گواهی به یگانگی خداوند و گفتن لا إله إلاّ اللّه است و دیگری استغفار و درخواست آمرزش است؛ و اما آن دو خصلتی که چاره ای از آنها ندارید

ص: ۱۹۲

یکی این است که فراوان از خداونـد درخواست بهشت بکنیـد و دیگری این اسـتکه فراوان از او درخواست آزاد شدن از آتش دوزخ را بنمایید.»

(۱)۱۳۵- همان حدیث قبل به روایت دیگری از سلمان رضی اللّه عنه.

انعام خداوند به روزه داران

(۲)۱۳۶- جابربن عبداللّه انصاری می گوید: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «پنج چیز در ماه مبارک رمضان به امت من داده شده است که به هیچ امت دیگری از امت های پیامبران گذشته داده نشده است:

(۳)۱- در شب اول ماه مبارک رمضان خداوند به آنان نظر رحمت

۱- (۱)۱۳۵- و حـدّثنا بهـذا الحـدیث أبومحمّد عبداللّه بن حامد (خالد) قال: حدّثنا حامد (بن محمّد) الرقاء الهروی قال: حدّثنا الحسـین بن ابن ادریس قال: حـدّثنا علی بن حجر قال: حـدّثنا یوسف بن زیاد عن همام بن یحیی عن علی بن زید عن سـعید بن المسیّب عن سلمان قال: خطبنا رسول اللّه صلی الله علیه و آله فی آخر شعبان و ذکر الحدیث مثله سواء.
۲- (۲)۱۳۶- و حـدّثنا أبوالحسن محمّـد بن عمرو علی بن عبـداللّه البصـری قال: حـدّثنا ابوالفضل أحمـدبن محمّـد بن حمدون النسایی قال: حـدّثنا محمّـدبن عبـداللّه الأزدی ببغـداد و کان ثقه قال: حدّثنا الحسن بن عبدالوهاب بن عطا قال: حدّثنا الهیثمّ بن أبی الحداری عن زید العمی عن أبی نضره عن جابر بن عبداللّه عن النبی صلی الله علیه و آله قال: أعطیت أمّتی فی شهر رمضان خمسا لم یعطّن أمّه نبی قبلی.
۳- (۳)امّا واحده - فإذا کان أوّل لیله من شهر رمضان نظر اللّه إلیهم و من نظر اللّه إلیه لم یعذبه أبدا.

می افکند و کسانی که خداوند به آنان نظر رحمت نماید هرگز آنان را عذاب نخواهد نمود؛

(۱)۲- بوی دهان آنان در وقت افطار نزد خداوند از بوی مشک بهتر خواهد بود؛

(۲)۳- ملائکه رحمت در شب و روز ماه مبارک رمضان برای آنان استغفار می نمایند؛

(۳)۴- خداوند به بهشت دستور می دهد که خود را برای بندگان [روزه دار] آماده و زینت کند شاید سختی های آنان در دنیا به پایان برسد و به بهشت و دار کرامت خدا وارد شوند؛

(۴)۵- هنگامی که شب آخر ماه رمضان می رسد خداوند همه آنان را می آمرزد.»

پس مردی عرض کرد: یا رسول اللّه: مگر شب قدر خداوند آنان را نمی آمرزد؟ رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «مگر تو نمی بینی که کارگران هنگامی که از کار خود فارغ می گردند مزد آنان داده می شود؟»

ص: ۱۹۴

۱- (۱)و أمّا الثانیه - فإنّ خلوف أفواههم حین یمسون أطیب عنداللّه من ریح المسک.

۲- (۲)و أمّا الثالثه - فإنّ الملائکه یستغفرون لهم فی لیلهم و نهارهم.

۳- (۳)و أمّا الرابعه - فإنّ اللّه عزّوجلّ یأمر جنته أن استعدّی و تزیّنی لعبادی فیوشک أن یذهب عنهم نصب الدنیا و أذاها و یصیروا إلی جنتی وکرامتی.

۴- (۴)و أمّا الخامسه - فإذا کان آخر لیله غفر لهم جمیعا فقال رجل: لیله القدر یا رسول اللّه؟ قال: ألم تر إلی العمّال إذا فرغوا من أعمالهم وفوا.

(۱)۱۳۷- جابربن عبـداللّه می گویـد: رسول خـدا صـلی الله علیه و آله فرمود: «به امت من در ماه مبارک رمضان پنـج چیز داده شده که به امت هیچ پیامبری قبل از من داده نشده است...» ادامه این سخنان در حدیث قبل بیان شد.

(۲)۱۳۸- ابوسـعید خـدری می گویـد: از رسول خـدا صـلی الله علیه و آله شـنیدم که می فرمود: «هرکس مـاه رمضـان را روزه بگیرد، در حـالی که حـدود آن را بشـناسد و آنچه شایسـته حرمت مـاه رمضـان است را [ماننـد ایمـان و خلوص و حفظ زبان و حفظ حیا و عفّت و گوش و چشم و سایر اعضای بدن از گناه را] رعایت کند گناهان گذشته او آمرزیده می شود.»

ص: ۱۹۵

۱- (۱)۱۳۷- حـدّثنا بهـذا الحـدیث أبومحمّـد عبـداللّه بن حامـد قال: أخبرنی إبراهیم بن محمّد عن الهیثمّ بن الحراری عن زید العمی عن أبی نضـره قال: سـمعت جابربن عبداللّه یقول: قال رسول اللّه صلی الله علیه و آله أعطیت أمّتی فی شهر رمضان خمسا لم یعطهنّ أمّه نبیّ قبلی و ذکر الحدیث مثله سواء.

۲- (۲)۱۳۸- حـدّثنا أبو الحسن محمّدبن عمرو بن علی بن عبداللّه البصـری قال: حدّثنا أبو عمرو محمّدبن خالد (جابر) البخاری قال: حدّثنا أبوسـهل محمّدبن عبداللّه بن سهل المطوعی قال: حدّثنا سفیان بن عبدالحکیم قال: أخبرنی یحیی بن عبداللّه السلمی قـال: حـدّثنا عبـداللّه بن المبـارک قـال: حـدّثنا یحیی بن أیوب قـال: حـدّثنا عبـداللّه بن قریـط عن عطاء بن یسار عن أبی سـعید الخـدری قـال: سـمعت رسول اللّه صـلی الله علیه و آله یقول: من صـام شـهر رمضـان یعرف حـدوده و یتحفّـظ کما یتبغی له أن یتحفّظ فقد کفر ما کان قبله.

هم نشینی با حضرت ابراهیم خلیل علیه السلام در بهشت

(۱)۱۳۹- ابوهریره می گوید: رسول خدا صلی الله علیه و آله [همواره قبل از ماه رمضان] خطبه ای می خواند و می فرمود: «ای مردم! هرکس ماه رمضان را همراه با سکوت و حفظ گوش و چشم و زبان - از دروغ و حرام و غیبت و آزار به مردم - روزه بگیرد مقام او در قیامت بالا می رود تا در کنار حضرت ابراهیم خلیل الرحمان علیه السلام قرار می گیرد.»

اشتیاق حورالعین بهشتی به روزه داران

(۲)۱۴۰- عایشه می گوید: از رسول خدا صلی الله علیه و آله شنیدم که می فرمود:

۱- (۱)۱۳۹- حدّثنا ابوالحسن محمّدبن عمرو بن علی البصری قال: حدّثنا أبو عمرومحمّدبن جابر البخاری قال: حدّثنا أبو سهل المطوعی قال: حدّثنی سفیان بن عبدالحکیم قال: حدّثنا یحیی بن عبداللّه السلمی قال: حدّثنا عبداللّه بن المبرد قال: حدّثنا إسماعیل بن جعفر عن محمّدبن عمرو عن أبی سلمه عن أبی هریره قال: کان رسول اللّه صلی الله علیه و آله یخطب فقال فی خطبته: أیّها الناس من صام شهر رمضان فی إنصات و سکون و کف سمعه و بصره و لسانه من الکذب و الحرام و الغیبه و الأذی قرب یوم القیامه حتّی تمسّ رکبتیه رکبه إبراهیم خلیل الرحمان علیه السلام.

۲- (۲)۱۴۰- حدّثنا ابوالحسن محمّدبن عمرو بن علی البصری قال: حدّثنا أبو عمرو أحمدبن محمّد البستری ببستر قال: حدّثنا أبوجعفر احمدبن یحیی بن زهیر العسری قال: حدّثنا جریر بن عبدالرحمن عن أبی أسحاق عن مسروق عن عایشه أنها قالت سمعت رسول اللّه صلی الله علیه و آله یقول: ما من عبد أصبح صائما إلا فتحت له أبواب السماء إلی أن تواری بالحجاب فان صلّی رکعه أو رکعتین تطوّعا أضائت له السموات نورا من أزواجه الحورالعین و قلن اللّهمّ اقبضه الینا فقد إشتقنا إلی رؤیته و إن هلّل او سبّح تلقاه سبعون ألف ملک یکتبون إلی أن تواری بالحجاب.

«هیچ بنده ای روزه دار نمی شود جز آن که درهای آسمان [از رحمت الهی] به روی او گشوده می گردد تا وقتی که خورشید غروب کند و اگر یک رکعت و یادو رکعت نماز مستحبّی بخواند همسران او از حورالعین بهشتی با نور خود آسمان ها راروشن می کنند و می گویند: خدایا، او رابه سوی ما بفرست، همانا ما مشتاق دیدار او هستیم. و اگر در بین روز «لا اله إلاّ اللّه» و یا «سبحان اللّه» بگوید هفتاد هزار از ملائکه او رااحاطه می کنند وتا آخر روز تهلیل و تسبیح او را می نویسند.»

باز شدن درهای آسمان در شب اول ماه رمضان

(۱)۱۴۱- ابوسعید خدری می گوید: روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

ص: ۱۹۷

۱- (۱)۱۴۱- أخبرنا ابوالحسن محمّدبن علی بن الشاه بمرو الرود قال: حدّثنا ابوبکر محمّدبن إبراهیم بن عبداللّه بن یعقوب الأنطاکی بانطاکیه قال: حدّثنا محمّدبن أحمد بن أبی جعفر الحلبی بالصیصیه قال: حدّثنا الصیعیه الکبیر بن المعانی قال: حدّثنا محمّدبن مروان قال: حدّثنا داود بن أبی هند (عند) عن أبی نضره عن عطاء بن أبی رباح عن أبی سعید الخدری إنّ رسول اللّه صلی الله علیه و آله قال ذات یوم: إن ابواب السماء لتفتح فی أوّل لیله من شهر رمضان ثمّ لا تغلق إلی آخر لیله منه و لیس من عبد یصلّی فی لیله منها إلا کتب اللّه له بکلّ سجده الفا و خمسمأه حسنه و یبنی له بیت فی الجنّه من یاقوته حمراء لها سبعون ألف باب فإذا صام یومامن شهر رمضان غفرله کلّ ذنب تقدم إلی ذلک الیوم من شهر رمضان و کان کفّاره إلی مثلها من الحول و کان له بکلّ یوم یصومه من شهر رمضان قصر له ألف باب من ذهب واستغفرله سبعون ألف ملک یدعونه إلی ان تواری بالحجاب و کان له بکلّ سجده یسجدها من لیل أو نهار شجره یسیرفیها الراکب ألف عام.

«درهای آسمان در شب اول ماه رمضان گشوده می شود و تا شب آخر ماه گشوده است و هیچ بنده ای نیست که در شبی از شب های ماه رمضان نماز [مستحبی] بخواند جز آن که خداوند به واسطه هر سجده ای که می کند یک هزار و پانصد حسنه برای او می نویسد و برای او در بهشت خانه ای از یاقوت سرخ بنا می گردد که هفتاد هزار در دارد و بر هر دری قصری از طلا مزّین به یاقوت سرخ قرار دارد و هر قصری هفتاد هزار در دارد و هنگامی که مؤمن یک روز از ماه رمضان را روزه می گیرد گناهان گذشته او تاآن روز بخشوده می گردد و آنروز کفاره گناهان او تا سال آینده نیز خواهد بود و خداوند به جای هر روزی که از ماه رمضان روزه می گیرد قصری به او می دهد که هزار در از طلا دارد و هفتاد هزار از ملائکه برای او استغفار می کنند تا آن روز به پایان برسد و برای اوست به هر سجده ای که در شب و یا روز می کند درختی در بهشت که یک اسب سوار می تواند هزار سال در زیر آن حرکت کند.»

روزه از من است و من پاداش آن هستم

(۱)۱۴۲- ابن عباس می گوید: از رسول خدا صلی الله علیه و آله شنیدم که می فرمود:

ص: ۱۹۸

۱- (۱)۱۴۲- حدّثنا أبومحمّد عبدوس بن علی بن العباس الجرجانی قال: حدّثنا أبوالقاسم عبیداللّه بن یعقوب بن یوسف الرازی قال: حدّثنا محمّد بن یونس الکریمی قال: حدّثنا ابوعامر قال: حدّثنا زمعه عن سلمه عن عکرمه عن ابن عباس قال: سمعت رسول اللّه صلی الله علیه و آله یقول: قال اللّه عزّوجلّ کلّ عمل ابن آدم هوله غیر الصیام هولی و أنا اجزی به والصیام جنّه العبد المؤمن من النار یوم القیامه کما یقی أحدکم سلاحه فی الدنیا و لخلوف فم الصائم أطیب عنداللّه عزّوجلّ من ریح المسک و إنّ للصائم فرحتین حین یفطر فیطعم و یشرب و حین یلقانی فأدخله الجنّه.

خدا می فرماید: «همه اعمال فرزند آدم از اوست جز روزه او که آن از من است و من پاداش آن را می دهم [من پاداش او هستم]. و روزه در روز قیامت سپر بنده مؤمن است در مقابل آتش دوزخ همان گونه که شخص مجاهد به وسیله سپر از خود محافظت می نماید.»

سپس فرمود: «و بوی دهان مؤمن روزه دار نزد خداوند از بوی مشک بهتر است و خداوند می فرماید: دو ساعت برای روزه دار ساعت مسرّت و شادی است: یکی هنگام افطار که می خورد و می آشامد و دیگری هنگام ملاقات من [در ساعت مرگ یا قیامت [که من او را داخل بهشت خواهم نمود.»

نماز شب آخر ماه مبارک رمضان

(۱)۱۴۳- عبداللّه بن مسعود می گوید: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «سوگند

ص: ۱۹۹

۱- (۱)۱۴۳- حدّثنا ابومحمّد عبدوس بن علی بن العباس الجرجانی قال: حدّثنا أبوعمران موسی بن الحسین الباغشی المؤدب قال: حدّثنا أبوعبداللّه محمّدبن أحمد القرشی(القرمی) قال: أخبرنا الحسین بن علی بن خالد قال: حدّثنا معروف بن الولید قال: حدّثنا سعدبن عبدالله قال: حدّثنا ابوطیبه عن کرد بن وبرد الحاد عن الربیع بن خیثم عن عبداللّه بن مسعود عن النبی صلی الله علیه و آله : و الذی بعثنی بالحق أن جبرئیل أخبرنی عن اسرافیل عن ربّه تبارک و تعالی أنه قال: من صلّی فی آخر لیله من شهر رمضان عشر رکعات یقرأ فی کلّ رکعه فاتحه الکتاب مرّه و قل هواللّه أحد، عشر مرّات و یقول فی رکوعه و سجوده عشر مرات: سبحان اللّه والحمد لله و لا إله إلاّ اللّه و اللّه اکبر و یتشهّد فی کلّ رکعیتن ثمّ یسلم فإذا فرغ من آخر عشر رکعات قال بعد فراغه من التسلیم:استغفراللّه، ألف مره، فإذا فرغ من الاستغفار سجد و یقول فی سجوده: «یا حیّ یا قیّوم یا ذاالجلال و الاکرام یا رحمن الدنیا و الآخره و رحیمهما یا أرحم الراحمین یا إله الأوّلین و الآخرین إغفرلنا ذنوبنا و تقبّل منّا صلوتنا و صیامنا و قیامنا»

به خدایی که مرا به حق به پیامبری مبعوث نمود، همانا جبرئیل از اسرافیل، از پروردگار متعال نقل نمود که خداوند می فرماید: هرکس در شب آخر ماه رمضان ده رکعت نماز بخواند و در هر رکعت سوره حمد را یک مرتبه و سوره «قل هواللّه احد» را ده مرتبه بخواند و در هر کدام از رکوع وسجود خود ده مرتبه بگوید:

(۱)«سبحان اللّه و الحمدللّه و لا اله الاّ اللّه و اللّه اکبر» و پس از هر دو رکعت تشهد و سلام بگوید و بعد از سلام آخر هزار مرتبه «استغفراللّه»

ص: ۲۰۰

۱- (۱)قال النبی صلی الله علیه و آله : و الذی بعثنی بالحق أنه لا یرفع رأسه من السجود حتّی یغفراللّه له و یتقبّل منه شهر رمضان و یتجاوز عن ذنوبه و إن کان قد اذنب سبعین دنبا کلّ ذنب أعظم من ذنوب العباد ویتقبّل من جمیع أهل الکوره التی هو فیها و قال النبی صلی الله علیه و آله لجبرئیل علیه السلام:

بگویـد و چون از اسـتغفار فارغ گردیـد به سـجده برود و بگوید «یا حیّ یا قیّوم یا ذالجلال و الإکرام یارحمان الدنیا و الآخره و رحیمهما یا أرحم الراحمین و یا إله الأوّلین و الآخرین اغفرلنا ذنوبنا و تقبّل منّا صـلاتنا و صـیامنا و قیامنا»، سوگند به خدایی که مرا به حق به پیامبری مبعوث نموده، سر از سجده خود بر نمی دارد جز آن که خداوند او را می آمرزد و روزه ماه رمضان را از او قبول می کنـد و از گناهان او می گـذرد؛ گرچه هفتاد گناه کرده باشد که هرگناهی از آن بزرگ تر از گناهان بندگان خدا باشد، و به واسطه او خداوند عبادت همه اهل شهر او رانیز می آمرزد.»

(۱)آن گاه رسول خدا صـلی الله علیه و آله به جبرئیل علیه السـلام فرمود: «ای جبرئیل! آیا خداوند عبادت او را به طور خاص و ویژه در ماه رمضان می پذیرد و عبادت همه اهل شهر او را به طور عام؟ جبرئیل علیه السلام فرمود: «آری، به خدایی که تو رابه پیامبری مبعوث نموده، این به واسـطه کرامت و بزرگی منزلت این بنده در پیشـگاه خداوند است که به واسطه او از او و از همه اهل شهر او نماز و روزه و عباداتشان را می پذیرد و گناهان آنان را می آمرزد و دعاهای آن بنده را نیز مستجاب می نماید.»

۱- (۱)یا جبرئیل یتقبّل اللّه منه خاصه شهر رمضان و من جمیع اهل بلاده عامه قال: نعم والذی بعثک أنه من کرامته علیه و عظم منزلته لربّه یتقبّل اللّه منه و منهم صلاتهم و صیامهم و قیامهم و یغفرلهم ذنوبهم و یستجیب له دعائه و الذی بعثنی بالحقّ أنّه متی صلّی هـذه الصـلاه واسـتغفر هـذا الاسـتغفار یتقبّل اللّه منه صـلاته و صـیامه و قیامه و یغفرله و یسـتجیب دعائه لدیه لأنّ اللّه جلّ جلاله یقول فی کتابه: استغفروا ربّکم إنّه کان غفّارا و یقول:

(۱)سپس رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «سوگند به خدایی که مرا به حق به پیامبری مبعوث نمود، هنگامی که بنده خدا این نماز را می خواند و این استغفار را می نماید نماز و روزه و عبادات او را می پذیرد و او را می آمرزد و دعای او را مستجاب می نماید؛ چرا که خداوند در کتاب خود می فرماید: «استغفروا ربّکم إنّه کان غفّارا) و می فرماید: (استغفروا ربّکم ثمّ توبوا إلیه» و می فرماید: «و الذین إذا فعلوا فاحشةً أو ظلموا أنفسهم ذکروا اللّه فاستغفروا لذنوبهم و من یغفر الذنوب إلاّ اللّه» و می فرماید: «و أن استغفروا ربّکم ثمّ توبوا الیه یمتّعکم متاعا حسنا إلی أجل مسمّی و یؤت کلّ ذی فضل فضله» و می فرماید: «و استغفروا إنّه کان توّابا».»

رسول خدا صلی الله علیه و آله سپس فرمود: «این [نماز و استغفار] هدیه مخصوص خداوند برای من و امت من است و خداوند به امت های دیگر چنین هدیه ای را عطا نفرموده است.»

ص: ۲۰۲

۱- (۱)و استغفروا ربّکم ثمّ توبوا إلیه و قال: و الذین اذافعلوا فاحشه أو ظلموا أنفسهم ذکروا اللّه فاستغفروا لذنوبهم و من یغفر الذنوب إلاّ اللّه و یقول عزوجل: و أن استغفروا ربّکم ثمّ توبوا الیه یمتّعکم متاعا حسنا إلی أجل مسمی و یؤت کلّ ذی فضل فضله و قال عزوجل: و استغفره إنّه کان توّابا و قال النبی صلی الله علیه و آله : هذه هدیه لی خاصه و لامتی من الرجال و النساء لم یعطها اللّه عزّوجلّ أحدا ممّن کان قبلی من الأنبیاء و غیرهم.

ارزش عبادت در شب قدر

(۱)۱۴۴- ابوهریره می گوید: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «هرکس شب قدر را از روی ایمان و خلوص به عبادت سپری کند گناهان گذشته او بخشیده خواهد شد.»

او می گوید: رسول خدا صلی الله علیه و آله همیشه شب قدر را احیا می گرفت، لکن به پایان نمی رساند.

فضیلت درک ماه رمضان در مکه معظمه

(۲)۱۴۵- ابن عباس می گوید: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «هرکس ماه

ص: ۲۰۳

۱- (۱)۱۴۴- حدّثنا ابوأحمد محمّدبن جعفر البندار الشافعی بفرغانه قال: حدّثنا محمّدبن الحسن القاضی أبوعلی التمار قال: حدّثنا جعفربن محمّد المستفاض الفریانی القاضی قال: حدّثنا عبدالأعلی بن حماد البرسی قال: حدّثنا سفیان بن عیینه عن الزهری عن أبی سلمه عن أبی هریره قال: قال رسول اللّه صلی الله علیه و آله : من قام لیله القدر ایمانا و احتسابا غفرله ما تقدم من ذنبه و کان رسول اللّه صلی الله علیه و آله یحییه و لا یختمه.

۲- (۲)۱۴۵- حدّثنا أبو أحمدمحمّدبن جعفر البندار قال: حدّثنا جعفربن محمّد بن نوح قال: حدّثنا أبو محمّد عبداللّه بن أحمد بن حماد قال: حدّثنا عبدالرحیم بن زید عن أبیه عن سعید بن جبیر عن ابن عباس قال: قال رسول اللّه صلی الله علیه و آله : من أدرک شهر رمضان بمکّه فصامه و قامه بما تیّسرله عدل مأه ألف شهر فیما سواه من البلد و کان له بکلّ یوم حملان فرس فی سبیل اللّه و کلّ لیله حملان فرس فی سبیل اللّه فی کلّ لیله عتق رقبه و کلّ یوم صدقه و کلّ لیله صدقه و کلّ یوم شفاعه و کلّ لیله شفاعه و کلّ یوم درجه.

رمضـان را در مکه درک کنـد و روزهـای آن را روزه بگیرد و شب هـای آن رابه آنچه برای اوممکن است به عبادت مشـغول باشـدماننـد آن اسـتکه یکصـد هزار مـاه در غیر مـاه رمضان در مکه عبادت کرده باشـد و برای اوست در هر روزی و هر شبی پـاداش دوبـار اسب که در راه خـدا انفاق نمایـد و پاداش یک بنـده که در راه خـدا آزاد کنـد و برای هر روز و هر شبی از ماه رمضان برای او پاداش صدقه و حق شفاعت و درجه ای در بهشت خواهد بود.»

فضیلت غسل در شب های ماه رمضان

(۱)۱۴۶- حضـرت کاظم علیه السـلام فرمود: «هرکس شب قدر غسل کند و آن شب را تا طلوع فجر احیا بدارد از گناهان خود خارج می شود.»

(۲)۱۴۷- اسماعیل بن مهران می گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم که

۱- (۱)۱۴۶- حدّثناأحمدبن محمّدبن یحیی العطّار قال: حدّثنا أبی قال: حدّثنا محمّدبن أبی الصـهبان عن ابن أبی عمیر قال: قال موسی بن جعفر علیه السلام : من اغتسل لیله القدر و احیاها الی طلوع الفجر خرج من ذنوبه.
۲- (۲)۱۴۷- حدّثنا احمدبن الحسن القطان قال: حدّثنا احمدبن یحیی بن زکریا القطان قال: حدّثنا بکربن عبداللّه بن حبیب قال: حـدّثنا تمیم بن بهلول قال: حـدّثنا ابومعاویه الضـریر عن إسـماعیل بن مهران قال سـمعت جعفربن محمّد علیه السـلام یقول: من اغتسـل لیـالی الغسـل من شـهر رمضـان خرج من ذنوبه کهیئه یوم ولـدته امه فقلت: یابن رسول اللّه صـلی الله علیه و آله ما لیالی الغسل؟ قال: لیله سـبع عشـره و لیله تسع عشـره و لیله احدی و عشرین ولیله ثلاث و عشرین من شهر رمضان قال: فقلت: هل فیها صلاه غیر مافی سایر لیالی الشـهر قال: لا، إلا فی لیله إحدی و عشرین وثلاث و عشرین(لان) فان فیها یرجو لیله القدر و یستحب أن یصـلّی فی کلّ لیله منهامأه رکعه فی کلّ رکعه الحمد مره و قل هو اللّه أحد مأه فان فعل ذلک اعتقه اللّه من النار و أوجب له الجنّه و شفعه فی مثل ربیعه و مضر.

می فرمود: «کسی که غسل های شب های ماه رمضان را انجام دهد از گناهانش خارج می گردد مانند وقتی که از مادر متولد شده است.» پس من به آن حضرت عرض کردم: ای فرزند رسول خدا! شب های غسل در ماه رمضان کدام است؟ امام صادق علیه السلام فرمود: «شب هفدهم و شب نوزدهم و شب بیست و یکم و شب بیست و سوم.» گفتم:

آیا در این شب ها افزون بر شب های دیگر نمازی وارد شده است؟ فرمود: «خیر، جز در شب بیست و یکم و شب بیست و سوم که در آنها امید شب قدر می رود و مستحب است در هر شبی از این دو شب یکصد رکعت نماز خوانده شود و در هر رکعت حمد یک مرتبه و «قل هواللّه احد» یکصد مرتبه خوانده شود، و اگر کسی این نمازها را بخواند خداوند او را از آتش دوزخ آزاد می کند و بهشت را برای او واجب می گرداند و به اندازه جمعیت دو قبیله ربیعه و مضرّ [دو قبیله بزرگ عرب] به او حق شفاعت می دهد.»

فضیلت احیا و نماز در شب قدر

(۱)۱۴۸- جابر جعفی می گوید: امام باقر علیه السلام فرمود: «هرکس شب

ص: ۲۰۵

۱- (۱)۱۴۸- حدّثنا أحمدبن الحسن القطان قال: حدّثنا الحسن بن علی السکری قال: حدّثنا محمّدبن زکریا الجوهری قال: حدّثنا جعفربن محمّدبن عماره عن أبیه عن جابربن یزید الجعفی عن أبی جعفر محمّد بن علیّ الباقر صلوات اللّه علیهما قال: من أحیی لیله ثلاث و عشرین من شهر رمضان وصلی فیها مأه رکعه وسعّ اللّه علیه معیشته و کفاه أمر من بعادیه و أعاذه من الغرق و الهدم و السرق من شرّ الدنیا و رفع عنه هول منکر و نکیر و خرج من قبره و نوره یتلألأ لاهل الجمع و یعطی کتابه بیمینه و یکتب له براءه من النار و جواز علی الصراط و أمان من العذاب و یدخل الجنّه بغیرحساب و یجعل فیه رفقاء النبیّین و الصدّیقین والشهداء و الصالحین و حسن أولئک رفیقا.

بیست و سوم ماه رمضان را احیا بگیرد و یکصد رکعت نماز در آن بخواند، خداوند معیشت و زندگی او را وسعت می دهد و دشمن را از او دفع میکند و از شرّ غرق شدن و زیر دیوار رفتن و سرقت نجات می دهد و ترس از منکر و نکیر در قبر از او برداشته می شود و چون از قبر خارج می گردد نور اوبرای اهل محشر جلوه می کند ونامه عمل او به دست راست او داده می شود و برائت از دوزخ و عبور از صراط و امان از عذاب برای اونوشته می شود و بدون حساب وارد بهشت می گردد و همنشین پیامبران و صدّیقین و شهدا و صالحین خواهد بود و آنان نیکو رفیقانی هستند.»

وداع با ماه مبارک رمضان

(۱)۱۴۹- جابربن عبداللّه انصاری می گوید: در آخرین جمعه ماه

ص: ۲۰۶

۱- (۱)۱۴۹- حدّثنا احمدبن الحسن القطان قال: حدّثنا أحمدبن محمّدبن السعید الهمدانی مولی بنی هاشم عن جابر بن یزید عن أبی الزبیر المکی عن جابر بن عبداللّه الانصاری قال: دخلت علی رسول اللّه صلی الله علیه و آله فی آخر جمعه من شهر رمضان فلما بصریی قال لی: یا جابر هذا آخر جمعه من شهر رمضان فودعه وقل: «أللّهم لاتجعله آخرالعهد من صیامنا إیّاه فإن جعلته فاجعلنی مرحوما و لا تجعلنی محروما» فانه من قال ذلک ظفر باحدی الحسنیین إمّا ببلوغ شهر رمضان و اما یغفران اللّه و رحمته ثمّ قال علیه السلام :

رمضان خدمت رسول خدا صلی الله علیه و آله رسیدم و چون آن حضرت مرا مشاهده نمود فرمود: «ای جابر! این آخرین جمعه ماه رمضان است. پس تو با ماه رمضان وداع کن و بگو: «أللّهمّ لاتجعله آخر العهد من صیامنا إیّاه فان جعلته فاجعلنی مرحوما و لا تجعلنی محروما» [؛ یعنی: خدایا، این ماه را ماه آخر روزه داری ما قرار مده و اگر چنین خواهی کرد، پس مرا از کسانی قرار ده که مورد رحمت تو قرار گرفته اند و من را از محرومین قرارم مده.»].»

سپس رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «هرکس این وداع راانجام دهد یکی از دو خیر به او می رسد: یا به ماه مبارک رمضان آینده خواهد رسید، و یا مورد آمرزش و رحمت خدا واقع خواهد شد.»

(۱)سپس فرمود: «خداوند تبارک و تعالی روزه ماه مبارک رمضان را در گذشته تنها بر پیامبران واجب نمود، نه بر امت های آنان، و به دلیل عنایت

ص: ۲۰۷

۱- (۱)إنّ اللّه تبارک و تعالی لم یفرض من صیام شهر رمضان فیما مضی إلاّ علی الأنبیاء دون أممهم و إنّما فرض علیکم ما فرض علی أنبیائه و رسله قبلی اکراما و تفضیلا و الذی بعثنی بالحقّ ما أعطی اللّه نبیا من أنبیائه فضیله إلا اعطانیها و لقد أعطانی مالم یعطهم و فضّلنی علی کافتهم و أنا سیّدهم و خیرهم و أفضلهم و لافخر.

و تفضّلی که بر شما داشت روزه ماه مبارك رمضان را بر شما [امت آخرالزمان] نیز واجب فرمود.»

آن گاه فرمود: «سوگند به خدایی که مرا به حق به پیامبری مبعوث نمود، خداوند هیچ فضیلتی را به پیامبران گذشته عطا نفرمود جز آن که به من نیز عطا فرمود و افزون بر آنها چیزهایی به من عطا نمود که به هیچ کدام از آنان عطا نفرمود: او مرا برهمه آنان فضیلت داد و من آقا و سیّد و افضل و بهترین آنان هستم، لکن فخری نمی کنم [بلکه نعمت های خداوند را برخود بازگو می نمایم].»

منافق و ماه مبارک رمضان

(۱)۱۵۰- انس بن مالك می گوید: چون ماه مبارك رمضان می رسید رسول خدا صلی الله علیه و آله سه مرتبه می فرمود: «سبحان اللّه! چه ماه نیکی به طرف

۱- (۱) ۱۵۰- حدّثنا أبو محمّد عبداللّه بن حامد قال: أخبرنا مکی بن عبدان قال: حدّثنا محمّدبن حمویه الاسفراری قال: حدّثنا مسلم بن إبراهیم قال: حدّثنا عمروبن حرّه العبینی قال: حدّثنا خلف بن الربیع عن أنس بن مالك قال: قال رسول اللّه صلی الله علیه و آله : لمّا حضر شهر رمضان: سبحان اللّه ماذا یستقبلکم و ماذا تستقبلون؟ قالها ثلاثا فقال عمر بن الخطاب: یا رسول اللّه أوحی نزل أو عدو حضر؟ قال: لا ـ ولکن اللّه عزّوجلّ یغفر فی أوّل لیله من رمضان لکلّ أهل هذه القبله قال: و فی ناحیه القوم رجل یهز رأسه و یقول: بخّ بخّ فقال له النبیّ صلی الله علیه و آله : ضاق صدرك بما سمعت قال: لا و اللّه یا رسول اللّه ولکن ذکرت المنافقین فقال النبیّ صلی الله علیه و آله : ان المنافق کافر و لیس لکافر فیها شی ء.

شما می آید! و چه قدر شما به آن بی توجه هستید!» پس عمربن خطاب گفت: یا رسول اللّه! آیا وحیی نازل شده و یا دشمنی به طرف ما آمده است؟ رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «چنین نشده، لکن خداوند در شب اول ماه رمضان هر مسلمانی را می آمرزد.»

انس بن مالک می گوید: شخص دیگری از گوشه مجلس سرخود را بالا کرد و از روی تعجب گفت: بخٍ بخٍ [به به!]. پس رسول خدا صلی الله علیه و آله به اوفرمود: «سینه تو نتوانست این سخن را بپذیرد؟» آن مرد گفت: یا رسول اللّه! به خدا سوگند، سینه من از پذیرفتن این سخن تنگ نشد، لکن من به یاد منافقین افتادم. پس رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «منافق کافر است و کافر از این سخنان بهره ای نخواهد برد.»

ای کاش ماه رمضان یک سال می بود

(۱)۱۵۱- عبداللّه بن مسعود می گوید: از رسول خدا صلی الله علیه و آله شنیدم که در

ص: ۲۰۹

۱- (۱)۱۵۱- حدّثنا أبو محمّد عبداللّه بن حامد قال: أخبرنا حامد بن محمّد الرقا الهروی قال: حدّثنا محمّدبن یونس قال: حدّثنا عبداللّه بن رجا قال: حدّثنا حریز بن أیوب البجلی عن الشعبی عن نافع بن برده عن إبن مسعود أنّه سمع رسول اللّه صلی الله علیه و آله یقول - و قد أهلّ رمضان -: لو یعلم العباد ما فی رمضان لتمنّت أن یکون رمضان سنه فقال رجل من خزاعه: حدّثنا عنه یا رسول اللّه قال: إن الجنّه تزیّن من رأس الحول إلی الحول حتّی إذا کان أوّل یوم من شهر رمضان هبت ریح من تحت العرش فصفقت ورق الجنّه فینظر حورالعین إلی ذلک فیقلن: یا ربّ إجعل لنا من لدنک عبادک فی هذا الشهر ازواجا تقر أعیننا و تقر أعینهم بنافما من عبد یصوم شهررمضان الازوج زوجه من الحورالعین فی خمیه من درّمجوّف ممّانعت اللّه عزّوجلّ: «حور مقصورات فی الخیام» علی کلّ امرأه منهنّ سبعون حلّه لیس منها حلّه علی لون الأخری و سبعون لونا من الطیب لیس فیها لون علی ریح الآخر لکلّ امرأه منهن سبعین سریرا من یاقوته حمراء منسوجه بالدر علی کلّ سریر سبعون فراشا بطائنها من استبرق و فوق السبعین سبعون أریکه لکلّ امرأه سبعون ألف وصیف وسبعون ألف وصیفه مع کلّ وصیف صحفه من ذهب فیها لون من الطعام یجد لآخر لقمه منها لذه لا یجد لأولها و یعطی زوجها مثل ذلک علی سریر من یاقوت أحمر علیه سوار من ذهب منسوج بیاقوت أحمر، هذا لکلّ یوم صام من رمضان سوی ما عمل من الحسنات.

وقت رؤیت هلال ماه رمضان می فرمود: «اگر مردم می دانستند که در ماه رمضان چه برکاتی نهفته است آرزو می کردند که ماه رمضان یک سال می بود.» در این هنگام مردی از قبیله خزاعه گفت: یا رسول اللّه! برکات ماه رمضان را برای ما بیان کنید. رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

«بهشت به خاطر ماه رمضان از اول سال تا آخر سال زینت می شود و چون روز اول ماه رمضان می رسد از زیر عرش بادی می وزد و برگ درختان بهشت به هم می خورد و چون حورالعین این صدا را می شنود می گویند: خدایا، ما را به بندگان بهشتی خود تزویج کن و چشم ما و آنان را با این عمل روشن فرما. پس هیچ بنده ای ماه رمضان را روزه نمی گیرد جز آن که خداوند او را در خیمه ای از درّ با یکی از حورالعین تزویج خواهد نمود چنان که در قرآن می فرماید: «حورمقصورات فی الخیام»؛ و

بر هر کدام از حورالعین هفتاد حلّه قرار دارد که هر کدام رنگ مخصوصی دارند و هفتاد نوع از بوی خوش نیز در آنها وجود دارد که هر کدام بوی مخصوصی دارند وبرای هر کدام از حورالعین تختی از یاقوت سرخ است که با درّ بافته شده است وبر هر تختی هفتاد بستر از استبرق پهن شده است و بر روی هر تختی هفتاد متکاست و هر یک از حورالعین هفتاد هزار خدمتکار مرد و هفتاد هزار خدمتکار زن دارند و در دست هر خدمتکاری ظرفی از طلا با نوعی از طعام است که اگر کسی یک لقمه از آن را بردارد لذّتی از آن می یابد که از لقمه قبل از آن نیافته است، و به همسر او نیز نعمت هایی داده می شود و او نیز بر تختی از یاقوت سرخ قرار دارد و در دست او دستبندی از طلای سرخ منسوج به یاقوت می باشد. سپس فرمود: آنچه گفته شد پاداش یک روز از روزه ماه رمضان است و پاداش بقیه اعمال نیک او نیز محفوظ خواهد بود.»

بسته شدن درهای دوزخ و باز شدن درهای بهشت

(۱)۱۵۲- حضرت ابو جعفر علیه السلام می فرماید: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «هنگامی که هلال ماه رمضان دیده می شود درهای دوزخ بسته می گردد و درهای بهشت گشوده می شود و شیاطین به زنجیر کشیده می شوند.»

ص: ۲۱۱

۱- (۱)۱۵۲- حدّثنا أبو محمّد عبداللّه بن حامد قال: أخبرنا مکی بن عبدان قال: حدّثنا منصور قال: حدّثنا عبدالعزیز عن أبی سهل نافع بن مالک عن أبیه عن أبی جعفر قال: قال رسول اللّه صلی الله علیه و آله إذا استهل شهر رمضان غلقت أبواب النار و فتحت له ابواب الجنّه وصفدت الشیاطین.

(۱)۱۵۳- رسول خـدا صـلی الله علیه و آله فرمود: «هنگـامی که ماه رمضان می رسـد درهای رحمت گشوده می شود و درهای دوزخ بسته می گردد و شیاطین به زنجیر کشیده می شوند.»

روزه افراد با تقوا و بی تقوا

(۲)۱۵۴- رسول خـدا صـلی الله علیه و آله فرمود: «هرکس از روی خلوص و ایمـان ماه رمضان را روزه بگیرد خداونـد گناهان گذشته او را می بخشد.»

(۳)۱۵۵- رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «هر کس ماه رمضان را از روی ایمان

۱- (۱)۱۵۳- حـدّثنا أبو محمّـد عبـداللّه بن حامـد قال: أخبرنا مکی بن عبـدان قال: حـدّثنا عبـدالرحمن بن کثیر قال: أخبرنا ابن جریج قال: أخبرنا ابن شـهاب قال: أخبرنی ابن ابی أنیس (أمین) عن أبیه أنه سـمع أباهریره یقول: قال رسول اللّه صلی الله علیه و آله : اذا دخل شهر رمضان فتحت أبواب الرحمه و غلقت أبواب جهنم و سلسلت الشیاطین.

۲- (۲)۱۵۴- حـدّثنا أبو محمّد عبداللّه بن حامد قال: أخبرنا محمّدبن الحسـین الزعفرانی بواسط قال: حدّثنا إسـماعیل بن محمّد قال: حدّثنی ابن إبراهیم قال: أخبرنا هشام عن یحیی بن کثیر عن أبی سـلمه عن أبی هریره: أن رسول اللّه صـلّی للّه علیه و آله و سلم قال: من صام رمضان ایمانا و احتسابا غفر له ما تقدم من ذنبه.

۳- (۳)۱۵۵- حـدّثنا أبو محمّـد عبـداللّه بن حامـد قـال: حـدّثنا الحسن بن یعقوب قـال: حـدّثنا نحیب بن أبی طـالب قال: أخبرنا عبـدالوهاب بن عطـا قال: حـدّثنا محمّـدبن عمر عن أبی سـلمه عن أبی هریره قال: قال رسول اللّه صـلی الله علیه و آله : من صام رمضان ایمانا و احتسابا غفراللّه ما مضی من ذنوبه.

و اخلاص روزه بگیرد گناهان گذشته او آمرزیده می شود.»

(۱)۱۵۶- ابوهریره می گوید: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «هر عمل نیکی که فرزند آدم انجام دهد، طبق فرموده قرآن از ده برابر تا هفتصد برابر پاداش دارد جز روزه که خداوند می فرماید: روزه مخصوص من است و چون روزه دار برای من از شهوت و میل نفسانی خود صرف نظر می کند من پاداش او را می دهم [من خود پاداش او هستم] و برای روزه دار دو شادی و مسرت حاصل می شود: یکی در وقت افطار، و دیگری در وقت ملاقات با خداوند. و بوی دهان روزه دار نزد من بهتر از بوی مشک است و روزه برای مؤمن در قیامت سپری در مقابل آتش دوزخ است.»

(۲)۱۵۷- رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «دعای سه دسته از مردم مستجاب است: ۱- دعای روزه دار [در وقت افطار]؛ ۲- دعای مسافر؛ ۳- دعای مظلوم.»

۱- (۱)۱۵۶- قال: حدّثنا ابومحمّد عبداللّه بن حامد قال: حدّثنا مکی ابن عبدان قال: حدّثنا عبداللّه بن هاشم قال: حدّثنا عبداللّه بن نمیر عن الأعمش عن أبی صالح عن أبی هریره قال: قال رسول اللّه صلی الله علیه و آله : حسنه یعملها إبن آدم تضاعف عشر الی سبعمأه ضعف یقول اللّه عزّوجلّ إلاّ الصیام هولی و أنا أجزی به بترک شهوته من أجلی: فرحتان للصائم فرحه عند فطره و فرحه یوم یلقی ربه و خلوف فم الصائم أطیب عنداللّه من ریح المسک، الصوم جنّه.

۲- (۲)۱۵۷- حدّثنا أبو محمّد عبداللّه بن حامد قال: أخبرنا حامد بن محمّد قال: حدّثنا أبومسلم قال: حدّثنا أبوعاصم عن الحجّاج و هو إبن أبی عثمان عن الحسین عن محمّدبن علی عن أبی هریره قال: قال رسول اللّه صلی الله علیه و آله : ثلاث دعوات مستجابات دعوه الصائم و دعوه المسافر و دعوه المظلوم.

(۱)۱۵۸- رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «چه بسا روزه داری که [در اثر بی تقوایی] از روزه خود بهره ای جز گرسنگی نخواهد داشت و چه بسا سحرخیزی که [در اثر بی تقوایی [بهره ای از سحر خیزی خود جز بیداری نخواهد داشت.»

مؤلف گوید: اگر همه آنچه گذشت را فراموش نمودیم حدیث آخر را نباید فراموش کنیم. در پایان خدا را شاکر هستم که توفیق ترجمه این کتاب را به من عطا فرمود.

و آخر دعوانا أن الحمد للّه ربّ العالمین.

یقول المترجم: و هذه هدیّه منّی لسّیدی و مولای الحجّه بن الحسن المهدیّ عجّل اللّه فرجه الشریف

یا أیّها العزیز مسّنا و أهلنا الضرّ و جئنا ببضاعهٍ مزجاه فأوف لنا الکیل و تصدّق علینا إنّ اللّه یجزی المتصدّقین.

ص: ۲۱۴

۱- (۱)۱۵۸- حدّثنا: أبو محمّد عبداللّه بن حامد قال: أخبرنا إبراهیم بن محمّد بن عبداللّه قال: حدّثنا حامد بن شعیب البلخی قال: حدّثنا یحیی بن أیوّب العابد قال: حدّثنا إسماعیل بن جعفر عن عمروبن أبی عمرو المطلب عن أبی سعید بن سعید المقری عن أبی هریره قال: قال رسول اللّه صلی الله علیه و آله : ربّ صائم حظه من صیامه الجوع و ربّ قائم حظّه من قیامه السهر.

اوقات استجابه الدعاء

قال الصادق علیه السلام : أطلبوا الدعاء فی أربع ساعات: عند هبوب الریاح، و زوال الأفیاء، و نزول القطر، و أوّل قطره من دم القتیل المؤمن، فإنّ أبواب السماء تفتح عند هذه الأشیاء. (کافی ۲/۴۷۷)

و قال علیه السلام : یستجاب الدعا فی أربعه مواطن: فی الوتر، و بعد الفجر، وبعد الظهر، و بعد المغرب (المصدر)

و قال أمیرالمؤمنین علیه السلام : اغتنموا الدعاء عند أربع: عند قرأه القرآن، و عند الأذان، و عند نزول الغیث، و عند إلتقاء الصفّین للشهاده. (المصدر)

و قال رسول اللّه صلی الله علیه و آله : خیر وقت دعوتم اللّه عزوجل فیه الأسحار، و تلا هذه الآیه فی قول یعقوب: «سوف أستغفرلکم ربّی» قال صلی الله علیه و آله : «أخّرهم إلی السحر». (المصدر)

و عن الصادق علیه السلام قال: إنّ فی اللیل لساعه ما یوافقها عبد مسلم... الاّ إستجاب اللّه له فی کلّ لیله... إذا مضی نصف اللیل و هی السدس الأوّل من أوّل النصف. (المصدر ص ۴۷۸)

و عنه علیه السلام قال: یستجاب الدعاء یوم الجمعه ما بین فراغ الإمام من الخطبه الی أن تستوی الصفوف بالناس، و ساعه أخری من آخرالنهار الی غروب الشمس. (مصباح المتهجدین ص ۲۴۵)

ص :۲۱۵

آثار مؤلّف تاکنون

۱ - الحجّ و الزیاره، عربی

۲ - آداب حج و زیارت حرمین شریفین، فارسی

۳ - میزان الحق یا حقیقت مظلوم، فارسی عربی

۴ - آیات الفضائل یا فضائل علی علیه السلام در قرآن، عربی فارسی

۵ - دوله المهدی علیه السلام یا حکومت امام زمان عجل اللّه فرجه الشریف، فارسی عربی

۶ - اسوه النساء، بانوی نمونه عالم، فارسی عربی

۷ - امام الشهدا و سالار شهیدان، فارسی عربی

۸- انتظار مهدی علیه السلام و نشانه های ظهور، فارسی عربی

۹ - شهید خراسان و پناه شیعیان، فارسی عربی

۱۰- عاشقان کربلا، زیارات عتبات عالیات عراق

۱۱- آیین همسرداری و آداب زندگی در اسلام، فارسی عربی

۱۲- بشارت های معصومین علیهم السلام فارسی عربی

۱۳ - مژده های رحمت در قرآن، فارسی عربی

۱۴- محرمات اسلام، فارسی عربی

۱۵ ماه های نزول رحمت، فارسی عربی (کتاب حاضر)

۱۶ امام صادق علیه السلام ترجمه کتاب «الامام الصادق علیه السلام » از مرحوم علاّمه مظفّر(فارسی)

ص :۲۱۶

درباره مرکز

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند ؟

سوره زمر/ ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ.ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)

۲.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی

۳.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...

۴.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو

۵.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه

۶.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱.عمل بر مبنای مجوز های قانونی

۲.ارتباط با مراکز هم سو

۳.پرهیز از موازی کاری

۴.صرفا ارائه محتوای علمی

۵.ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲.برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

۱.JAVA

۲.ANDROID

۳.EPUB

۴.CHM

۵.PDF

۶.HTML

۷.CHM

۸.GHB

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

۱.ANDROID

۲.IOS

۳.WINDOWS PHONE

۴.WINDOWS

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

درپایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان -خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی -پلاک ۱۲۹/۳۴- طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۸۸۳۱۸۷۲۲ ـ ۰۲۱

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹